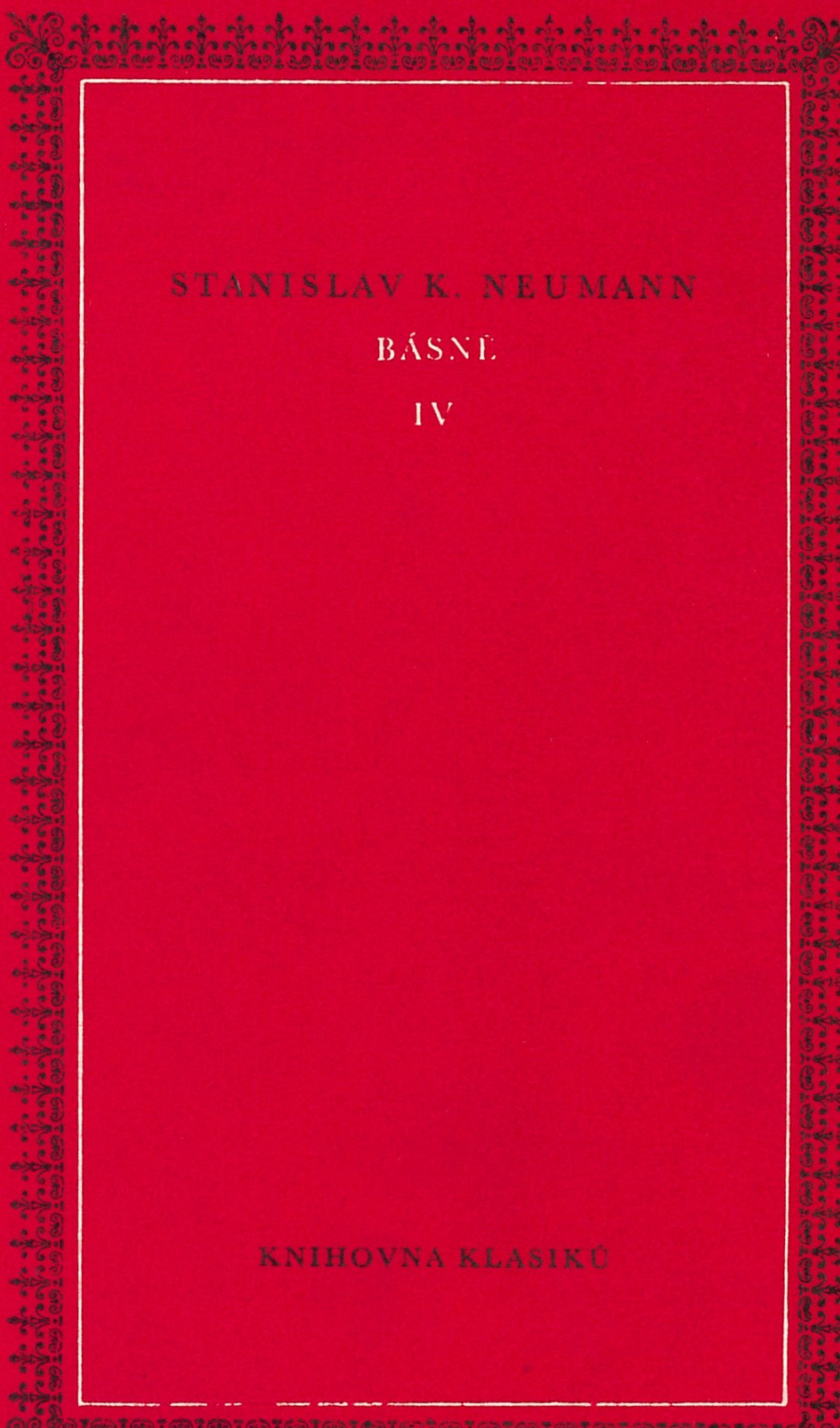

STANISLAV K. NEUMANN

BÁSNE

IV

KNIHOVNA KLASIKŮ

SPISY
STANISLAVA K.
NEUMANNA

1

Básně I (1893—1903) *

2

Stati a projevy I (1893—1903) *

3

Básně II (1903—1914) *

4

Stati a projevy II (1904—1914) *

5

Stati a projevy III (1908—1911) *

6

S městem za zády *

7

Stati a projevy IV (1912—1917) *

8

Básně III (1911—1925) *

9

Stati a projevy V (1918—1921) *

10

Básně IV (1925—1935) *

SPISY STANISLAVA K. NEUMANNA

Svazek desátý

Stanislav K. Neumann

Stanislav K. Neumann v kresbě Františka Tichého.

STANISLAV K. NEUMANN

BÁSNĚ

IV

LÁSKA

Ž PÍSNÍ O JEDINÉ VĚCI

SRDCE A MRAČNA

BÁSNĚ Ž ČASOPISŮ A SBORNÍKŮ

BÁSNĚ Ž RUKOPISU

KNIHOVNA KLASIKŮ

ODEON

SPISY STANISLAVA K. NEUMANNA

Řídí Ústav pro českou a světovou literaturu Československé akademie věd

Redakční rada

*Jaromír Dvořák, Hana Hrzalová, Stanislava Mazáčová,
Lída Špačková, Jiří Taufer, Štěpán Vlašín
Výkonní redaktori Milada Chlěbcová a Jarmila Víšková*

*Svazek k vydání připravily Milada Chlěbcová a Stanislava
Mazáčová, literárněhistorický komentář a ediční poznámky
napsala Milada Chlěbcová
Graficky upravil František Muzika*

L Á S K A

Lyrické intermezzo 1925—1932

PROLOG

Snad šel jsi parkem. Ptáci zpívali
a bylo tiché, pokojné ráno.
Klidně tvé myšlenky na svět se dívaly
a všechno zdálo se spořádáno.

5 Snad šel jsi parkem. A snad pojednou
jinak se věci pousmály.
Jako když na větev před oknem usednou
nějací vzácní ptáci z dáli.

10 Anebo stalo se něco jiného,
když parkem šel jsi, ulicí, domem,
něco jen pro tebe viditelného,
však bouřícího bleskem a hromem.

15 A šel jsi parkem. Jak jindy na pohled,
jen hlava, hlava se podivně točí.
Po duze vysoko v jiný kráčíš svět,
cos opilého ti svítí z očí.

20 A zase parkem jdeš, domem, ulicí:
jak sen to bylo, leč pravdivější.
Znamenán ranou proměňující,
cizincem vracíš se na svět zdejší.

Jak živá touha smutně vrávoráš,
cizincem hledícím do daleka.
Lhostejno, které jméno tomu dáš.
Například: Amazonská řeka.

JEDINÁ VĚC

1925—1927

Jak je to pitomé, když odvahy již není
 tě prostě políbit na jízvu růžovou,
 kterou ti na krku úslužnou rukou svou
 odhalil vídeňský holič. Člověk, toť poblouzení.
 5 Motýlem býti, přiletěl bych a sed
 na tenhle květ.

Na tenhle květ? Nikoli: místečko malé
 na velkém květu sličném a tajemném,
 jenž ke mně večer chodí tichým snem,
 10 tvůj sladký bubikopf, ve chvíli nenadálé,
 a s ním ty oči tvé, v nichž hnědá milost plá.
 Laskavá? Zlá?

Nač ti to povídám? Člověk je poblouzení,
 a senzibilita mu tančí na vlásku.
 15 V tom cizím městě zkrásněla jsi pro lásku,
 a tak mám recidivu básníkovy snění.
 Hlouposti, řekni, probodni mě hnědým pohledem.
 Co s tím snem?

Když o pěti ráno vyskočím
v studené temno jitra,
vodotrysk něžné radosti
zpívá mi v bazénu nitra.

5 Když ráno pak vcházíš do dveří,
v každíčkém nervu to cítím,
sedím však jako byrokrat
nad hromobitím.

10 A když pak stojím před tebou,
nic nedovedu ti říci:
pro tebe slova jsou chudá a hrubá,
má kněžno bledolící.

Mám strach, že přelud rozbiji,
když hlasitěji jen hlesnu...
15 A myslím, že brzy auto mě přejede,
protože chodím jak ve snu.

Když dneska ráno mimochodem
jsme dívali se na obrázky,
na neuralgickém mém spánku,
z kterého civí smutné vrásky,

5 tvá kadeř chvilku tančila mi,
a já se v nitru chvěl jak dítě,
jež do ohně by rádo sáhlo
a netroufá si... Tak rád skrytě

10 svou hlavu byl bych ke tvé přitisk,
do chladícího vánku čelo,
jen na okamžik, na okamžik,
by vše, co bolí, dobolelo.

15 Však toho hrdinství! Já bál se,
že hlavou uhneš, hořkost zbude...
Vždyť takhle aspoň na tom spánku
tvá kadeř dosud... se mnou... všude!

BALADA

Všel poutník v město starobylé,
běda mu,
všel poutník v město starobylé,
běda mu,
5 tu před paláci kvetly sny
a rudé růže nad trny,
běda mu, běda mu, běda.

Byl poutník prachem silnic bílý,
běda mu,
10 byl poutník prachem silnic bílý,
běda mu,
tu jednu růži sklonil k rtům —
však bodl se a vzbudil šum,
běda mu, běda mu, běda.

15 Tu kdosi děl a přísně hleděl,
běda ti,
tu kdosi děl a přísně hleděl,
běda ti:
Cizinče smělý, odkud jdeš,
20 že růže nám tu trhat chceš?
běda ti, běda ti, běda.

Já z dálky kráčím, odpověděl,
běda mi,
já z dálky kráčím, odpověděl,
25 běda mi,
tam všickni lidé krásně sní
a růže voní bez trní,
běda mi, běda mi, běda.

30 Já zabloudil a hledám cestu,
 běda mi,
 já zabloudil a hledám cestu,
 běda mi,
 chci v rodný kraj se vrátit jen,
 kde není cizincem tvůj sen,
35 běda mi, běda mi, běda.

 Nechtěl jsem utrhnout květ městu,
 běda mi,
 nechtěl jsem utrhnout květ městu,
 běda mi,
40 já mnil jen, že jej sklonit smím,
 by zavoněl mi v sen, jejž sním,
 běda mi, běda mi, běda.

WAGONS-LITS

Dokud jsi mlád, ach mlád, ach mlád,
 wagons-lits, wagons-lits, wagons-lits,
 svět vzkvétá sladce všemi snad,
 jachtami, tropy, hotely,
 5 ženami pletí všech a vnaď,
 wagons-lits, wagons-lits, wagons-lits.

A letí mládí, šílenec,
 wagons-lits, wagons-lits, wagons-lits,
 byls básník a byls milenec,
 10 cos žili jste a viděli,
 v vzpomínce sládně hořká věc,
 wagons-lits, wagons-lits, wagons-lits.

Vzpomínka zlatí skutečnost,
 wagons-lits, wagons-lits, wagons-lits,
 15 i v pivnici, kdes denní host,
 v maloměstácké posteli.
 Spokojen hryžeš holou kost,
 wagons-lits, wagons-lits, wagons-lits.

Leč běda ti, když náhle zříš,
 20 wagons-lits, wagons-lits, wagons-lits,
 jak z mdloby když se probudíš:
 den hluboce je zardělý
 a v noc ti plane Jižní kříž,
 wagons-lits, wagons-lits, wagons-lits.

Snadno sis dával malý cíl,
 25 wagons-lits, wagons-lits, wagons-lits,
 cos, bloude, z mládí učinil?
 Oči — snad pozdě — prozřely.
 Pohřebních vozů zpívá kvíl:
 30 wagons-lits, wagons-lits, wagons-lits.

Lahodným vánkem je mi pokojný tvůj krok
 i všechna tvoje prostá a líbezná gesta,
 domovem ptačím hrud' tvá, klín tvůj i bok.
 Kolika rytmy stříbrně zvonících sluk
 5 ozývá se tvá dívčí, zvědavá cesta!

Bojácně mimo tvou bytost zavřenou chodím,
 unavené své srdce k svatému obrázku vodím
 děťátka velkého, na které číhá svět.

Šílený svět a šílené město, tajemství let.
 10 Titěrné? Bolestné? Laskavé? Nevím.
 A ani myšlenky tvé jedné neobjevím,
 spolu když sedíme a štíhlé prsty tvé
 tancují nad strojem své tance námezdné...
 Nadarmo, jarní zahrado, ve snách tebou bloudím
 15 a z prasklé loutny své dětinské písni loudím.

Ty nevíš ještě, jak se někdy řítí
 nám v bezdno čas.
 Ty nevíš ještě, jak nám život někdy
 pod rukou mizí.

5 Smrti se nebojím, vždyť život jindy
 i bolí tak,
 že tuhle dovolenou uvítal bych
 s úsměvným klidem.

10 Však na světě je tolik strašné krásy,
 jíž se ti chce,
 a tolik štěstí, které rozkvétá jen
 ve vzácné chvíli,

že taká vteřina, když propaseš ji
 a provždycky,
 15 je oloupením bytosti tvé celé,
 života tvého.

Života, který pro chudé a dobré
 je krátký tak,
 neb na každou jim krůpěj štěstí, krásy
 20 čekati dlouho.

Rozumíš, strome? Jak se nyní řítí
 mně v bezdno čas
 a jak mi stále znova život nyní
 pod rukou mizí?

25 Vždyť z tebe jen mě ovívá dech štěstí
 a života,
 vždyť tys jen krása, kterou nyní chápu,
 vyznávám, hltám.

30 A uvaž teď, co dnů a hodin ztrácím,
když nemám tě
ni na dosah svých úpěnlivých očí,
spálených můrek.

35 A uvaž jen, co dnů a hodin ztrácím,
jež z hlouposti
snad sám si mařím, žebrák příliš plachý
u tvého prahu!

Motýl mi sedl na ruku
a pták mi po boku skáče.
Kdybych jen věděl, motýle,
kdybych jen věděl, ty ptáče,

5 že nejsem pouhou příhodou
uprostřed vašeho kraje,
ale že horký paprsek
lásky, jež ve mně zraje,

10 pronikl vaší bytostí
a hřeje, hřeje vás v nitru.
Jak milionář bych vracel se
a silen strožil se k jitru.

Úsměv svých zoubků jsi mi darovala,
 úsměv tvých zoubků stále se mnou teď.
 Ať cokoliv s tvým obrázkem si říkám,
 ten sladký úsměv — tvoje odpověď.

5 Na radost, vděčnost, na touhu i žal můj
 mně stejně svítne, stejně odvěti —
 a bude jednou k zešílení stejný,
 až vzdušný zámek můj se rozletí.

10 Zaň však i za ta příští svoje muka
 jak jaru strom chci květem děkovat.
 Zač stál by život, kdyby pro žal příští
 to nejkrásnější bál se míti rád.

Jednou zrána, když jsi četla,
 skloněna jsouc nad stolkem,
 a pro pohled můj jsi kvetla,
 tropů květ, jenž spadl sem,

5 pohledem svým mimochodem
 políbil jsem výstřih tvůj —
 Ale již tu se svým svodem,
 šeptaje mi drze: Stůj!,

10 Erós všudypřítomný byl,
 rošťák malý... Kdo za to?
 K podlaze mě, myslím, přibil.
 Tohle je mu nad zlato.

15 Nehněvej se. V říze režné
 sklopen nechodí můj zrak.
 Dokořán zřel dveře něžné,
 vešel tedy, tiše tak...

20 Dítě sladké! Svět se líbil,
 tančil svět se zrakem mým.
 Dítě sladké!... A já slíbil,
 že to na něj nepovím!...

Proč se ti nelíbí Veliký Dug?

Tys plachá, on je akrobatika, smělost a hluk.

A přece chtěl bych jeho náruč mít

a pak tě do náruče uchopiti,

5 a chtěl bych zuby jeho,

bych prokousal se s tebou do světa širokého,

má lásko.

Tu bychom také Bagdád si vybrali,

na jednu pohádku z Tisíce a jedné noci si zahráli.

10 Ta naše akrobatika byla by ovšem něžná.

Pak bychom navštívili pole sněžná

a vůbec všech pět světa dílů

a skončili bychom antikou na ostrově Milu...

Ty jeho svaly a zuby mít

15 a za umění moci dát si takhle zaplatit:

to by nám zazněl světa zvon,

orient-expres, transatlantik, auto a avion,

má lásko.

Chudáci takhle často sní.

20 Ostatně, ve skutečnosti nejsme tak neskromní.

Stačila by nám svatební bez svatby cesta

do některého hodně jižního města

a sladký pocit, že jsme na svobodě.

Nesměli bychom mít však daleko k Veliké vodě.

25 Zním jednu košatou smokvoň na Adrii,

samota je to, mořské vlny nedaleko bijí.

Po noci vlahé měli bychom krásné jitřní vteřiny,

nad kukuřičným polem zpívaly by nám modré

hlubiny.

Vyspalí, jasní, odpočatí šli bychom krajinou,

30 ruka by voněla mi zvláštní květinou,

má lásko.

Dnes ráno venku na nádraží
omládly nárazy, sykoty, hvizdy,
poněvadž v zahradě kos ladil flétnu,
a lokomotivy vzpomněly si na veselé jízdy.

5 V zahradě všecko chvělo se očekáváním,
a u domovníka ve vile Růženka
školačka řešíc dělnickou hádanku
tu místo Revoluce napsala Sněženka.

10 Buclatá Andula, služka ve vile,
nakoupit plujíc, jako kaditelnicemi
na počest jara houpala koulemi přídy
a rozesmála se plachtami všemi.

15 Ó srdce! Všecko zkrásní prastarým úsměvem.
Však nezapláčeš nakonec přece,
jak plavec, jenž Tahiti navštívil
a se syfilidou vrací se k severní řece?

NÁMĚSÍČNÍK

— Nekliden věčně a nespokojen,
 se všemi věcmi nitkou jen spojen,
 od pevného vždy znova se trháš,
 za tím, co plyne, se v neznámo vrháš,
 5 udiven, dojat i nenávisti pln,
 hostem jsi u každé stanice —
 kde cíl tvých nepokojných vln?
 — Spadl jsem, pane, z měsíce.

— Ted' přitažlivost však země tě drží,
 10 unášen života našeho strží,
 nemůžeš uniknout zákonu jeho,
 osudu člověka pozemského,
 zatoužíš po klidu, přístavu, ztišení,
 spokojen s příštím všedním dnem;
 15 neslyšíš v srdci písně smíření?
 — Jsem fascinován, pane, snem!

Přišel jsem, pane, z jiného světa,
 kde ctnost a krása svobodně vzkvétá
 k vyššímu životu, v čistším slohu,
 20 bez pověr, předsudků, tyranů, bohů
 mozek a srdce společně jdou,
 zarmoutí možná, leč neničí —
 nezapomenu na zemi blaženou!
 — Však neuživíš se teskníci.

25 — A přece živ jsem tu snem a touhou,
 nesmířen znova vždy na cestu dlouhou
 vydám se za nimi, tápu a žízním,
 jedinou žádostí vzplanu a vyzním,

po hřebenech a po římsách
30 vysoko kráčím a výše zřím,
po zlatém souzvuku do strun jsem sáh...
— Však pro svůj život utrácíš rým.

— Přece však jest a přece mi zpívá,
když bledá tvář na mě z dálky se dívá
35 a somnambulní vidina sladká
k vyššímu světu otvírá vrátka,
na dosah ruky je, málo chybí jen,
bych propast překročil, u cíle byl...

— A vezmou-li ti poslední sen?

40 — Zřítím se na dlažbu, zbaven sil!

XIV

MARDI GRAS

Hospoda malá, soudruzi,
pivo s čepicí,
sentimentální písnička
o bílé silnici.

5 Vesnický jazzband řinčí,
maškary kolují,
to se dnes proletáři
prostě tu radují.

10 To chudí lidé bezzubí
hrají si na tygra.
Také jsem oslavil tu
svůj mardi gras.

15 Abychom zapomněli,
tu sešli jsme se dnes.
Abychom zapomněli
na bídu, žaly, děs.

20 Ty muže upracované
bakchický sen jal,
pravěké svobody dozvuk
v krvi jim zazpíval.

Ty ženy umořené
s bledými děťátky
těšily se dnes na rej
jak na pohřeb a na svátky.

25 Také jsem přišel zapít
 pochybným pivem cos.
 Jazzband mi řinčel.
 Anebo první kos? . . .

 K půlnoci přišlas, zjevení,
30 touho má daleká.
 V tmě naslouchali jsme spolu
 v dálku, jež haleká.

FRED

Po všech mořích křížem krážem
proplavil své mládí Fred,
ve všech zemích vedry, mrazem
spaloval si srdce květ.

5 Vedry zhnědl, vyschl, zvětral,
mrazem zkřehl, popukal —
na spálených květech srdce
znova květ mu rozkvétal.

10 Ve všech barech hasil žízeň,
srdce neuhasil však,
zpívalo tu věčnou píseň,
v drsném lese něžný pták.

Píseň snu a píseň touhy
srdcí spadlých z měsíce...
15 Znova po mořích Fred bloudí,
znova prázdní sklenice.

Pije, tančí, rve se, líbá,
uniká mu lidský věk —
v srdci však mu stále zpívá,
20 ze srdce naň stále zírá
svatý obrázek.

Má touhu bláznivá, mé odřikání věčné,
 má tichá radosti, mé hoře nekonečné,
 můj sladký osude, jenž ničíš teď mé dny, —
 jak život líbezným, že milovat tě musím,
 5 jak život ukrutným, že láskou svou se dusím
 a — jednou zašlápnu snad jako květ své sny!

Nepřijde jednou den, snad za nejbližším rohem
 mně zmizíš navždycky a nedáš mi ni sbohem,
 bych nepochyboval, že bylo vše jen snem?
 10 Či všednost nějaká mi tvrdě připomene,
 že z jiných světů jsou mé zámky povětrné,
 že nemám báseň plést si s denním životem?

Má básni poslední, to bude konec všemu,
 co v srdci zvonilo ke slunci vznešenému,
 15 co krvi dávalo ten její žár a lesk...
 Kéž zahřměl by pak svět již, rudý oblak stanul
 nad zkřehlým životem, bych ještě jednou vzplanul
 a na dlažbě dal zabít srdce svého stesk!

V zlatých a stříbrných strunách
 mé city potichu hrají
 a na zasněných dunách
 pak v úplňku usínají.

5 A procitají vždy znova
 před západem luny
 a sáhnou na stejná slova
 v zlaté a stříbrné struny.

10 Z dob zašlých však píseň to není,
 neželí minulých sněhů,
 v snění a roztoužení
 moderní zpívá něhu.

15 Moderní něhu z hlubin
 bolestných zkušeností,
 slzami broušený rubín
 rozkvetlý na moudrosti.

Pták ještě zpívá. Květů všude plno.
 Strašlivým proudem jaro rozlévá se,
 a nedosažitelné pro mě, plyne
 šílenou rychlostí a zmizí zase,

5 mimo mne plynouc, předem jsem je ztratil,
 oslepen, zlomen, spoután náměsíčně,
 vše pronikajíc, nepronikne oblak,
 jímž celý zahalen jsem ustavičně.

10 Což ptačí písně, za nimiž jsem chodil
 s pokojnou myslí do hájů a lesů,
 proniknout mohou k srdci, které plno
 jediné touhy, jediného děsu?

15 Jak něha květů půvabem svým křehkým
 okouzlit senzibilitu mou může,
 když tvoje něha vražedná ji svírá
 a pěstuje v ní krvavé své růže?

20 Zřím zeleň rostoucí, leč jako plátno,
 na kterém ve dne v noci zjevuje se
 postava tvoje, vzdálená i blízká,
 po lukách prochází se, bloudí v lese.

Ó všudypřítomná, ó sladkohořká
 ty loupežnice krutá, jak je smutné
 to jaro, které pohádkou být mohlo!
 A marně ptám se, je-li to tak nutné.

25 A marně sobě, tobě vyčítávám,
 nic nevěda než to, že miluji tě,
 že všude vidím tě a ve všem slyším,
 ty sladká ženo a ty strašné dítě!

Bloudím lesy. V duchu s tebou. Vyprávět
slyším všecky ptáky kolem o lásce a trudu.
Kukačka mi prorokuje mnoho let.
Ale já jen myslím na ta, která s tebou budu.

5 Bloudím lesy s polibkem tvým, plachým snem,
jenž by se tu proměnit dal v sladkou mdlobu
dlouhou.

Ale není naším denním údělem
panská volnost bohatých, již netrápí se touhou.

10 Chudí, spoutaní, jen rychle ukradnout
smíme někdy vzácnou chvilku radosti a blaha.
Lidé pracující nejvíc mají pout.
Milence však pro ta pouta nejvíc bolí hlava.

15 Přes to všechno, drahá, na paměti měj,
my že svému osudu i sami trochu chceme.
Za to platíme, že nejsme na prodej.
Tak jen prací svobod svých si někdy dobudeme.

To zní trochu čítánkově, drahá, vím.
Ale věř i, že bych raděj letěl s tebou světem,
k jeho krásám hledal pro tě slavný rým,
20 ve tvých očích zřel již radost planout jasným
vznětem.

Zvítězíme? Ustoupíme? Prohráme?
Chtěl bych tě tu. Spolu bychom rozhráli snad ledy.
Láskou také křídla sobě dáváme.
Chtěl bych se statečnou ženou vzlétnout naposledy.

O půl šesté ráno podle zahrad
 znova s tebou v duchu hovořím
 po těch pěti nočních hodinách, jež
 zpola probděl jsem, — a pouze vím,
 5 že jsem s tvými řadry na rtech spal,
 rukama tě celou miloval.

Všecky myšlenky mé, všecky nervy
 dávno, drahá, víš, že ty jen máš,
 ale teď i krev mou, celé tělo
 10 těžkým vínem bouříš, napínáš:
 Strome sladký, rovna nemoci
 je má touha po tvém ovoci.

Tuším již, co nechceš říci.
 Odstín hlasu, pohybů tvých
 včera mi to prozradil.
 Mlčelivá, přece mluvíš.
 5 Hrdá, osudu se koříš.
 Klidná — nejsi klidná již!

Vím už: nevysměješ se mi.
 Vím už: políček mi nedáš.
 Bouře v nitru tvém se strhla.
 10 Chvěji se.

S lehkým srdcem, s lehkou myslí
 mohlas pohrání si se mnou.
 Mohlas přijmouti mě z nudy
 za tenora hrdinského.
 15 Mohlas číslu studenými
 vteřiny mi odměřovat.
 Čistší jsi.

Loukou kráčím. Tolik kvítí!
 Náhle jedno nade všecky!
 20 Vím již, co mě k tobě táhne.
 Odpusť mi, že do kostela
 vešel jsem já nehodný.

Plesnivý sup ze strmých skal
 v mnoha klecích krotl jsem již.
 25 Ale na nic nezapomněl,
 co se děje na výšinách,
 co se děje v propastech.

Jako kněžka Aštarothy
po chrámových stupních stoupáš.
30 Jako svatá mučednice
sestupuješ do arény.
Chvěji se.

Hrdá jsi jak štíhlá palma
nad arabskou studní jasnou.
35 Tichá jsi jak velbloudice
hroužící se v dlouhé písky.
Sladká jsi jak modré jitro
nad saharskou oázou.

Ale dovedeš být také,
40 hrdá, tichá, sladká ženo,
s hlavou v bouři dovedeš být
statečnou?!

Jsi stále se mnou, třeba daleko jsi,
jsi stále se mnou, i když nechceš být,
a ničemu, co chtěl bych s tebou činit,
nemůžeš zabránit.

5 Ó, nemysli, že to nic neznamená,
že sny a představy jsou pouhý dým;
v mém mozku divokém a horké krvi
jsi mou a já jsem tvým.

10 Znáš antický ten příběh o básníku,
jenž marně krásnou hetéru měl rád
a nakonec, když sama přišla k němu,
ji nemoh milovat?

15 Vždyť ženu tu měl ve snu čarokrásném,
jenž mu ji celou vydal napospas,
a v milování větším skutečnosti
mu plamen lásky zhas.

20 Já nejsem ovšem Řek, a moje láska
má iluze a něhu moderní,
a sny mé o tobě jsou přes vše křehké
jak zvonek podzimní.

A tys jen dívka dobře vychovaná,
jež zvědavě se dívá do světa, —
to není běsů fyzických květ rudý,
jenž nám tu rozkvétá.

25 Nemysli však, že platónskou má láska
a ve snách mých žes pouhý plachý stín:
své dlaně kladu na tvé něžné boky,
svou hlavu v sladký klín.

30 Před mramorem tvým po celou noc klečím
a jitřně zardělý jej v rukou mám,
a modlitbou mou polibky jsou moje,
jimiž jej pokrývám.

Již soumrak houstne nad poli a lesy,
 za chvíli ztichne poslední zpěv ptačí.
 Z okna se dívám do krajiny prosté.
 Pojď bažantníci se mnou do Podmračí!

5 To pěkná cesta je. A naposledy
 jsem s lehkým srdcem ještě chodil po ní.
 Pojď, drozd nám zahrá ještě na svou flétnu
 a okraj lesa fiolkami voní.

Pojď, všudypřítomná! V tom zešeření
 10 na bílé silnici a v tichém kraji
 snad rozpovídám se, a s čistým srdcem
 projdeme zvolna rašícími háji.

Chtěl bych ti tolik krásných věcí říci,
 o věcech velikých ti vypravovat.
 15 Chtěl bych tvou mysl jako velké dítě
 na kolenou své zkušenosti chovat.

A směle, vesele tvé krásné touze
 kus energie, víry, směru dáti
 a vštípit ti, že na svobodu nikdo
 20 čekati nesmí, nýbrž si ji brátí...

Již soumrak houstne nad poli a lesy.
 Z okna se dívám do krajiny prosté.
 Jsi u mne jako vždy, a jako vždycky
 mé břímě stesku roste, roste, roste...

25 jak v houšti bledý květ, jenž slunce vidí
 jen skulinami ve vysokém doubi
 a iluzí pln čeká, čeká, čeká:
 Se slunkem svým se nikdy nezasnoubí?

ROK CHUDÉHO NA SLUNCI

1

Kráčí-li se mnou po městě
 paprsek prosincový,
 podoben zdá se nevěstě;
 já snad ženichovi.

5 Svatba však ještě daleka,
 jsme oba lidé chudí,
 vánice jindy haleká,
 a věci kolem studí.

10 S pokorou, která zahřeje,
 se k nevěstě své tisknu,
 a když se krásně zasměje,
 ze srdce si výsknu.

2

Paprsek jde-li lednový
 po bílé třídě se mnou,
 kdože tu něhu vypoví
 křišťálovou a jemnou.

5 Po diamantech cupeme,
 veselé jsme děti.
 Nežli však město přejdeme,
 paprsek domů letí.

10 Ohlížím se a zastavím,
 naposled rukou kynu.
 Mé srdce ztrácí zlatý rým,
 slunečnou domovinu.

V únoru zřídka spolu jsme,
je smuten, přísný, bledý,
třebaže spolu hledíme
na pukající ledy.

5 Mrzutě krabí uličky
umouněné tváře.
Stesk zahaluje zorničky
nevěstě z bledé záře.

10 Čím bledší je však, smutnější,
tím více toužím po ní.
Aspoň k té bídě vezdejší
pár okřídlených koní!

Březnový plachý paprsek
vstříc chodívá mi vratce.
Mdlý cudností i touhou změk,
tulí se ke mně sladce.

5 Stříbrný vánek mražení
celičkým tělem třese.
Jsme oba láskou ranění
a protahujeme se.

10 Polibek hoří na retech,
do parku kroky svádím . . .
Brzy však dochází nám dech,
mlčky jdem stromořadím.

Když přijde duben rozmarný
a vlajky větru vlají,

můj paprsek je nezdárný,
šibalstvím očka mu hrají.

5 Paprsků vůbec všude je!
Všecky vykasané!
Lýtka jsou plna naděje,
podpatky umazané.

10 Já však nevěstu již mám.
Na světě žádná jiná!
By polibek líp chutnal nám,
napítí dám jí vína.

6

V květnu jde s každým člověkem
paprsek po ulici,
a všecka srdce pod sluncem
jsou velcí uličníci.

5 Příroda volá zhluboka,
vábničku má lstivou;
jdu lesem podle potoka
s nevěstou skotačivou.

10 Tu chci ji pevně sevřítí,
plaše však unikne mi.
Pták umkl, květ nesvítí,
sám jdu zas ulicemi.

7

Paprsek sladký červnový
konečně v náruči mám!
Na růžích jeho větvoví
rozkoší znaven dřímám.

5 Čím svět je kolem s vůněmi,
čím ptačí melodie!
Zlatými pokryt pažemi,
slyším jen krev, jež bije.

10 Leč procitaje ustrnu.
Kolem jsou přísné chlumy:
zlatou a těžkou korunu
postavils na hlavu mi.

8

Paprsku, ženo, múzo niv,
své červencové ruce
roztáhl jako žhavý div
nad sklizní revoluce.

5 Nehoden jí a nehoden
tvé rozmyslné lásky,
opouštím vše pro jeden sen,
prohlubující vrásky.

10 V teplo tvé schoulen hořím snem
o štěstí v širém světě,
jež za horami, za mořem
u dalekých cest kvete.

9

Uhaslo touhy mámení
v srpnovém stínu dubů.
Na těle mám znamení
po vroucnosti tvých zubů.

5 Teď na tebe jen vzpomínám,
paprsku spalující;
lenivě přitom naslouchám
listnaté hudebníci.

10 Kvečeru půjdu za tebou,
u vody naleznu tě.
Zkus ještě zoubků hru tu zlou!
Heč, už to nejde tak krutě!

10

Vlhkostí vilnou voní dnes
kraj, kde jsme šťastni byli.
Dráždivých barev tichý ples
po stráních zahájili.

5 Teď hýří v hříčkách milostných
paprsek zářijový,
ač způsobů je velmi ctných,
když si pak u mne hová.

10 Věděl jsem, že je umělec
v lásce, jež chce být svěží.
Sladký mu přitom ruměnec
od hlavy k patě běží.

11

V říjnu zas v městě scházím se
s paprskem, jenž mi bledne.
Holubi sedí na římse,
na srdce smutek sedne.

5 Hřbitovu svět se podobá
v ulici postrannější.
Chudší je v městě chudoba,
touhy palčivější.

10 Plakáty krásně volají
z cestovní kanceláře.
Melancholicky zírají
zorničky z bledé tváře.

Paprsek listopadový
 po jižní touží zemi,
 do louží hledí, cukroví
 chroupaje s nadějemi.

5 Polibek jeho hladí jen,
 tak zřídka u mne bývá,
 a já jsem bázní nemocen,
 že se mi připozdívá.

10 Jen máme-li den jasný zas,
 tu modlíme se spolu:
 Osude, otče, pošli nás
 k Tichému moři dolů!

Touha má brázdí Tichý oceán
a zlézá Kordillery;
chtěl bych své štěstí prováděti
po moři, vzduchu, pevninách pěti
5 jak světa pán.

Touha má širá jest jako svět,
střed její silný jak smrt;
kdybych jen věděl, že v tom středu
nenajdu nakonec srdce z ledu
10 a z vosku květ!

Touha má širá jest jako svět
a kolem osy krouží též:
kolkolem osy z pravdy i ze snu,
po které vzletím nebo klesnu
15 a naposled.

Máš-li velkou touhu, co se může státi?
Nejsnadnější věc je pro ni umíratí.

Nejtěžší je žíti, by se skutkem stala,
na paloučku štěstí ptákem zazpívala.

- 5 Ale nejsmutnější, když ji navždy ztratíš.
Vězněm bez naděje do cely se vrátíš.

ROZMLUVA

— Josefe, moře, moře chci vidět,
vody, lodi, břeh;
jak v temném, chladném skleníku těsném
dochází mi tu dech.

5 — Marie, moře jsou širošírá,
plavci jsou krásný stav,
chudé však na všecka moře vozí
toliko biograf.

— Josefe, chce se, chce se mi jíti
10 pestrou východní ulicí;
tady se člověk barev bojí,
světlo je pouhou jepicí.

— Marie, na východě jsou země
plny věcí podivných,
15 chudý však z obrázků jen špatných
pozná jejich pláč a smích.

— Josefe, chci se na mostě z lián
ptákem houpati
a v tropech vlahým nocím taje
20 odposlouchati.

— Marie, Marie ze severu,
tropy jedovaté jsou,
chudáci nejvíce z jejich krásy
v knížkách poberou.

25 — Josefe, aspoň pod sněžkami
pláněmi tedy letěti!
Koně a saně, zvonce a vítr,
růže, růže na pleti!

— Marie, rychlá jízda jásá
30 jako hosana v kostele,
chudí však nemohou daleko jeti,
chudý má toliko neděle.

— Josefe, tolik tupých očí
všecky krásy světa zří,
35 a já bych je milovala
a já bych je objímala
láskou mateří.

— Marie, tupé oči nezří,
bohatí nemají naděje;
40 chudý však zrakem snů svých zírá,
touha mu brány otevírá:
Věř, nebo umři!

Do okna jsem se posadil celý,
poněvadž noc je tak podivně krásná,
jako tvé oči, volání tvoje,
ty moje touho temná i jasná.

5 Na lesích mlhy jsou, nad nimi měsíc,
tajemně domky dědinou chodí,
v dáli se leskne Sázavy stužka,
po nebi láska beránky vodí.

10 A vlašné ticho měkce se vzdouvá
nadějí, snem, jež červen tu vznítíl. . .
Už dlouho jsem štěstí hebké a křehké
tak blízko nepocítil.

Kdyby mi bylo 30 let
 a třeba i více,
 jen kdyby tak mnoho
 mi nebylo:
 5 bláznivým loupežnictvím
 zruměnil bych ti líce,
 severní slunce změnil,
 by se ti líbilo.

Nikdy jsem v životě svém
 10 na osud nenaříkal,
 všelicos byl jsem
 a všecko rád,
 a když jsem tu a tam
 za něco pykal,
 15 jal jsem se s uzlíčkem malým
 nanovo putovat.

Zle jsem se míval někdy,
 dobře nejednou taky,
 optimisticky jsem hleděl
 20 na naše slzavé údolí,
 tušil jsem slunce
 za nejčernějšími mraky,
 o každé bolesti věřil,
 že jednou dobolí.

A když mi počaly pomalu
 25 šednouti vlasy
 a napěchované dni mé
 divoce prchatí,
 míval jsem zářivou oblohu
 30 nad zlátnoucími klasy

v pokojném nitru...
Ó hořká závratí,

35 kam zmizely věci pokojné
z prostého života mého,
kdo zmatek a hoře náhle mi
do nitra rozesel
a touhu bláhovou?
Kdo do srdce statečného,
40 jež nikdy nic neželelo,
palčivý zasadil žel?

Nikdy jsem na osud nenaříkal,
a nyní přece
s ním pošetile se hašteřím
o těch svých 30 let!
45 Jak pelichající dravec
mřížemi železné klece
k obloze hledím a sním:
poslední, královský vzlet!

Kdyby mi bylo 30 let
50 a třeba i více,
jen kdyby tak mnoho
mi nebylo,
do tvého života slétl bych
jako vlasatice
55 bez proseb, otázek — ó, já vím:
v srdcích by zvonilo!

Srdce by zvonila,
zvonily by světy,
v Marseille by čekala na nás
60 překrásná loď.
Sbohem buď, severe!
Letíme, nemajíce mety.
A nenapadá nás říci:
V pokušení nás neuvoď,

65 Hled', delfíni na vlnách tančí,
jak v srdcích láska a radost,
na stole paluby slunné
štěstí je prostřeno.
Uchop jen pevně číši,
70 jež touze činí zadost,
zatímco vánek z volného moře
hladí ti rameno.

Jak sladko blouzniti,
když pro tě zpěv svůj hudu!
75 Na tichomořském ostrově
mohl bych stanouti jen,
ořechy kokosové
strásal bych na vlažnou půdu,
aby ti mléko jejich
80 osvěžovalo sen...

Kdyby mi bylo 30 let
a třeba i více,
jen kdyby tak mnoho
mi nebylo:
85 motory, kola, plachty,
má sladká holubice,
nestačily by srdci,
jež by se řítilo...

Ztrácejí chrup a hřívu,
90 rozumem korumpován,
přece však tu a tam ještě
mám odvahu a krev.
A tak si myslím někdy,
tebou jsa opojován
95 a všude, na každém kroku,
nalézají tvůj zjev,

že stačilo by snad jediné
statečné gesto tvoje,

100 jediný ruky tvé stisk,
 pohledu tvého vznět,
 abych tě odvážným pilotem
 unesl, svatá panno,
 na jiný svět...

105 To je však pouhý sen
 jak vše, co s tebou žiji,
 je to jen z lásky a iluzí
 utkaná pohádka,
 když z hlubin očí tvých sladkých
 úsměvy piji,
110 čekaje den ze dne věrně
 na tato cukrátká.

 A moje hoře, toť že vím,
 dnes už vím jasně,
 že bys mě za svého loupežníka
115 přijala naposled,
 že bys ten sen můj sama
 v skutečnost změnila krásně, —
 kdyby mi bylo asi,
 asi tak 30 let...

V severní louži k holému břehu
dvě loďky přivázány jsou.
Oblaka bílá s něhou na svém sněhu
jsou jedinou jim útěchou.

5 Oblaka bílá přiběhnou jak děti,
poselstvím srdce zahřejí;
oblaka bílá do dálky letí
poskytující naději.

10 Oblaka bílá, lůžkové vozy,
s tvou touhou ujíždějí v dál...
Dvě loďky se houpají... Vědí bozi,
co osud kde jim uchystal.

JINÝ ROZHOVOR

— Kdybych byl svoboděn, vzal bych hůl
 a všechno svoje do batohu.
 Ještě jsem neviděl světa půl!
 Ze svého štěstí pouze trochu.
 5 Dveře bych otevřel, šel bych, šel
 až k zelenému moři dolů:
 růžový keř by rozpučel
 na holé stráni mého bolu.

— Kdybys byl svoboděn, šel bys, šel,
 10 jak všickni chudásové chodí, —
 ale ty věru bys nedošel
 ni do přístavu velkých lodí.
 Svobodu vezmeš si, když ji chceš,
 a nohy nechodí ti ztuha,
 15 světa však vezmeš a dobudeš
 jen se smělostí dobrodruha.

— Kdybych měl odvahu, shodil bych
 kabátek panský, panské zvyky,
 do dlaní plivl bych si a dych
 20 a vyrazil bych z republiky,
 vsadil bych na práci, sval a krev
 poslední groš, na velkou kartu:
 vydal by železný světa řev
 dolary pro mou krásnou partu.

— Kdybys měl odvahu, v zubech nůž,
 25 konkvistadorů srdce dravé:
 šednoucí nedohoní již muž,
 co mladík prospal v době pravé.
 Změklé máš svaly a srdce mdlé,
 30 krev pouze na sny postačí ti:

tělo tvé slabé a usedlé
nemůže svět si podrobiti.

— Kdybych byl mlád, ach, ba pravda, mlád,
neseděl bych tu, nerozprávěl;
35 v sibiřské Klondyce právě snad
teď zlatokopův stan bych stavěl.
Člověče dobrý, řekni však,
zda vědělo by moje mládí,
co muži vypráví starý vrak,
40 jež příboj bije, dráždí, hladí?

— Kdybys byl mlád! Nač ten planý vzdech?
Nevstane mrtvý, leží, leží.
Živému korunu snů však nech,
v ní zpívá ještě život svěží.
45 Až touhy vyhasnou, zbledne sen,
životu bude odzvoněno:
po věcech sladkých ti zbude jen
vzpomínka šedá, prázdné jméno.

— A hořký zbude-li v srdci žel,
50 že jedna touha marna byla,
ta, kterou život mi zahořel
jak v slunci zlatonosná žíla?
Co snu a touhy mi platen dým,
nač rozkvetly mi klasy plané,
55 vím-li, že pohádku nezměním
v skutečnost žatvy požehnané?

— Co všechno nechtěl bys, tuláku,
v počasí špatném na rozcestí,
kde bédné plemeno chudáků
60 nepozná nikdy, co je štěstí!
Byť sil jsi neměl již, nebyl kos,
do srdce nevpust' rezignace:
snad ještě zbývá ti šťastný los
anebo strýček v Americe!

Podzimní den zesmutnělý
 hasne v mlze lehkých par —
 Pouze vzpomínkou jsem celý,
 když tak chodím po pokoji:
 5 v myslí mé se tiše rojí
 podoby tvé sterý tvar.

Vzpomínám a vzpomínám si
 na tvých nálad šerosvit,
 v dálku s tebou pluji kamsi,
 10 nevím kam a neznám cíle,
 tajemné mně přiřklas míle,
 je můj osud v tobě skryt.

Dokud slunce věci zlatí,
 rozechvívá sladce vzduch,
 15 rozsevač jsem na souvrati,
 věřím v žeň a věřím — v štěstí,
 jež z dvou srdcí musí vzkvésti,
 když se k druhu tulí druh.

Věřím v svazek, jehož tmelem
 20 čistý vznět a moudrý sen,
 věřím, že si s jasným čelem
 dobudeme na životě
 trochu krásy, tepla v psotě,
 která otravuje den...

S večerem však pustne země,
 25 teskná přijde hodina,
 vzpomínky se rojí ve mně,
 smutek s touhou úpěnlivou,
 strach, že iluzí vše lživou,
 30 kterou zničí vteřina.

Ó, jak prahnu v také chvíli
po tvé ruce! Ve tvůj klín
v snách se moje hlava chýlí.
A jen spát! By bylo ráno
a v tvých očích něžně psáno,
že vše není pouhý stín!

Vzpomínám si, vzpomínám
 na ten jeden fíkovník.
 Modré nebe v srdci mám,
 touhu — dík a touhu — dík.

5 Pohlednice jadranská
 na obzoru šuměla.
 Nevíš, jak to sladce lká,
 kadeří se do běla!

10 Vzpomínám si, vzpomínám
 na tu jednu vlahou noc...
 V poušti cihlové se ptám,
 co nám přijde na pomoc.

Koráby starostí a hoří
 křižují denně po tvém moři,
 je vysíláš i přijímáš.

A tenhle provoz samočinný
 5 nečeká ani na pokyny,
 do smrti hojnost zboží máš.

Zato však zřídka na své vodě
 zříš radostí a štěstí lodě
 po mnoha marných nadějích.
 10 Váž si té chvíle, je to svátek,
 palubu vyšnoř do Benátek,
 sem věnce, hudbu, tanec, smích!

Sem rychle! Radost způsobiti
 můžeš-li, radost zakusiti,
 15 jí neodkládej na zítřek!
 Můžeš-li kvésti, neotálej,
 zvoň, zardi se a sálej,
 vzleť motýlem, jenž kuklu svlék!

Lidé si kupují pečené kaštiny,
 aby jim v kapsách ruce hřály.
 A dobré skutky jsou námi konány,
 aby nám srdce zahřívaly.

5 Oranže z tmavého listí mi svítily,
 dálnému městu děkuji za ně.
 A v zracích bližního radost jsme vznítily,
 a naše srdce jí plné má dlaně.

10 Lidé si kupují drogy a alkohol,
 když všecka křídla byla jim vzata.
 A nenávist nás hryže, tajný bol,
 bezmocni jsme-li jak batolata.

15 Z praporů hněvu srdce se raduje,
 děkuji za ně zástupům rudým...
 Silným a bohatým snadno se miluje,
 těžce, tak těžce slabým a chudým.

Touhy chudásů jsou krásné
jako dívčí ňadra bledá.
Co jste pro ně učinili,
by je polil ruměnec?

5 Touhy chudásů jsou strašné
jako nože v dětských ručkách.
Co jste pro ně učinili,
by se jimi krájel chléb?

10 Touhy chudásů jsou marné
jako kroky vězně celou.
Pouze stáří ochromí je,
pouze smrt jim otevře.

MODLITBA

Osude, slituj se nad básníkem a jeho milou.
Vždyť oba věří v tvou revoluci krutou a přespanilou.

Jenže jsou oba křehcí lidé a krásy světa chtiví,
nemají zkrátka nadání pro asketické divy.

5 A také jim žaludek selže často, když o politiku běží;
štěpy jim kvetou v zahradě, když na horách sněží.

Ti lidé tedy prosí tě o velké slitování,
abys jim dovolil potoulat se po široširé své dlani.

10 Abys je poslal expresem na východ nebo západ,
kde maloměšťáctví svlékli by a dostali krásný nápad.

Abys je poslal do přístavu námořnického vření
a na břehy, kde zelené vlny bělavé zuby cení.

Abys je na koráb posadil mezi nebem a vodou,
kde zaplesati mohli by pospolu nad pohodou.

15 Abys jim zbrunátněti dal na slunci horkých krajů
a poodhalil jim závoje z tropických zemí a tajů...

Slituj se — pomni, osude, že spatří-li ty krásy,
vřelejších končin nevšednost, barvy, tvary, hlasy,

20 uvidí také na jejich bujném a spanilém těle
strašlivé stopy parátů bílého nepřítele,

hluboké rány, jež chamtivost a zpupnost zasazují
nejsladším koutům země... Tu uzříš, kterak plují

z dalekých cest ti lidé, jež pudila touha a láska
a kteří žíznil po světě, že byli jen chudá cháska,

25 ó, kterak plují k domovu s velikým pokladem
v duši
a k svodům starého světa ještě více jsou hluší.

A ti, jež do světa hnalo kouzelné, milostné snění,
v tvé revoluci, osude, umřou snad na dláždění.

Ó světlo, světlo, jak ti vděčen jsem,
 že, maje zrak, i sen svůj mohu zřítí,
 jenž, ztělesněn zde, živým mramorem
 v mou jeseň vešel, hřeje, voní, svítí.

5 Ó vzduchu, vzduchu, jak tě velebím,
 že dýchati a — milovati lze mi,
 že po všedních dnech srdcí sladký rým
 mé svátky korunuje nadějemi.

10 Ó živly, díky, že jste shodly se,
 poslaly štědrou Pomonu až ke mně;
 své ovoce mi nese na míse,
 na zlaté míse rajské plody země.

15 Ó hmoto, díky, že jsi rozkvetla
 do pozdních dnů mých nejkrásnější básní,
 že utkalas ji vroucně ze světla,
 jež úsměvem i černou chvílí zjasní.

20 A díky, dík, že rozněcuješ v ní
 jak hudbu v pramenech a v květech vůni
 sladkého ducha něžné jiskření,
 jež tane nade mnou jak novoluní.

Žhavý oblak zlatý po mém nebi pluje.
 A pak že mne osud nemiluje!
 Jenže oblak zlatý pluje v neshledanou,
 a mé nohy brzy navždy stanou.

5 Žhavý oblak zlatý pluje nad mou hlavou,
 oblévá ji něhou usměvavou.
 Jenže oblak zlatý pluje v přeneznámo,
 a mé srdce bude jednou samo.

10 Když ten úsměv zlatý nade mnou tak tane,
 zapomínám na vše, co se stane.
 Z tmy však volá na mne z bezedného moře
 nezbytného sbohem černé hoře.

MAGNÓLIE

Ach bledá, cudná, plachá, mlčelivá,
jak sladký je tvůj ruměnec,
když rozkvět tvůj se uzardívá,
ta něžná věc
5 z jiného vzduchu a světla.

Ach tesknící a prochládlá tak marně
na tomhle slunci ubohém
a v otroctví, jež tane jednotvárně
nad křehkým snem,
10 pro kohos včera vzkvetla?

Svou touhu spjal jsem bolestně s tvou touhou
jak ruku s rukou k modlitbě,
svůj sen a stesk s tvou kalvárií dlouhou,
a v chudobě
15 do dálky zíraje vadnu.

Hle, podzim. Tmavá nad severní travou
jsi zchudlá kněžna z Ostrovů,
a já jsem přišel za tvou něžnou slávou
pln okovů,
20 a odkopneš-li mne, padnu.

Ó Pomono mé ješeně, ty víš, jak vděčen jsem
 za všechno tvoje ovoce, jež pro mne zrá a sládne,
 co bylo snem, co bylo snem, to jako zázrakem
 v mé utišené zahradě, kde tolik toho vadne,
 5 se proměnilo v skutečnost, a plnou náruč nesu
 tvých hroznů sladce zatrpklých, tvých hořce vonných
 vřesů.

Ty víš, jak vděčen jsem a plach před touto úrodou,
 jak říkám si, že nehoden jsem této pozdní sklizně;
 mám každou slastnou vteřinu za nezaslouženou,
 10 pokorně snáším smutků svých i bázní steré trýzně:
 korunu korun přetěžkou jsi na hlavu mi dala,
 korunu korun přeslaskou, bys také kralovala.

Já tomu chtěl, já tomu chtěl, já snil jsem, blouznil,
 a tak jsem na vše připraven, co pro tebe mne čeká.
 15 Leč ve svých snách jsem jednoho se přece nenadál,
 co zasmušilým přízrakem mne ustavičně leká,
 jak obraz krásný nade vše, v němž přesto chybí cosi,
 co nelze najít, uhodnout, snad jedna krůpěj rosy.

Jdu zahradou tvou přetěžkou, jdu králem, který zná
 20 své říše všechny poklady a zdroje, kouty, krásy, —
 a přece náhle ustrnu, ten, jenž se nevyzná
 v zamaskované končině, kde ztichly všechny hlasy.
 Zas osamělým v sobě jsem, je zdáním vše, co držím;
 jdeš mimo žal můj cizinkou, kams k dalekým jdeš
 stržím.

Stříbrná hvězdo na nebi
mé listopadové jeseně,
tak zblízka na mne hledělas
jak mramor z jarní zeleně,

5 a všechny sny mé kroužily
kol tvého čistého obrazu:
byla to výprava na křídlech
do říše srdcí bez kazu.

10 Stříbrná hvězdo nade mnou
a nad mým zavražděným snem,
teď svítíš mně tak z daleka,
a vše se zdá jen preludem.

15 Maličkých žalů komáři
kolem lží krouží maličkých,
z veliké touhy zbývá chtíč,
z iluzí hořký vtip a smích.

20 Jak zlatohlávek v ulici
má láska prachem se potácí.
Pod hroznou tíhou všednosti
klesají lační žebráci.

Pět let jsem ti věrně sloužil,
tu a tam jsi mzdu mi dala,
bolesti jsem nastrádal si,
ostatní jsi mně zas vzala.

5 Pět let u tebe jsem žebрал
o almužnu z měkké ruky:
upeklas mi těžký pecen
z hořké trýzně, slané muky.

10 Navždy odcházel jsem zlomen,
ještě jsi mne zavolala,
mrtvou něhou, živým vtípem
znova jsi mi srdce rvala.

A já zase chodil žebрат
k prahu nemilosrdnému
15 o lásku, a míň než lásku,
o almužnu hladovému.

Každým pohledem jsem prosil,
zřel, jak zrak tvůj sen můj škrtí...
Odchází tvůj směšný žebrák
20 do neznámých ulic smrti.

Na tvrdé lavici tvrdě natažen
poslouchám vrčení vlaku.
Jsem fakír, asketa a vraždím sen,
mám 170 tlaku.

5 Vagóny ženou se nocí deštivou
vpřed k mechanickému cíli.
Pět let už hynu horečnou chorobou
a jsem jen srdce, jež kvílí.

10 Vagóny, vagóny, básník-vězeň zřel,
jak rozletíte se v dálku!
Také jsem kdysi takovou touhu měl;
jen černou kávu mám v šálku.

Vyháním jedem krutého žalu jed,
připraven složit kosti.
15 Těžko se žije, když potuchl vznět,
zanikl v bezednosti.

Jsi temná bezednost, sametová noc,
vše se mi propadlo do ní.
Mně ni smích poetův nejde na pomoc,
20 to řehotání koní.

Zlatý oblak odplul v neshledanou,
tmavá noc se dívá do srdce.
Místo hvězd jen černé slzy kanou,
horké, trpké, slané ovoce.

5 Modré auto silnicí se hnalo,
leží rozdrceno o jabloň.
Jabloň kvete, jaro zavolalo.
Bere. Dává. Pokorně se skloň.

10 V tmavé noci z jabloně to sněží,
ticho duní zavražděným snem.
V autu na mrtvole v krvi leží
bílé květy s něžným ruměncem.

Profil bledý,
smutný profil bledý
zahlédl jsem v elektrické tramvaji,
jako ledy,
5 palčivé a těžké ledy
myšlenky mi v hlavě splývají.

Zhroutil se mi sen,
jako racek bílý
krutě postřelen
10 kvílí, kvílí,
volá o pomoc,
na jezero padá noc.

Tvář ta bledá,
smědá tvář ta bledá
15 s kruhy pod očima, něhou modravou,
spát mi nedá,
její černé hvězdy, běda,
ve dne v noci vidím před sebou.

Zhroutil se mi sen,
20 jako racek bílý
krutě postřelen
kvílí, kvílí,
volá o pomoc,
na jezero padá noc.

25 Mořem bolů,
nadějí a bolů
pro tu tvář a ženu plul jsem po léta,
vrakem k molu,
srdce moje, my teď spolu
30 vracíme se smutni ze světa.

Zhroutil se mi sen,
jako racek bílý
krutě postřelen
kvílí, kvílí,
35 volá o pomoc,
na jezero padá noc.

V podvečeru,
teskném podvečeru
stínem mezi stíny už jen vzpomínám,
40 tvář tu v šeru,
sladkou tvář tu bledou v šeru
jako chorou lunu v srdci mám.

Zhroutil se mi sen,
jako racek bílý
45 krutě postřelen
kvílí, kvílí,
volá o pomoc,
na jezero padá noc.

V oblacích a mračnech
bloudil stroj můj ze snů,
nad podzimním smutkem
hledal křehkou vesnu.

5 Tu a tam se zachvěl,
zatřpytil se slastí,
když paprsek zlatý
slétl do propasti.

10 Stokrát však se třásl
v nekonečném pláči,
kymácel se hrůzou
jako velcí hráči.

Konečně se zřítíl
ptákem do lilií.
15 Usmívá se jaro
nad mou havárií.

Když chlap je samý pláč,
strojte pohřeb.
Nebude-li to spáč,
umřel sen.

5 Když chlap vám umře jen,
pokoj jemu;
umře-li ti však sen,
zbledne svět.

10 V květinách leží spáč,
pokoj jemu.
Zrazený bloudí sen,
nepohřben, nepohřben,
pustinou.

ZA MAJAKOVSKÝM

V temné noci
k černým slzám mým se druží slzy rudé,
v temné noci za jarního deště:
Tys to věděl, já to nevím ještě,
5 co bude.

Za dnů štěstí,
za dnů revoluce, slávy, vítězství
byls zlatou křídlovkou na Rudém náměstí,
a já Tě miloval.

10 Dech věcí nejvyšších dul vichrem nad hlavami,
my byli se všemi a nebyli jsme sami,
nám srdce okoval.

Milenka rudá v krvi milovala,
tančila, zpívala, rodila, vstala,
15 řítíl se starý krov:

Ty, Majakovskij, byl jsi svědkem všeho,
já, S. K. N., jsem v dáli z rytmu Tvého
pil váš kov.

Po letech, za dnů neštěstí svého
20 malicherného,
a přece silného jak smrt,
zůstavše básníky, ač jsme byli svědky
traktorů, stoup a nebozezů pětiletky,
setkali jsme se znova:
25 Ty už jen stín, já živého cos ještě.

Je temná noc a jarní letí deště
přes dvojí žal.
Tys dotrpěl ho, dozpíval,
a já mám slova ještě.

30 Toť vše.

Nepláči pro ženu,
pláči pro svůj sen:
v prachu na silnici
leží pohozen

5 jako květ makový,
 schnoucí rudý květ,
 který odhodila,
 chtějíc dovádět.

10 Nepláči pro ženu,
 pláči pro život:
 nedošel jsem cíle
 o poslední schod.

15 Měkká ústa chladná
 řekla tvrdě dost,
 minulost jsem prohrál,
 ztratil budoucnost.

Prý vraždíme, co milujeme.
Nikdy tě nezabiji.
A přece spolu nedojdeme.
Přetneš mi šíji.

5 Jsi němá gilotina.
Skláním už hlavu.
Až vypadne ti z klína,
ukaž ji davu.

10 Nepadl v bojích ni bídou strohou,
léta ho nezlomila.
Zhroutil se u mých hedvábných nohou,
když jsem ho pokořila.

Odkvetlo stéblo tonoucího,
 mrazivý vítr láme je.
 Po poli mrtvých snů a klamů
 marně se plouží naděje.

5 Obrací ve tmě mrtvá těla,
 marně se dívá do tváří.
 Strnulá ústa nedýchají,
 vyhaslé oči nezáří.

10 Jen ticho, hrozné ticho širé
 zavolá, zalká, zapláče.
 A z bezhvězdného nebe kane
 studená rosa na spáče.

Vše mrtvo. Jednoho jen třeba:
 ty mrtvé pohřbít. Nemohu.
 15 To černé pole přeorati.
 Jednoho třeba. Nemohu.

Balvan v sobě nosím
z mramoru a spěže,
na prsou mi leží,
do srdce mne řeže.

5 Podobu má sladkou,
tíhu nejhroznější;
snad již nenáležím
mezi lidi zdejší.

10 S balvanem tím v prsou
těžko, těžko žíti;
s podobou tou sladkou
chce se odejíti.

V bludném kruhu utrpení
nemohu se zastaviti,
bezmocně se točím.
Kde jsi, ranní kuropění,
5 bych se mohl probuditi,
světlo dáti očím!

Žiji noc a piji jedy,
v temnu chřadnu, lupen zkřehlý,
v temnu spadnu do řeky.
10 Z temných očí naposledy
probodnou mne chladné jehly,
marné sbohem navěky.

Nic na cestu již nezbylo
 za tím, co srdce vysnilo,
 čím hlava zahořela:
 snem nejkrásnější zůstal sen,
 5 na prahu štěstí zaškracen
 rukou, jež zledověla.

Vlaky tě vozí tam a zpět,
 ulice jsou tvůj hrůzný svět,
 v němž bloudíš za přízrakem;
 10 dáváš se k marným cílům nést,
 v příboji davů, síti cest
 den ze dne zmítán vrakem.

Všecko, co potkáš, zabolí,
 a nepřekročíš mrtvoly,
 15 jež na srdci ti leží:
 všude je s tebou, kam se hneš,
 pro všecko druhé oslepneš,
 z jabloně marně sněží. . .

Chtěl bych mít boha, abych proklínal,
 chtěl bych mít ďábla, abych čaroval,
 však mám jen mozek, který zešílel,
 a srdce, které pláče.

- 5 Chtěl bych mít sílu pro zlou nenávist,
 chtěl bych mít pýchu jako vichru svist,
 však mám jen lásku, lásku bezradnou,
 a žal, jenž v prázdnu kvílí.

Zbledl mi svět jak hvězdnatá noc k ránu,
 však to, co přijde, nebude již den;
 vypadl rubín z mého talismanu,
 ze živých byl jsem drsně vyhoštěn.

- 5 Jdu mezi mrtvé, umíraje žízni
 po zhaslém světle, zavražděném snu,
 jdu mezi spáče, zbavené všech trýzní,
 však se strachem, že brzy neusnu.

Jak teskno stromu košatému kdysi,
 jenž na slunci snil svého štěstí sen
 a každým květem hlásal optimismus
 a každým listem chválil nový den,

5 když náhle bleskem rozpolcen a spálen
 jak strašidlo se tyčí z ranních par,
 a krvácejí z ran, jichž nazahojíš,
 naději ztratíš, radost, sílu, tvar.

10 Tu, neumře-li do příštího jara
 a vzhledne jako ukřižovaný,
 na rozhozených údech vypučí mu
 zeleně trochu, život prohraný.

15 Jak stařec shrbený, když slzy vyschly,
 jen o svém žalu ještě šelestí,
 zatímco vůkol mladá zeleň bujná
 se valí útokem a přes něj ke štěstí.

Bludička dobrá nebo zlá
v hlubině srdce
horoucně tobě plápolá
pro život, pro smrt.

5 Všecko, čím jsi a býti chceš,
závisí na ní,
zvítězíš nebo zahyneš
veden tím světlem.

10 Každý má bludičku jinačí,
svou vnitřní hvězdu;
někoho ztrhává a zmrzačí,
jiného zdvihne.

15 Však provždy zhasne-li v srdci ti
modrá ta hvězda,
mrtvolou živou ti blouditi,
raději zab se.

Řekněte jí, až ji potkáte,
výročí že slavím popáté,

se svým žalem bloudě sám a sám,
slepce na světlo si vzpomínám.

5 Setkáte-li se s ní, rcete jí,
beze snů že bloudím alejí.

Nezřím nazad, padesát pět let,
jež mi zhořkla jako cizí svět,

10 před večerem pochválený den,
nekorunovaný, marný sen.

Nezřím vpřed, kam pranic neláká
vypovězeného žebráka.

Stínem k reji stínů přihlížím,
za mřížemi smutku živořím.

15 Vřava světla již mi nezpívá:
v srdci praskla lampa zářivá.

Ta neděle krásná mě zmučila,
 že pláču zas, kudy chodím,
 tys byla tak strašlivě spanilá,
 svět podoben plachetním lodím,
 5 jeli jsme jakoby v krásnou dál
 po mořské zelené pláni,
 já se však pohlédnout na tě bál,
 jak sluha na svou paní.

Ty žhnulas jak réva zrající
 10 a hrozny voněla jsi,
 mne touha drásala štkající,
 když hladilas mi vlasy,
 mě dráсал stud, že jako zločinec
 jsem sebou trestán tak strašně,
 15 a z básně, ze snu nakonec
 že zbyly mi jen vášně.

Ach, nesměti tě již obejmout,
 když vedle mne dýšeš letem,
 nesměti nikdy již s tebou plout
 20 tím druhým, tajemným světem
 a vědět, že mě opouštíš
 zlákána krve snem novým, —
 to hoře, ta muka se nedovíš,
 a nikdy jich nevypovím.

Jsi z prutů zlatých a stříbrných
tvrdá a krutá klec,
a já jsem stěn tvých studených
zoufalý zajatec.

5 Od mříže k mříži se potácím
s touhou a mroucím snem,
odražen, vstanu a narazím;
lidé jdou zvěřincem.

10 S rozbitou hlavou vzpomínám,
v pokorný schoulen kout,
jak za člověkem jsem vyšel sám,
zřel zlatý oblak plout.

15 Byla to iluze. Šel jsem tmou.
Objal mne tvrdý kov.
Až mne z té klece vynesou,
buď zdráva! Šťastný lov!

Srdce mi zarostlo kartouzky,
v mozku mi rozkvetl pcháč,
a nemohu ti již dát nic
než ten svůj hořký pláč.

5 Láska prý hory přenáší,
však nebéře, kde nic není,
nedostanu již od tebe
než soucitné pohlazení.

10 Říkáme tomu přátelství,
je to jen strašlivé břímě,
je to jen nejsmutnější hrob
na chudé vrchovině.

15 Tys pohřbila v něm mládí kus
a zapomeneš s radostí;
já mám jej v sobě, věčný kvil,
celý můj život mi odcizil,
jsem nad sebou samým jen zlomený kříž.

Stavěl jsem pomník nejkrásnější,
to svému snu a tvému jménu,
tu a tam přece jen jsem doufal,
že korunu dám dílu svému.

5 Korunu zlatou z vroucí shody
nad všemi pošetlostmi,
milostnou báseň z vůle srdcí,
jež ke světlu se derou z tmy.

10 Nechtělas tomu, nemohla jsi,
musíš jen jít za svou krví;
žel, nejsme v tomhle posledními,
jakože nejsme ani první.

15 Z pomníku jako ze života
zbyla mi troska trčící,
na místo koruny teď kladu
jen triviální čepici.

20 Má Píseň písni končí směšně
jak sterý případ nejvšednější;
i to jsem tušil: z měsíce jsem,
a ty jsi pouze žena zdejší.

Stavěl jsem pomník nejkrásnější,
snad z měsíčních svých pouze chyb.
Ty korunu dáš jednou troskám:
svůj krutý vtip.

Své přátelství mně zachovalas,
 a já ti za ně líbám ruce;
 bez něho byl bych věčný psanec
 v studené noci strašidelné,
 5 bezhvězdné.

A přece je to hrozné břímě,
 jak balvan těžké, těžké blaho.
 Růžový keř jsi zasadila
 na hrob, v němž leží moje štěstí
 10 a můj sen.

Růžový keř mi kvete, voní,
 blaží mi zrak a drásá srdce:
 odpusť mi, odpusť, že to srdce,
 opilé tebou, touhou, žalem,
 15 jen pláče.

Vždyť dar tvůj nejvíce mě tíží,
 že sen můj pouhé spáleniště,
 že nemohl jsem tvému mládí
 přinést všechny krásy světa
 20 a štěstí.

Líbám-li ti měkkou ruku,
 hladím-li ti mlunné vlasy,
 dotknu-li se sametové tváře pobledlé,

5 dívám-li se do tvých očí,
 do těch tmavých hlubin něhy,
 zřím-li pod nimi ten sladký, pastelový stín,

strašná vlna proběhne mnou,
 vlna blaha, žalu, touhy,
 neskonalé utrpení, neskonalá slast,

10 sevře srdce jako závrať,
 ohněm pálí, mámí vínem,
 odsouzené ruce moje tisknou nehty v dlaň.

Tu jsem bezmocný jak dítě,
 sochy milenec líp na tom,
 15 řekni, co mi tedy zbývá, nežli stesk a pláč!

Teď o samotě někdy se mi zazdá,
že láska moje není již tak čistá,
jak bývala, když snů mých zbožná něha
svatozář tkala kolem bytosti tvé

5 a já si maloval tě volnou, krásnou,
jak kráčíš, žena přechistého srdce,
tou pracovitou básní naší lásky,
kterou mi vnukla hlubina tvých očí,

pro čin a štěstí nad malichernostmi
10 a sladké přístřeší po vřavě světa...
Ta křídla zlomilas mi, sen můj tone,
přátelství tvoje svíraje jak stéblo,

však láska trvá, žalář sladkohořký,
na jehož mříže tisknu horké tělo,
15 když v samotě mne vášeň oslepuje
a bledost tvá se stává rudým květem.

Mé srdce, dříve opojené sněním
o cestě ve dvou za růžemi světa,
svou krví zmučenou teď prahne pouze
20 po zakázaných růžích tvého těla...

Však spatřím-li tě zas, tu moje touha,
bolestná, prudká, sládne znova něhou,
a znova vím, že i má vášeň lidská
je čistá stejně jak můj sen i láska.

25 Jsi stále oltář vroucí zbožnosti mé,
jež se životem spojila mne čistě:
když polibků hold jsi mi zakázala,
hold slzí povol srdci bezmocnému,

Měj se dobře v domovině
dělníků na velké věci,
zapomeň, že v smutné dálce
pláče pro tě srdce v kleci.

5 Měj se dobře v rudém městě,
kde se osud světa hněte,
zapomeň, že v šedé zemi
jedno srdce hořem kvete.

10 Měj se dobře, měj se dobře,
zapomeň té epizody.
Měj se dobře, měj se dobře.
Co bych řek ti naposledy?

Víš o mně všechno, znáš i mou lásku,
víš, kdo se s tebou dnes loučí zlomen
hořem a touhou.

5 Naděje marna, jsou temné cesty,
po kterých půjdu, půjdu-li vůbec
v nějaký zítřek.

Víš o mně všechno, znáš buď a nebo
mé hořké lásky, hořkého žití
v stínu tvé krásy.

10 Jsem sláb svou láskou, tys mládím silna,
odcházím, vzlétneš, skrupule zahod',
buď volná, jednej.

15 Naděje marná, můj osud jistě
je zpečetěn již, a rozhodlo se
tvé mladé srdce,

oddychneš si, až zmizím ti z očí,
jak po zlém snu se probudíš ráda
v daleké zemi.

20 Mýlím-li se však, může-li ještě
nás jednou něco spojití tiše
něhou a prací,

napiš mi psaní, můžeš-li vrátit
mně sen a život, po kterém prahnu,
napiš mi psaní

25 z rudého města: víš, čím mi bude
osamělému zde, kde mi všechno
připomíná tě.

Mám-li však pravdu, když rozum dí mi,
že marna všechna naděje moje,
30 zapomeň na mě,

zapomeň, nepiš, probůh, jen nepiš
konvenční dopis, krutého nečin
dobrého skutku.

35 Zapomeň klidně, bude tak lépe
pro tebe, pro mě, a neuslyšíš
poslední pláč můj.

Pavouci smutku hlídají mě
v žaláři soukromého bolu,
zatímco venku nosí břímě,
strašlivé břímě lidé z dolů,

5 dělníci z fabrik, statisíce,
i všechna srdce uražená,
a zkrvavená metelice
v ulicích syčí, bída stená,

10 a pouze hněv, jenž všechno zvíří,
pro novou tvář a radost vzplane.
Ó avantgardo! Pionýři!
Ó vzpoury ruce požehnané!

Jsem s těmi z hutí, skal a silnic,
jsem s jejich vzpourou, s jejich řádem.
15 Nezapomněl jsem, nezradil nic.
Jsem stále s rudým vodopádem.

Nezapomněl jsem. Čekám tiše
jak u silnice žebrák chorý,
až hne se průvod nové říše
20 a píseň davů pod prapory.

Jak chorý žebrák! Oči zrudlé
vše jako zpod závoje vidí.
Raněné srdce, mdlé a zchudlé,
se za bolest svou marně stydí.

25 To nelze změnit. V černé zimě
dobolí žal i život spolu...
Pavouci smutku hlídají mě
v žaláři soukromého bolu.

FOTOGRAFIE

Zde tyto ruce něžné,
ty že jsou loupežnice?
A toto srdce sněžné,
to že je vrah?

5 Nořím se v tyto zraky,
hledám v nich lež a šalbu:
jen něhu pod oblaky
vidím v nich plout.

10 Něhou a smutkem kvete
ten ušlechtilý štěp zde,
pod kterým žal mi hněte
přetrpký chléb,

15 pod kterým krev mi teče
z nejstrašlivější rány;
oloupen o vše, kleče
o konec lkám.

Dvacátá třetí na věži kdes bije,
 zavrčí auto ještě v ulici.
 Chtěl bych jí trhat bílé kamélie,
 v skleníku spícím vázat kytici.

5 A šumí ticho červencové noci,
 sednice stará praská ze spaní.
 Ach, v sadě pro ni hrozny trhat moci,
 když měsíc všednost stříbrem vyhání.

10 Noc pokojná tu idylicky voní
 i venkovem, i maloměšťáctvím.
 Však zapráhl bych čtvero bílých koní
 a šlechticky jel pro ni městem tím.

15 Setřela slzy srdci raněnému,
 jež před spaním teď blouzní vděčností.
 A ráno poletí vstříc štěstí svému,
 své bolestné a křehké radosti.

Unavené konvalinky,
plátky růží čajových
do vína jsem natrhal si
z tváří, bledých tváří tvých.

5 Ze srdce, jež dvakrát pláče,
tvůj i svůj jsem vlil v ně žel,
tvůj i svůj jsem vlil v ně smutek,
aby nás tak nebolel.

Víno z topasů a zlata
10 oblilo nás oblakem,
utkán z bolesti a něhy
soucitným nás pojí snem.

Chladná květina tvé ruky
sklání se mi do dlaní,
a když rty své na ni tisknu,
15 vteřina jak štěstí křehké
vroucně v srdci vyzvání.

PALMA

Severní lide, nejlahodnější klima
oválo život můj, touhu mou probudilo,
nejlíbeznější moře očima svýma
přehlubokýma
5 navždy mne, navždy sladce okouzlilo.

V srpnové noci o nich mi pověděla
palma, kterou jsem objal přitištěn ke pni,
krev moje s její krví si rozuměla,
tesknící zněla:
10 — Své ruce k modlitbě se mnou pobožně sepni!

Ztepilá palmo ovoce přetěžkého,
zabloudili jsme pod cizí nebe chladné.
Jak zatoužilas po křídlech, zamlklá něho!
Mnoho-li všeho,
15 chudobou zmrazeno, severem zmařeno, vadne.

O tvoje vyhnanství opřel jsem svoje léta,
tropy tvé koruny zbledlé jim poskytly střechu.
Spolu teď sníme o rodných krásách světa,
hedvábná meta
20 iluze chlebem živí nás bez oddechu.

A dokud míza stoupá našimi kmeny,
bylo by možno naděje sladké se zřící?
Před námi mapa světa se hvězdnatě klene,
život se žene —
25 přece snad, palmo, palmo má bledolící.

Když mezi láskou a sudbou svou
jako mezi nebem a zemí
s loďkou svou houpáš se ubohou
s předtuchami a nadějemi,

5 jednou večer snad po špičkách
přijde host něžný k tvému hoři,
má rozum soucitný v zorníčkách,
k osamělému zahovoří.

10 Nad smutek tvůj se nakloní,
zmučené ti políbí čelo,
stříbrem tvá samota zazvoní:
přátelství s tebou posedlo.

Svátečním pokojem dýše kout,
posedl s tebou posel z nebe.
15 Slyšíš-li života struny dout,
sladko zapomenouti sebe.

A nitra čistého modrý květ
v plameni hoře nezaniká.
Láska se smířila s přátelstvím.
20 Srdce jen, srdce ještě vzlyká.

V otevřené rány žalu
 úsměv luny sněží hebce.
 Po třesnutém intervalu
 něha opět vánkem šepce.

5 Milosrdná zahradnice
 na hřbitově sází kvítí;
 vzlétla bílá holubice
 zpod ruky, jež měkce svítí.

10 Choré srdce sotva dýše,
 choré srdce na kolenou:
 je to paprsek jen z výše,
 po níž beránci se ženou?

15 Je to přelud, rozmar chvíle,
 nebo posel vykoupení?
 — Pro žebráka z černé míle
 není odpočinku, není...

*SRDCOVÁ DÁMA**1930—1932*

Pro jednu ženu — a již pro nikoho —
svých křehkých písni skládám růženec.
To z lásky své a žalu zpovídá se
květině tiché smutný milenec,

5 když po práci a zlobě všedních hodin
mu jihne mysl v pavučině snů.
Toť právo srdce, právo básníkovy,
mu nechte kout, kam vřava strašných dnů

10 jen z dálky doléhá, jak vody kalné
pod strání tvou, kde kvete petrklíč...
Vše mění se, a tají staré sněhy,
hluboko vniká nový pluh a rýč,

vše mění se, jen stará píseň srdce
vždy znova prýští vlnou milostnou
15 jak tichý pramen ze skal pod bojištěm,
kde znásilněný život stená tmou...

Pro jednu ženu zpívám píseň lásky —
pro druhé lidi jako suchý svist
nechť bez veršů a rýmů přísně mluví
20 má bezbožná a třídní nenávist.

Zas bledá růže sametová
v mé teskné dny se usmívá,
zas kolem ztepilého kmene
má láska tančí bláznivá.

5 Však zlatý oblak navždy odplul
a šerý mrak mne provází,
vztáhnu-li k teplu chudé ruce,
uchopím stín, jenž zamrazí.

10 A mrtvý sen již neotevře
růžovou bránu, zlatý most.
Na slepou bábu mezi domy
hraje si se mnou skutečnost.

15 Za rovník odplul oblak zlatý,
jen úsměv z něho zlatého
zbyl pro mne na rtech v bledé tváři:
sváteční poklad chudého.

Kdyby má bolest byla jen
chorobou mého srdce,
již dávno byl bych uzdraven,
a tyto moje ruce

5 ke chvále zlého žití zas
krev mačkaly by z hroznů,
pohody letní zlatý jas
znova by žhnul mi do snů.

10 Však bolest má je v srdcích dvou
a u mne nedobolí,
dokud jí rukou laskavou
náš osud nezahojí

15 v tom druhém srdci z rubínů,
jež jasně vzplát by chtěly
a v rakvi z chudoby a snů
divže již neumřely.

Ach, pojeděš-li v neděli,
 dej v sobotu mi svá ústa,
 aby ta moje samota
 nebyla pak tak pusta.

5 Tvá ústa — sladký a bujný květ,
 jenž dosud se nerozvil zcela,
 a přece dýše vášněmi,
 jež země v něj uzavřela.

10 Tvá ústa měkká a hedvábná
 jsou z červnového jitra.
 Ty moje pozemská světice,
 dej mi je, dej mi je zítra.

15 Dej mi je jako prostý dar
 a ze všech nejvzácnější.
 Bude mi teskno. Dej mi je, dej,
 abych byl veselejší...

Tré neděl. Vteřina, a přece věčnost
a melancholický žal.
Vzpomínej! Přes vrchy láska a vděčnost
za tebou hledí v dál.

- 5 Země i nebe nechť milují tebe
v té chvíli oddechu tam.
Bude-li nad námi jedno modré nebe,
nebudu, věř mi, tak sám.

Teď chtěl bych všechno vzpomínání,
teď chtěl bych lásku svou celou
proměnit denně v maličké psaní,
v písničku něžnou a vřelou.

5 Abych ti denně děl, tobě i sobě,
tanečkem křehkého slova,
že v smutné chudobě, zemi i době
jsi milenka básníková.

10 Však denně znaven šedivou prací,
ubodán sterem tísní,
s jménem tvým usnu jen — v mlhách se ztrácí
počátky, konce mých písní.

LXXXIV

M. & M.

Vyletěli holoubkové do světa,
z klece vyletěli;
ta klec, ta již dávno každým prokleta,
komu červený květ v srdci rozkvétá;
5 krásné srdce měli.

Kilometry dlouhé nás dva dělily,
když jsme o tom četli,
přesto oba stejně jsme se modlili,
aby osud byl k nim laskav na chvíli,
10 tam, kam chtějí, slétli.

Letí, letí holoubkové do dále —
nelze doletětí...
Sne náš, marný byls, a marně zpívaly
obzory, jež na to mládí kývaly:
15 zpět jde do zajetí.

Našich čtvero očí nezaplakalo,
srdce jen se chvěla.
Mnoho-li již ikarských snů selhalo!
Mnoho-li již křídel doveslovalo!
20 Srdce se nám chvěla.

Svět je už jediné hnízdo voší,
 my jsme v něm láje chudobná jen,
 a že jsme s těmi, kdož uhlí nosí
 a pole sečou hladoví, boší,
 5 nejhorším dobří vydáni v plen,

stero nám vidin usychá žízní,
 stero nám snů se rozpadá v prach,
 jedna se daří ze stera sklizní,
 za jednu radost stero je trýzní,
 10 obzory třísni požáru nach.

Mrazivý víchr událostí
 vánicí nemilosrdnou hučí.
 Zločiny rodí se nebetyčné,
 a malost bližních trýzní a mučí.

5 Znam však své místo, vím, kam patřím,
 a nezmýlí mne přelidská scestí.
 Jen pro živočicha teplou ruku
 v bouři, jež vše, i sny chce smést!

10 Pro lidské srdce jen teplou ruku!
 Přítelkyně mých podzimních hodin,
 za ni ti nosí láska má písně,
 chudobnou úrodu severních plodin.

Slavík na střeše mrakodrapu
o životě básní:
Nutno býti tak ukrutnými,
jsme-li takhle krásní?

5 Dívka celičká v růži rtů svých
na rtech básníka svého:
Nutno býti tak chudobnými
za bohatství takového?

10 Jako muškát pláče láska
v mansardovém šeru,
transatlantiky, aviony
letí na Kythéru.

Na světě jsou zbytečné věci:
milenka a básně.
15 Jednou aspoň žil by rád básník
zbytečně a krásně.

Probudil jsem se ve čtyři ráno,
poněvadž se mi o tobě zdálo,

probudil jsem se do tmy a zimy,
hodiny nepřetržitě bily,

5 kopyta cválajícího času,
uháněl mimo, a já byl sám tu,

poněvadž jsi mě opustila.

Odjelas mlčky za hvězdou krásy
do světa širošířého kamsi,

10 vzalas mi s sebou radost i sílu,
statečnost, sen i v cíle mé víru,

nechalas o samotě mne v zemi,
kde dávno vzduchu čistého není,

15 kde zpupnou vlečku loužemi plouhá
zlodějská, podlá, prodajná coura,

nevěstka bank a lupičů . . .

Probudil jsem se, civěl jsem potmě
raněnou zvěří k záblesku v okně,

20 až jsem se do skutečnosti vrátil,
hoře své hořké jistotou zapil,

že spíš teď doma, lani má plachá,
pokojně spíš i s touhou, jež láká

tebe i mě až k pólu.

Kytičku jahod na rty přitiskla mi,
voněla červnem, hřála pasekami.

Ovoce koš mi do náruče dala.
Kde jsi, má milá, kdes ty hrozny vzala?

5 V čajových růžích ustlala mé hlavě,
pod nimi srdce slyším naléhavě.

V tom hlasu krve, co v tom všecko zpívá.
Ó loutno cudná, loutno žádostivá.

10 Ó loutno něžná, loutno umíněná...
V mém náručí se rodí sladká žena.

Starému námořníku
dal osud moře sladké,
na zruřovělých vlnách
smí sníti sny své vratké.

5 A do teploučkových vln těch
smí nořiti své dlaně;
až ke rtům jeho dmou se,
kypíce požehnaně.

10 Tak plavec laská moře
a moře plavce svého,
doplouti chtějí spolu
do světa dalekého.

Na splavu mi bílá voda
 buší do prsou,
 kolem šumí slunná shoda
 země s oblohou;
 5 zeleň, řeka, tělo, slunce
 jeden zpěv a lesk:
 pouze na hluboké strunce
 po tobě, mé druhé slunce,
 v srdci brouká stesk.

10 Ticho, jas. A přece v dálce
 temno, zloba, shon,
 bachratý tam, oddán válce,
 funí babylón;
 všecko ničí, všecko maří,
 15 zhnusí noc i den:
 nad ním jen mi lunou září
 něha pobledlých tvých tváří,
 útěcha má, sen.

Ticho, jas. Jen ošemetná,
 20 marná iluze.
 Zhořkla mi už slova vzletná,
 chůze po duze.
 Daleko je do pohody.
 Nedojdeme my.
 25 Jdu-li přece, zbodán trudy,
 s tebou, hvězdo, vím i kudy,
 za nadějemi!

Pomalů, den ze dne a rok po roce,
kolem se rozlila, okeán ovoce.

Kamkoli pohlédnu, vlní se přede mnou,
všude je se mnou s vůní i hudbou svou.

5 Kolem mne mořem je, moře kolkolem,
já na něm houpám se horkým ostrovem.

Houpám se na něm korábem opilý,
z něho můj cíl a snění mého dým,

10 z něho má slast a šťastných vteřin cval,
z něho můj smutek a dlouhý, dlouhý žal.

Houpám se na něm, nad nocí hlubiny,
nevěda dne svého ani hodiny,

opuštěn střízlivým kormidelníkem,
s poslední touhou a závěrečným snem:

15 nebýt jím vyvržen na pusté pobřeží,
kde ani vraku se dobře neleží;

ustlat si k spánku pod jeho hladinou,
splynouti navždy s jeho hlubinou.

POLEMIČKY

1

Ano, pozitivní krásu,
 kvetoucí prs žen a země,
 verš, jenž tančí nebo bije,
 myšlenku, jež přijde ke mně
 5 jako včela do úlu,

pozitivní krásu rád mám,
 pod oblaky křivku letce,
 pro mne marně bludy rodí
 nesrozumitelné světce,
 10 kněze, metafyziku.

Toť mé právo. A má hrdost
 v roztahujícím se šeru.
 Světlym mocnostem se kořím.
 Temným nechci sloužit věru:
 15 sapi-sapienti sat.

2

Po zemi chodím, mezi lidmi žiji,
 znám všechny své i jejich slabosti,
 a proto rád mám pozitivní boje
 tak jako pozitivní radosti.

5 Zřím nekonečné drama evoluce
 a jeho sláva proniká i mnou;
 přes lotrovinky, zrady, bázně, bludy
 jdu s předvojem a cestou necestou.

10 Zklamání? Marně v srdci svém je hledám,
všech hypochondrů slovo omšelé.
Ba ani jsem s ním nekoketoval snad
za kocoviny z noci probdělé.

15 Jen domýšlivá nevědomost lidská,
jež mní, že svět se točí kolem ní,
je denně cituje jak zlého ducha
z té ješitné své říše podzemní.

3

Jen jednou v životě snad nedoufáš v své štěstí,
když zlatý paprsek ti plyne nad hlavou,
a fascinován snem, svým hořem dáš se svéstí,
jež malomyslně si vzdychne slokou tvou,

5 a již tu kritik tvůj se tragicky hned tváří,
jaks hotov s uměním a hotov s životem —
Však zatím obláček tě dávno oblil září
a za pochybnosti tě trestá úsměvem...

10 Tu sklenka se sklenkou se v milostné hře srazí
a sladce zazvoní jak hlásek na kůru:
to všecko na počest těch, kdož jak otcovrazi
z tvých knížek dělají zas literaturu.

PÍSEŇ TRAMPOVA

Řekni mi, bílá obloho,
 řekni mi, černá hlíno,
 jaké nám v dálce, johoho,
 jaké nám zraje víno?

5 Podzimní pohodou letím jen vlaštovkou,
 možná že na břehu klesnu,
 možná že zelený přístav svůj vysněný
 uvidím toliko ve snu.

10 Napil jsem se tak hluboce,
 sladkého napil se jedu,
 Liki má, moře ovoce,
 opilý korábem jedu.

15 Řekni mi, němá obloho,
 řekni mi, sdílná země,
 kdože ji poslal, johoho,
 kdože ji poslal ke mně?
 Po špičkách mimo šla, daleko nedošla,
 než jsem ji v náruč svou lapil,
 dlouho se zdráhala, bledla a váhala,
 20 než jsem se z číše té napil.

A já se napil hluboce,
 sladkého napil se jedu,
 Liki má, moře ovoce,
 opilý korábem jedu.

25 Řekni mi, chladná obloho,
 řekni mi, horké pole,
 cože nás čeká, johoho,
 v prokletém zlatodole?

30

Zpívají žebráci, zpívají tuláci,
zpívají věžňové k mříži:
vězeň a žebrák jen stal jsem se pro svůj sen,
zpívám si k žalu a tíži:

35

Napil jsem se tak hluboce,
sladkého napil se jedu,
Liki má, moře ovoce,
opilým korábem jedu.

REMINISCENCE

Benátskou nocí na širém moři
je hvězdná obloha daleká.
Stříbrný měsíc bělostně hoří,
džamije k spánku se převléká.

5 Bublání zvonců usnulo v dáli,
i stáda loudavá usnula.
Pro mrtvé ještě jsme neplakali,
a sládne noc, jež se nahnula

10 pod starý platan k turecké kašně,
kde v mělké míse zpívá proud.
Vše je jak ze sna a ztlumené vášně,
jsme ostrov vlašný, jenž chce plout.

15 Stříbrným pelem na oknech vzkvetlo
tajemství mřežoví rudému.
Ach, je to vskutku měsíční světlo,
anebo tvář tvoje v harému!

20 Snad čekáš na mne už na divaně,
na rtech svých jantar nargilé,
a usmíváš se očima laně,
jak verše přinesu zpozdilé.

Netrhej roušku mezi námi,
iluzí křehký mušelín,
nezkracuj dištanc mezi dvěma končinami,
ten modrý stín.

5 Chtěj pro mých snění kočovnické stany
být sladkou vidinou,
jak ševel hájů pobřežních z tvé strany
nechť plachá něha tiší bolest mou.

10 A ze strany mé, z pláže touhy věčné
po souostroví čisté radosti,
nechť jako vlnobití nekonečné
ti zpívá láska má své pošetilosti.

Nebourej mostu z lián pavučiny,
jež pojí sen a skutečnost.
15 Jsme bílé stíny, bílé stíny...
Buď v čistém vzduchu vrchoviny
se vzácným hostem vzácný host.

Slyšeli jste tu píseň,
 kterou zpívá, jdouc ulicí mlčky?
 To je píseň pro všechny.
 Nemohli jste slyšeti té písně,
 5 kterou zpívá — někdy — její pohled,
 zpívaje o lásce.
 To je píseň jen pro mne.

Všecky jarní písně ptačí,
 jako když časně ráno v květnu
 10 otevřete dokořán okna.
 Všecky touhy dvacetiletého srdce,
 jako když jitřní paseka vzkvetlá
 šumí a chvěje se hmyzem.
 A všecky struny cudného civismu
 15 plaše se třesoucí větrem.

Nic však hlasitého,
 protože jste hloupí, cyničtí, domýšliví,
 a mládí sen je křehká mimóza.

A mládí sen je plachý zpěvný pták
 20 z vonného houští.
 Vůbec ho nepoznáte, hluční turisté života.
 Ale já jej znám,
 poněvadž za ním trpělivě, po špičkách chodívám.

Nic hlasitého.
 25 Jen tu a tam jasný, dětinský smích
 ze srdce přečistého.

Nad tvýma zavřenýma očima,
 pod víčky průsvitnými spícíma,
 a nad slézovým jejich sladkým stínem
 má něha na kolenou šeptá si,
 5 jak čistý člověk roste do krásy,
 když tichá rozkoš znaví ho svým vínem.

Nad tvými ňadry, hrozny těžkými,
 nebo snad nádobami cudnými,
 jež dálná svatyně mi darovala,
 10 má něha pobožně se nakloní,
 by, podobna jsouc vzkvetlé jabloni,
 svým sněhem růžovým je zasypala.

Nad klínem tvým, jež chvět se vídám v snách
 jak malou bárku v jasu na vlnách,
 15 když po něžné pak plavbě odpočívá,
 má něha slzí tajně obdivem,
 co vše je člověk zušlechtěný snem,
 když láska se naň oproštěna dívá.

Nad tělem tvým, kde vše mě udiví,
 20 vždy znova, posté, jak den zářivý,
 ovoce plný, květin, vůní, stínů,
 má něha tane, věčný polibek,
 pokorný, vroucí žas, jenž klek
 před hmoty div a lásky domovinu.

A to vše proto jen, že tělem tvým
 25 jak tiché lampy mlékem růžovým
 tvé rubínové srdce prozařuje.
 Tak oltář jsi, když klečím před tebou,
 a sílu dáváš vlnou milostnou,
 30 jsi van v mých plachtách; já se modlím jen.

Máš ráda měsíc, když se dívá
stříbrnou tváří do oken,
a z temna zříš, jak zář ta tklivá
krajinu mění v plachý sen?

5 Tu vzpomínám si na dalekou
končinu jižní, tvrdou zem,
kde v jasných nocích s myslí měkkou
jsem jihl pod minaretem

10 a na všechno jsem zapomínal
pro krásné oči nocí těch:
na vzteklý svět, jenž v křečích línal,
a jeho otrávený dech.

Máš ráda měsíc, když tu mění
vše ve stříbrnou vidinu?
15 Tak někdy tvoje tvář v mém snění
vykouzlí jarní krajinu.

Tu zapomínám na břemeno
všech vzteků, smutků, bolestí,
a jsem jen ten, jenž tvoje jméno,
20 květ nese na ratolesti.

Poprvé ve svém životě celém
ne slovy, leč tóny rád bych zněl,
vše, čeho nelze mi slovy říci,
zahrát bych na staré loutně chtěl.

5 Před sebou vidím růžový leknín
tváře, jež tichne, když minula slast,
bojím se téměř promluvit,
připadal bych si jak ikonoklast.

10 V poduškách kvete subtilní krásou,
strašlivou něhu mi do nitra vlil,
marně bych hledal stříbrná slova,
abych se k němu pomodlil.

15 Slovy té něhy vyslovit nelze,
na strunách by se dala jen hrát...
Tichounce, tiše, docela tiše
srdce chce z lásky se zpovídat.

Co bych byl bez tebe?

Vysypaný klín.

Co bych byl bez tebe?

Znechucený stín.

5 Do země, do nebe

trčící jen stvol.

Do země, do nebe

harašící bol.

A co jsem s tebou tu?

10 Zpívající strom.

A co jsem s tebou tu?

Mramorový lom.

Šťastlivec v chomoutu

lásky a práce.

15 Jitřnímu kohoutu

pozdravení...

Kdybys byla z mramoru,
 díval bych se nahoru,
 a ty bys mě, moje milá,
 úsměvem svým ozářila;
 5 k štěstí by to stačilo,
 zbytek dnů mi zlatilo,
 snění mé jak plachta bílá
 po mořích by tančilo.

Kdybys byla socha jen,
 10 pokojný by byl můj den,
 za mnou bys jak múza nová
 šeptala mi dobrá slova,
 v ulitě bych žil a snil,
 na ničemy kolem plil
 15 a tvá ňadra mramorová
 před spaním bych políbil.

Ale že jsi živý tvor,
 touha, údiv, něha, spor,
 že jsi plna snů a vznětů,
 20 plna ovoce a květů,
 jako cizokrajný sad
 objalas můj listopad:
 ve dne v noci marně hnětu
 vzdušný zámek pro náš hlad.

25 Že jsi vonná zahrada,
 je můj život balada
 o zahradníkově hoři,
 že, co počal, nedotvoří;
 z jeku zešílených dní
 30 ironické pozdě! zní,
 a mé choré srdce hoří
 na hranici pohřební.

Březnové slunce už by hřáti chtělo,
 přikouzlít smaragdový růměnec
 na šedé tváře, na vrásčité čelo
 kraje, jímž chodí smutný milenec.

5 I dobrým ptákům plným snubní něhy
 se živel sladký dere z hrdélek,
 vždy znova škrcených však zlými sněhy
 a dechem zamrzajících zas řek.

10 Mstivými vpády navrací se zima
 ač přemožena znova do kraje.
 A my jsme ti, jímž jihomořské klima
 se do snů touhy rdí jak naděje.

15 Zápolí křehké jaro s nepohodou
 jak žebrákovy touhy s chudobou.
 Nakonec země s nebem výsknou shodou,
 a jaro provede zas přec jen svou.

20 Však žebráci, jak dříve zimou lysou,
 teď jarem půjdou se svým břemenem.
 Žebráci dvakrát světem trestáni jsou,
 a více svými sny než chudým dnem.

Nevěř srdci, je to zrádný sval;
nadarmo jsem jeho jméno bral.

Vůbec měli bychom tvořit znova
pravdivější pojmy, čistší slova.

5 Srdce pro nikoho nebije,
láska v nás je vyšší chemie.

Kdyby tě mé srdce milovalo,
hloupý konec by mi nechystalo.

10 Tahle pumpa mechanická jen
nemá citu pro můj krásný sen.

Mě i tebe jednoho dne zradí.
Do žaláře nicoty mě vsadí.

Navždy nám, navždy odkvetlo jaro,
prchavé, křehké jaro těl.
Na posečeném palouku kvete
soucitný, skromný jitrocel.

5 Snad je nám ledačeho líto.
Kukačka nezve po lesích.
Věneček suchý z iluzí loňských
pod podobiznou visí tich.

10 A přec nám v krvi nehmotný skřivan
k snům jarním zpívá doprovod.
A přece klokotají nám v mozku
bystřiny smělých jarních vod.

15 Jaro je vůle, jaro je zápas.
Jaro je svět, jenž přichází.
I po smrtelné posteli jednou
nám rudé máky rozhází.

SRDCOVÁ DÁMA

Jakou podívanou je staré město v dubnovém slunci,
výklady s jarními látkami!
Zesteronásoben řadami štíhlých střevíčků za sklem,
pozdravuje tě znova nebeský úsměv.

5 Srdcová dáma
vypadla právě z partie karbaníků.
V klapotu psacích strojů
rozbíjejí si hlavy v boji o moc.

10 Široká ulice voní fialkami,
protože v kancelářích páchnou dýmky a mozky.
Přechází na slunné chodníky
a kráčí královnou snů...

15 Chtěla by naslouchati hvězdopravci,
protože je mladá a chudá,
a její srdce je příliš čisté,
aby si to dovedla spočítati do čtyřiceti.

20 Na řadrech dýšících mořem a ovocem
touha kolébá se jí růžovou plachtou.
Edison nevynašel nic tak slavného,
jako je knoflík, jež stačí pohladit něžně.

25 Narcisky rozkvétají před její chůzí
a snaží se políbit jí královská lýtka;
v barevném šeru mezi sukní a prádlem
modlí se šelest z Písně písní,

25 a zraky, které se lepí na toto tajemství,
nedostávajíce odpovědi na kluzkou otázku,
diví se prostovlasému pohledu,
sněženkám vonícím jako Maréchal Niel.

30 Jak jsou sladké tyto dívky práce,
hromadně rozkvétající na chodnících,
které se jim proměňují v rajské zahrady
mezi plotem domova a mříží kanceláře,

veselé, tklivé, vyzývavé, cudné,
ale všechny rovnou jeti na jih.

35 Každá si vybere, co má ráda;
každý si vybere, co má rád,

a láska,
uškrcená manželským prostěradlem,
kompromitovaná nočními spády,
40 vrací se na svět a na slunce,

na špičce zlého jazyka tančí charleston,
a růže, jimiž rozkvétá jí svět,
jsou téže krve jako revoluce,
která chce spravedlnost.

45 Nesluší se však,
aby dvacet let a tisíc krás
chodilo v děravých střevících
a před výklady jako před pekařem hlad.

Pro ni pavučina nahého kombiné,
50 průmyslový pel,
hold tělu a milenci,
hold lásce, která chce býti uměním;

křehké střevíce a něha hedvábných punčoch,
vězí v nich páry podobné lesbickým pannám,
55 jsou to však královny, víly, světice, bakchantky,
po dvou znova objevené,
aby změnilly město v taneční sál;

proměnlivý rozmar kloboučků,
tvář v jejich rámci prozrazuje postupně všechna svá
tajemství;

šaty podle věčného zákona
60 půvabně dávající nejsnadnější hádanku,

všecky básně z továren a našeho srdce,
všecko především pro ni,
protože pracuje, miluje, věří,
a jaro v ní budí touhu po lepším světě. . .

65 Ale básník čeká na svou srdcovou dámu
jako rolník na nebeskou vláhu,
jako hvozdík na sluneční paprsek,
jako struna na jemné prsty.

A nikdy byste se nedověděli,
70 jaká krásná srdce přehlušují hlomoz města,
cupitající nemilosrdnými ulicemi
do království nekonečného soucitu,

jaké krásné mozky buší nesměle
do žaláře vystaveného pro chudé,
75 denně do krve zraňovány
světem a bohatstvím kvetoucím pro cizí,

kdyby básník vám to nevmetl ve tvář,
kalendáři poezie nevnutil jejího jména,
a nepřebil svou srdcovou dámou
80 všecky vaše ješitné trumfy!

Z PÍSNÍ O JEDINÉ VĚCI

Zkoumal světlo, vzduch a vláhu,
dokopal se na kořání,
poznal, čeho třeba všude
k zrodu, růstu, uzrávání.

5 Za dialektikou dějin
krácel po stopách všech věků,
z perspektivy avionu
viděl vývoj od pravěku.

10 Poznal bludy lidských mozků
prokousávajících se tu,
poznal nouzi lidských srdcí,
když jsou v nejkrásnějším květu.

15 Laskavými zraky hladil
slzavý ten údol zdejší,
miloval a nenáviděl
pro úkoly nejkrásnější.

20 Mudřec byl. A přece blázen.
Mluvil, konal jen, več věřil.
To, co žil, a to, co bylo,
tím, co mělo by být, měřil.

Narodil se příliš brzy
v chladné zemi, temné psotě.
Za smutného živoření
umřel touhou po životě.

Kdo hrdý a sebou si jist,
ten osudu se koří,
vždyť ví, že vítězem a čist
se vrátí ze všech moří,

5 se vrátí ze všech moří.

Kdo hrdý a sebou si jist,
ten nevyhne se boji,
vždyť ve vichru to není list
a ve příbojích stojí

10 a ve příbojích stojí.

Kdo hrdý a sebou si jist,
ten vyhledává srázy,
vždyť hudbou je mu vichrů svist
a patou drtí plazy

15 a patou drtí plazy.

SRDCE A MRAČNA

Básně a songy 1933—1935

přijměte, prosím, přívětivě dedikaci těchto veršů jako nedokonalý důkaz mé úcty a lásky. Už před válkou byl jste pro mne nedosažitelným vzorem světového spisovatele, jak jsem si ho vždy představoval, tvůrce a bojovníka, jenž ví, že spisovatelství je těžké poslání, které zavazuje k nesmlouvavému zápasu s protivníky osvobozujícího se člověka i s vlastní slabostí. Po válce byl jste to Vy, od něhož (v překladu Nečasových úvah) slyšel jsem první upřímná slova o tom „co v Rusku se děje“, slova, která přes Vaši kritickou přísnost stoupence humanity rozhodla o mém poměru k Sovětům a přivedla mě na cestu, která skončila v Marxovi a Leninovi a zbavila mě „idealistických“ bludů, pověr a pochybností.

Strašlivý orkán vzteků a lži se rozběsnil tehdy proti první vítězné revoluci proletářské. Od té doby se mnoho ovšem změnilo, Sovětský svaz je volky nevolky přijímán už i oficiálně jako záštita míru a národů ohrožených imperialismem, ale přes veškerou zdvořilost trvá nenávist k bolševikům u všech, kdož se bojí o své zisky a skandální příjmy v době vražedné nezaměstnanosti nebo jsou uraženi marx-leninismem ve svém ješitném nitru maloměšťáckém a individualistickém.

Ani Váš krásný štít nebyl ušetřen.

S dvojnásobnou tedy radostí a hrdostí kladu Vaše jméno v čelo této knížky.

Je to snad poslední lyrická sbírka nepovedeného básníka z maloměšťácké země, jejíž literatura v této chvíli — až na nepatrné výjimky — se honosí pragmatismem, surrealismem, formalismem, katolictvím a sociální zbabělostí. Je malá, ale nemocná všemi chorobami buržoazní dekadence. A šedesátiletý poeta a rváč, který Vám posílá tuto knížku, nemůže se přitom ubránit smutku, že Vám posílá tak málo, že, třeba osvobozen i Vaší zásluhou ze jha „tyranského

idealismu“, zůstal tak malý mezi nevelkými a nemůže Vám věnovati nic lepšího.

Zbývá mi jediná útěcha, radost a hrdost: že s Vámi, básníku, miluji nadevše osvobozenou Rus a veliký Sovětský svaz, budoucího osvoboditele lidstva.

SRDCE A MRAČNA

HOŘKÁ JE LIDSKÁ MELODIE

Ze srdce věrného světlu a pravdě
— konkrétních zas a žádoucích znova —
těžce dnes, těžce se dere píseň,
z níž by nám zvonila pokojná slova,

5 když lež se vrací a usedá na trůn
nestoudná, prodajná, s katovskou žízni, —
kde vzítí odvalu, čas a notu
k lahodným zpěvům uprostřed trýzní.

10 Jen srdce tvrdé a samolibé
z panského rokoka rozmary pije.
Uprostřed rozlomeného věku
hořká je lidská melodie.

15 I když tě rozum s úsměvem vodí
vzhůru, bys viděl k smyslu a cíli,
pohana věku, obětí muka
hluboký nůž do tě zarazily.

I

Kde vzíti slova, řeč tak pronikavou,
bouřlivou, šeptající, zvonící.
Těch mračen! Pádí černou smečkou dravou.
Ženou se stínů šedou štvanicí.

5 Na horách v orgii se povalují,
až sivá roucha vlekou po hvozdech.
A jako popelavé loďstvo plují
po vodách nemajících vůbec břeh.

10 Toť drama beze slov, ač někdy zdá se,
že pohyb ten zní zpěvem hrdinským.
Však jindy trhlina v té širé kráse
se zasměje jak ironický šprým

15 a modro zářící ti připomene,
žes ustrnul jen nad prchavou hrou,
že blankyt nesmírný se stále klene
i nad mračny, jež pádí oblohou.

II

Kde vzíti slova, řeč dost pronikavou,
řeč hrůzy, běsů, vražd a mučení.
Těch bludů zločinných, jež vlnou žravou
se valí zmatkem ochořelých dní.

5 Vražedným gestem przní, rve a ničí
úrodu houževnatých staletí.
Morem se plíží, ukrutností syčí.
Tak vypadat by mohlo prokletí.

10 Však tragédie krvavá a rmutná,
jež krmí žraloky a zbrojaře,
jak tragikomedie náhle chutná,
když pohlédneš jí přímo do tváře.

15 To minulost jen v křečích odumírá.
Nad vřavou letí posel života.
A člověk pracující tvrdě zírá
dolů, kde řičí strach a slepota.

III

Kde vzíti slova, řeč dost pronikavou
o žalu, hněvu, opovržení.
Ó srdce v mračnech! Vichřic dlouhou vřavou
se marně zmítáš k svému určení.

5 Nahoru s nadějí a dolů s bolem.
O závod s myšlenkou a v troskách snů.
Zdupanou setbou, zlátnoucím už polem.
Pohodou lásky, hromobitím dnů.

10 To není drama ani tragédie.
Toť jemných strun jen trpké cukání.
Nevinný mrtvý v tichu s tebou žije.
A padouch straší v květech na stráni.

15 Když světa věc tě stále rozechvívá,
nemůže srdce jistotu jen lhát.
Ať rozum na to soucitně se dívá,
sejdou se přece — šťastni jedenkrát,

že sladký blankyt pro zástupy zpívá,
a černá mračna letí na zbytek.

(Jasiňa — Praha — Poděbrady)

Jsi-li chud,
 vzpomeň: jiní chudší jsou,
 po městech a po všech jdou,
 hladných ptáků tah a trud.
 5 Máš-li práci, boj a sen,
 v zapomnění chodíš sad,
 nejsi ještě vyděděn
 jako ten, kdo má jen hlad.

Jsi-li sám,
 10 vzpomeň: osamělejší
 lámou chléb svůj vezdejší
 černý k nejčernějším tmám.
 Hlasy přírody a knih
 hovoří tvým tichým dnem.
 15 Strašně sám je chám, jenž ztich
 v stohu nebo pod mostem.

Máš-li žal,
 světem viz ta pole muk,
 která v krvi vyoral
 20 zpupné třídy žlutý pluk.
 Po svých cestách ještě jdeš
 nezmračen, neprodán
 ve dnech, zločinná kdy lež
 tisícům rve jasný lán.

25 Nežaluj
 na smutky svých pozdních dní.
 Zástupové život svůj
 vlekou rudou prohlubní,
 z které dýšeš, s nimi spjat
 30 jako s větví starý list.
 Z ní máš i svůj pevný hrad:
 bezoddyšnou nenávist.

BŘEZNOVÝ SNÍH

Březnový sníh je justament
sešlého potentáta;
studený, mokrý jeho kment
se rozpadá v síť bláta.

5 Jen když nám může ukradnout
kus budoucnosti jasné
a chvilku ještě hrůzu pout
dát z vůle cizopasné!

10 Do tváře drze šlehá nás
ta bílá garda jeho.
A přece nezastaví čas,
vpád jara ruměného.

15 A když tou marnou zlobou svou
v povodeň změnění sprchu,
ty hrozná vody odnesou
především jeho mrchu.

NA JARNÍ ZEMI

Když vzduch tě hladí něžnou rukou
a jarní země zavoní,
tu náhle radostí i mukou
tvá zasnoubená mysl zní,

5 a klid když s tichem šepotá si,
a ze všech hájů, luk i skal
se zdá, že prýští zdroje krásy,
bys život vzal a miloval,

10 tu rád bys vzal a v míru s všemi
bys krásu světa hýčkal rád,
ten dar, jenž nás tu závějemi
rozkoší může zasypat.

15 A přece s popáleným nitrem
chodíváš vesnou spanilou
a políbíš se s vonným jitem
jak s ženou na smrt vedenou.

20 I když tu lidé nejsou právě,
cítíš tu číhat hrabivost.
Podobna zločinu i slávě,
po sobě nechá holou kost.

JARO NA DĚDINĚ

Zahrady hlaholí snubními písněmi,
ovocné stromy se obalily smíchem,
zeleň se hnula a čistými dlaněmi
rozdává iluzi mládí.

5 Dědina stará se vzdala jak v mumraji,
domky svou starost si zahalily leskem,
pod stromy sukně a plínky se třepají,
na okna muškáty sedly.

10 Na čistou silnici slunce se usmívá,
svět se tu proměnil v idylickou báseň:
ke chvále života píseň to svádívá,
nebeské milosti plná.

15 Jinak je ticho. Jen po slunné silnici
žebráci seshora, žebráci aj zdůli
krokem se šourají, plaše jak viníci,
tu a tam žena i dítě.

20 U vrat a dveří se den ze dne zastaví,
den ze dne přijdou a odcházejí zase,
jiní a stejní a staří a churaví,
mladí jdou často ve dvou. . .

Jak zlatá bárka na oblačnu
se luna ještě houpá.
V dědině kohout řekl si však: Začnu,
koroptvím v polích do hlavy to stoupá.

5 Opravdu, noc vtom pukla
nad lesy vzadu;
v trhlíně zoře komoně své shlukla
pro žhavou kavalkádu.

10 Jdu mimo, člověk pracující,
z dědiny na nádraží.
Vše zanechám tu, stromy pukající,
květiny, ptáky, slunce na zápraží,

všecko tak jiné nežli v městě,
talíře medu, džbánky vína,
15 a do fabriky po té dlouhé cestě
mě zavře přes den otročina.

Můj krajíc voní sklizní z půdy rodné.
Toť všecko, co si nesu
z venkova do práce a z noci do dne.
20 A když pak znova noc se plíží z lesů,

potmě se vracím.
Mátový večer voní čerstvým kvítím,
ostatní jaro ztrácím —
a téměř vůbec vše, co život činí žitím.

Františku Halasovi

Také si říkám život,
a je to krása zrazená
hrabivostí a pověrami,
ale i ruka vztažená
5 k ráně a stavbě nad hrozbami
a dál.

Také si říkám smrt.
Vichr a velká voda.
Padá-li listí, je i máj.
10 Stromů však, stromů škoda.
Jde slavná alej v zaslíbený kraj
a dál.

Také si říkám sen.
Zhola nic pro cikánky.
15 V začaté knize mistrově
čtu nenapsané stránky,
ty širošířé o vdově
a dál.

A říkám si i poezie,
20 když nečtu knih a smaragdovou dlaň
po vřavě hledám kruté.
A svědectví i zbraň,
ne fikce věčna ve skořápce duté,
je ptačí píseň v noc.

LIDÉ S MODRÝMI KONVIČKAMI

Nebeská slunečnice,
horoucí klín,
do něhož klesá právě hvozd,
udeřila i do silnice,
5 zlatoučký mušelín
na zádech hřeje naši procitlost.

Třešňový špalír ještě více zbělel,
strašlivá krása;
voňavá svěžest táhne ze zahrad.
10 Abys jen dnů svých promarněných želel.
Jsme ranních ptáků chasa
a jdeme pracovat.

S modrými konvičkami,
které se smutně blyští,
15 nastupujeme v den.
Zahrady zvučí zpěvavými hrami.
Zmizíme v propadlišti
dílen a továren.

Poselství z lesů,
20 poselství z polí, zahrad, luk
do města mlčky neseme.
Zpěv ticha, radost zeleného běsu,
dech země, skromnost božích muk,
mozoly neseme.

25 Co za to dostáváme,
jsou těžká semena
spravedlivějších časů.
Veliký úkol máme,
my lidé bez jména:
30 očištec změnit v pokoj, sytost, krásu.

Vysoké modro čisté zpívá,
snad větrem struny oblohy zní.
Krajina v slunci ztichlá a sivá
pohodu saje polední.

5 Dědina, pole, luka, lesy,
nade vším ježatý dřímá Chlum.
A hudba shůry konejší běsy
v srdci, jež propadá požárům.

10 Hluboké tóny v prostoru znějí,
bublají, zvoní v dálce i blíž;
nebe a země snad vyzvánějí
poledním zvonem, ježž nevidíš.

V hlubině modré spatříš to náhle.
Nejsou to struny, není to zvon.
15 Bezmasým ptákem dalekosáhle
pokojný pluje avion.

Dálavou oblohy do dálky míří;
moh by to býti i bzučící roj.
Je to jen kov, jenž horlivě víří,
20 je to jen krásný, účelný stroj.

V modro a slunce se díváš za ním,
jak v bezoblačnu zpívá svůj zpěv.
Zpívá jej větru, ptákům a laním,
oráčům, tulákům, do snů děv.

25 Nad ztichlým krajem zpívá zpěv míru,
pokojné věci roznáší v dál.
Sladkého poledne předstírá lyru,
člověk by málem jej miloval,

bestii zákeřnou, toho vraha,
 jenž zítra propukne v krvavý smích!
 Ten krásný kov, jenž v srdci má zločin!
 Ach, toho vraha nevinných!

Lukami jdeme a jdeme lesy,
na mladé břízce zpívá pták.
Nevím, kterým směrem, daleko kdesi
ulice smutné čnějí do oblak,
5 jdou tudy smutní básníci bolů
nocemi vražedných alkoholů.

V dolíku měkkém srna si hová,
divoké kachny čeří tůň.
Daleko v městě, plýtvajícím slovy,
10 člověk-stroj a člověk-kůň
po stech a tisících bez práce bloudí
a hladov sytých neodsoudí.

Pokojem jdeme a podobenstvím,
za ruce se vedeme v ptačí ples.
15 Spoutáni mrzce ukrutným členstvím,
tam v dáli děti, jimž neznám je les,
tam v dáli ženy, jichž těly vládne kapsa,
tam v dáli muži, blud na blud, pes na psa.

Mlází nám konvalinkami voní,
20 dubinou tančí zlatý chvost.
Moci nevrátiti se v peklo, kde zvoní
železo, lež a chamtivost,
a z lepší dálky naslouchati skřeku
vražedných bláznů končícího věku!

Liška hore zaštekala
v lesy plné tmy,
a má touha zaplakala
do hor nad námi.

5 Po hřebenech táhnou mračna,
po dolině chlad,
a má touha chví se lačna
jako listopad.

10 Ještě nám tu hořec kvete,
kamzík hore sní,
ale struny srdce hněte
smutek večerní.

15 Tolik darů má tu země,
tolik čistoty,
ale ke mně šumí temně
návrat do psoty.

SETKÁNÍ S VELIKOU RODINOU

Potkáš-li prostého člověka,
večer se změní v ráno,
z ulice důvěra haleká,
na sklech z lásky je psáno.

5 Potkáš-li člověka prostého,
vypil jsi k života slávě
sklenici mléka čerstvého,
nadojeného právě.

10 Potkáš-li prostého člověka,
nezmateného falší,
uslyšíš píseň z daleka
a cestou potkáš další.

V jednom se setkáš se všemi,
s velikou rodinou chudou.
15 K utrpení jsou na zemi,
k vítězství na ní budou.

Zas jako kdysi, ve čtyři ráno
u vody sedím, lov a sny.
Chudému málo na výběr dáno,
tedy se opakují mu dny.

5 Hlubina právě procitla tiše
v zelené ošatce z rákosí.
Zvědavě zírání, pomalu dýše,
stulíků šperkem se honosí.

10 To ráčkující ji rákosníci
svými kiri kirikrí vzbudili.
A vodní slípky, tak cákající,
hladinu napříč jí rozbily.

Utichli. Šedozelené oči
zrcadlí špalír stromový.
15 Jen kolem mého brka se točí
lehounký tanec kolový.

Šumějí lindy. Pomalým letem
z lovu se vrací rozšafně čáp,
skokany nesa v zobáku dětem.
20 Cestou se štrachá polní dráb.

Jak se vše mírumilovně dívá!
Idylu dýchám v Polabí.
V nitru však fena zlá se mi skrývá.
Kolika na hrdlo chtěla by!

ROZHOVOR S LUNOU

Nad vrbami, nad lindami
před okny
pase luna na blankytu
ovečky.

5 Usmívá se ironicky
v sednici.
Na chudobu? Na nenávist?
Na lásku?

10 Nesměj se mi pro chudobu,
pastýřko.
Vykoupil jsem svoje cesty
z otroctví.

15 Nesměj se mi pro nenávist,
spanilá.
Jako oheň syčí pravda
v proudu lží.

20 Nesměj se mi pro mou lásku,
milostná.
Zříš-li ke mně, zří i její
bledá tvář.

Bratříčku hovorný v dozrálém rákosí,
známostí naší se srdce mé honosí
dnes, trochu pozdě věru,
jako bych teď teprv, když je mi šedesát,
5 v bídě a hrůze, jež světem jdou spalovat,
měl syna nebo dceru.

Na jaře, když tvoje r znělo vítězně
nad vodou, zarůstající tak líbezně,
a na tři rákosová
10 zelená stébla sis hnízdo tu zavěsil
visuté, měkké, jsem s tebou se seznámil,
a byls má láska nová.

U vody tvému jsem naslouchal kirikrí,
po smaragdovém jsem zatoužil mimikri,
15 mírumilovné sloze.
Ve vodě vyrostla zelená doupata,
stulíky vyzvedly k hladině poupata,
tvůj svět mi kypěl k noze.

Od jitra do šera zpívals a varoval,
20 na dlouhých stéblech ses půvabně kolébal,
nad vodou létávals věncem.
Chodil jsem na lov a chodil jsem za tebou,
pro balzám na rány za čirou písni tvou,
jakoby za milencem.

25 Teď už jsi dozpíval pro samé starosti,
děti ti křičí a dělají hlouposti,
mlh plno v našem kraji;

onehdy jedno se o prut mi zranilo,
tuhle zas jiné se málem topilo,
rány se otvírají.

Den se nám krátí a smutky se vracejí,
život náš pije jen z dalekých nadějí,
měl jsem tě dříve znáti,
dokud nám prosté dny pokojně plynuly,
dokud jsme k iluzím míru se vinuli
a čas nám zdál se státi.

Tehdy jsem z lásky chtěl splynouti se světem,
v němž jsi ty doma a já už jen vetřelcem,
jinak bych měl tě v lásce.
Zapomenouti jsem přával si na lidi,
člověk se za lidi tisíckrát zastydí,
z cesty jsem chodil chásce.

Smávali jsme se jí nahlas i potichu,
teď však nám dávno už nebylo do smíchu,
láska se zkřehle krčí...
Šelestíš v rákosí s chladnoucím větříkem,
není ti do zpěvu, a mně to rejstříkem
jen jedovatě vrčí.

Do mlhy kráčím šedivé a bílé,
v podzimní báj o tisíceré víle,
jež v lukách válí se i po vodě;
však mohli by to být i zástupové,
5 již lenivě tu kouří z lulky nové,
mé lulky dým se tomu podobá.

Dráždivý, vlhký pach je v celém kraji,
do klece ze stínů nás zavírají
ty chladné páry plazící se kol:
10 mě na břehu, i stěny rákosové,
i černou slípku, která šerem plove
a krkem zdá se tiše veslovat.

A čímsi tajemným tu dýše ráno,
však všecko je tu řádem požehnáno,
15 dusím své chrchlání, bych neplašil.
U těchto živlů je i básník zticha,
jenž nesmí mlčet tam, kde panská pýcha
a ziskuchtivost šlapou po lidech.

„V mém světě člověk člověku je druhem;
co na srdci, to na jazyku mají“ —
Jde osamělý dělník za svým pluhem
a větry podzimní ho omývají.

5 A jako všude lakomá je země
ke dvěma rukám počestným a holým.
Podobna žalmu, plynou léta temně
pod svícnem silnic k zlatonosným polím.

10 Je chudoba jen žalář; nepozlatí
jej zlatá slova syté spoluviny.
A dvakrát pálí, když jím člověk platí
za věrnost světlu tam, kde vládnu stíny.

15 A přece žalář ten je vlídnou sudbou,
když s beznadějnou cizotou jej srovná,
s tou barbarskou a potměšilou hudbou,
jíž obklíčen byl jako kořist lovná.

20 Tu člověk člověku je šelmou dravou,
a jejich svět je tragikomedie —
jde osamělý básník pozdní travou,
list za listem, den za dnem země pije...

Mám sladkou jeseň před okny
a hořký podzim v nitru.
A přec i půlnočními dny
jde lidská cesta k jitru.

5 Jsou dějiny však veletok,
a život náš jen stružka.
Snad, než se s rokem sejde rok,
odnesou tělo z lůžka.

10 Anebo jako mstivý lup
kdes odnesou je z dlažby.
Je lidstvo lidožravý sup.
A soudí tu i pažby.

15 Tak hořkost černých dnů a let,
v nichž stará pýcha bledne,
dvakráte pálí... Ještě květ,
květ rozvíjí se ve dne

20 na trsu listopadovém,
však šero shnilé pije
a po slunci jen zazděném
hladovou touhou nyje.

Je těžko květům kvéstí tmou...
Krutější los však mají,
když uvadnou a opadnou
a slunce nepoznají.

List padá za listem,
list rudý, hnědý, žlutý,
a na chladnoucí zem
sen rozsévají krutý.

5 Na lukách pobledlých
tu a tam tančí divě;
na vodách stojatých
se houpou zádumčivě.

10 V umklé krajině
je stále slyšíš padat,
a na tvé hladině
zní v strunách pozdních nálad.

15 Pak chudé ženy jdou,
když v holých stromech vane,
a rance nahrabou
té smrti malované.

Snad je krásné město Voroněž.
Jinde mají hrad a jinde hrdinu.
U nás máme vodárenskou věž
jako ztepilou a křehkou květinu.

5 Je tu ovšem ještě ledacos
i co do krásy a do památnosti.
Pod věží však zpívá v dubnu kos,
a pak dokola je zeleň mladosti,

10 v létě čápi na ni sedali,
hledíš nahoru, je to jak z pohádky,
mlčeliví jen tu klapali
o své radosti, než táhli do dálky.

15 Teď je listopad, a z věže mi
luny kocábka se šine stříbrně
topolovými tu větvemi.
Co mi po Praze a co mi po Brně.

20 Denně pohledem ji políbím
v její stromové a tiché končině —
denně aspoň chvílku o tom sním,
co by mohlo být. . . Sním o domovině.

STROMY A SRDCE

Mřežovím holých korun
večerní větrík vane;
z oblohy jako do run
oblačný svit jim kane.

5 V tom písmu z něžných liter
na proměnlivém nebi
za večerů i jiter
mám lyrické své chleby.

10 Krajina před okny mně
z nich sladká sousta dává.
Ó, srdce k staré hymně
znova mi pobodává.

15 Srdce však v jeseň vlídnou
může jen zastenati.
Nemá dnes chvilku klidnou
pro tebe, zelená máti.

PROSINCOVÝ DEN

Když jsem dnes ráno otevřel okno
napolo nahý a ještě bos,
zdálo se mně, že větrovým holým
v hlubině sadů zazpíval kos.

5 Rozhodně něco zpívalo v houští.
Prosinec měsíc zapomněn byl.
Člověk přec neshazuje své listí,
proč jsem se do všech smutků tak vžil?

10 Usnuly stromy, mně se spát nechce,
odlétli ptáci, v srdci mám jih.
Cožpak jsem někdy věřiti přestal
v červené jitro, červený smích?

15 A nejsem tráva, která jen žloutne,
když po ní šlape růženec bot.
Je ovšem zima, přijde však jaro,
sebere voda hromadu slot.

20 Překousat smutky, vyplivnout tvary,
jistotu, úsměv do skřeku žab.
Ohyzný svět jen ohyzně hyne.
Pro tohle přece nebrečí chlap.

V konci polabského města,
kde už klidně leží sníh,
na pomezí luk a hájů
ještě jednou zamrzlých,

5 pod mraznou a temnou nocí
v zasněžené krajině
zahoukaly hladné sovy
zdlouhavě a nevinně.

Oknem na noc otevřeným
10 poslouchám to poselství.
Jaká rozkoš tyto hlasy,
v nichž se čistý život chví.

Čelo, horké nenávistí
ke lžím lidské směsice,
15 hladí čerstvé zvuky pravdy,
v spánek zanikající.

MEDITACE JEDNOU PROVŽDY

Když je ti šedesát, tedy už dost,
když pořádek v srdci a tepnách ztratíš,
také si vzpomeneš, žes tu jen host,
že prach jsi a v prach se vrátíš.

5 Vadnoucí květina zhroutí se do trávy
a pták, jenž dozpíval, ze stromu spadne.
Škoda, že nejsme pouhé ponravy:
chroust má své poslední jaro tak ladné.

10 Jinak však sbohem a škoda slov.
Bez pověr smrt — van brázdami čela.
Náhradu najde i zármutek vdov.
Hlavní věc: aby moc nebolela.

15 Bez bídy, násilí, cizopasníků
bude se jednou as krásněji žíti.
Tím bude smutnější smutek zániku.
Nechtěl bych posledním člověkem býti.

20 Ostatně padnu na prahu budoucna,
s očima plnými minulosti —
to rovněž není pád ani opona
pro moje srdce, pro moje kosti.

Proto však hlava mě vůbec nebolí,
má hlava čistého pozemšťana.
Jsem příliš z mnoha v dálce i okolí,
jsou ve mně, já v nich a světová strana.

25 Jen tu a tam, spatřím-li blízko před sebou
na větvi ptáče, uslyším zpívat
dětinský žal, že na tu věc rozkošnou
nikdy se potom už nemožno dívat.

SONGY NENÁVISTI

Politická píseň jako všecky písně
může býti krásná nebo ošklivá,
jako rudá růže z pohnojené plísně,
jako z panských luhů houba prašivá.

5 Sloky, verše, rýmy nejsou věci svaté,
básník v říze kněžské komický je brach.
Opěváš-li jednou sladké city vzňaté,
jindy hořce zazní zklamání a krach.

10 Aj své city tvrdé, mstivé, blasfemické
do svých písní můžeš směle zrýmovat.
Účel vždycky světil prostředěcky lidské.
Ale nezapomeň strašně milovat!

15 V tom to vězí jen, jak medu trocha v květu,
barvami ni vůní nelákavého.
Nejkrásnější báseň z jedovatých tretů
méně je než výkřik pro vražděného.

20 Jenže vražděnými mohou být i vrazi.
Oči protři si, bys viděl skutečnost.
Mnoho všude mračen, temnoty a sazí,
jedna svítí pravda, jedna chybí ctnost.

Dělník a sedlák, ti mají mozoly,
kvetou jim na dlaních v létě i v zimě.
Smutné jsou hore děravé stodoly,
smutnější dole tovární břímě.

5 Je smutná práce pro pány domácí,
je smutné otroctví nájemníků:
chudák smí žít jen, když se vyplácí,
podnoží národ nevlastníků.

10 Podnoží komu?
Aj u sta hromů!

Ježí se v krajích černými troskami
loupežných pánů tvrze a hrady.
V smokingu táhne dnes kluby a bankami
loupežný rytíř ze správní rady.

15 Je Polák, Maďar, Francouz či Žid?
Pevniny, ostrovy, okeány,
hlubiny země, sněmovny i lid —
domov mu širý, dokořán brány.

20 A jmenuje-li se dneska Stavisky,
předvčírem Stinnes a Kreuger včera,
jsou to jen vražedná chapadla na zisky
jediné obludy z krachu a šera.

25 Chapadlo velké senzací zavání,
chapadlo malé malou hru hraje;
světová obluda vykořisťování
na celém životě sedí a saje.

30 Světová obluda chapadlovitá
klid však už ztrácí, přichází krída.
Stavisky, mrtvolu korupcí naditá,
zloději, lupiči, vrahu, — tys třída...

Ó matko,
 jediná, tisícerá,
 zářící sliby, nebezpečím šerá,
 je sladko
 5 sáti z tvých prsů nesčíslných,
 krve a zlata plných
 až po hrmu,
 v slzavém údolí pod mramory
 praménky tenké i celé hory
 10 dobrého pokrmu.

Úžasný pilíři
 strašlivé třídy, strašlivějšího světa,
 na jehož talíři
 v palácích jasných i v temnotách ghetta
 15 nemnozí mají všechno — zástupy nic,
 ohromné, ponuré roje zčernalých letavic
 na nebi společnosti,
 jež v sudbě má dokonáno
 a nechce složit kosti
 20 v červené ráno.

Ó strome, nejrozvětvenější
 nad naší bídou a hloupostí zdejší,
 koruna širá věčně ti kvete,
 včelkami bzučíc,
 25 mučíc a zaučujíc,
 list pučí za list, jež vítr snad smete,
 a kořání tvoje,
 jež všude má půdu z dobrého hnoje,
 kde mamon a zoufalství oči své poulí,
 30 objalo zeměkouli.

Bez tebe,
bez tvého zlata, krve a sliny
zvrátily by se zásluhy i viny,
peklo i nebe,
35 sytost i hlad.
Tu umřelo by příliš mnoho vnaď.
A světa pán by ztratil moci pel
a pravď svých oddané psíky.
Snad dokonce volky nevolky by šel
40 pracovat do fabriky.

MUŽ, JENŽ SE CHVĚJE

(Z němčiny)

Zelení zahrad kráčí muž, jenž se chvěje,
a jarního dne nevidí.
Slyšte, co tento muž, jenž se chvěje,
šepotem dí:

- 5 „Vidíte lesy, květiny, nebesa.
Nemohu hvězd vašich zříti.
Kvetoucí země pro mě neplesá,
mně horečnou hrůzou se chvěti.
Můj svět není svět váš, je jiný.
10 Cítím v něm bomby, rakety, smrtící plyny.
Nad všemi vrcholky klid — toť váš je les!
Můj les mnou lomcuje jak běs,
bouře v něm burácejí —
vím, proč se chvěji.
15 Můj svět je pouhý zákop jen,
střepiny žere, pije hlínu.
Můj svět je tankovou ocelí rozbrázděn,
říš rozežraných stínů.
Můj svět je smrt, jež vyje prostorem,
20 zahrada hrdinského lkání.
Můj svět je vše, co hrozí všem.
Můj svět je pozor a meldování
rozbitých rukou, roztříštěných čel
a rozdrásaných lidských tváří;
25 do lidských mozků nalít by chtěl
trychtýři bomb svou záři.
Vy o studánkách víte, o bezu a jaru,
o skřivanech, kosech, rákosnících.
Já slyším ustavičně jen zpěv zmaru
30 tisíců hlavní bubnujících,
vesnice hořet zřím,
rakety, vrhače, bomby a dým.

Dusím se v bahnu, a čich můj loví
plyny, jež plazí se v růžovém křoví.
35 Zrak a sluch zbystřeny
se na pozoru mají,
nervy jsou ztraceny,
nepomáhají.
V každické chvíli,
40 a v každé vteřině,
strach ve mně kvílí,
hrůza má své žně.
Tu se bráním, tu sebou trhnu,
tu se chráním, tu k zemi se vrhnu.
45 Za okny všemi
a u všech vrat
strašidla nepřátelská je mi
potkávat.
Můj rozbitý svět sutinami zeje.
50 Jsem člověk, jenž se chvěje...“

Zelení zahrad kráčí muž, jenž se chvěje,
a jarního dne nevidí.

PÍSEŇ O HODNÉM MUŽI

(Z němčiny)

Hle, zbrojí a hudou
ve městech i vzduchu,
že brániti budou
na vodě i suchu
5 vlast svou a čest.
A dí:
Nepřítel bdí.

Zvou po rezidencích
se, kramáři věční,
10 a na konferencích
se řeční a řeční.
Tak slepují pakty.
A dí:
Přítel náš bdí.

15 Kdo přítel děl?
Kdo nepřítel?
Toť přece zcela jasný krám,
i když to skrývá budoucnost.
Lid má vždy jednak řádnou zlost,
20 pak důvěru a srdnatost.
Já se v tom ovšem nevyznám:
kdo proti komu a kdo s kým.
Jsem hlup, že toho nevidím,
tak hlup, že se vždy zastydím
25 se ptáti.
Kdyby tak někdo vysvětlení nám
chtěl dáti:

Hle, z jejich vůle jsi tak hlup,
neb třeba jim, bys zůstal hlup.
30 Chce každý politický sup,

by lid byl všude jak ty hlup.
Muž taký nejpotřebnější,
mu hloupost chléb je vezdejší.
Ty žiješ hlup a umřeš hlup,
35 té nehloupější smrti lup.
Ty všechno klidně vyslechněš,
pak dýmku zapálit si jdeš
a růžovým se díváš sklem.
Ty jsi ten hodný muž.
40 Ty trpíš dál a trpíš něm,
jsi v koncích se svým rozumem,
nemůžeš chápat už.
Ty jsi ten hodný muž.

ŽIVOT DO ODVOLÁNÍ

(Z němčiny)

My mladí tu v kole,
my mladí tam dole,
z nás žádný nebude starý muž.
Žijíce do odvolání,
5 budeme zavoláni
brzy už.
My jistě nezemřeme jako starci.
Laskaví dárci
nám vzácnou kostru půjčili na pár let,
10 v posteli nebudeme však cepenět.
Někdy vráz
si zavolají nás.
Chlapa za chlapem.
A jdem.
15 Kam? Mlč a pal.
Do bahna hrobu hrdinského,
do lázně z moku železného.
Kdo povel dal?
Zbrojařských průmyslníků klub,
20 pánové Armstrong, Schneider-Creuzot, Krupp
a ostatní dranti,
děloví, muniční fabrikanti.
Vždyť děla nejsou tuctový druh,
chraniž bůh!
25 Děla
musí se vyplácet.
Kde by byl rozpočet,
kdyby jen rezavěla.
Každému dělu náleží dvanáctičlenná rota.
30 To je statisticky zjištěná kvóta.
Teprve když je dvanáct mužů odděláno,
je dělo poctivě amortizováno!

A jdouce do pohodlí
v zbrojařských průmyslníků klub
35 pánové Armstrong, Schneider-Creuzot, Krupp
se modlí:
„Pomoz bůh,
aby to nebylo jen jedenáct much.
To by se dělo špatně amortizovalo,
40 a nás by to do kostí blamovalo!“
Do kostí koho?
Stoj, noho!
Dvanáct mužů je tucet. Nezapomeň, mládí!
Ať žije zbrojařský průmysl, kamarádi!

ROCKEFELLEROVSKÝ SONG

(Z němčiny)

V Americe, kde si žijí,
přesně: ve Filadelfii
nemůž jeden starý muž
žít ani umřít už.

5 Pokřiven, než dohnije,
straší tu jak mumie.

Amerika vlastní jeho,
a je to John Rockefeller
z trastu petrolejového,
10 od letadla propeler.

Četné prameny jsou sice
na pevnině Americe,
z kterých nafta prýští nám:
vládne všemi jen on sám.

15 Ale všečen petrolej
marně tančí mu svůj rej:

Cítí Amerika země,
cítí i John Rockefeller:
Dokonáno, vážne temně
20 na všech stranách propeler.

Více nežli tasemnice
muž ten v zemi Americe
naftu z Baku proklíná,
poněvadž už ví a zná
25 ty, jimž padla do rukou
s jejich silou neznámou.

Chví se pouze Amerika?
Chví se jen John Rockefeller?
Že tu vznikne, co tam vzniká?
30 Že se změní propeler?

Na pevnině americké
rozklad ničí tělo lidské.

V nouzi volá doktory,
před smrtí chce opory.

35 Není nouze o radu.

Nezastavíš rozkladu.

Je to pouze v Americe?

Je to jen John Rockefeller?

Všude rozklad. Všude bída

40 změni brzy propeler.

SONG BULVÁRNÍ KRYSY

Můj těžný důl je hloupost lidská,
má metoda je politická,
má firma čte se: Špína.
Oškubu zazobané trubce,
5 kupuji zneuznané hlupce,
ryba má vodu, a já rmut.
Kupuji fráze, klepy, pověry,
senzace, vraždy, manžel. nevěry,
koupím a prodám hned.
10 Sedejte na můj lep.

Já nejsem revolver, já jsem kanón,
v baru mi sedí na klíně Manon,
ferbla si dávám v bohatém klubu:
já na to mám, že drzou mám hubu.

15 Já se dám třeba s oslem oddat
a prodám všechno, co lze prodat,
kdo prodá, také koupí.
Já všechno mám a všechno dodám,
stávku jsem prodal, národ prodám,
20 tam vlast, kde kšeft, tam čest, kde zisk.
Prodávám lži a prádla špinavá,
prodávám luze hesla hořlavá,
koupím a prodám hned.
Sedejte na můj lep.

25 Já nejsem revolver, já jsem kanón,
v baru mi sedí na klíně Manon,
ferbla si dávám v bohatém klubu:
já na to mám, že drzou mám hubu.

30 Já nejsem štika, já jsem candát,
mně blbci vždycky dají mandát,
a papír všecko snese.
Mně strašně se chce diktatury,
to se ví, že jen oné shůry,
jež deptá lid a chrání žok.
35 Chci vládnout silnou rukou, pařátem,
chci se mstít za to, že jen gauner jsem,
za jeden mluvím svět:
Sedejte na náš lep.

40 V baru mi říká spanilá Manon:
Ty nejsi revolver, ty jsi kanón.
Všickni jsme tací v tom našem klubu.
O náplast řveme na drzou hubu.

SYPEJTE PTÁČKŮM

I

Krásné jsou sněhy
alespoň chvilku,
když pouští z něhy
zvonící pilku,
5 zubatý jas.
Před oknem vrabci,
sýkory, kosi
co malí chlapci
a všickni boši,
10 rozprch a sraz.

Strnadi s pěnkavou,
střízlík jak myška,
z doubravy za vodou
— nemysli liška —
15 strakapoud;
sedá to, přelétá,
běhá a skáče,
hodokvas proletá-
řů v domě spáče,
20 slavný kout.

Cpou se jak diví.
A nakrmeno
na plotě civí
rozčepejřeno
25 vrabčisko a
zdá se, že funí.
Ve sněhu jindy
koupou se, sluní,
když mívá lindy
30 polední hra.

Kos nosí ze zdi si
bobule černé,
jsme tu jak v Assisi,
a neobžerné
35 jsou hodiny;
zobáčkem sníh pívá
červenožlutým,
trylkem se posmívá
mrazíkům krutým
40 v ty tučné dny.

Sypeme ptáčkům
za okno krátce —
sypeme ptáčkům
i na zahrádce
45 a všehochuť;
kus toho žití,
jež neseje, nežne,
mimo se řítí
v krajině sněžné
50 přes naši hrud.

Lyrické chvílky nám
na okně zvoní;
epickým hodinám
splašených koní
55 však neujdeš.
Sypouce ptácatům
sypeme sobě,
krášíme chudý dům
v ohyždné době,
60 honíme veš.

II

Sypeme ptáčkům,
berou, kde najdou,
sypeme ptáčkům,
zazvoní, zajdou,
5 obláček, skvost;
sypeme ptáčkům,
nesejí, nežnou —
a posměváčkům
s moudrostí těžnou
10 radu a dost:

Sypejte ptáčkům,
nesypte lidem,
těm lidem hnije dům,
vesele, s klidem
15 nechte jej shnít.
Nešťasten, kdo se už
neumí smáti;
smáti se jako nůž,
ostří své znáti,
20 vědět a chtít!

Nesypte lidem,
nesypte tučným,
nesypte lidem
s titulem zvučným
25 mince, ni krev, ni čest.
Soudruh vám stačiž,
vyhodte pána,
jaképak: račiž,
jen práci buď dána
30 mozolná pěst.

Pozor si dávejte
na pěkný kabát,
dobře se dívejte,
nechce-li hrabat,
35 neshráb-li již;
jeden vás obírá
jen po zákonu,
druhého zavírá
po velkém shonu
40 železná mříž.

Z bahna a sazí
rostou jim vůdci,
zákešní vrazi,
falešní hudci,
45 v zahradě cap;
nad ním se klene
zlatý svět s díkem,
k moci se žene
splašeným býkem
50 z kloaky chlap.

Jsou tu i jinší,
vznešená sféra.
Rozumem řinčí
magnáti pera,
55 kaditelnice a kat.
S čím deset rodin
by vystačilo,
mu plyne z hodin,
v nichž hore milo
60 mu naslouchat.

A zcela nahoře,
kam nedojdete,
ve zlaté oboře
hovada cpete
65 bídou svých pout.
Apokalyptické
obludy jsou to.
Jen ruce nadlidské
přerazí pouto:
70 vůle a oběť a proud.

III

Nesypťe lidem,
ani těm dole,
nesypťe lidem
na shnilá pole
5 charitní směs.
Hladnému nedají,
dají to moři,
hladní se dívají
v zeleném hoři,
10 jak žere pes.

Až na chodníky
přetéká zboží,
a hladné šiky
množí se, množí
15 a zevlují.
Strašlivé tisíce
jsou toho lidu:
zbabělé ulice
benzín a bídu
20 jen vdechují.

Před chřtány šelem,
jenž svět nám žerou,
nestojí čelem
s železnou věrou
25 ocel a smích.
Netřeba chleba
ni spravedlnosti,
opíjí třeba
hladu tvé hlouposti
30 a chtíčů tvých.

Jsi přežrán hnusem
svých žurnalistů
či černým trusem
otylců v Kristu,
35 otroctví sloup;
na vlastenecký
lep jsi jim sedl,
své zrádce všechny
hřbetem jsi zvedl,
40 mají, žes troupl.

A táhni, nezmeškej
fotbal či hokej,
jen si dej klacků rej,
circenses lokej,
45 jak to chce pán.
Na vše se vykašli,
svět tvůj je z gólů,
den ze dne blbneš-li
od pólu k pólu,
50 plníš jen plán.

Plán proti plánu.
Plán béd a zkázy,
plán zlatých pánů;
jen bratrovrazi,
55 a strašný pád —
a za tou liticí
plán cest a práce,
střed světa hubící
života zrádce,
60 sověty, rád.

Poznali jedni,
poznají druzí.
Možná až ve dni
poslední hrůzy
65 a žatvy hlav.

Nelze si vyžebrot
chleba i svobody.
Malý snad ještě hlad
plíží se národy,
70 kde žebrá dav...

CO ŽIVOT DAL

Na stříbrné klinky-břinky,
na neplechy, kudrlinky,
na lastury s věčností,
na marnivé kačky-stačky,
5 slinou napložené hračky
není věru kdy.

Na ješitné hvězdopravce,
konvertity, přežvýkavce,
na lahůdky pro snoby,
10 na dvě židle k posezení,
krásných sudů duté znění
není věru kdy.

Dvojí svět je v jednom boji,
dvojí člověk strašně zbrojí,
15 jedna pravda, jedna lež.
A tak brzy slyšán bude
jen ten, kdo nám čistou hude:
Ano nebo ne.

Když myopické naše zraky lidské
 za hudbou barev, praporů a vzduchu jitřního
 se hrnou ven jak darmošlapů tváře nostalgické
 a mní, že cíl už zří a nepromarní ho,

- 5 tu táhnou stále, stále, slastí oslepeny,
 již hudba zmlkla, zhasl den a zamrazila noc,
 až pojednou, zle ze sna probuzeny,
 uvíznou v temnotě a slyší volat o pomoc.

- 10 Vše zdá se při starém, a člověk připadá si
 zločiny všemi k smrti pokořen;
 po ztuhlé zemi marně střídají se časy,
 výsměchem řinčí každý jarní den.

- 15 A myopické naše zraky lidské
 už nezří kroku, který zaduněl.
 Na srdce prodaná a kupce blasfemické
 básníkům slzy kanou ze skloněných čel.

SMÍCH

Kaskáda tvého čistého smíchu,
má sladká sovo, licoměrný mnichu,
zvonila nocí a Národní třídou.
Osm let brzy bude už tomu,
5 kdy květnem vešlas do starého domu,
tak ještě nezněl smích tvůj tou naší bídou.

Krvavý mok ovšem, burgundské víno
bylo tím také poněkud vinno,
protrhlo, strome, tvou šedivou kůru.
10 To silné však, jež se uvolnilo
a pro hloupost lidskou zazvonilo,
znova a znova tryskalo vzhůru.

A znova padalo kapkami deště.
Ach, jaká rozkoš, moci tu ještě
15 naslouchat smíchu... uprostřed sběře
zaprodané a věrolomné
čistému smíchu z tichosti skromné,
lavině bílé z růžového keře.

Josefu Horovi

Měls pravdu: jako na hřišti míčem by kroužiti
měla,
tisíci, všemi obdivována.

Aby však hračkou dutou, prázdnotou neduněla,
bočníkem spíše žitným lačnému zavoněla,
5 ovocem smála se, do klína strásána.

Měls pravdu: jako avion měla by padati z nebe
na každou náves, hod a neděle.
Po celé republice denně rozdávát sebe,
světlo a teplo a naději všem, které život zebe,
10 odvahu těm, kdož dýchají nesměle.

Měls pravdu: půvabné ženě by mohla podobna
býti
a ulic pohledy si skromně domů nést.
Z těch pohledů však čiší jen kruté živobyťi,
z nich neuvil bys poctivě lahodnou kytku kvítí
15 a neseřeseš jejich smutek ze svých cest.

A pravdu měls: i dělníkovi se může podobati,
z dlaní svých horkých krmiti ostatní.
Dělník však, aby nescípl, i zbrojařům dá žráti;
báseň je ze vzácné látky, jež nedovede lháti,
20 a nekoupíš si ji za minci dní.

Siréna houká v přístavech, siréna v továrnách ječí,
lákaají dálky, neláká běžící pás.
Krásný je svět, a mrzké dílo panských lečí,
se ctí lze mluvit ještě jen jednou jedinou řečí,
25 z dálky nám kovově zvoní jediný hlas.

„Nenáviděj ho, ale mysliti na něho musí.“
Takový osud i básním jsi kdysi přál.
Šli básníci však pochodem kapitolských husí.
V pomyjích buržoazie se poezie dusí.
Vladimír Iljič stojí nade vším dál.

30

PAŠIJE

Štěstím se lidé opájejí,
neštěstí svému zvykají,
tak černé vášně uhánějí
ke krvavému mumraji.

5 Den ze dne chudí pijí zradu
s každyčským douškem života,
den ze dne hltá propast hladu
tisícerého robota.

10 Padají lidé na ulici,
velikonoční jehňata,
umírá lidstvo pracující
na panském kříži ze zlata.

15 Šťastní se přitom opájejí
a nešťastní si zvykají.
Ne o dni soudném, o marnosti
básníci nám tu zpívají.

Podivní lidé rituální,
 jak stěhovaví ptáci dální,
 zahnaní příliš na západ,
 mě frenezie udivuje,
 5 jež v nitru jim jak vichr duje,
 po bohu, po penězích hlad.

Dvouhlavé vášně pololidské
 sálá jim z tváře exotické
 ztlumeně fanatický žeh,
 10 a v jejich hlavách krásných vzkvétá
 kus Palestiny a kus ghetta,
 utrpení a pomsty dech.

Jsou dobří-zlí, jsou silní-slabí,
 a vysává je ctnostný rabí,
 15 který má moudrost z talmudu;
 má ji však také z chytré lebky
 a ví, že jejich bůh je křepký,
 kde běží o zdar obchodů.

Dav mužů zřím, jak zpíval, tleskal,
 20 podoben šedi supů ze skal,
 ve středověku zkrocených;
 jsou příroda, jsou pud a dětství
 nad černou zradou školometství
 křesťanů požidovštělých.

Jsem v chudých děrách v mysli s nimi,
 25 však nejsem s nepracujícími
 a s chátrou antisemitskou;
 když důstojně jdou po ulici,
 jak cizí flóra ve štěpnici,
 30 hladím je láskou skeptickou.

Když jsem byl chlapec a chodil za školu,
říkali jste mi: Z tebe nic nebude.
Vodil jsem kluky do luk a topolů,
komandoval jsem a věřil ti, osude.

5 Když jsem se učil pak u mistra pracovat,
pojednou vidím, že pán asi nebudu:
mozoly nestačí chudáku na poklad,
těch nejsou paláce, kdož chodí na rudu.

10 A když jsem se aspoň uživil prací svou,
na dlažbu jste mě náhle vylili.
Potácím se a jím jen náhodou.
Proč jste mě lepšímu nenaučili?

15 Proč jste mi neřekli vlastně už ve škole,
že tomu dobře, kdo z druhých má dost.
Jaká jste podivná hříčka svévole.
Jaká jste lež, a přece skutečnost.

20 Naučili jste mě pracovat. Děkuji.
Proč jste mě nenaučili i krást?
Umím jen to, čeho nepotřebuji.
Neumím kořistit, na cizím se pást.

ZAVŘEL JSEM KNIHU...

Zavřel jsem knihu. Verše ještě zvoní.
Přede mnou v parku kvetou jiřiny.
I hněv a lítost snad se v nervech honí.
Jdou hudbou hlasu příkré vidiny.

5 Záhony jiřin! A ta vzácná jména!
Jen zmrazit mohou zraku dychtivost.
Je příroda tu kejkle zneuctěna,
a uměním se chlubí umělost.
Honosně prchá od přirozenosti
10 zestárlá třída, frazér cynický.
Proč na odiv je u vás tolik ctností,
básníku ctný a akademický?

Čím zběsileji hltá chlebodárce,
čím ruce krví zbrocenější má,
15 tím více k nové opiové várce
tu liftboy ducha krouť očíma.
Zloději práce pšenice líp kvete,
kde zloděj rozumu se usadil.
Proč padesátkrát boha citujete,
20 básníku mudrcových snů a chvil?

Cos v intelektu věští konec světa,
jenž krvavé je roven orgii;
však opatrnost, bledá slečna z ghetta,
chce zadobré být s buržoazií.
25 Je sladko v oficiálnosti plouti
a předem olympanský býti stín.
Proč chtěl bych, básníku, vám odhrnouti
škrabošky vaší tuhý mušelín?

30 Den ze dne maska za maskou tu padá,
důstojnost křehká za důstojností;
den ze dne mudrc v dírkách nosu badá
a deklamuje staré hlouposti.
Svět zlodějský a idealistický
se houževnatě vzpírá osudu.
35 Ó básníku, váš patos deistický
už duní jen, jak píseň ze sudu...

Zavřel jsem knihu. Verše ještě zvoní
a forma hladí umem korektním.
Jiřiny hlavy nejapné sem kloní,
40 podobny básním, z nichž čpí ztuchlý dým.

Ocúny jedovaté nevolným tvorům,
pověrou opředeny, podobny vzdorům,
v jeseni jarem kvetou.

5 Básníci jedovatí snem svým jsou cizí,
úrodu zítřků každý v srdci svým sklízí
i v temnu vzplane větou.

Ocúny pohozené na cestě v prachu,
dívenky zneuctěné se stopou nachu,
potichu umírají.

10 Básníci pohození zkaženým městem
v korunách jako ptáci a věrozvěstem
ještě si zazpívají.

Ocúny rozdávají krásu a něhu,
neudusí jich mlha od chladných břehů,
15 lyrikou soumrak zdobí.

Básníci rozdávají sny své a žaly,
nenáviděli mnoho a milovali
v soumraku mezidobí.

Bloudíš-li smutkem a pokořením všeho,
 vzpomeneš na smutné, na poníženého,
 na snílky s palčivou touhou uniknout. . .
 Vzpomněl jsem na vás, vlídný rožňavský žide,
 5 jste trochu obchod, i ghetto, i svět, jenž přijde,
 zdali jste odjel v ten východní kout
 — doufám, že zůstal jste zdráv a naživu —,
 zdali jste byl už v Tel Avivu.

Řek jste nám: „Sovětský svaz a Palestina.
 10 Ostatní všecko je marná a bolestná psina.“
 Nad námi jaro chodilo po horách,
 po horách slovenských nad maďarským městem,
 mluvil jste česky s takovým upřímným gestem,
 židovsky snil jste, kdo by dnes nesnil v tmách,
 15 dostoupil příliv ke svému odlivu,
 snil jste tu o Tel Avivu.

Tisíce takhle sní o navracené vlasti,
 kde by jim nebylo před pogromy se třásti,
 je luza krmena, mesiáš zapomněl,
 20 tisíce touží. Vlastníci po svém státu.
 Jinaký je sen proletariátu,
 kousíček půdy a Erez Jisroel,
 ó Jaffo tam dole v modrém zálivu,
 kousíček půdy u Tel Avivu.

Kdo prachy má, ten dojede, to je jisté,
 25 s ním jsou i britští imperialisté.
 Se mnou jdou životem chudí v zástupech,
 a chudí na celém světě jsou mrvou panskou,
 Sovětů dlaň jen matkou jim velikánskou,
 30 plakal jsem nad bídou v Praze i Karpatech.

Není to ani omítka ke zdivu
pro kolonii v Tel Avivu.

Hořící zrak váš zří tam budovánu —
na písku starých lží iluzi Kanaánu,
35 jak mi tě líto, bído věřících.
Vídám tě v duchu, jak jsem tě tolikrát viděl,
když jsem se v mukách za bílé lidstvo styděl,
za sprosté chlapy, krvavý smích.
Vidím vás za války, peróny uprchlíků,
40 vidím vás v lžimíru, paluby trosečníků
nad vaky, nad ranci, báseň i středověk;
vidím vás při práci na polích i v děrách,
jak jsem vás míval rád v starcích, chlapcích, dcerách
z Jasini, Majdanu, Volovce, Verecek...
45 Urputná sílo k lásce i podivu,
nevykoupí tě v Tel Avivu.

Jak vznešené a sladké jsi, ó slunce,
 když na divoké stráni vaříš vzduch,
 a na kameni horkém zlatá unce
 se rozptyluje v melodický vzruch

5 letního dopoledne s hudbou hmyzu
 a strašnou vůní trav a borovic.
 Tu blaho sytosti jak oheň v kyzu
 z hlubin pohledu se line v nic,

10 jež s dechem země stoupá do vesmíru.
 Po lovných hodinách toť chvála dne
 a báseň díkuvzdání, báseň smíru,
 toť na svobodě hadí poledne.

15 A jako v kalichu, jímž, rozvit plně,
 na letním slunci vyzařuje květ,
 se vzdouvá vůně na chemické vlně —
 tak v zubech zmije nabobtnává jed.

20 Ó varujte se, šelmy nemotorné,
 zkřížiti zákon hadí nutnosti.
 A jaká rozkoš ve vteřině vzdorné
 uštknouti psa, jenž hrozí volnosti.

NAD FILMOVOU FOTOGRAFIÍ
ESKYMÁCKÉ MATKY

Všecka krása z přírody nám plyne,
všecka pravda ze skutečnosti.
Zraku, k srdci až tvá slast mi tryská,
pozdraven byl život milostí.

5 Člověk čistý jako alpská růže,
jako pták, jenž hnízdí v zeleni,
potkal se tu s touhou po poznání,
s žízní plod, jenž rdí se v malení.

10 Poznání pak promluvílo řečí,
která slaví život našich dní
strašnou láskou nebo nenávistí.
V tom je všecko čestné umění.

15 Matko, něžný symbole a pravdo,
jaký úsměv člověk zažije!
Dávno neviděl jsem krásný obraz.
Jak jsi krásná, fotografie!

LASKAVÁ NÁHODA

Ó lidé pracující,
ó dřevorubci v lese starostí,
kdo zná z vás ještě vzácnou chvílku znící
stříbrnou hudbou tiché radosti,

5 tu, která rozbřeskne se náhle,
žeš trochu štěstí právě měl:
křídlovka v polích hrála táhle,
když večerem jsi s milou šel,

10 nebo ti peníz přišel znenadání,
bys mohl ukojiti sen,
nebo jsi dostal malé zaměstnání,
když už jsi nezřel, kudy z bídy ven,

15 což vím, proč ještě radost nečekaná
chudáku může spadnout do klína,
že v teplé závětrí se vtiskne bytost šťvaná,
a život veselá je krajina.

Na týden, měsíc nebo na hodinu?
Náhodě děkuj, mlč; jde lesem starostí,
tisíců nenajde v jich tvrdém stínu.
20 Tisíce neznají už chvílku radosti.

Smuteční pochod plačtivých plechů,
bubnových slzí, plechových vzdechů
vyloup se z pupence předměstí.
Těžko se umírá, milujeme-li,
5 já jsem tě líbal ještě v neděli,
nedojde mrtvý k rozcestí.

Lidé jdou nasucho nebo plačky,
Chopina ječí tu naříkačky,
pak polku si dají v hospodě.
10 Studený spáč chce pouze spáti.
Zahráli, pohřbili, mohou se smáti,
neujde nikdo té nehodě.

Za hudbou pop je také z plechu,
za popem věnce pro útěchu,
15 na mrtvém umírá kytička.
Byl mlád jste ještě, ztichlý strýčku,
zlomili pro vás voskovou svíčku,
nese ji bílá družička.

Kobrtá vůz s vámi na dláždění,
20 hle, příležitost k zatančení
naskýtá se vám naposled.
Smekají lidé, zevlují domy,
s pěšinkou lesklou vzpomněl si komi,
jak jste to táhli pro zlý květ.

25 Pro jeden květ a jednu lásku.
Co všecko dáme marně v sázku,
než mrtvý bude odložen!
Nevěsta zapláče. Nu, a pak jedem.
Pod Řípem nebo pod Ještědem
30 rozkvete nový sen.

Nikoho nemiluješ tu vskutku,
 když zapřísaháš se láskou svou k všem.
 A nejraději tím klameš sám sebe,
 když láska k jednomu zhasla ti snem.

5 Abys tu mohl milovat lidi,
 musíš mít jednoho člověka rád:
 stříbrný mozek, ze zlata srdce,
 tělo co květný a ovocný sad.

10 Lidé jsou močál zkažené krve,
 často jen hloupá a hamižná sběr.
 Jen parnasie, vykvetlá nad ně,
 šeptá ti beze slov: Miluj a věř!

15 Pro jednu bytost odpouštíš městu.
 Že žije na světě, lepší je svět.
 V ní je ti žít, v ni doufat a věřit,
 pro lidi, z lidí bys neměl jen jed.

20 Těžko se žije v rozkladu všeho,
 daleko za sedmi řekami sklad.
 Dobu i lidi můžeš mít věru
 jen skrze jednoho člověka rád.

Jsem rostlina jen, snad slunečnice,
proto mám slunce tak ráda.
Usmíváš-li se, dám ti svá líce,
jinak ti ukáži záda.

5 Tvář moje bledá, terč mého květu,
přijímá sluneční střely.
Terč mého klínu pro tebe je tu,
pro něžnou horlivost včely.

10 Vzhůru se pne, snad tedy jsem réva,
těžké jsou hrozny mé věru.
Můj zahradníku, jsem z drahého dřeva;
budeš-li bohat, chci dceru.

Můj zahradníku, buď trpělivý,
dopřej mi slunce i vláhy.
15 Měkoučkým lýkem ten vzrůst můj živý
k špalíru přivazuj záhy.

Jsem rostlina jen, říkají žena.
Radost máš ze mne tu zřejmě
i žal, ach žal... Jsem živel a změna,
20 rostu však, neopouštěj mě.

Jednoho dne již neřeknou: kvete,
za úsměv stisknu jen ruku.
Napadne vám, kdož mimo mne jdete:
Zas jeden člověk v tom hluku?

Na krátké vlně
leť, moje pomsto sladká.
A nenávisti,
jaká to máš tu vrátka.

5 A jaká rozkoš,
mohou-li slova psance
přes hory vůdci
naplítí do monstrance.

10 Zrádnému vůdci,
zaprodanému muži z kloaky.
Pokálel národ.
Náš rozlet strhl pod mraky.

Mé dílo zničil;
hluboko v Čechách pilná
15 jen troska jeho
v mých rukou — přesto silná.

Tak hrozně silná,
že vůdce vztekem řičí.
S mým žitím spjatá,
20 že mě svým pádem zničí.

Jsem na svém místě.
Snad koráb už se potápí.
Vysílám, vůdče.
I krev, jež na tvé zradě lpí.

NIKDY NEMUSITI...

Nikdy nemusiti
hlavu sklánět únavou.
Nikdy neuzříti
marnost slov, jež dozní tmou.

5 Nikdy neměřiti
děje krátkým životem.
Nikdy nemusiti
uhnout před zlobou a zlem.

10 A to nejhoupější
ze všech, člověče, tvých pout,
starost o vezdejší
chléb a střechu, roztrhnout.

15 Přes krvavé moře
kráčí z daleka ten den.
Svět mu k setbě oře
tvrdom lidských skal a stěn.

Myslím, že rozejdu se s vámi, paní,
už není ctí ta přízeň vašich vнад,
už miliskujete se na setkání,
stárnoucí hvězdo dávných barikád.

5 Kdekterý šašek má vás pro své šprýmy
a karikuje čistý kdysi hlas;
bar v kráteru, kde koktáte své rýmy,
se zřítí brzy na váš hodokvas.

10 A jako všechny utahané krásky
se z krčmy do kostela couráte;
svatouškům v náruč skrývají své vrásky,
o bohu, smrti, lásce tlacháte.

15 I to už tady, paní, jednou bylo.
Umřete jako holka barokní.
Co z života se k žití narodilo,
přes tenhle hřbitov přejde povodní.

PODĚKOVÁNÍ SOVĚTSKÉMU SVAZU

Bolševiky v původním slova smyslu jsou všichni lidé — každý chceme všeho dobrého co nejvíce. Jestliže komunism přinese lepší typ celkový než kapitalism, lidé jej přijmou bez váhání. Slušní a vzdělaní socialisté přijmou jej i tenkrát, když ani celkový byt společnosti valně nezlepší, ba snad i zhorší, jen když zabezpečí větší spravedlnost a když zmírní sociální protivy dnešní společnosti. Toto stanovisko však, jak řečeno, zaujmou socialisté slušní a vzdělaní...

T. G. Masaryk: Cesta demokracie I, 399

VÁM PODĚKOVÁNÍ a lásku vám,
kéž zněly by jak zvony,
vždyť já ne sám,
jsou nás už milióny,
5 snad všickni se vám jednou v něčem vyrovnáme,
teď poděkování vám aspoň posíláme,

Vám, mrtvý Lenine, jenž slovo učinil jste tělem
a říši člověka tu zahájil,
Vám, živý Staline, jenž roztříštil jste čelem
10 vše to, čím včerejšek Vám do budovy bil,
vám, avantgardo dělníků a vzpůrců,
kteří jste činy zdvihli k vítězství,
vám, generace hrdinů a tvůrců,
jimž socialismus už na čele se stkví,
15 a tobě, lide dělný, jenž jsi chápal
a nepřemožitelná jsi už zeď,
kdyby snad žoldák žraloků se sápal
špinavou tlapou na tvou mladou pleť,

vám poděkování a lásku vám,
20 kéž zněly by jak zvony,
vždyť já ne sám,
jsou nás už milióny,
vám poděkování a lásku posíláme
a ve dne v noci na vás vzpomínáme
25 i po československých krajinách,
Čech, Slovák, Rusín, Žid i Němec, Maďar, Polák,
kovák i dřevorubec, havíř, tkadlec, volák,
my všickni, jimž jste světlem v lidožravých tmách,
jen k vám už díváme se v dálku,
30 abychom mohli s vámi zemi přetvořit,
abychom měli chleba, střechu, práci, klid,

nikoli hlad a válku,
lewisit.

35 Vám poděkování a lásku vám,
kéž zněly by jak zvony,
vždyť já ne sám,
jsou nás už milióny,
snad všickni se vám jednou v něčem vyrovnáme,
teď poděkování vám aspoň posíláme,

40 že ze šestiny kontinentů
jste smetli zlaté žraloky,
že vysvlékli jste ze vznešených kmentů
cizopasníků zpupné laloky,

45 že střevním katarem vám děcka nezmírají,
poněvadž zisk vám není dražší života,
že nezaměstnaní vám hladem nepadají,
poněvadž práce není u vás robota
z milosti dravců, necitelných k hoři
a hlásajících zločin do věků,
50 a sklizeň není bravu nebo moři
raději dávána než člověku,
že práce všech a pro všechny je vámi
zas oslavena spravedlností,
a vašich trubců zbytek — za horami
55 jen páchne rozkladem své zrádné hlouposti.

 Vám poděkování a lásku vám,
kéž zněly by jak zvony,
vždyť já ne sám,
jsou nás už milióny,
60 snad všickni se vám jednou v něčem vyrovnáme,
teď poděkování vám aspoň posíláme,

 že lid jsou u vás jenom pracující,
a nepracující už zítra vyhynou,

65 že lid je u vás vše, a pro lid panující
se všechno děje rukou společnou,

že vaši vůdci za jeden jen provaz táhnout smějí,
ne hrátí tisíc hlav a tisíc rozumů,
a stejnou pravdou všechny napájají,
by hymnus košatosti šuměl do domu,
70 ne povyk, z něhož tyjí duté nicky
a politikou zvou jej eufemisticky,

že s nečistým se nemazlíte kazem,
korupce není vaší moci tmel,
že studní traviče jste vyhubili rázem
75 a ze žurnálů hnali lháře drzých čel,
a když vás navštíví teď tohle zvíře,
by doma mohlo lépe zkrucovat a lhát,
že usmíváte se jen v dobré míře:
je ze světa, kde podvodem lze nejvíc vydělat!

80 Vám poděkování a lásku vám,
kéž zněly by jak zvony,
vždyť já ne sám,
jsou nás už milióny,
snad všickni se vám jednou v něčem vyrovnáme,
85 teď poděkování vám aspoň posíláme,

že pravou skutečnost jste očistili
od pověr vznešených i směšných sudiček
a z poctivé hry navždy vyloučili
nesmysl boha, popskej chlebiček,

90 že nádeníkovi i básníku jste dali
pro jednotejné dílo jednotejný svět,
by pospolitost velkou budovali,
kde člověka už nelze podvádět,

že po muzeích máte náboženství
95 a s mocí temna žádný modus vivendi,

že vymírají u vás blasfemická členství
a opiové merendy.

Vám poděkování a lásku vám,
kéž zněly by jak zvony,
100 vždyť já ne sám,
jsou nás už milióny,
snad všickni se vám jednou v něčem vyrovnáme,
teď poděkování vám aspoň posíláme,

že světlý směr si nedáváte kalit
105 marnivou povídavostí
všech originálků a individualit
z idealistického zdroje hloupostí,

že osvobodili jste od měšťáckých svobod
jedinou živoucí a pravou svobodu,
110 že u vás myslitel už není slepý robot,
a stal se světodějnou pákou národů,

že u vás osobnost je vyšší vlna v proudu,
jenž slavně plyne v novou společnost,
ne hlava ješitná a plná troudu,
115 jímž tlející nás dusí minulost,

ne krysa učená, ne politická děvka,
ne zpupný dravec egoistický,
že lidstvo tvoříte, v němž každá cévka
pro zápas žije komunistický
120 a pro rád všelidský.

Vám poděkování a lásku vám,
kéž zněly by jak zvony,
vždyť já ne sám,
jsou nás už milióny,
125 snad všickni se vám jednou v něčem vyrovnáme,
teď poděkování vám aspoň posíláme,

že vaše existence jasně září
v náš smutný život těch, kdož ještě čekají,
že s vámi horlivějšími jsme žháři
130 v hanebném mumraji.

Jste vichr naděje a hrad náš nejpevnější,
jste vojsko pravdy zdejší,
jste orkán žhavé víry, která vidí
a jediná je důstojná nás lidí.

135 My tady na Západě
na křižovatkách cest
jen stádo zmatené, ne v jednolité řadě,
ne zeď a pěst,
zlatého světa podnož měkká,
140 vedou ji krysaři a jejich píšťala,
a uskladňovaná je, neboť odbyt čeká
krvavá internacionála.

Tisíckrát obelhávání a zrazení,
hrabivou třídou ožebračení,
145 jdou davy mimo nás, a strašná bída pije
jim krev i mozek, svaly, lidskou tvář,
a nad nimi si hvízdá panská ironie
prodajnou řečí tlampačů a klerků,
už nerozeznáváš, kdo troup je a kdo lhář,
150 a jako bosý po nejtvrdějším šterku
životem odporným až k zvracení
klopýtáš k zničení.

Jen vaše kladiva a vaše srpy,
ta nová, čistší, pravdivější hvězda betlémská
155 sem svítí všem, kdož trpí,
a znova pobízí nás pozemská
k životu, víře, činnosti —
i zestárlého básníka, jenž nepřestával sníti
o říši spravedlnosti
160 a její den teď vidí vítěziti.

Tak za nesmírné dary, jimiž osud duje,
i za světlo, jež v tmách nám život zachraňuje,
teď poděkování vám aspoň posíláme,
kéž znělo by jak zvony,
snad všickni se vám jednou v něčem vyrovnáme,
osvobozené milióny.

BÁSNĚ Z ČASOPISŮ A SBORNÍKŮ

Soudruhům v městě

Bláto, bláto, bláto,

nakašlat na to:

v blátě se stále brodit,

umírat, děti rodit —

5 to vy to, soudruzi v městech, přece lepší máte,

suché chodníky a portály zlaté,

pestré ulice, výklady bohaté,

a co vy všechno ještě tam nemáte:

tramvaje, auťáky, plakátů křiky,

10 blýskavá světla a mosazné kliky

a kina, kina, kina,

toť věru písnička docela jiná

než naše.

Docela jiná kaše.

15 My o svých věcech neumíme řečnit.

A u nás ty všechny krásy nejdou uskutečnit.

A —

proč bychom vlastně dál vám to vyčítali,

sobě i vám do očí lhali,

20 když víme, že není to pravda.

Dav bude to mít, co jenom sám si dav dá.

A my víme, že se díváte na parádu docela cizí,

zrovna tak jako naše ruce do cizích stodol sklízí,

že chodíte okolo cizích výkladních skříní,

25 že vy jste my, my — ne lidé cizí a jiní,

— kde lány řípy jsou i kde jsou komíny čníci,

všickni jsme pro cizí blahobyť stejní námezdníci,

vy, dělníci z fabrik v městě,

do kterých chodíte po dlážděné cestě,

30 i my, dělníci z vesnických domků,

kterí chodíme do práce alejí stromků.

My všickni děláme pro jiné, třída chudá pro třídu
bohatou,

ale už nás žádné vlastenecké řeči nezmatou:

Pro všecky budou dělati všichni —

35 a proto každý hodně zhluboka dýchni

a zakřič, ať hlas náš všude se roznese:

Proletáři všickni, spojme se!

SE ŠIBENIČNÍM HUMOREM

Vlasatý malíř červenolící
s opilým štětcem, opilými barvami
usedl do chládku na silnici
a píše klikyhákami:

5 „Tu na Korsice se lacino žije,
každý si to tu pochválí,
v červenci, srpnu je tu sice malárie,
leč kopřivu mráz nespálí.

10 Za deset tisíc mizerných franků
koupíš tu barák s vinicí...
Pozdravuj národ jelimánků
a Prazdroj s bílou čepicí...!“

15 Tohleto slyšet, já a moje milá!
Zbledli jsme jako stěna hned.
Jak tomu dávno, co nás uchopila
bláznivá touha jinam odletět!

20 Československo je sice krásná země,
tu do chládku snadno se dostaneš,
žije tu rozšafné slovanské plémě
a konsolidace je tu též.

Leč prostřednost se brzy přejí,
jsme jiné krve ty a já;
horší se věci jinde dějí,
leč nikde se tak božsky nehajá.

25 Ostatně gusto je soukromou věcí,
nikdo nic na něm nezmění;
my zkrátka jen peníze, a sbohem, kleci!
Na horké korsické kamení!

30 Na jižním slunci si Korsika hová
v tom koutě Středoze­mního,
do Marseille blízko i na ostrovy
podnebí ještě víc jižního.

Španělsko, Afrika, kousíček cesty,
na tu bychom si snad vypsali,
35 Římem a takovými městy
bychom se ovšem nezdržovali...

Čtrnáct dní o tomhle všem víme,
čtrnáct dní jsme již nemocní,
čtrnáct dní marně přemýšlíme,
40 dvě horkých srdcí marně sní.

Mé milé blednou sametové líce,
já na srdci mám těžký cent...
Ten barák s vinicí na Korsice
koupí si prý pan prezident.

Než koturny své sedřeme až k zemi
a bosky loukou rozběhneme se,
než srdce prodere se iluzemi
a mozek bělmo pověr setřese,

5 než před skutečností se rdíme němi
za bludů proud, jenž mládí odnese,
než v dobrém projdeme se věky všemi,
před stromy zatoužíme po lese,

10 než konečně se lásce naučíme
a víme, že se nikdy nesmíříme
s tím, co až za hrob volá nenávist, —

je večer zde, a den se nenavráť.
Starými bludy mlád' si chvíli krátí.
A nade vším se chechtá dějin svist.

Pojedme spolu dlouhou túrou dolů
k průzračné řece, k rybám stříbrným.
Anebo hore pozdravíme spolu
polonin stáda, ze salaší dým.

5 I setkati se na dalekém molu
můžeme spolu, kde nám zvoní rým.
Jsme kovkopové v modrém zlatodolu,
smíme-li nazvat okamžik jen svým.

10 Ať žijí ryby, brouci, hory, lesy!
Chytíme pstruha, zulíbáme vřesy.
Čert vezmi, pane, literaturu!

Čert vezmi na chvíli i politiku!
My doma pro jistotu nůž i dýku
necháme spát. A jdeme na túru.

BLAHOPŘÁNÍ

Přeji ti, drahá, přeji ti
ze srdce upřímného,
aby ti osud byl milostiv
a uchránil tě zlého.

5 Bys kvetla keřem růžovým
uprostřed ptáků a vůní
a zrcadlila se pohoda
ve zraku tvého tůni.

10 Také však bouře přeji ti,
jež zocelují duši,
bys měla pro vše jemný sluch,
k čemu jsou filistři hluchí.

15 Bys brzy unikla okovům,
jež na tvém mládí hřeší,
a volně, křepce, směle šla
životem, který těší.

20 Bys za horami a za moři
poznala krásu světa
a necítila ni na konec,
jak tíží člověka léta.

A konečně — láska je sobectví —
má plachá, sladká lani:
bys trochu radosti přijala
ze srdce mého, z mých dlaní.

Pohádka stará, napadla jsi
v mrazivé noci smutnému:
Žíznili lidé, repotaly hlasy.
Pomoziž lidu vyvolenému.

5 Udeřil skálu, vydala mu vodu,
a žíznivý lid pil...
V lednovou noc a nepohodu
zní žíznivého kvil...

10 I z tvrdé skály pramen tryskne,
když trpělivě za ním jdeš,
a ocel, chceš-li, jiskrou blýskne
pro ohník, jímž se zahřeješ.

15 Jen lidské srdce kamene i kovu
je tvrdší někdy, marně do něho
bušíš svou láskou zas a znovu...
Nemrazí noc jen smutného.

Rubíny nebo topasy,
tekuté zlato nebo krev,
zakletý vánek z oázy,
do cév se řinoucí ti zpěv,

5 můj severane šednoucí,
proč ti již nechutná ten mok?
Není tvé krvi žádoucí
ten horký poskok jeho slok?

Nechutná, chutná, kdož to ví;
10 pijeme na radost i žal.
Ty moje jižní cukroví,
mě skrze tebe mok ten jal.

Ty moje sladká vidino,
když v očích vzplá ti černý svit,
15 tu počnu myslet na víno,
ach pojďme pít, ach pojďme pít —

ty zmoudříš, zněžníš, zaplaneš
a rozpráváš se mi snad...

Ach, slunce, palmy, Marakeš!

20 Jak mám pak víno strašně rád.

Dvacátého čtvrtého února třicet čtyři
přiletěli k nám letos potulní mušketyři.

Na polích i v sadech jsme byli ještě v peřinách,
převalovali jsme se pod sněhem v nepokojných snách.

5 Noční zmrazky se jízlivě blyštěly na silnici,
slunce mělo po ránu s nimi škaredou tahanici.

Byl to tedy svátek, veliká událost,
když mi na budku pod oknem usedl zelený host.

10 Zatřpytilo se mi v sednici i v smutné hlavě.
Přišlo psaní z daleka, zapečetěné smavě.

Kovově se zalesklo, zatřepotalo,
magnólie pukaly a nebe blankytem vzkvétalo.

Moje sladká vivila banánů klín mi nesla,
na průzračné jezero jsme spustili modrá vesla.

15 Osvobozenou zemí jsme pluli, chválíce svět,
směšnou hračkou nám připadal zlovolný lidský skřet.

Zazvonilo vše dokola tisícerými ptáky,
na vteřiny zázračné zmizely sněhy i mraky.

Zapomněl jsem na bídu, na panskou zběsilost
krvavou...

20 Byly to jen vteřiny. Do lesa uletěl s radostí mou.

Ale byla to událost. Nad všecky básně mi zpívá
v starém tom srdci pozemském, jemuž se připozdívá.

Nepotřebujeme cizího bejlí,
Mussoliniho, Hitlera.
Pro naše československé hejly
není tu žádná mezera.

5 Bez povyku a revoluce
kráčíme s duchem doby vpřed
a naše vezdy čisté ruce
nebudou ani teď zahálet.

10 Není už levých, není už pravých,
hlásá nám Václav na houni.
Není už bezzubých ani dravých.
Jsou už jen nársoc fašouni.

BUĎ POZDRAVENA VODA LÉČIVÁ...

Buď pozdravena voda léčivá,
střežená krasavicí historickou,
jež jako oáza se na nás usmívá
i přírodou, i moderností lidskou.

- 5 Buď zdrávo, město Poděbradovo,
do krásy vzkvétej pro lepší čas příští.
Máš krásný osud: mírnit olovo,
jež padá na nás v našem stanovišti.

Fialy nám dýší u nohou.
Mezi jilmy bárka luny plyne
po blankytu, který černá tmou.
Pochválen buď dneska, noční stíne.

5 Jako by ti lidé vymřeli.
Ztichlo vše, jen hudba vláčně nosí
stmělým parkem měkké pocely.
Večer je, a světla trávu rosí.

10 Večer je, a dýší fialy.
Tanečnice, ve víru a kmitu
jenom iluzí jste zahrály
kouzlo zeleného šerosvitu.

15 Večer je a slavnost měštěninů,
mírný prelud Šeherezády.
Pro básníka podobny jsou vínu
smutečních vrb žhavé kaskády.

20 Když se opil bengálovou září,
o sto let se starším zdá mu sad:
květiny se smějí z lidských tváří,
s věcmi lze i lidi milovat.

Kdybychom se navzájem sežrali,
k čemuž máme talent i snahu,
všickni uličníci by jásali,
nikdo v očích by necítil vláhu.

5 Nic by se nestalo aniž změnilo
na národa dědičné roli;
stádo kritiků by jen bloudilo
jako nezaměstnaní volí.

10 Dlouho jistě by nebloudili však,
navzájem by se sežrali taky,
zase by na národ nepadl mrak,
nikomu by nezvlhly zraky.

15 Tu by bylo třeba jen jednoho:
aby se sežrala publika metla.
Pak by konečně do dne soudného
u nás demokracie kvetla.

20 Pak by nastal ten žádoucí den:
žili by tu jen žurnalisté.
Když už má hovno být ze všeho jen,
ať je to hovno čisté.

Dekadent

z roku 189.: Snědeno a dopito,
nic už nelze říci.

Dekadent

⁵ z roku 193.: Všecko už je poblito,
řeč má úplavici.

Iluze jsou modré nebe
v proudu mračné vichřice.
Iluze jsou lesní hloubky
podle prašné silnice.

5 Iluze se usmívají,
když je k pláči noc i den;
slibují, že bolest mine
zítra nebo za týden.

10 Jdeš však stále po silnici
v prachu nebo lijáku.
Pohoda jen největší je
iluze tvá, tuláku.

15 Bez iluzí nemůžeš si
ani krk dát do smyčky.
S iluzemi přijdeš nejdál
do slepé jen uličky.

Jak jsou plni moudrosti a ctnosti,
čistá píseň k chvále skutečnosti.

Jarní slunce stvořitelskou dlaní
podává jim světlo na koupání.

5 Světlo, teplo, úsměv nejpłodnější
pro květiny, ptáky, lidi zdejší.

Cvrlikají, hemží se a — vzlétnou
náhle malou šedohnědou Etnou.

10 Proletáři? Spíše volnost sama,
družnost, ples, či malé ptačí drama.

Neohlupování pověrami
pro společnou radost žijí s námi.

Kočkám smějí se a dravcům prchnou.
Brzy šibalové tiše sprchnou

15 do třešní, jež pro každého zrají.
Teď se z plotu na mě usmívají

chytrá očka — která zničit může
zas jen zatracená lidská kůže.

Jen mě vymaž ze srdce,
vyškrtni mě z mysli,
máš tam jenerála.
Škoda sklenek, kdyby zkysly,
5 pijme, dokud sálá.

Jen mě vymaž ze srdce,
vyškrtni mě z mysli,
Nic než umění,
i když bohabojní sysli
10 žár v tmu promění.

Jen mě vymaž ze srdce,
vyškrtni mě z mysli,
máš tam kocovinu.
Ve mně hoří jasné smysly,
15 zapalují vinu.

Jen mně vymaž ze srdce,
vyškrtni mě z mysli,
máš tam jed a smrt.
Já jsem ze světelné látky,
nevejdu se do hromádky;
20 kterou dělá krt.

BÁSNĚ Z RUKOPISU

K půlnoci je. Vlak je smutný
jako chodba ve vězení.
Únava je měkký polštář,
na němž dřímá moje snění.

5 A mé snění, tos ty, drahá,
třešňová ty bílá snítka.
Kola buší, srdce buší:
Lidko, Lidko, Lidko, Lidko!

10 Taks mi blízko. Stačí pouze
zavřít oči, už jsi se mnou.
Braň se jak chceš, všechno marné,
spolu jedem nocí temnou.

15 Kola buší, srdce buší,
povídám ti slova něžná.
Ó, jak milosti jsi plna,
Panno Maria má Sněžná!

Jsi jak propast mlčelivá,
do níž nelze sestoupit.
Zdáš se klidna být jak oblak,
ale mně jsi vzala klid.

5 Na tobě že není viny,
to až příliš dobře vím.
Ale jen ty můžeš vyřknout
ortel nad mým blouzněním.

10 K svobodě jsme narozeni,
bérem-li si prostě ji.
Mlčíš-li, vždyť můžeš mluvit,
slovem nebo kratčeji.

15 Pouhým slovem, pouhým gestem,
jediným jen pohledem,
chceš-li, můžeš zahnati mě;
na vše připraven již jsem.

20 A tak prosím jako školák:
V duchu směješ-li se mi,
vysměj se mi tváří ve tvář
zvonícími perlemi.

A tak prosím jako školák:
Obtěžuji-li tě jen,
až ti přinesu zas verše,
zmačkej, zahod' papír ten.

25

A tak prosím jako školák:
Jsou-li trochu milé ti,
jako teplý větřík, který
v vzkvetlý stromek zaletí,

30

tož mě pohlad' aspoň jedním,
aspoň jedním pohledem...
Vyřkni ortel, mlčelivá!
Na vše připraven již jsem.

Schovávej ty veršíky mé,
dobře si je schovávej,
snad jich bude hromádečka,
do destiček si je dej.

5 Očísluj a ovaž stužkou
modrou nebo červenou;
nikdo, ani já jich nemám,
cetkou jsou, leč tvou, jen tvou.

10 Přijde čas, a odcestuji
bez kufrů a navěky.
Zpeněžíš pak ty mé verše,
strpěné snad bezděky.

Tvoje jsou, a lacino je
nevydávej napospas:
15 smlouvej, hrdli se a kupči.
(U huby jen brali nás.)

Ale pozor! Potom přijde
literární historik;
navštíví tě, přezkoumá vše,
20 pod mikroskop dá náš styk.

Že nám hvězdy plály v noci,
ve dne slunce svítilo,
zjistí, mnoho zjistí, všecko,
i to, čeho nebylo.

25 Je to nebezpečný člověk,
hlavně láskám básníků.
Hořká sousta pro ně chystá
v kritickém svém tyglíku.

30 V literární historii
tak se tedy dostaneš,
budeš v ní mít kapitolku:
S. K. N. a Lidka Š.

35 Ale Lidko, hrdá, sladká,
kterou já dnes mám tak rád,
velbloudice východních snů,
které spřádám nastokrát,

zevšední-li i tvé srdce
triviálním osudem,
provdáš-li se, ztloustneš, zhloupneš,
40 otrokyně s otrokem,

ó, pak raděj veršíky mé
spal a mlč a zapomeň. . .
Nač má jednou kudla něčí
řezat křehký, útlý peň,

45 který tajně kvet a voněl
v jediném snad srdci jen. . .
V jediném a beznadějně,
sladký-krutý, krutý sen.

4. 2. 1926

Vzpomínku a pozdrav sterý,
já jsem tu tak sám,
daleko jsou ty Tipperary,
ale nezapomínám.

Ó Lído, jehňátko, má sladká láska tajná,
tvé oči jezera jsou hluboká a bájná,
a já v nich tonu... tonu... pomoci mi není,
a chtěl bych zchladnout již jak bledí utopení,
5 by mozek nebláznil a srdce nehořelo,
by dechem ztajeným to v plících nebolelo — :
na vlně pobřežní bych kolébal se tiše,
s úsměvem klidným již na vychladlé své pýše,
s úsměvem klidným již na vychladlé své pýše,
10 neb slovo laskavé, jež marně žádá živý,
mrtvý by dostal pak... A úsměv milostivý,
jímž Kypris milostná mě na svět uvítala,
ten by i poslední mé cestě věnovala.

Vím, že jsem ti jen jako tisíc jiných,
a láska má že je ti lhostejna —
leč tolik něhy skrýváš v řasách stinných,
že nelze procitnout mi z toho sna.

5 Jen pro tě ještě klinkám hořkou sloku,
a tys v mém nitru zvon, jenž vyzvání, —
a přece nikdy ňader tvých ni boků
nezvlní prudce moje vyznání.

10 Jdeš klidně mimo cit, jenž marně plane,
a klidně hledíš na můj marný stesk —
jen, trochu polichocen, jasně vzplane
ti v očích někdy sladký ženský lesk...

15 A přece milost chtěl bych od tvé něhy,
och, aspoň milost jednu jedinou,
jedinký úsměv jasný v příští sněhy
za čistou, věř mi, čistou lásku svou.

20 Tvůj sladký obraz z mysli nezmizí mi,
jen oči, oči možno ochudit —:
ó, dej mi, prosím slovy upřímnými,
svůj obrázek, jež směl jsem jednou zřít!

Tys mi tak hrozně daleko,
a já jsem hrozně, hrozně sám,
třebaže, i když tě nevidím,
na tě jen myslím a vzpomínám.

5 Stále a všude se mnou jsi,
 má noc jsi a den, má práce a sen,
 se mnou jsi — stále vzdálená,
 s tebou jsem — stále sám.

10 A když jsem s tebou a u tebe,
 když na dosah ruky tě mám,
 ty to víš: zalknu se, oněmím,
 a zase jsem sám a sám.

15 Tak čekám na svou odvahu,
 na pokyn tvůj, jenž by mě zval, —
 a zatím čas můj jak lavina
 řítí se z holých skal.

Stokráte jsem si řekl již,
že si se mnou jen zahráváš,
malounko, ale přece tak,
že moje srdce v hrsti máš.

- 5 Ta hrst je něžná, přece však
sténám v tom jejím objetí:
vždyť nelze umřít, nelze žít
mé lásce v jeho zajetí.

Aspoň za něco již děkuji ti,
aspoň jedno v srdci nosím jmění:
že mi necháváš svou drahou ruku
k políbení.

5 Celé dni se těším na tu chvíli,
pyšný žebrák na almužnu sladkou,
na věčnost bych prodloužiti chtěl tu
rozkoš krátkou.

10 Ale také tu se zdá mi vždycky,
že si přitom pouze hloupě vedu,
že té chvíle všecku sladkost vypít
nedovedu.

Viš, drahá, že si už nedovedu
představit dnů svých bez tebe,
že bych tě mohl nevidět,
že bych tě mohl neslyšet,
5 že bych již nesměl o tobě snít,
o lásce své s tebou hovořit
ve verších, jež jen pro tebe váží
v kytičky prosté.

Ó ženo drahá, strome můj sladký,
10 mlčelivá má hlubino,
až jednou, což vím, možná zítra,
vyrveš se sama z mého nitra,
odhodíš, zlomíš mě navždycky, —
kéž očí tvých večer tropický
15 změní se v jezero, v němž bych rázem
utonul tiše!

To je dnes hluku v zahradách,
u každé budky špaček sedí,
milostný zpěv svůj zpívá.
Tak jsem si těžce k srdci sáh:
5 mně Špačková u něho sedí,
nezpívá ovšem — zívá.

Sám sedím v pokoji tichém, na okně kvetou mi hyacinty, pracuji. Upracoval bych se ve dne v noci.

Ve dne,

abych oklamal mozek: poháním jej ustavičně vpřed cizími myšlenkami, abych na jednom místě nezešílel jedinou myšlenkou vlastní, kterou jsi Ty;

abych střizlivou prací přehlušil zfanatizované srdce, které blouzní, kvílí, zuří, opájí se iluzemi a propadá v zoufalství.

V noci,

v noci naopak aby mi nebylo spáti, abych při práci mohl každou desátou minutu věnovati Tobě a naslouchati hymnám a žalmům svého srdce, v němž všechno jsi Ty.

Sám sedím v tichém pokoji, na okně kvetou mi ještě hyacinty, pracuji. A venku svítí nejlahodnější slunce a ptáci zpívají všechny své jarní písně.

Poněvadž znám bídu statisíců a všechna hoře nešťastných, poněvadž vím, že sám po své chuti téměř formuji si všední den svobodnou myslí, byla by to blasfémie, kdybych necítil, že osud byl a je mi milostiv. Je mi však milostiv i v tom, že mi dovolil Tebe zbožňovat a býti k smrti Tebou nemocen?

Hyacinty voní mi na okně a jejich sladkohořkou vůni vdechuji jako Tvou neviditelnou přítomnost, která mě omamuje bolestně, prsa mi svírá a pálí mě v očích, umučených bděním.

Jarní nádhera rozkošných svátků uniká mi marně ze života třemi nekonečnými dny, v nichž nemohu Tě spatřit. Nemohl jsem? Nesměl jsem? Nikdy nedosáhnu toho, abys mi řekla: Přijď! Nikdy nedosáhnu toho, abys řekla: Ano, prosím-li Tě!?

Tedy pracuji. Abych zapomněl? Nikoli, jen abych bojoval se svým šílenstvím a smutkem, abych se nevzdal, dokud nebude to docela nutno.

35 Ale půlarchy tady přede mnou, které jsi psala, připomínají mi každou řádkou náš bolestný flirt, hledám na nich stopy Tvých něžných prstů a ochlazuji na nich své horké čelo.

Ještě nikdy nezmocnila se žena takhle mé bytosti!

40 Jak hořce voní mi tu Tvá neviditelná přítomnost ve vůni hyacint a jak v mysli mé podobáš se bílé květině té, z jejíž vůně bolí prý hlava. Mě z ní bolí celý život, který se potácí teď omámen Tebou sladčeji a smrtelněji než všemi jedy a alkoholy světa.

45 Na shledanou, Lidko, všudypřítomná, a přece tak vzdálená!

Venku je tak krásně, a já tolik stůňu. A já tak nerad stůňu! A přece jedinou prostou větou upřímnou, jediným slovem snad, mohla bys mě uzdraviti nebo — vyléčiti. Když už zmocnila jsi se mého života — a já Tě tolikrát 50 prosil, abys dala najevo, že ho nechceš —, tak jej aspoň teď ještě odhoď, je-li Ti lhostejný nebo obtížný, nebo vezmi jej laskavě do svých dlaní měkkých — jen tuto bolestnou hru s ním již neprovoduj. Chtěl bych pro Tě žít, 55 pracovat a býti vesel, nebo umřít pro Tě za jediný stisk ruky, za jediný polibek, ale hra, kterou provozujeme, nestačí lásce ani k životu, ani k smrti, a nesmírně bolí.

Což je tak docela jisto, že jsme jako druzí? Neschopni a nehodni prosté upřímnosti?

Na shledanou, Lidko!

Jen minut několik to dneska bylo,
jen letmo sešli jsme se na chvíli,
a přece tolik něhy zazářilo
z Tvé bytosti ve stesk můj zavilý.

- 5 Já odcházel pln hlubokého lesku
a všemu věřit byl jsem ochoten...
Nezhojitelnou ránu svého stesku
jsem květy naplnil jak jarní den.

Ó drahá, mně někdy již nestačí
jen pro tebe o lásce zpívat,
zpupnému srdci jest jak v bodláčí,
když čistou vášeň má skrývat.

5 Chce se mu zabušit hlasitým zvonem
do šedých ulic i po kraji vonném —
chce se mi zpívat pro celý svět,
korunu z písní ti postavit na drahou hlavu,
a písním bylo by vyprávět
10 každému jednotlivci a všemu davu:
Hle, tu jde královna, ji básník korunoval
a do propasti temných očí jejích štěstí svoje schoval.

A vlastně zvonů na tisíce,
ó, všechny zvony v celé republice
15 rozhoupat chtěl bych v ztišené chvíli,
by jménem srdce mého zazvonily.
Ty malé šveholily by jak padající kvítka:
Lidka Lidka Lidka Lidka Lidka,
ty větší jásaly by jako vzdorující bída:
20 Lída Lída Lída Lída,
a chorál největších by duněl do slunka:
Li-dun-ka Li-dun-ka Li-dun-ka.

Tak zvony se srdcem by slavně splývaly,
v jediném zpěvu by se rozezpívaly:
25 Ty a já, já-ty, krásný a divoký svět,
ty a já, já-ty, našeho snění květ,
lásky a revoluce...

30 A přece nutno mlčeti,
ba zcela umlknouti,
v studené zemi sníti o horkém kraji,
ve věku přetvářky v sebe se uzamknouti,
zatnouti zuby a mlčeti.

Květiny kvetou pro všechny, ptáci potají nezpívají.
Jen člověku jest lidí se tu báti.

35 Jen člověku jest pro svou lásku někdy umíratí.

Včera jsem ti slíbil, že už budu hodný,
že chci věřit v tebe, sebe, štěstí kus.
S každou hodinou, kdy fyzicky tě nezřím,
znova vzrůstá však mé černé skepse klus.

5 Nakonec mi pádí krví, nervy, mozkem
jako splašený a mávající kůň.
Znova soužím se a znova zoufám nad vším,
dokud nezřím zas tvých očí sladkou tůň.

10 Proč jen nelze v její hloubi utonouti,
navždy zapadnout až ke dnu do tebe!
Tu by konečně se srdce utišilo,
blahem bez sebe.

Zlé prý máš oči, které mě zničí.
Tomuhle, drahá, nevěřím.
Pro mě jsou sladký a hluboký kalich
vonného vstavače, o němž sním.

- 5 Spíše mě zabije němý tvůj úsměv,
s nímž z výšky díváš se na můj žal.
Pohled máš hodný, leč úsměv tvůj říká,
že jsem se k srdci ti nedostal.

S tou krásnou básní o dvou slokách něžných,
kterou Tvá hrud' tak sladce skanduje,
proč nechceš svěřiti se básníkovi,
jenž v písních se Ti se vším svěřuje?

5 Ten vábný kraj, kde na vrcholcích sněžných
vzkvétají růže z vlahé hlubiny,
proč nechceš odhaliti poutníkovi,
jenž tolik má rád vonné krajiny?

10 A je-li to jen hnízdo rajských ptáků,
zda nejsou krásní pro potěšení!
Och, zobáčků dvě čeká na polibky
a hrdlíček dvě na pohlazení!

15 Leč, drahá, nezdá se i Tobě někdy,
že čekají už příliš dlouho snad?
A že jen jakés velké poblouznění
jim zabraňuje dát se milovat?

20 Rci, proč, ó proč jen v skrytosti a taji
má kvésti květ, když chce být celován
a když se *právě rozvil nejkrásněji*
a nejvíce je možná milován?

Čas řítí se a všechno odkvétá nám.
Kéž marně nekvete, co k světu je. — — —
To neříká Ti neupřímný svůdce.
To říká básník, jenž Tě miluje.

Po všem tom věčném soužení
a denním zápolu se vším
do vlaku tedy jsem zalezl
a ničeho si nevším.

5 Přihrčil jsem se do kouta,
kabátem zahalil hlavu:
s myslí i srdcem zapadám
do sladce hořkého stavu.

10 S celým svým srdcem, s myslí vší
u Tebe jsem a s Tebou,
nemám, a přece mám Tě tu
na tvrdé lavici s sebou.

15 V slabinách bolí mě askeze,
rty po Tvých polibcích žízní,
a přes všechny sladké vzpomínky
ta touha nejvíce trýzní,

by se již setkala v souzvuku
ta naše lačná nitra,
důvěra s porozuměním
20 krásnila naše jitra.

Je škoda každé vteřiny,
kterou si otrávíme
a v hodin zběsilém úprku
ztratíme, promarníme.

Půldruhého roku býti Lídin
s každou myšlenkou a touhou dnů!
Půldruhého roku něžných vidin!
Půldruhého roku čistých snů!

5 O milostném svazku nejkrásnější
pojmouti svým srdcem představu,
jak jen může dosud člověk zdejší,
starý plavec z mnoha přístavů!

10 A pak denně, ustavičně býti
skepsí všeho druhu bičován,
zázrak chtíti, v zázrak nevěřiti,
krváceti z nekrvavých ran!

Půldruhého roku! Jaký to byl
nadějí a žalů koloběh!
15 Kolikrát jsem ke slunci se probil,
kolikrát mě zkrušil mrazný dech!

Ale vím, že stejná touha zpívá
v našich srdcích, jež se vzpřímila.
A má mysl, láskou celá divá,
20 šťastnou by! Tě ráda viděla.

Za nejdražší vidinu Ti vděčím,
prosím osud, bychom dojeli.
Přes vše za všecko Ti blahořečím,
sladký hrozne, dosud kyselý!

A říkávám si denně,
 když bývám zbit jak štěně,
 proč na Tebe jen myslím
 v tom životě svém syslím,
 5 že jsi jak všechny ženy,
 květ země roztoužený,
 leč marnivý a planý,
 předsudky nahlodaný.

A přece denně znova
 10 Tvá krásná sbírám slova,
 v Tvé tváře šerosvitu
 po moudrém slídím kmitu
 žíznivě, lačně — ženo,
 již bylo usouzeno
 15 s básníkem chvilku jíti,
 také si zabásniti.

Dni věru nejsou nudny!
 Jak do hluboké studny
 spouštím se, vzplanu, blednu,
 20 leč nedosáhnou ke dnu
 Tvé bytosti, kde pryští
 a kříšťály se blyští
 myšlenky, city Tvoje
 z věčného svého zdroje.

25 Tu z temna hlubiny té,
 kde poklady jsou skryté,
 ke světlu vzhůru hledě,
 osudu v dlani sedě
 tak mezi nebem-zemí
 30 se všemi nadějemi,
 jen více miluji Tě,
 Ty velikánské dítě.

35 A náhle vím, že vzkvěsti
tu může krása, štěstí,
když ruka osudu Ti
vzdvihne v mocném hnutí
hlubinu Tvého nitra
ze studny v jasná jitra
a na svobodě dá Ti
40 fontánou zaplesati...

 V okovech všedních mocí
chátráme věčnou nocí,
a naše krásy vnitřní,
vše čisté, lidské, jitřní,
45 se krčí pod popelem,
jdem se sklopeným čelem
a jsme tak často malí,
jak pták, jejž oškubali.

 Leč moci setřást pouta
50 a z mrzáckého kouta
svobodně zdvihnout čela!
To bys mi zazvučela
kříšťálem, stříbrem, zlatem!
Vzplanuvše slunovratem
55 sypali bychom v žití
dobra a světla kvítí. —

Třeskutý mráz. A země kol se jiskří
jak drobný odlesk hvězdné oblohy.
Starými lesy po silnici vzhůru
vnikáme v ticho noční pohody.

5 Do staré romantiky obléká vše
bledoučkový měsíc zkřehlým svitem svým.
Tu a tam šustne cosi v zmrzlém listí
pod černým jehličnatým stromovím.

10 Komorní Hrádek v tvrdém spánku zimním
jak zámek zakletý je z pohádky.
A Tys tu se mnou, moje Bílá paní,
Ty přízraku, jen pro mě přesladký.

15 Jak obvykle Ti říkám: Drahá, drahá!,
svou rukou hřeji chladnou ruku Tvou.
Jsem chudý rytíř z pohádky té krásné,
jenž ztratil duši s tajnou nevěstou.

20 Je k ránu již. A brzy kohout vstane
kdes na Vranově ke kuropění...
A já mám zlost, když soudruzi jsou hluční
a předčasně mě ruší ze snění...

Kolika básníkům vdechl jsem do mozku
 vůni a barvu své lyriky kdysi!
 Rozešli jsme se. Nevzpomínáme.
 Odešli, zestárli, změnili rysy.

5 Kolika ženám jsem na srdce přitiskl
 pečeť své bláhové vášně a něhy!
 Rozešli jsme se. Nezapomněly.
 Leskne se pečeť má pod všemi sněhy.

10 A nyní pomyslit, novino přesladká,
 že jsi mi osudem svěřena byla,
 abys tu na teple podzimní lásky mé
 v ženu se pomalu doproměnila.

15 A že Ti na mladé srdce teď vtiskuji
 tu rudou pečeť, svůj polibek věčný!
 Nevíš, jak chvějí se pro odpovědnost svou,
 bázní, že bude jen nedostatečný.

20 Jaké to strašlivé tajemství rozkvetlo
 na cestě naší, ta pečeť má rudá!
 A člověk neví, zda nehřeší na Tobě,
 zda klnout nebude chudému chudá.

Čas mijí, za chvíli odejdu navždycky,
 leč s Tebou životem popluji přece.
 Na dno Tvé hlubiny spanilé ulehnu.
 Rubínem na světle? Kamenem v řece?

25 Víím pouze jedno: že musím Tě milovat
 svou nejněžnější a nejčistší něhou:
 jsi středem nejvyšších představ mých milostných,
 všechny mé myšlenky oltář Tvůj střehou.

Ze mne cos poneseš povždycky životem.
30 Jak toužím, by Tě to v nitru jen hrálo!
Hrst aspoň z pokladu lásky a přátelství!
A pranic, co by Tě zarmucovalo...

Ó pomni, nejdražší, tohoto osudu!
K něze a vůli mé připoj svou něhu.
35 Aby Tvé vzpomínky usmívaly se Ti
do příštích zápasů, do příštích sněhů.

4. 3. 1927

Ó jižní révo má, na sever vyhoštěná,
jak zralé hrozny Tvé mě obklopují všude!
A přece v objetí Tvém každý sval mi sténá,
po každém polibku mně větší žízeň zbude.

- 5 Jsem teď již touha jen po panenské Tvé něze,
po něze tělesné i po Tvé upřímnosti.
Jak moucha malátná po jarním slunci leze
mé tělo žíznící až do stárnoucích kostí.

7. 3. 1927

Denně si vyčítám svou lásku a své touhy
a denně bojím se, by *Tebe* nezklamaly.
Troskou si připadám a Ty se vineš po ní
jak popínavý keř, na kterém růže vzplály.

- 5 Vím, že bych spokojen a vděčen měl být za vše,
vím, že jsem nehoden i toho, co mi dáváš,
leč div se člověku, jenž milovat Tě musí,
že jest jen člověkem, když něžně si s ním hráváš.

PÍSNIČKA JAKO Z JINDŘICHA HEINA

Zdalo se mi, že mám svatbu
s cizí, nevím jakou, ženou.
Bylas při tom, stranou, s tváří
úštěpačně zachmuřenou.

5 A pak jsem Tě náhle spatřil
kdesi v parku: hledíš k zemi,
pláčeš pomalu a tiše
velikými krupějemi.

10 Zdalo se mi, že jsem umřel.
Oplakávaly mne ženy.
Nebyla jsi mezi nimi.
Smutně zely černé stěny.

15 Pak byl pohřeb. Bylas v okně
s přítelkyní v žlutém domě.
Smála jsi se, hovořilas.
Mluvily jste, myslím, o mně.

16. 5. 1927

Má plachá královno, třebaže jsem Tě sám
korunou z papíru a lásky své korunoval,
přece Tvé králování v nervech a krvi mám —
pamatuj: do královny že jsem se zamiloval!...

5 Dvě let již marnotratně stůňu svou touhou a snem,
plachost a hrdost Tvou bláznivou mukou platím —
rok tomu, co Tvé přízně náměsíčníkem jsem,
a denně chvěji se bázní, že ji pojednou ztratím.

10 A přece, hled', nic snadnější nebylo by snad
než bezstarostným způsobem svou touhu nasytiti
a lásce, snu a mukám dáti klidně vyprchat
ve všední komedii, které říkají žítí.

15 Co s tím však, drahá? Stojí snad fraška banální
za ženin zápas, marný vždy, s hrdostí a studem,
za marnou touhu mužovu, jenž snad štěstí sní,
za krátkou slast, jež placena bývá dlouhým trudem?

20 Nikoli, lásco má, nikoli, královský můj sne,
snu svého neumučím v žaláři nestoudnosti;
raději prchnu před Tebou do beznadějného dne,
než abych sladký Tvůj obraz poskvřnil banálností.

Jsi bledá moje královna, královský sen sním,
milostnou skutečnost a umělecké dílo;
s Tebou i sebou bojuji, o to, co ve snách zřím,
mozek i krev svou cvičím, by se to podařilo.

25 Nesměj se, drahá, vím to, že nezávisí náš sen
na touze, vůli jen naší, že osud vládne námi, —
leč děj se co děj: kdo kráčí nejvyšším opojen,
aspoň se nezardí jednou nad svými vzpomínkami.

30 Má plachá královno, jak jsem se plachým stal
a vše jen míti chci z Tvých neodhodlaných dlaní!
Leč prosté dívky se nebojím — z královny strach mne
bych hrubým bludem nerušil jejího králování... jal,

35 To na paměti měj a sladkou svou myslí mne veď,
důvěru za důvěru, něhu za něhu dej mi,
na čistý sen můj milostný milostivě hled
a bázeň před mým osudem ze srdce mého sejmi.

BALADA O MÝCH STRASTECH

Jak havíř kopu, ale v zemi rudé,
sám v sobě kutám ustavičně jen,
a Tebe pouze v mozku, srdci, všude
nalézám stále, skutečnost i sen.
5 Nic jiného než Tebe, mlčelivá,
a muka skepse, muka něžnosti,
jež hašteří se ve mně proměnlivá
z tvé nemilosti i z Tvé milosti,
až zpustlou hlavu aspoň ve snách kladu
10 na ňadra Tvého dobrotivou vnadu.

Den ze dne kutám v bolavém svém nitru
a nemohu se nikam dokopat,
bych jistotu, jež podobá se jitru,
přesladkou našel tam, kde noc a chlad.
15 Tak mezi nadějí a skepsí, bázní
se stále potácím a hledám klid,
hluboce toužím po očistné lázni,
bych mohl věřit, milovat a žít,
a tuším ji, když o žízni a hladu
20 zřím ňadra Tvého dobrotivou vnadu.

Snad směješ se mé pošetilé trýzni,
k níž zloba dne se často připojí,
snad směješ se mé skepsi i mé žízni,
neb dávno víš, co všechno zahojí.
25 Snad vím to též, leč tisíc pochybností
a úvah, zřetelů i nepohod
jsou galeje mé vnitřní horoucnosti
a silnější i než Tvůj plachý svod,
když obejmout smím jako za náhradu
30 pak ňadra Tvého dobrotivou vnadu.

Ó drahá, nelze jinak, je to lásky
milostná sudba, uzel k roztětí,
nelze jen líbat ruce, ústa, vlásky,
počatou píseň nutno dopěti.
Až dáš mi vše, dáš klid mi, štěstí, radu,
sen na svém ňadru, dobrotivou vnađu.

To víš, jsou vzpomínky, když léta tíží hlavu,
i zkušenosti jsou. A třebaže vše zbledlo
na pouhou stínohru a šedou pradálavu,
když štěstí podivné mě s bytostí Tvou svedlo,

5 srdce i mysl má si zapamatovaly
přece jen obrazy z té dálky zamlžené,
a mohu srovnávat: čím byly, co mi daly
sny zapomenuté a lásky promarněné,

10 a Ty co dáváš mi a probudilas ve mně,
má Juno ztepilá a plachá moje Psýché...
Hled', v sladkém renouveau se leskne Stará země
a věci zpívají jen něžné písně tiché — :

15 po těžkém zápasu a nedorozuměních,
po sprchách studených, jež zmrazovaly něhu,
po skepsi leptavší v mých pastelových sněních
sněženky trhat smím již na tajícím sněhu,

20 a nejen sněženky: to jsou již růže rudé,
a červen milostný kol voní, zpívá, hoří...
A nyní řeknu Ti: Jako mé dlaně chudé
neměly pod svou hrou, když v nadě žen se koří,

ňader tak dychtivě se dmoucích za pocely
a odměňujících je v sladkém roztoužení —
jako jsem nelíbal rtů, jež se rozpučely
tak růži podobny a pro milostné dění, —

25 tak dříve neznal jsem těch tichých líbezností,
jež slova, pohledy a doteky Tvé něžné
mi někdy prozradí z Tvé cudné hlubokosti:
tu kráčím pěšinou, kde šumí pole rezné

30 a skřivan pohodu si pochvaluje jasně, —
tu ležím v pasece, a všude samá vůně,
a houštin ševely mi šeptají své básně —:
já ještě nezbádal jsem tajemství Tvé tůně,

leč sám již tento fakt o jeho hloubce svědčí,
o jeho kráse pak, jak miluji Tvá slova,
35 a že mne zarmoutíš jen nedostatkem řeči...
Vím, přijde nutně den, kdy budeš po mně vdova,

a vdova nad vdovy, jak nad lásku je láska,
jež nás dvě spojuje. Kéž bys pak poznávala,
že marna nebyla ta osudová páska
40 a nebyl nevděčen já za vše, cos mi dala!

Snad je to jen mé zdání,
snad přitlumená láska naše
je pro Tě pouze ouverturou k velikému milování,
jež s jiným prožiješ, a nikoli již plaše.

5 A přece zdá se mi,
má dívka veliká a ženo sladce zralá,
s tou růží rtů, jež smyslnými dýše vůněmi,
s tou vlnou ňader, která tuhne, vzpíná se a sálá,
když dlaň má láská ji,
10 a s těmi — mlčím již, vždyť píseň šalmají
něžnou a cudnou nejraději máš, —

 zdá se mi tedy,
teď, když se lásce mé již nevzpíráš
a prolomené roztávají ledy,
15 že něha Tvá, jež nesmírně mne blaží
jak sametový večer v teplé pasece,
má někdy slova, která hrozně váží,
má někdy pohledy jak světla na řece,
má někdy gesta touhy upěnlivé,
20 myšlenky divé...

 že je to vašeň již, jež pod Tvou něhou doutná
v hlubině nitra...

 Tu zachvěje se milostná má loutna:
Co bude zítra?

25 Vím, tichá vodo moje, že jsi hluboká:
Co bude do roka?

Snad je to jen mé zdání,
snad hrdost Tvá jen jitřena je překážkami
tajného milování,
30 osudu jizlivými hrami.

Leč ve Tvých slovech slyším-li ten spodní temný
zvuk,
tuším-li ve Tvém počínání ozvěnu Tvých muk
a zřím-li ve Tvých očích utajený nach, —
mám strach.

35 O sebe ovšem nikterak.
Naposled člun můj štěstím zazvučí,
pukne-li ve Tvé náruči.
A zbudu-li tu, Tebou opuštěný vrak,
i potom šťasten budu, moha vzpomínati...

40 Leč o Tebe se bojím, o Tvé mládí,
jež poprvé snad může milovati.
Sen? Skutečnost? Ach, obé rádo zradí,
ne naší vinou — rukou osudu!

Vím, drahá, miluješ-li mě v tom těžkém jaru svém,
45 více než mě, jenž chvilíčku tu už jen pobudu,
nějaký sen svůj dívčí ve mně miluješ, —
a zázrak stát se musí v tomto světě zlém,
po kterém, chudá královno, jak trním jdeš,
by láska Tvá Tě šťastnou učinila,
50 by vášeň — vášeň je-li to — Tě nikdy nezlomila,

ach, drahá, osud, osud kéž Ti aspoň v tomhle
milostiv

a kvůli Tobě také se mnou učiní ten div,
bych v blízkosti Tvé zůstal chatou kamennou,
kdyby se bouři chtělo Tě sméstí,
55 bych u Tvých nohou měkkou poduškou byl Tvou,
když umdlíš na rozcestí,

a vždycky silen a jen z lásky k Tobě sláb,
Tvůj správný chlap!

60 Mám o Tě strach,
by nikdy ke zlému Ti nebyl hlubiny Tvé tajný nach.

A je-li nach ten jen mé zdání
a poplyne-li naše sladké milování
jen říčkou tichou k bezednému moři, —
65 chtěj, jako já chci, aby z něhy
byl její proud i její břehy,
chtěj, jako já chci, něhou čelit všemu světa hoři!

V bezedné moře láska naše zmizí,
Ty jistě přežiješ ten zlatý stín —:
děj se co děj, nechť všecko na ní ryzí
70 a žádná skvrna našich trpkých vin.

Pak řekneme si: Marně nezpívala,
a marně nešli jsme tam, kde se zápasí —
Ty: abys na příštích svých cestách pěkně vzpomínala,
já: abych na poslední pouť měl krásné počasí.

25. 8. 1927

Hubené prsty moje
nenaučily se hráti na nástroje
o strunách, které plačou, jásají a sní,
a přece píseň nejněžnější chtějí zahrát směle
5 na nejsladších strunách, na Tvém těle,
má lásko nejkrásnější, lásko poslední!

A zhořklá ústa moje,
chudá, nevýmluvná za lásky i boje,
zazpívat nedovedou jedné písničky,
10 a přece zpěvem nejsladším a složitým Ti chtějí
rozezvučeti tělo k vášnivému ději
a v božskou melodii utkat všechny hubičky.

Kdyby to nedovedly prsty, ústa moje,
byla by naše láska plna nepokoje,
15 a ještě bledší byla by Tvá bledá tvář.
A věčný smutek putoval by se mnou,
že nezřím šťastnou bytost Tvoji jemnou
ni ve chvílce, kdy každou bledost zbarví rudá zář.

24. 8. 1927 večer,
po zprávách o popravě
Sacca a Vanzettiho

Proč rozum mám a proč mám, drahá, Tebe,
když pomstít, pomstít se by bylo nejkrásnější,
mít silnou ruku vášnivého vraha
a namířiti na některou zdejší

5 počestnou kreaturu, která olizuje
vlastnictví, morálku a pořádek ten hnusný!
Ach, jak by se mi ulevilo dneska!
Jak zazvonil by dnešní večer dusný!

10 Leč rozum mám, a více nežli rozum:
Tvou lásku, milovaná, která nedovolí,
bych záštím zahynul. A tak jen prudce toužím
Tvou měkkou ruku míti na srdci, jež bolí.

Myslím-li na Tě — a myslím na Tě stále —
a myslím-li na Tě krásně,
zpívám si v duchu a zpívám ke Tvé chvále
své nejlíbeznější básně.

5 Zpívám si chválu Tvých očí, něhy temné
a jezera, jež mne jalo,
aby mne navždy do hlubiny své jemné
jak oblázek pochovalo.

10 Zpívám si chválu Tvé taille, palmy jižní,
jež ovoce těžké nese,
k níž smím se tisknout, Tvůj stejnorodý bližní,
sám s Tebou v severním lese.

15 Zpívám si chválu Tvých stehů, něžné síly
a soutěsky z rajské nivy;
chtěl bych být rekem, jak prý tu kdysi žili,
a provádět na nich divy.

20 Zpívám si chválu černého Tvého chmýří,
té omamné vegetace,
v které má ústa jak milionář hýří,
když touha svléká nás sladce...

A co snad básník hned nepochválí Tobě,
to miluje člověk pouhý:
myslím-li na Tě, na těžká ňadra obě
Ti pocel vždy dávám dlouhý.

9. 9. 1927

Básničku k svátku chceš, má sladká ženo?
Jak holé řečiště a kamenité
je nitro mé však dneska vysušeno,
a zdroje písní hluboko jsou skryté.

5 Tak sobě dím i Tobě, drahá, suše:
Nač krásná ta i méně krásná slova,
jež míjí oblakem a zvoní hluše,
když skutek utek, utíká vždy znova!?

10 Víš, jak Tě miluji a jak Ti přeji
líbezný úděl na paloučku štěstí
a jak bych chtěl Ti v marnotratném ději
z krásného nejkrásnější v náruč snést.

15 Co veliké však sny mé platny jsou Ti,
jež k nohous Afriku Ti kladou celou,
když i sny malé stále se nám hroutí
před šerou perspektivou neveselou!

20 Čím trůn Ti v srdci básníkově zlatý
a pohádky všech jeho krásných plánů,
když dát Ti nemůže svět vrchovatý,
ba ani k svátku — kousek perziánu.

15. září 1927

Rci, drahá, což jsme nedobojovali
již tichý boj svůj, srdce se srdcem?
Vid', oba jsme se v boji tom již vzdali,
a láska je nám těžkým osudem.

5 Jsem Tvůj, Tys má; že jsme se zasnoubili,
to pouze smrt již může smazati.
My jeden druhému jsme vpolíbili
svou pečeť zlatou v něžné závratí.

10 Leč život životem, jen pokud bojem.
I láska bez boje by umřela.
Jest růži věčně zápasiti s hnojem,
by rostla, rozkvetla a voněla.

15 I lásce naší nový zápas kyne,
by nezalkla se v bahně všednosti...
Na tomto světě k srdci nepřivine
svou chudou chudý bez jha žalostí.

20 Zde vybojovat každý den si třeba,
má-li být lásky dnem, dnem svátečním.
A je to těžší boj než o kus chleba,
tu zápasíš i s vlastním slaboštvím.

Ach, nepodlehnout všednosti a zlobě
a nikdy neztratit svůj čistý sen!
A svátkem kéž náš styk i mně a Tobě,
i v přátelství až bude proměněn!

Jen jedno jaro v životě jsem ztratil,
mimo mne přešlo, aniž jsem ho viděl,
jen jedno jaro vzkvetlo, zavonělo,
aniž jsem upil z jeho sladkých zřidel.

5 Do dálky zřel jsem přes severní lány,
mně zrak se touhou beznadějně kalil,
a malomyslností hořce spoután,
do každé číše pochybnost jsem nalil...

10 Jen jedno jaro! Škoda je i toho,
všech květin škoda, jež nám nevoněly,
všech ptáků, jež jsme cestou nezaslechli,
všech žen, jež před námi se nezarděly.

A přece blahořečím tomu jaru,
své touze, bázni, pochybnostem, hoři!
15 Vždyť na břehu jsem stanul v nové zemi
po dlouhé plavbě v rozbouřeném moři.

Tu manželem jsem stal se kněžny cizí,
novinu vzácnou spolu vzděláváme...
Než zbohatneme žní, již ruka sklízí,
20 paláce ze snů nad hlavami máme.

Praha, Bratislava, Rusa, Varna.
Stokrát myšlenka mi vzletí marna,
lítost, radost, úzkost, naděje.
Stokrát ptám se: V tomto okamžiku
5 co as děláš v kupé, na parníku —
stokrát dálka se mi vysměje.

Dni jsou dlouhé, mysl škube sebou:
co je s Tebou, drahá, co je s Tebou,
slepým vězněm potácím se tmou,
10 čekám jen, až světlo zas mi vrátíš,
s bázní, zda svou radost neutratíš
v strastech, jež má osud pro chudou.

Dni jsou dlouhé, noci bouřek plny,
přízrak vstává z rozbouřené vlny,
15 a já vím jen, že mám o tě strach...
Kéž Tvůj lístek, holoubek z Tvé dlaně,
nese vzkaz, že pluješ požehnaně,
sladká bárko má, tam na vlnách!

Budeš-li v městě tom nad Sprévou,
prosím tě, nezapomeň,
že v krvince každé mám podobu tvou.
Vzpomeň si, vzpomeň.

5 Bude mi teskno. Nevíš jak.
Nevyléčí mne ni lesy.
Prosím tě, vzpomeň si, vzpomeň pak
Unter den Linden kdesi.

10 Vzpomínka tvá snad zavane
líbezným vánkem až ke mně,
horké mé čelo ovane
vůněmi kvetoucí země.

15 Na svého starého chlapce si,
prosím tě, Lidunko, vzpomeň,
za horami a za lesy,
prosím tě, nezapomeň!

Nikdy jsem nebyl domýšliv
a šťasten byl jsem v lesích jen,
když v sebe jal mě věčný div
a já s ním splýval v jeden sen.

5 Pak přišlas ty, mně souzena
pro nejkrásnější báseň mou:
leč, příliš pozdě zrozena,
svou opovrhlas úlohou.

10 Nikdy jsem nebyl domýšliv,
šťkal jsem jen strašnou radostí,
když nabízlas mi rtů svých div
o nevýslovné sladkosti.

15 Teď z básně, o které jsem snil
po těch pět sladkohořkých let,
mně červ jen marné vášně zbyl
v srdci, jež musí zkamenět.

20 Nikdy jsem nebyl domýšliv,
a kdybych mohl doufati,
že v moci mé je taký div,
že toho, toho třeba ti,

klekl bych, nohy objal ti
proslzenýma rukama
a nepřestal bych prositi:
Buď, lásko moje, znova má.

Ke čtvrtému výročí 19. května 1926

Dnes v neděli červen rozbujel
pod horkou modří nebeskou:
tys přišla, krásný nepřítel,
vtělený červen, hudba cell,
5 jen rozdrásat zas bytost mou.

Voní má země i blízkost tvá,
na trávě ležím umučen,
pohřební píseň truchlivá
svou všedností se mi posmívá,
10 v neštěstí mění krásný den.

Je vůkol tolik života
a tolik smrti ve mně je,
a tvoje strašná němota,
nevím, zda křičí či šepotá,
15 jak marna byla by naděje.

Je konec všemu, já to vím
a nenávidím soucit tvůj:
drží mne poutem falešným,
marně se za tebou potácím,
20 padaje, říkám si: Stůj!

Aspoň ti za kvítí děkuji,
když už jsi všechno mi vzala,
ba i tu krásnou neděli,
kdy jsi je natrhala.

- 5 Vždyť jsem jen žebrák už před tebou
a za almužnu jsem vděčen:
Sladší je od tebe narcisek
než všechno od krásných slečen.

V neděli v noci

I za to přátelství tvoje
chtěl bych tě obklopit světlem,
jsem však jen zlomený člověk,
který tě krmí smutkem.

5 Chtěl bych být velikým hercem,
klaunem, jenž rozesmál by tě,
by vzplála bledost tvých líček,
a *já* jen v srdci měl žal.

Na kopci v parčíku ta světlá ozdravovna
jak pozdrav veselý do šera jehličí,
jež kryje stráně kol, teď vznešenému rovna
je sídlu letnímu, jejž snění obklíčí.

5 Tu na prah Popelka jak velká kněžna vyšla,
zavolá radostně a zbledne pohnutím.
Sem princů dvojice dnes holdovat jí přišla
a z auta ovoce jí nese s cukrovím.

10 Je to jak pohádka, a den je červencový;
ač bylo za mraky, vysvitne slunce zas.
Je to jak pohádka, mluv líbeznými slovy,
leč život je to těž a ten má hořký kaz.

15 Z té princů dvojice mlád jeden a stár druhý,
to samo prozatím nic ovšem neříká:
leč právě mladý princ se ujal funkce sluhy,
a starý, starý princ se láskou zajiká.

20 Ten mladý pro jinou již srdce svoje zlomil,
ten starý na dlani je znova přináší
té, při níž poprvé si léta uvědomil
a poznal smutek, žal, jež smrt jen zaplaší.

Sychrov 11. 7.

Myslím, že můžeš mi odpustit věru
mé chvílky drsné a jedovaté:
z toho, co stalo se, tolik jsem tužil,
tolikrát marně v Tvou němotu bušil,
5 žel, nemám nervy svaté.

Myslím, že můžeš mi odpustit věru
nedůvěřivosti trpká slova:
má láska chtěla jen slyšeti opak,
z lakomých úst Tvých slyšeti opak
10 a důvěřovati znova.

Odpusť mi výkřiky, jimiž jsem křivdil,
odpusť jim pro ty, jež pravdu měly;
zhořklému srdci všecko je trýzní
a všecko za chvíli lítostí vyzní,
15 vzpomeň, co dny mé vytrpěly.

Miluji tvoje všecko,
 ty to víš, ty to víš,
 veliké děcko,
 pro něž jsem zradil sebe,
 5 a za snem jako za oblakem stoupaje v nebe,
 řítím se níž a níž.

Miluji vše, co nazýváš svým tělem:
 hedbávné pleti teplo i led,
 tvé tváře lunu pod oblačným čelem,
 10 rtů rozpuklý a pastelový květ,
 pilíře nohou, trupu prohnutou sakuru,
 tvé ruce měkkých dlaní,
 tvé hrozny, tvou broskev, tvou lasturu,
 bledost i zardívání, —

15 leč nejvíce z všeho miluji, až k nenávisti,
 tvých očí tmavou hlubinu:
 šerem je obklíčena, tlí v ní listí,
 zrcadlí tajemnou končinu.

20 Nejvíce z všeho miluji oči tvé,
 nejvíce z všeho mě vraždí těch zřítelnic dvě.

Stokrát se do nich zahledím,
 závratí puzen až ke dnu,
 táži se, táži — marně — vím,
 že odpověď leží v nich jako balvan, balvan, jež
 nevyzvednu.

25 Stokrát se marně zadívám
v tu hlubinu němou,
jako bych hovořil s tajemnou gemou,
stokrát se marně očima ptám
těch očí.

30 Bludičkou na úbočí
cosi v nich vzplane a zhasne v tmách,
rázem a navždy v bezedných hlubinách,
vyhnancem do noci odcházím znova,
ze starých ran mně znova teče krev:
35 nikdy se nedovím, nehoden slova,
je-li to posměch, soucit, zrada nebo hněv,
chlad nebo teplo, ocel nebo měď,
ta tvoje odpověď.

—

 Miluji tvoje všecko,
40 ty to víš, ty to víš,
veliké děcko,
pro něž jsem zradil sebe,
a za snem jako za oblakem stoupaje v nebe,
řítím se níž a níž.

45 Miluji vše, co jmenují tvou duší:
tvé mladá bloudění
i touhy, jež chudoba kruší,
smutky a vzpouru, stud i vzrušení,
tvou plachost laně
50 i něhy cudné slabiky,
tvé spravedlivosti hrdé zbraně
i soucit veliký —

 leč nejvíce z všeho miluji to bolestné dění,
jež zasil jsem do tebe — pro svoje utrpení.

55 Ten zmatek tvého srdce, ta bouře kol tvé hlavy,
to není všednost ve všednosti jen.
Jsi cesta do hor: táhnou silné davy
pozdravit nový den.

60 Jak sladko by bylo trpěti tedy
pro krásnou věc,
kdyby nás nedělily tajemné ledy
a spojoval bratrský růměnec.

Jak sladko bylo by trpěti,
znám-li svou vinu,
65 a utrpením prospěti
milovanému klínu.

S vědomím viny klesám pod balvanem,
jejž na mě jsi svalila,
nemohu přiti se s mládím, krutým vanem,
70 pro sen, jejž tak jsi zradila.

S vědomím lásky však chtěl bych odhodlaně
snášeti vše, co mi připravíš,
chtěl bych ti pokorně nastavit dlaně,
bys mohla výš.

75 Stokrát jsem k tomu se odhodlal,
stokrát však víru jsi mi vzala;
srdce i mozek jsem ti bez výhrady dal,
mlčením aspoň jsi mi lhala.

Ach, proč jen, proč, ó ženo sladká,
80 jsem v bytosti tvé tak všední jen host,
proč nemůžeš příteli tam otevřít vrátka,
kde upřímnost potkává upřímnost?

Setkávám se jen s hlubinou němou,
jako bych hovořil s tajemnou gemou,
85 tápu jen v tmách,
ruku mi pohladíš, zmizíš v hlubinách,
vyhnancem do noci odcházím znova,
ze starých ran mi znova teče krev:
nikdy se nedovím, nehoden slova,
90 je-li to posměch, soucit, zrada nebo hněv,
chlad nebo teplo, ocel nebo měď,
ta tvoje odpověď.

LITERÁRNĚHISTORICKÝ KOMENTÁŘ A EDIČNÍ POZNÁMKY

Čtvrtý svazek básní Stanislava K. Neumanna obsahuje autorovu veršovanou tvorbu z období 1925—1935, tedy z let mezi jeho padesátkou a šedesátkou. Kromě veršů knižně nevydaných, tj. básní sebraných po časopisech a sbornících nebo tištěných z rukopisu, dále několika čísel zařazených do románu *Zlatý oblak* (1932) a do prvního dílu reportážní *Československé cesty* (1934), spadají sem dvě sbírky, *Láska* (1933), psaná v letech 1925—1932 a skládající se ze tří samostatně vydaných, ale tematicky, žánrově i stylově shodných sbírek, a *Srdce a mračna* (1935). Nečetné první básně této druhé knížky se sice objevily už v roce 1933, její záměr se však vyhranil až na jaře 1934 a byl realizován v témže roce a roce následujícím. Nehledíme-li k jednotlivostem, je tedy mezi ukončením posledních básní *Lásky* a počátkem soustavnější práce na *Srdci a mračnech* dvouletá pauza.

V průběhu let Neumann nejednou zdůrazňoval integritu svého díla: jednotu mezi tvůrcem a občanem, mezi básnictvím a publicistikou, mezi estetikou a politikou. Vzájemná korespondence všech těchto oblastí je skutečně pro Neumanna příznačná. Například v době *Knihy lesů*, *vod a strání* a *Nových zpěvů* publikoval básník současně fejetony rozvíjející obsahově problematiku obou sbírek. Podobnou těsnou souvislost mezi básnickým dílem (*Rudé zpěvy*) a publicistikou (články v *Červnu*, *Kmeni* a *Proletkultu*) nacházíme i v první polovině dvacátých let. Kolem roku 1925 dochází v tom k viditelné změně. Souvislosti mezi jednotlivými složkami a žánry Neumannovy práce nejsou už tak jednoznačné, nejvýrazněji se pak mění samo jeho pojetí básnického díla. V *Glose k dílu* (*Panoráma* 6, č. 7—8, str. 206—209 z 5. prosince 1928) naznačil básník svůj názor na současný vývoj poezie, která se podle jeho mínění stala „duchaplnou hříčkou nebo vážnou nemocí“, i na svou vlastní situaci: „S touto literární dobou nemohu jít a před svou dobou jít nedovedu. . . . Opravdu, málo láká mne verš a rým v této době, kdy chvalozpěvy, které miluji, nemohou vypučeti z nitra staženého smutky a vzteky. A ani bojovat se téměř nechce, když vidíš kolem sebe tak málo odpůrců hodných rány a spolubojovníků hodných stisku ruky. . . . A tak jen zřídka dovolí mi sváteční chvíle intimní sloku, tribut srdci. . . .“ Poezie se tedy pro autora *Rudých zpěvů* stává jakýmsi privatissimem, záležitostí navýsost intimní. Zároveň se právě počátkem našeho období ve srovnání s první polovinou dvacátých let značně přesouvá těžiště Neumannovy aktivity mimobásnické. I když ještě

v obou ročnících Reflektoru (1925, 1926) se básník pokouší v polemických komentářích o přímou účast na každodenních politických zápasech, je stále zřejmější, že začíná hledat už jinou, sobě pro ten čas vlastnější formu, jak promlouvat „k demokratům všeho druhu“. Na stránkách téhož časopisu totiž uveřejňuje od prvního ročníku cyklus článků O lásce a manželství, první ukázky z řady popularizačně naukových prací, v nichž se vrací — ovšem s neustálým úsilím o nový, marxistický postoj — ke své staré lásce, k historii: v návaznosti na své zájmy už z doby předválečné vydává nyní svérázné svody materiálů a úvah k dějinám sexuálních vztahů, šestisvazkové *Dějiny lásky* (1925—1927), „populární obrazy z dějin snubnosti, manželství a prostituce od pravěku až po dobu nejnovější“, které „podle výsledků bádání moderního a z vědeckých děl nejspolehlivějších“ sestavil pod pseudonymem dr. Hynek Záruba a Jiří Votoček, a čtyřsvazkové *Dějiny ženy* (1931—1932), „populární kapitoly sociologické, etnologické a kulturně historické“. V mezidobí mezi oběma těmito encyklopediemi pak vychází vypsání dějů *Francouzské revoluce* (3 svazky, 1929—1930). Ani tato práce, která z jeho „čítanek pro demokraty“ měla u čtenářů i kritiky největší ohlas, nebyla pouhou kompilací pramenů a literatury různé provenience, ale pokusem o koncepčně vyhraněné dílo, jemuž básník vtiskl jednotícím třídním hlediskem značnou aktuálnost. Tyto literární úkoly, doprovázené ještě dalšími méně rozsáhlými pracemi, jakými byly studie *Maxmilián Robespierre* (1927), v mnohých soudech průkopnický využívající cizí, zejména francouzské literatury, a *Monogamie* (1932), jejíž podtitul Od Masaryka k Russellovi, od Russella k socialismu přesně vystihuje její polemický ráz, dále redigování knižnice Zahrada Priapova, pro niž sestavil a zpracoval knihu *Jošivara, japonské město milování* a připravil několik překladů, stejně jako další činnost překladatelská, stály básníka pochopitelně mnoho námahy. Nadto — odhlédneme-li od knih vyrovnávajících se ještě s válečnou tematikou a známých většinou už z dřívějších časopiseckých otisků (prózy *Válčení civilistovo*, 1925, *Bragožda a jiné válečné vzpomínky*, 1928, a z roku 1927 sbírka básní 1914—1918) — začíná Neumann otiskovat v roce 1927 časopisecky své memoáry, bohužel nedokončené, shrnuté roku 1931 do svazku *Vzpomínky*; ty jsou originálním a promyšleným pohledem na vlastní účast v literatuře na přelomu století, citlivě evokujícím dobovou atmosféru a některé její protagonisty a konfrontujícím jejich tehdejší význam se skutečným významem historickým, což umožnil až časový odstup.

Teprve ve třicátých letech ožívá znovu Neumannova politická a kulturně politická publicistika, a to v souvislosti s jeho vůdčím postavením v Levé frontě, organizaci levicových intelektuálů blízkých komunistic-

ké straně, a v jejím stejnojmenném časopise. Zároveň se v brožůře *Krise národa* (1930) vyrovnává se svou spoluúčastí na vystoupení sedmi spisovatelů proti politice strany v období nástupu Gottwaldova vedení. Po dvouletém období Levé fronty vrací se znovu v roce 1933 k vlastní tvůrčí práci, tentokrát však už příznačně zaměřené k domácí současnosti: po cestě na Zakarpatskou Ukrajinu, z níž vznikla kniha *Enciány z Popa Ivana* (1933), uskutečňuje na základě dohody s redakcí Lidových novin velkou cestu po republice a píše z ní fejetony později zpracované do dvou svazků *Československé cesty* (1934, 1935). Touto živou publicistickou tvorbou, mnohostí kontaktů s různými prostředími, získal Neumann řadu podnětů i pro vlastní uměleckou tvorbu prozaickou a básnickou. V roce 1932 vydává lyrický a publicistický román *Zlatý oblak*, první díl proponované, ale nedokončené trilogie. Zatímco spojitost básnickovy milostné poezie konce dvacátých a počátku třicátých let s jeho zájmem o postavení ženy v různých historických formacích, jak jej prezentoval ve zmíněných *Dějinách lásky* a *Dějinách ženy*, je pouze zdánlivá (neboť snaha o maximální objektivnost, věcnost a informativnost situuje tyto populárně historické práce do jiných souvislostí), *Zlatý oblak* nesporně koresponduje s milostným triptychem *Láska*, a to tematicky i v zamýšlené kompozici (s titulem *Lyrická léta* a s díly *Zlatý oblak*, *Mračna* a *Křehká pohoda*). Rovněž sledujeme-li Neumannovu produkci básnickou, otiskovanou časopisecky od roku 1933, v souvislosti s jeho ostatní tvorbou, zřetelně se tu vybavuje proces znovu se vytvářející jednoty umělcova díla, pro Neumanna tak typické: na tomto pozadí vzniká druhá básnická sbírka tohoto období, *Srdce a mračna* (1935).

Tento přehled byl potřebný, aby se stal zřejmým široký kontext společenské aktivity, z níž vyrůstá poezie publikovaná v této knize. Není dnes pochyb, že nejvýznamnějším plodem tohoto období je právě ona; nicméně je nutno mít na mysli, že nebýt všeho ostatního, nebýt zejména oné Neumannovy schopnosti intenzívně reagovat na okamžitý podnět společenského a kulturního rázu a zároveň vidět tento podnět s odstupem a nadhledem historikovým, měla by i jeho lyrika nepochybně jinou podobu, než jaké skutečně nabyla. Vždyť právě v *Lásce* našel Neumann verš, který je příznačný pro jeho zralá díla pozdějších let; a historické exkursy mu umožnily opřít vlastní publicistiku o širší dějinné perspektivy.

V polovině dvacátých let bydlel Neumann už mimo Prahu. Po rozchodu s Boženou Neumannovou začátkem roku 1922 se ze Santošky, kde bydleli, odstěhoval na krátký čas ke starému příteli Antonínu Boučkovi na Zderaz a v pozdním létě do Úval. Následujícího roku si

pak našel byt v Čerčanech. V roce 1925, kdy se seznámil s Lídou Špačkovou, pracoval jako překladatel v ústředním sekretariátu KSČ, jejíž obrázkový čtrnáctideník Reflektor také redigoval. Dívku znal jen z běžného pracovního styku, a teprve když v červenci přijela po čtyřměsíčním pobytu z Vídně, kde působila v redakci české mutace mezinárodního komunistického týdeníku Imprekor (Internationale Pressekorrespondenz), došlo mezi oběma ke sblížení. V Praze se Lída vrátila znovu do oddělení nazývaného Čekanka (Československá komunistická korespondence), jehož úkolem byla vzájemná výměna informací mezi Prahou a venkovem. Od roku 1927 po odchodu z Reflektoru žil Neumann jako spisovatel z povolání. Existenční zajištění mu poskytovala spolupráce s nakladatelem L. Šotkem, s Komunistickým nakladatelstvím, později s Františkem Borovým a s Melantrichem. Na produkci těchto nakladatelství se podílel redakčně, překladatelsky i jako autor rozsáhlých naukově popularizačních děl, o kterých jsme se již zmínili. I když mu Lída Špačková byla v mnohém neocenitelnou pomocnicí, přesto denní dojíždění z Čerčan komplikovalo a ztěžovalo tyto všestranně náročné práce; proto si Neumann v roce 1931 pronajal pokoj v penziónu Rodina na Kollárově náměstí v Praze na Žižkově. Zde bydlel až do jara 1933, tj. do odjezdu na cestu kolem republiky, Čerčan se pak definitivně vzdal o rok později. Tehdy se jeho zdravotní stav natolik zhoršil, že se po čtyřtýdenním léčebném pobytu v Poděbradech rozhodl po poradě s lékařem odstěhovat se sem počátkem června se svou přítelkyní natrvalo. Teprve události z podzimu 1938 i bezprostřední ohrožení přinutily oba, aby 15. března 1939 Poděbrady opustili a odstěhovali se do Prahy: Neumann bydlel u syna v Olšanské vile, později u Lídiny sestry na Spořilově, Lída u své matky.

Jestliže předchozí svazky Neumannových Básní v naší edici mohly vždy přinést souhrn prací z relativně přesně časově ohraničených a umělecky vyhraněných tvůrčích období, je sestava tohoto svazku dána spíše technickými zřeteli: básnickou produkci z posledního dvacetiletí autorova života bylo nutno rozdělit zhruba rovnoměrně. Je přitom na první pohled zřejmé, že mezi závěrečnou sbírkou našeho svazku Srdcem a mračny (1935) a Sonátou horizontálního života (1937), která zahajuje svazek následující, je po všech stránkách přechod velmi plynulý, prakticky neznatelný. To ovšem nelze říci o vztahu mezi Láskou a Srdcem a mračny, takže uvnitř našeho svazku je výraznější předěl než na jeho konci. Začátek období je naproti tomu vymezen dostatečně spolehlivě, neboť Láska, jak o tom ještě promluvíme, představuje zcela odlišné pojetí socialistické poezie, než jaké nacházíme v Rudých zpěvech a jejich dozvucích, uzavírajících svazek předchozí.

A přece má toto vnějškově motivované členění i svoje výhody, a není to jen z nouze ctnost, hledáme-li v něm podněty k zamyšlení nad hlubokou a dynamickou jednotou celé poezie Neumannovy. Jestliže autor *Srdce a mračen* a později *Sonáty* horizontálního života se už při návratu k tematice velkých společenských proměn a konfliktů zároveň nevracel k „agitační poezii“ a k Rudým zpěvům, ale — s využitím básnické zkratky a namnoze i klasického pravidelného verše — vycházel spíše z konkrétních postav, osudů, výjevů a zážitků, a také ze své vlastní přímé zkušenosti, jestliže mu subjekt nepřestává být aktivním účastníkem velkých dramát kolektivních a jestliže autor jeví takovou vnímavost jak pro morální stránku těchto dramát, tak pro přírodní a často i exotické kulisy, v nichž se odehrávají, — pak se v těchto proměnách projeví i výtěžky onoho „lyrického intermezza“, jež i se svou intimností a subjektivností je neodmyslitelnou součástí Neumannovy socialistické tvorby.

Historické hledisko, kterým se řídíme v celé edici Spisů St. K. Neumanna, jsme uplatnili i v tomto svazku: v chronologickém sledu jsou řazeny první tři oddíly, *Láska*, *Ž Písní o jediné věci* (dvě básně, které Neumann do *Lásky* nepojal) a *Srdce a mračna*, chronologii zachováváme i uvnitř dvou oddílů závěrečných, v *Básních z časopisů a sborníků* a v *Básních z rukopisu*.

Výchozím textem básní v této knize je — pokud existuje — jejich text uveřejněný za autorova života; u obou sbírek je to shodnou okolností jejich první vydání, zahrnuté do Neumannových Spisů v nakladatelství Františka Borového. V ostatních případech vycházíme z rukopisu nebo z časopiseckého či jiného knižního otisku (mimo uvedené sbírky). Od znění výchozího se odchylujeme jen tam, kde lze důvodně předpokládat cizí zásah nebo náhodné poškození: v takových případech se opíráme o některou ranější verzi, je-li k dispozici, přičemž ovšem všechny odchylky kromě očividných tiskových chyb registrujeme v poznámkovém aparátu. Výjimečně tiskneme znění, ke kterému jsme došli a které se liší od všech autorových textů.

Základní text pravopisně upravujeme ve shodě s dnešní normou, aniž bychom jakkoli měnili jeho zvukovou stránku.

Při přípravě textu tedy postupujeme podle zásad vyložených v prvním svazku Spisů (*Básně I*, str. 299) a doplněných a zpřesněných v obou následujících svazcích básnických (*Básně II*, str. 384, *Básně III*, str. 433). Komentář k *Lásce* a k milostným veršům rukopisným jsme přizpůsobili odlišnému materiálu tohoto svazku: na konci obecných údajů o básni uvádíme přehled všech dochovaných verzí (zkratkami a ve stejném pořadí jako v soupisu variant, viz níže); přitom sem přiřazu-

jeme — oddělené středníkem — i zkratky těch pramenů, které sice pocházejí z doby po autorově smrti, mohly však zachovat svědectví o některé dnes nedochované verzi starší.

Úprava různocnění se od předchozích svazků liší ve dvou směrech. a) Znění, která vznikala básníkovými dodatečnými opravami přímo v jednotlivých rukopisech, pokládáme za samostatné verze a označujeme je tak, že před zkratkou pramene, v němž byly opravy provedeny, dáváme zkratku „opravy“ (*o*; např. *opL* = verze vzniklá opravami v předloze k prvnímu vydání Lásky). — Jiným případem jsou ovšem ty změny v rukopisech, které vznikaly přímo při jeho prvním vytváření jako výsledek bezprostředně probíhající autorovy práce na básni; k jejich záznamu užíváme špičatých závorek, kterými oddělujeme starší škrtnuté znění. b) Za číslem verše, stejně jako v předchozích svazcích, uvádíme jako první to znění, které tiskneme v textu; jeho původ však označujeme zkratkou pouze oné verze, kde se toto definitivní znění objevilo poprvé. (Např. pochází-li námi tištěné znění z knižní podoby Lásky, její předlohy a z Písní o jediné věci, označujeme je pouze *PJ*.) Rozumí se pak už samo sebou, že ve všech pozdějších pramenech stálo znění přesně totožné. Tiskneme-li v textu znění lišící se od všech autorských pramenů, označujeme je *ed.*; znění výchozího textu pak registrujeme za hranatou závorkou jako první.

Úprava dalších částí soupisu variant je už stejná jako v předchozích svazcích: po citaci znění, které tiskneme v textu, uvádíme za hranatou závorkou znění odchylná, vždy se zkratkami příslušných pramenů. (Je-li u jednoho znění uvedeno více zkratek, znamená to, že ve všech takto označených pramenech vystupuje příslušné místo ve stejném znění.) Jednotlivá znění řadíme chronologicky, od mladšího k staršímu. Čtenář může tedy sledovat plynule vývoj příslušného místa, a to zpětně, od výsledného znění přes verze stále starší až k první dochované verzi. (Tento zpětný postup je zdůvodněn tím, že pro identifikaci sledovaného místa v textu je nezbytné jako první uvést vždy to znění, které tiskneme v základním textu, a to je v naprosté většině případů znění nejpozdější.)

Str. 9 LÁSKA

Když na konci léta 1925 padesátiletý Stanislav K. Neumann věnoval dvacetileté Lídě Špačkové milostnou básničku s akrostichem LIDKO BUĎ ŠŤASTNA, otvíral tím nové období nejen svého života, ale i novou možnost své poezie. Básně pokračující v linii jeho Rudých zpěvů (1923), ale nedosahující jejich účinnosti, které otiskoval až do té

doby nejprve v Proletkultu, ojediněle v Rudém právu a pak hlavně v časopise Reflektor, se vymykaly tehdejšímu ovzduší společenskému i literárnímu, zejména však už neodpovídaly soudobé etapě revolučního dělnického hnutí, které v podmínkách stabilizace spíše než na frontální útok proti kapitalismu muselo pomýšlet na dlouhé období organizačního úsilí, hospodářských zápasů, ideového zrání svých příslušníků, na uchování velkého snu o novém světě i v okolnostech každodenního prozaického života.

Pro Neumanna byla nepřijatelná experimentální tvorba generace Devětsilu, které svými Novými zpěvy v leccěms prorážel cestu, a neměl rád ani filozofickou reflexi a nadčasovou tematiku, která už tehdy začínala pronikat do tvorby umělecky mu nejbližšího druhu Josefa Hory: v tom všem spatřoval nebezpečí idealismu a sociální pasivity i neodpovědnosti. V intimní lyrice, zaznamenávající takřka den po dni naděje, porážky i triumfy milostného citu, v lyrice započaté zprvu zajisté spontánně a bez literárně programové reflexe (k žádné jiné etapě Neumannova básnictví nemáme tak málo komentářů autorových jako k Lásce — je to vlastně jen citovaná Glosa k dílu z roku 1928, podnícená vydáním výboru jeho veršů v Družstevní práci), našel však pro sebe takřka náraz schůdnou básnickou cestu; objevila se možnost socialistické poezie vyrůstající z přímé zkušenosti subjektu a *takto*, prostřednictvím osobních prožitků, spjaté se sociální skutečností, s perspektivami a cíli proletariátu i s jeho revolučními idejemi. (Podobně postupovali i jiní proletářští básníci, jmenovitě Jindřich Hořejší v Korálovém náhrdelníku.) V takovém případě ovšem takřka vše záleželo na subjektu, totiž na hloubce a intenzitě jeho socialistického přesvědčení, jež prostoupilo jeho senzibilitu, jeho citové prožívání: socialistický ráz této poezie byl pak dán, nezávisle na tematice básně; a nemohla ho ohrozit ani jakákoli politická a ekonomická situace; neboť nikoli několikaleté epizody dějin, ale činitelé daleko zásadnější a epochálnější určovaly vztah této poezie k životu, skutečnosti, k lidskému osudu i ke konkrétnímu druhému člověku.

Erotických básní před Láskou napsal Neumann celou řadu; rozsáhlý výbor z nich byl zařazen i do Spisů (Kniha erotiky, 1922). Básní přímého citového výrazu, či spíše klasické lyrické stylizace jako protikladu vypjatých autostylizací dekadentních a jiných, tu však nenajdeme mnoho. Všechny pocházejí z prvního desetiletí nového věku (sbírky Sen o zástupu zoufajících a jiné básně a Hrst květů z různých sezón). Ale i ve srovnání s nimi se Neumann v Lásce — zejména z hlediska hudebního utváření verše — vydává na cesty pro sebe poměrně nové. Doprňuje to, co ve zmíněných básních bylo jen naznačeno. Přitom se mu však znovu připomíná básnický systém, který mu byl v oné dvě

desetiletí staré erotické poezii nejbližší, který tehdy touto poezií spolu-vytvořil — systém výrazových prostředků rané generace Gellnerovy a Tomanovy. V jejích stopách stylizuje většinu svých básní do podoby písňe (a jinak je také nenazve, například velice často v časopiseckých otiscích; srov. patetičtější pojmenování „zpěvy“ v období předchozím), využívaje často i dobových, sociálně a kulturně vyhraněných žánrových podob tohoto útvaru (tramská píseň, šlágr apod.); znovu uvádí a dále přetváří autostylizační typ tuláka a vydědence, tak příznačný pro Radosti života a Melancholickou pouť; podobně jako Gellner (kterého ostatně v básni *Na tvrdé lavici tvrdě natažen*... přímo cituje), byť v méně konfliktním vyostření, staví proti tradičním poetickým slovům a představám výrazy racionalistické sebeanalýzy a motivy soudobého prozaického velkoměstského světa.

První (a za autorova života jediné) vydání *Lásky* vyšlo na jaře roku 1933 v nakladatelství Františka Borového s podtitulem *Lyrické intermezzo 1925—1932*. Knihu, jež byla 10. svazkem Neumannových spisů a jejíž obálku navrhla Toyen, vytiskla Akciová moravská knihtiskárna Polygrafia v Brně. Sbírka má tři oddíly, z nichž každý předtím vyšel jako samostatná knížka. Z těchto tří bibliofilí, které Neumann postupně vydal v letech 1927 (*Písňe o jediné věci* — jediné v tomto případě je nadpis oddílu *Lásky* oproti samostatnému vydání pozměněn na *Jediná věc*), 1931 (*Žal*) a 1932 (*Srdcová dáma*), vzbudila nejživější ohlas právě první z nich.

Neumannova časopisecky uveřejňovaná veršovaná produkce ze čtyř let, která uplynula od vydání Rudých zpěvů, nedávala totiž určitější představu o jeho současné básnické tvorbě. Jednu z nových básní zařadil autor roku 1925 do druhého vydání Bohyň, světic, žen, z dalších patnácti, svým charakterem blízkých Rudým zpěvům, osm začlenil až později do oddílu Zpěvy poválečné ve druhém vydání Nových zpěvů (1936), ostatní zůstaly mimo sbírky. Teprve 1. listopadu 1925 — a to je také počátek našeho svazku — se objevuje v tisku první milostná báseň (později v *Písňích o jediné věci*), ale poté během téměř dvou let už jen dvanáct dalších, roztroušených po časopisech; jen tolik mohlo předem naznačovat novou orientaci Neumannovy lyriky.

Když tedy na podzim 1927 vyšly u Borového jako 21. svazek edice Zlatokvět v nákladu 600 číslovaných výtisků *Písňe o jediné věci*, drobná knížka s vrocením 1925—1927 (v rozsahu 77 stran, v úpravě O. Mrkvičky, s obálkou a čtyřmi kolorovanými kresbami Josefa Šímy, vytiskla Polygrafia v Brně), z jejichž 31 básní více než polovina (18) přešla do sbírky přímo z rukopisu, byla reakce kritiky mimořádná. Josef Hora a Bedřich Václavěk se k ní vrátili, každý dokonce třemi recenzemi,

dvakrát o ní referoval A. M. Piša, z dalších pak např. František Götz, Arne Novák, Josef Knap a Pavel Eisner.*

Ať už kritika přijala knížku, signalizující životní i básnické renouveau dvaapadesátiletého autora, jako další etapu jeho uměleckého zrání (Götz), „cosi jako nový básníkův křest“ (Knap), nebo si neodpustila často až nemilosrdný šleh, a kladouc důraz především na „smutek marnosti a děs pomíjivosti“ nových veršů „stárnoucího fauna“, označila je spíše za „lidský dokument než zralé dílo básnické, rovnocenné předchozím dílům jeho tvůrčí zralosti“ (A. M. Piša), — vždy spontánně ocenila až zranitelně upřímnou otevřenost básníkova citového vyznání, prostého gest. Pokud pak posuzovala sbírku v kontextu s Neumannovou předcházející tvorbou (zejm. Hora a Piša), nacházela tu návaznost jak na jeho dřívější verše smyslového opojení, nyní poznamenané až zbytečně akcentovanou rezignací a pocitem stárnutí, tak i na sociálně revoluční tematiku, zde ovšem transponovanou do intimních lidských vztahů jako touhu milenců po životě svobodném, neztěžklém všedností a chudobou (Hora, Václavek). S poukazem na nové pojetí tématu vyjádřeného i novými výrazovými prostředky naznačila kritika souvislost Neumannovy poezie především s poezií Nerudovou, majíc na mysli Prosté motivy (Hora, Novák), s posledními verši Vrchlického (v obojím případě vazby pociťované i z Neumannovy strany), ale také s Tomanovými Měsíci a s Antonínem Sovou (Piša).

Na rozdíl od *Písní o jediné věci* nevyvolaly další dvě bibliofilie — *Žal a Srdcová dáma* — výraznější pozornost. Nemohly se stát čtenářskou záležitostí už vzhledem k nepatrnému nákladu (120 prodejních a 20 neprodejních výtisků), a protože tu Neumann pokračoval v tendenci započaté už předchozí knihou, nebyly překvapením ani pro kritiku;

* J. H. [= Josef Hora]: S. K. Neumann, *Písně o jediné věci*, Literární noviny 1, č. 11, str. 3, 29. 9. 1927; týž: *Básníkovo citové dostaveníčko*, Rudé právo 8, č. 287, str. 9, 4. 12. 1927; týž: *Nové básně St. K. Neumanna*, Kmen 2, č. 2, str. 43, únor 1928; Josef Knap: *Dva o jedné věci*, Sever a východ 3, č. 9—10, str. 389—391, říjen 1927; A. N. [= Arne Novák]: *Neumannova lyrika touhy a odříkání*, Lidové noviny 35, č. 536, str. 9, 23. 10. 1927; A. M. Piša: *S. K. Neumann včera a dnes*, Literární svět 1, č. 4, str. 3—5, 17. 11. 1927; týž: *Neumannovy Písně o jediné věci*, Právo lidu 36, č. 269, str. 9, 13. 11. 1927; F. Götz: *Neumannova intimní lyrika*, Národní osvobození 4, č. 328, str. 4, 27. 11. 1927; B. V. [= Bedřich Václavek]: *Panoráma*, ReD 1, č. 6, str. 230, březen 1928; týž: *Písně o jediné věci*, Tvorba 2, č. 9—10, str. 299 až 301, květen 1928; Paul Eisner: *Lyrik des Klimakteriums*, Prager Presse 8, č. 227, str. 5, 16. 8. 1928.

kromě toho v době, kdy se objevily na trhu (duben 1931 a říjen 1932), přitahovaly pozornost kulturní veřejnosti nejen další Neumannovy práce prozaické a populárně naukové, ale i jeho návrat k politické aktivitě v Levé frontě.

Jak uváděly údaje v tiráži, vyšly obě péčí nakladatelky Erny Janské jako 4. a 5. svazek řady Editio princeps, kterou redigoval nakladatelčin muž Karel Janský. Knihy o formátu 23,5 cm × 16 cm, šité, v kartónových deskách s odlišně barevným papírovým přebalem vyzdobila Toyen — v Žalu čtyřmi kresbami, v části nákladu kolorovanými, v Srdcové dámě leptem ve frontispisu, grafickou úpravu navrhl Karel Teige (bez velkých písmen, tisk černý, v Žalu navíc sépiový, v Srdcové dámě červený), vytiskla Státní tiskárna v Praze. Obě knížky byly oceněny v roce svého vyjití v soutěži o nejkrásnější knihu v kategorii bibliofilských tisků mezi osmi nejslicnějšími (srov. sborník Český bibliofil 4, 1932, a 5, 1933). Kromě toho s titulem *Žal* vyšly v roce 1930 (tedy rok před vydáním stejnojmenné sbírky u Janské) ještě čtyři Neumannovy básně (*Nic na cestu již nezbylo, Chtěl bych mít boha, abych proklínal, Zbledl mi svět jak hvězdnatá noc k ránu a Jak teskno stromu košatému kdysi*) jako nestránkovaná bibliofilie Josefa Portmana z Litomyšle, který ji sázel, vytiskl na ručním lisu a vydal vlastním nákladem, ve světlé šedomodré obálce (12,4 cm × 16,7 cm) s červeným tiskem (jméno autora, titul, jméno nakladatele, místo vydání) a s frontispisem Jana Konůpka; tyto čtyři básně, v textu označené pouze římskými číslicemi, vyšly ve stejném pořadí a pod týmž společným titulem *Žal* už předtím v časopise Plán (roč. 2, č. 2, 1930), odkud nakladatel Portman přejal i text.

Hora i Šalda ve svých kritikách* ocenili (často i v doslovně shodných formulacích) některé básně z těchto sbírek jako nejlepší z české lyrické produkce posledních let. Zatímco Hora, citlivý sledovatel básnickovy tvůrčí cesty, rozvedl v komentářích myšlenku (formulovanou už při posuzování *Písní o jediné věci*) o logice Neumannova uměleckého vývoje při specifčnosti jeho jednotlivých tvůrčích etap, Šalda recenzi *Žalu* zaměřil především proti kritikům autorovy předchozí sbírky, ironizujícím erotický náboj jeho veršů. V „erotickém pocitu života“ (Hora) spatřuje i Šalda základ každé silné lyriky: v *Žalu*

* J. H. [= Josef Hora]: Neumannova lyrika intimní, *Literární noviny* 5, 1930—1931, č. 10, str. 2, červen 1931; týž: Neumannova nová kniha, *Rozhledy po literatuře a umění* 2, č. 1, str. 2, 1. 2. 1933 (s opravou titulu na str. 19); F. X. Šalda: Stanislav K. Neumann, *Žal*, *Šaldův zápisník* 3, č. 13—14, str. 439 až 440, červen 1931; týž: Říkání o čtyřech básnících, *Šaldův zápisník* 5, č. 4—5, str. 123—137, leden 1933.

„zušlechťuje se toto silné, vitálně smyslové cítění a vidění Neumannovo dotykem opravdové tragiky, která není o nic menší intenzity proto, že jí schází metafyzické trans“. V Srdcové dámě pak postihl i onu pro Neumanna tak typickou jednotu intimní a sociální sféry jeho poezie, dané „nelomenou a nerozdvojenou“ osobností básníkovou. (Obdobně charakterizoval Neumanna i Hora ve své recenzi *Žalu*).

Hlavní kritické střetnutí nad Neumannovou milostnou poezií se odehrálo už při vyjití *Písní o jediné věci*. Proto když na přelomu dubna a května 1933 vyšla *Láska*, byl to pro kritiky především důvod k bilanci posledních sedmi let Neumannovy tvorby, obsažené — až na několik málo básní — ve svazku kompletně.*

Převážná většina recenzentů knihu uvítala a jejich reakci lze charakterizovat soudem Arne Nováka, který napsal: „Je dozajista příznivým svědectvím pro Neumannovy básnické cykly, že zařazením ve vyšší jednotu knižního celku získají, nabývajíce perspektivické hloubky ztypizovaného osudu, jakým život zasáhl poetu... , tato Neumannova hedžra nejen zažehuje individuálním žárem, ale také přesvědčuje lidskou pravdivostí.“

Už při posuzování *Písní o jediné věci* nazval Josef Hora jednu ze svých kritik Básníkovo citové dostaveníčko, aby naznačil jistou dočasnost autorovy situace a aby zdůraznil, že „i zde vyšlehuje starý vášnivý piják života, proudícího veřejným světem, jenž s melancholickým dojetím spojuje i radost z tohoto stavu, aby mohl zase načerpat z tohoto citového ticha nové široké rytmy, spojující srdce se světem, jež jsou jeho vlastní polohou“; tuto skutečnost potvrdil i Neumann sám, když *Lásku* v podtitulu označil jako *intermezzo*; dokládala to ostatně také jeho nová poezie, kterou začal v té době publikovat.

Přesto však *Láska* veřejnému sporu neunikla. Na návrh uměleckých porot udělovalo město Praha každoročně ceny za poezii, krásnou prózu, naukovou literaturu a za hudební kompozici. V listopadu 1934 navrhla

* G [= František Götz]: *Lyrika lásky a přátelství*, Národní osvobození 10, č. 91, str. 11, 16. 4. 1933; -pa- [= F. S. Procházka]: *Literatura*, Zvon 33, 1932—1933, č. 32, str. 446, 26. 4. 1933; P. E. [= Pavel Eisner]: *St. K. Neumanns Liebesbuch*, Prager Presse 13, č. 135, str. 6, 17. 5. 1933; A. N. [= Arne Novák]: *Neumannovo milostné intermezzo*, Lidové noviny 41, č. 268, str. 9, 28. 5. 1933; Josef Hora: *Neumannova Láska*, Čin 5, č. 10, str. 228—230, 14. 9. 1933; a: Stanislav K. Neumann, *Láska*, Rozhledy po literatuře a umění 2, č. 12, str. 88, 15. 9. 1933; Miroslav Rutte: *Dva protinožci*, Národní listy 73, č. 287, str. 5, 19. 10. 1933; Bedřich Václavek: *Přehledka lyrické tvorby roku*, Index 5, č. 13—14, str. 125—128, prosinec 1933.

umělecká komise (J. Vodák, K. Sezima, A. M. Piša a M. Rutte) udělení Máchovy lyrické ceny St. K. Neumannovi za Lásku a Jiráskovy prozaické ceny Janu Weissovi za román Mlčeti zlato. V městské radě a později také v ústředním zastupitelstvu pražském se však vyhranila konzervativní pravicová opozice, která se pokoušela bojovným hlasováním, při němž už vůbec nešlo o uměleckou hodnotu jmenovaných děl, ale jen o politickou prestiž, zvrátit výrok odborné poroty ve prospěch básníka Kolmana Cassia a prozatérky Růženy Jesenské, kteří se předtím ocitli v nejužším výběru s Neumannem a Weisssem. Protinávhrhy sice neprošly, ale útoky pravicového tisku se soustředily jednak na nositele obou cen, jednak na členy umělecké komise, jejíž jednomyslný verdikt se snažily zproblematizovat. Ve střetnutích, která jen zostrčila a rozšířila polemiku o „pravou“ a „levou“ literaturu, probíhající už delší dobu, angažovali se při obhajobě návrhu poroty vedle komunistických novinářů nejen levicoví umělci a kritici jako Hora, Piša, Šalda a Bass, ale například i Bedřich Fučík, a svůj hlas pro Neumanna obhajoval také Miroslav Rutte. Zejména jeho podíl na celé aféře byl předmětem kritiky z jeho vlastního tábora, neboť Rutte, literární redaktor národně demokratických Národních listů, hlasoval v komisi proti udělení ceny svému politickému souběžci Kolmanu Cassiovi z redakce Poledního listu.

Všechny tři bibliofilie mají ve srovnání s Láskou, která obsahuje dalších 27 básní navíc a celou tvorbu bezprostředně předchozího období jednotně pořádá a rediguje, vysloveně přípravný ráz. Je proto Láška zcela jiný případ, než s jakým jsme se setkali u Neumannovy rané tvorby, z níž autor bez ohledu na její historickou podobu pořídil počátkem dvacátých let pro své Spisy zcela nové soubory. Tam jsme se v tomto kritickém vydání vraceli k původní sestavě každé z příslušných sbírek, zde naopak vycházíme z podoby sbírky, jak byla zařazena do Spisů, a můžeme využít veškeré práce, kterou básník při tomto shrnutí své pozdní básnické erotiky vykonal. Textová historie Lásky není ovšem — právě vlivem předběžných samostatných vydání — u jednotlivých oddílů shodná. Proto bude nutné po vypsání záležitostí obecně platných věnovat ještě detailní pozornost každému oddílu zvlášť.

První vydání Lásky (*L*) obsahuje 107 básní (s Prologem 41 v prvním, 37 v druhém a 29 ve třetím oddílu). Autor přitom na rozdíl od bibliofilii rozšířil první oddíl o 12, druhý o 11 a třetí o 4 básně. Vyřazeny byly pouze dvě básně neerotického charakteru, a to *Mudřec a Píseň* (Kdo hrdý a sebou si jist), všechny původně z Písní o jediné věci. Přes toto rozšíření zbyla ještě řada nikde nepublikovaných rukopisů, převážně též z období prvního oddílu. (Některé z nich otiskla Lída

Špačková po básníkově smrti.) Při doplňování básní nedbal autor příliš na chronologii jejich vzniku, řídě se spíše záměrem dosáhnout prožitkové jednoty oddílů. Tak například báseň *Slavík na střeše mrakodrapu*, v *Lásce* nově zařazená do posledního oddílu *Srdcová dáma*, byla časopisecky publikována už roku 1928; *Ó světlo, světlo, jak ti vděčen jsem* a *Má radost z květiny, jež sladce voní* byly včleněny do prvního oddílu *Jediná věc*, ale vznikly až koncem roku 1928. Stejně si Neumann ostatně počínal i při sestavování obou pozdějších bibliofilí, pro něž využil velkého počtu básní ze starších zásob, z nějakého důvodu nezařazených do *Písní o jediné věci*, eventuálně i do *Žalu*. Problematiky chronologie si ještě podrobněji povšimneme.

Záslouhou Lídy Špačkové se nám v případě *Lásky* zachovala daleko rozsáhlejší dokumentace pro jednotlivá stadia vzniku a publikace sbírky, než je tomu u jiných Neumannových knih (a proto i ediční poznámky k této části svazku mají jiný charakter).

Především máme k dispozici předlohu, podle níž se tisklo definitivní vydání *Lásky* (dále *pL*); u bibliofilí *Žal* (dále *Ž*) a *Srdcová dáma* (*SD*) se dochovaly také předlohy jejich samostatných vydání (*pŽ*, *pSD*). Konečně nejstarší podobu větší části básní máme doloženu v rozmanitých rukopisech (*R*), psaných rukou nebo strojem a často dodatečně datovaných (převážně rukou Lídy Špačkové). Od rukopisů části básní z období *Písní o jediné věci* existují i strojopisné opisy (*O*), které pořídila Lída Špačková snad před rokem 1930. Všechny zde uvedené nevěřejné prameny obsahují autorovy vlastnoruční zápisy, opravy a jiné stopy práce na textu. Nadto se dochovala velká složka jednotně upravených strojových opisů básní z *L* i veršů z téhož období do sbírky nezařazených (*S*); tyto opisy pořídila Lída Špačková nedlouho po básníkově smrti, snad v jednotlivých případech i s použitím pramenů dnes nedochovaných.

Podíváme-li se před detailnějším průzkumem na souhrn změn, k nimž při básníkově práci došlo, konstatujeme, že výsledky nejsou nijak nápadné. Jsou tu ovšem pronikavé zásahy, zejména škrtý, zápisy a nové redakce celých slok, jimiž byla báseň teprve v pravém slova smyslu dotvořena; tak v básni *Již soumrak houstne nad poli a lesy* škrt závěrečného čtyřverší je vyloučením textu, který příliš otevřeně a moralisticky doříkával myšlenku. Záměna v *Mardi gras*, kde původně stálo

K půlnoci přišlas. Já čekal tě.

Z hospody vyšel jsem.

Do tmy jsem odcházel se svým
svatým obrázkem...

a bylo nahrazeno textem

K půlnoci přišlas, zjevení,
touho má daleká.
V tmě naslouchali jsme spolu
v dálku, jež haleká,

je proměnou žánrového výjevu v ideově závažné a emocionálně vzrušující poselství.

Ale zásahy zpravidla nejsou tak nápadné; jde tu především o drobnou práci na jazykové podobě básní, jejíž smyslem je větší mluvnost a přirozenost řeči, odstranění nepřesností a šroubovaných obrátů vzniklých z nepřekonaného odporu metrické normy a rýmů atd. K této práci dostal básník v průběhu vzniku básní podnět, který pokládal za velmi významný a který se na jazykové podobě knihy projevil: byl to článek Jiřího Hallera *Básnická řeč St. K. Neumanna* (Naše řeč 15, 1931, str. 123 a 147). V diskusi, jež se rozvinula po kritice moderních lingvistů na adresu puristické teorie i praxe Hallerovy *Naší řeči*, pak Neumann napsal: „Bibliofilská nakladatelka mých dvou předešlých sbírek lyrických... předložila je p. prof. Krčmovi, aby zkontroloval jejich jazyk. Byl jsem této kontrole rád a nebál jsem se jí. V první sbírce nevytkl mi prof. Krčma nic závažnějšího kromě komparativního instrumentálu (např. „slétl běláskem“ místo „slétl jako bělásek“); tu jsem však neuposlechl, protože tento instrumentál nemohu pokládati za nesprávný, a nehledíc k tomu, že je praktický pro verše, mám v něm i jakousi soukromou zálibu. V druhé sbírce vytkl mi tvar „čnicí“ místo „čnějící“, ale dodal, že podle lingvistů (Mukařovského) je to dnes již dovolená deformace básnická. Odmítl jsem s díky tuto lingvistickou ochotu a příslušný verš jsem změnil, ač to dalo trochu práce, poněvadž to byl verš o nemnoha slabikách. S Písňemi o jediné věci, které vyšly u Borového, bylo to již horší; tu mi vytkl prof. Haller několik poklesků (např. „leč“ nesprávně a mechanicky užívané), a já téměř všechny opravím v druhém vydání této sbírky, poněvadž je za poklesky uznávám, a neuznávám básníkova práva na deformaci v té míře jako lingvisté. Neuznávám deformace z nevědomosti, pohodlnosti nebo pro rým, uznávám jen deformaci vědomou a opravdu účelnou.“ (Přítomnost 9, č. 46, 16. 11. 1932, knižně *Spisy VII*; Krčmova připomínka ke tvaru „čnicí“ se týkala básně *Co bych byl bez tebe*.) Tento záměr provedl básník v *Lásce* se značnou důsledností; místem oprav byly přitom buď opisy raných rukopisů (tato vrstva změn je tím datována až do přípravy definitivního vydání *Lásky*), dříve už pořízený text *pL* nebo konečně až nedochované korektury *L*. Týká se to především náhrady knižní, v ně-

kterých případech negramatické spojky *leč* (stylově ostatně spjaté spíše s předchozím Neumannovým obdobím patetických „zpěvů“) běžnějším a přitom též jednoslabičným *však*. Není přitom vyloučeno (srov. Lída Špačková, Takový byl, 1957, str. 22), že básník vydal jen obecný pokyn, aby se tato náhrada prováděla, a přitom mohlo znovu dojít k narušení jazykové správnosti: „však“ po opravě stálo prostě na místě „leč“, ačkoli podle normy patří spíše až za první přízvučný člen věty. Je například zajímavé, že v jednom textologicky jinak celkem bezvýznamném Neumannově vlastnoručním opisu *Žalu* (*OŽ*) v básni *Bludička dobrá nebo zlá*... čteme správné „*Provždy však zhasne-li*“, zatímco v *pL* i *L* stojí mechanicky opravené „*Však provždy zhasne-li*“. Také jiné prohrěšky, které mu Haller vytkl, autor v *pL* poctivě opravoval, i když zdaleka ne všechny; tak například v básni *Touha má brázdí Tichý oceán* nahradil proskribované „kol“ nezávadným „kol kolem“; v téže strofě však nepřijal kritiku malebného anakolutu a nevložil na předposlední místo věty „po které vzletím nebo klesnu / a naposled“ slůvko „to“ (jak Haller z pozic jazykové správnosti požadoval, nic se neohlížeje na neblahé důsledky, jež by to mělo z hlediska stylistického i rytmiického).

S důsledky závažnými pro kompozici, žánrový charakter i celkové vyznění sbírky probíhaly změny nadpisů jednotlivých básní. Ve stadiu *R* a ovšem i *O* byly básně většinou bez názvu. Při přípravě samostatných bibliofilských edic Neumann básně otituloval, a to zřejmě všechny zároveň a na některých místech ne právě šťastně. (Provedl to někdy, zejména v *Žalu*, připsáním záhlaví do původních rukopisů, v *Srdcové dámě* u většiny básní — opět rukou — až do strojopisné *pSD*).

Přítomností titulů je vnější dojem ze sbírky dost odlišný od její výsledné podoby, je to spíše souhrn jednotlivých samostatných čísel než souvislý cyklus. Při vytváření definitivní redakce *L* byla naprostá většina titulů odstraněna a všechny básně, včetně těch, kterým titul zůstal, byly očíslovány (římskými číslicemi, zprvu s jistým kolísáním: v *pL* jsou i arabské) podle pořadí básní v knize, a to průběžně, bez ohledu na členění v oddíly. Římské číslice se ostatně už vyskytovaly u 14 nejstarších básní v *R* a pak v celém *O*; zde byly nejspíše praktickou pomůckou pro vyznačování chronologie vzniku básní, resp. pořadí, v jakém byly básně odevzdány adresátce. Setkáváme se s nimi také v záhlaví jednotlivých básní při časopiseckých otiscích, které často měly jen jeden společný nadpis, jako *Z nových písní apod.* V rukopisech a opisech nacházíme několikero různých číslování, za nimiž se snad skrývají i několikere, dnes už těžko dešifrovatelné kompoziční záměry.

V obsahu na konci *L* jsou básně označeny číslem a plnou citací prvního verše (až na zkrácený titul jediné básně — *Pro jednu ženu*),

skutečné původní tituly, pokud zůstaly zachovány, byly v obsahu odlišeny kurzívou.

Tyto zdánlivě zcela technické úpravy mají závažné stylové a významové důsledky. Při vnímání každé básně je tak neustále přítomno povědomí o její příslušnosti k cyklu, o tom, že vyznačuje jednu z fází jediného procesu situací, citů a prožitků. Při takové kompozici pořadí básní získává na důležitosti, neboť je obrazem (fiktivní) následnosti v čase; cyklus se stává zobrazením lyrického děje. Kromě toho se sbírka touto úpravou zřetelně začleňuje do tradice heinovských volných deníkových lyrických cyklů, vyznačené u nás jmény Neruda, Machar a Gellner.

Z období Písní o jediné věci (dále jen *PĚ*; za jeho koncovou hranici bereme červen 1927, tj. datum posledních časopisecky tištěných básní této bibliofilie) se dochovalo 47 původních rukopisů. *R* poslední básně *Žhavý oblak zlatý po mém nebi pluje*... má pozdější dataci (9. 11. 1927) než otisky básně v časopise (červen 1927) a v *PĚ* (září 1927). Pokud tyto *R* pocházejí z let 1925 a 1926, jsou k nim — s výjimkou dvou — dochovány rané strojové opisy (*O*) pořízené Lídou Špačkovou, o nichž už jsme hovořili výše; jsou v nich četné opravy autorovou rukou, využitě pak v pozdějších verzích. Datování vzniku *O* není jasné; protože známe pouze jeden *O* básně, od níž se nám zároveň nedochoval i *R* (Sám sedím v pokoji tichém... , což je ale formálně i obsahově výjimečný případ), je pravděpodobné, že *O* vznikl až poté, co nezachované *R* už nebyly k dispozici; ale v té době už tu musela být řada rukopisů pozdějších básní, takže *O* by byl jen torzem opisovačského záměru, který nebyl doveden do konce. 28 básní tohoto období nebylo nikdy zařazeno do žádné sbírky a jen tři z nich byly otištěny časopisecky. Část jich později publikovala Lída Špačková až ve výboru *Z intimní poezie 1925—1947*; tyto básně tiskneme podle *R*, tři zmíněné pak podle časopiseckého otisku v příslušných oddílech našeho svazku. Zbývajících 19 rukopisů je východiskem textového vývoje těchto básní v prvním oddílu sbírky. Není bez zajímavosti otázka, kam se poděly nezachované rukopisy. (Přitom můžeme ponechat stranou básně vydané v tisku *Díkučinění — XXXVIII a XXXIX* —, které byly napsány až 1928, mají *R* z této doby a byly zařazeny až do *L*). Zde je zdá se důležitý fakt, že není dochován ani jeden *R* od básní, které byly v období *PĚ* otištěny časopisecky; u básní, které se objevily v *PĚ*, máme rukopisy většinou jen k těm, kde mezi verzí v *R* a verzí v *PĚ* je značný rozdíl. Nedochovaných *R* bylo tedy použito patrně buď jako předlohy pro časopis, nebo jako součásti (nedochované) předlohy *PĚ*.

Zajímavou skupinu tvoří 9 básní (dle číslování v *L* jsou to *VII, XI, XIV, XVI, XVIII, XXIII, XXVIII, XXIX, XXXII*) otištěných v *PĚ*,

a přece zachovaných v *R* a *O*. Při přípravě *pL* jen dvě z nich (*XVI*, *XXVIII*) autor ponechal s mírnými změnami v podobě, k níž došly v *PJ*; z dalších se jedna (*XIV*) textově vyvíjela dál, takže pro *pL* bylo nutné pořídit nový strojopis; všechny ostatní se pak — také na základě nového strojopisu — vracejí ke zněním *R*, tedy k podobě starší než v *PJ*. Jen podrobný textologický rozbor, pro který zde není místo, by si mohl položit otázku, nakolik rozdíly mezi *PJ* na jedné a *R*, *O* a *pL* na druhé straně jsou výsledkem okamžitých úprav pro *PJ*, nebo zda v něčem *PJ* odráží nějaké starší, jinak nedochované znění.

Výchozí podobu ostatních básní otištěných v *PJ* tedy neznáme; bylo-li však rukopisů skutečně použito pro *PJ*, nemohly být změny příliš četné, jak dosvědčují — s výjimkou cyklu *Rok chudého na slunci*, který se později značně měnil — i rané časopisecké otisky, neboť ty se jistě od výchozího textu básní příliš neodchylovaly.

Přecházíme k závěrečné fázi textového vývoje Jediné věci. Jak známo, dochovala se předloha tohoto oddílu Lásky. Je zkombinována z dokumentů různé provenience. Kromě uvedených sedmi (*VII*, *XI*, *XIV*, *XVIII*, *XXIII*, *XXIX*, *XXXII*) jsou všechny básně, které už vyšly v *PJ* (22), prezentovány v podobě opravených tištěných stránek této bibliofilie, a podobně jsou převzaty i dvě pozdější básně dotud publikované v drobném tisku Díkučinění (Portman, Litomyšl 1930; jsou to *XXXVIII* a *XXXIX*). Zbývajících 10 básní, které před *L* nikdy nevyšly knižně (a časopisecky, pokud vůbec, až těsně před vyjitím *L* a podle jejího textu) a které všechny shodou okolností patří do prvního roku práce na *Lásce* (*I*, *II*, *III*, *VI*, *IX*, *X*, *XIX*, *XX*, *XXI*, *XXII*: vedle č. *XIX* a *XXI* jsou to všechno nejméně typizované záznamy jedinečných situací individuální erotické psychologie, a to snad zprvu bránilo jejich publikaci), je zastoupeno v *pL* novým strojopisem, ačkoli *R* a *O* tu byly k dispozici: na rozdíl od období přípravy *PJ* se nyní už původní rukopisy staly zřejmě památkou osobní i literární. Předlohou pro tyto strojopisy v *pL* byly *O*, přičemž drobné opravy byly učiněny buď v *O* (podle povahy těchto oprav se zdá, že k nim došlo až právě při přípravě *L*, nikoli dříve), ve strojopisech *pL* samých anebo — jednotlivě — až mezi *pL* a *L*, tedy v (nedochovaných) korekturách.

Ještě k hmotné podobě tohoto oddílu v *pL*: obsahuje text patitulu psaný inkoustovou tužkou na osu (1. / Jediná věc / 1925—1927), ostránkování inkoustovou tužkou vpravo dole označeno číslicí 5; vlastní text básní, pokud je převzat z tisku bibliofilie a Díkučinění, je korigován inkoustovou tužkou; strojopisná část předlohy (13 básní) na 28 volných listech o formátu 15 cm × 21 cm (s milimetrovými diferencemi) jsou z větší části originály, někdy kopie (nejednotnost je i uvnitř jedné básně — 1 list originální, 1 list kopie), s korekturami a pří-

pisů provedenými perem, řidčeji inkoustovou tužkou nebo, i v textu jedné básně, obojím. Celá předloha je průběžně označena římskými číslicemi. Pokyny pro sazeče a upozornění na drobná přehlédnutí v textu jsou pak psány obyčejnou tužkou a červenou a modrou pastelkou.

Druhý oddíl Lásky — *Žal* — prošel obdobnými vývojovými stadii, ale jejich dodnes dochovaná dokumentace je poněkud odlišná. Časové zařazení rukopisů je nejisté, protože datování je dodatečně připisováno a 12 rukopisů básní (*XLIV, XLV, XLVII, LI, LXII, LXIV, LXV, LXVI, LXIX, LXX, LXXVI, LXXVII*) z období *Ž* není časově určeno vůbec, ani datem časopiseckého otisku. Přesto však lze soudit, že básně z druhého oddílu Lásky nevznikaly po celé období mezi vydáním obou prvních bibliofilů. Mezi cca 55 rukopisy a 10 dalšími časopiseckými otisky, jejichž texty časově nebo místem knižní publikace patří do tohoto období, se kromě tří výjimek z let 1927—1929 a dvou výjimek z roku 1931 objevují verše *Žalu* v podstatě všechny zároveň v průběhu roku 1930.

Tvorba z dlouhého období mezi létem 1927 a jarem 1930 je méně četná a její výtěžky — pokud nezůstaly vůbec v rukopise a neobjevují se na veřejnosti až v citovaném výboru Lídy Špačkové nebo dokonce až v tomto našem svazku — byly zařazeny až do Srdcové dámy, nebo při souborném vydání Lásky do prvního oddílu, anebo ojedinelé až do Srdce a mračen.

Toto datování většiny básní *Žalu* do krátkého období necelého roku problematizuje existence 11 básní, které vyšly až v *Lásce*. Dvě z nich podle data v *R* patří až do roku 1931 (*XLIII, LXIII*), přičemž druhá byla podle dodatečně doplněné datace napsána až po vyjití *Ž*. Jednu (*LXIX*) řadí do roku 1930 životopisné souvislosti. Další dvě jsou dodatečně datovány na rukopisu kolem 1930. Zbylých šest nelze bezpečně časově zařadit, pokud se neodvážíme dělat závěry z podoby dochovaných rukopisů. Způsob uchování je u nich totiž stejný jako u oněch dvou datovaných rokem 1930: text vložený dnes mezi *R* je u všech osmi průklepem (v jednom případě originálem) strojopisu, jehož originál (průklep) je součástí předlohy Lásky. Buď bylo tedy pro *pL* užito strojopisu pořízeného (s průklepem) hned v době vzniku všech těchto básní, nebo průklepy strojopisů napsaných až pro Lásku nahradily dodatečně ve složce rukopisů ztracené předlohy.

Na rozdíl od předchozího oddílu se dochovala strojopisná předloha bibliofilského vydání *Ž*. Není to však přímo exemplář, z něhož se sázelo, ale souhrn strojopisných kopií, jejichž originály byly nesporně předlohou pro sazbu *Ž*. Tato složka obsahuje později připojený, inkoustovou tužkou psaný patitul k druhému oddílu Lásky (formát 15 cm ×

× 21 cm); text je orientován na osu (2 / Žal / 1928—1930); rubem patitulu je škrtnutá strojopisná kopie titulního listu k bibliofilii Srdcová dáma. Do této složky je dále založena strojopisná kopie titulního listu bibliofilie Žal (o formátu 17 cm × 21 cm), uspořádaného rovněž na osu: pod básníkovým jménem název sbírký a dále — vždy na samostatné řádce — vrocení (1928—1930), místo (Praha) a rok vydání (1931). Na volných listech papíru téže kvality, téhož formátu (17 cm × 21 cm) a týmž typem stroje jsou psány i texty básní. (Výjimkou je pouze báseň *Bez konce a Kdybys byla z mramoru*: u obou bylo použito jiného papíru i typu stroje; druhá báseň se sem navíc dostala omylem, její originál je uložen ve třetím oddílu *pL*, kam také patří). Kopie jsou neseřazeny, nestránkovány a nekorigovány. Tato předloha Žalu (*pŽ*) byla z větší části nepochybně (a zbytek pravděpodobně) pořízena podle dochovaných *R*; za tím účelem byly do většiny *R* v době přípravy *pŽ* připsány nové tituly. Také básníkovy úpravy byly provedeny napřed v *R* a pak teprve byla nová verze načisto přepsána v *pŽ*. Větší vývoj v tomto stadiu lze však zaznamenat pouze u básně *LXXVI* (Když mezi láskou a sudbou svou), což ovšem neznamená, že neprocházely proměnami texty, jejichž *R* nám není znám. — Další lehké korektury byly provedeny v originále *pŽ* nebo v korekturách *Ž*. V případě této knihy se však nesetkáváme s ničím podobným jako u *Písní o jediné věci*, tedy s žádnou dočasnou odchylkou řady textů v bibliofilii a s pozdějším návratem k verzi z *R*. Malé rozdíly mezi jednotlivými verzemi nám také nedovolují rozhodnout, zda strojopisná předloha oddílu Žal v *Lásce* (*pL*) byla pořizována podle *R* nebo podle *Ž*, ale právě pro tyto malé rozdíly na tom ani příliš nezáleží. Druhá eventualita se zdá pravděpodobnější. V případě Žalu už ovšem k zhotovení *pL* nebylo užito tištěných stránek, jak jsme to viděli u prvního oddílu: místo použití vzácného a exkluzivního exempláře bibliofilie byla raději volena cesta pracnější, pořízení nového opisu. Do něho pak byly vloženy další strojopisy 11 básní v *Ž* netištěných (tak jako u ostatních zčásti originál, zčásti kopie), jak jsme se už o tom zmiňovali ve výkladu o *R*; jsou psány většinou na jiném papíře a jiným typem stroje než zbytek tohoto oddílu *pL*, ale úprava a formát (17 cm × 21 cm) až na jednu výjimku jsou shodné, což svědčí o tom, že tato součást *pL* vznikla patrně celá zároveň. Změny mezi předchozími podobami textu a *pL* jsou nepatrné a týkají se jen interpunkce a jednotlivých mluvnických tvarů, nepočítáme-li ovšem zmíněné už vypouštění datace a titulů, které byly nahrazeny pořadovými číslicemi (přitom původně zamýšlené římské číslice byly v *pL* nahrazovány arabskými, ale v tištěné *L* se autor vrátil k římským). Korektury provedl básník vesměs perem, sazeči byly určeny poznámky v textu i pokyn na patitulu: „Báseň VI z první části odpadla, pročez

pořadové číslování je změněno a nutno je změnit také v první části.“ K vyřazení čísla VI však v definitivním uspořádání nedošlo, a proto bylo v Lásce obnoveno původní číslování. Další změny pokračovaly v korekturách trilogie, kde ještě autor stačil vyplnit některá zbylá *leč*. Několik oprav *leč* na *však* je také jedinou textologickou zajímavostí dokumentu *OŽ*, což je — včetně titulního listu — vlastnoruční básníkův opis už vytištěného *Žalu*, vytvořený jako soukromý dar sběrateli Karlu Teytzovi (nyní uložen v literárním archivu Památníku národního písemnictví); zdá se, že *OŽ* je první dokument, kde se opravy tohoto typu vyskytují, a že byl pořízen brzy po uveřejnění citovaného článku Hallerova. Jinak se od své předlohy, tj. *Žalu*, liší jen přepsáními a několika mimoděčnými návraty k starším hláskovým podobám autora osobního vyjadřování (hedbávný, sklízeň, ukřížovaný apod.).

Zvláštní situace *Srdcové dámy* záleží v tom, že časové rozestupy jejího bibliofilského vydání jak od předchozího *Žalu*, tak i od následující souborné *Lásky* jsou podstatně menší než u obou předchozích oddílů. Jen polovina jejích básní (17), včetně tří ze čtyř, které byly doplněny až v *L*, vznikla v období mezi jarem 1931 (vydání *Ž*) a podzimem 1932 (vydání *SD*). Řídíme-li se však daty na rukopisech, lze omezit vznik té části *SD*, jež byla v uvedeném mezidobí skutečně vytvořena, na několik málo prvních měsíců roku 1932: sem je datováno 10 básní. Přínos roku 1931 je malý a do léta 1932 spadají nanejvýše 2 básně, a i ty mohou patřit do začátku roku. Jestliže přesto mohla být *SD* a s ní i celá trilogie dokončena, mají na tom závažný podíl zásoby z předchozích let, z období *Ž*, jehož vyhraněné citové ladění si vyžádalo ponechat stranou mnoho ukončených veršů. Tak například už z roku 1927 pochází sedm básní; báseň titulní a jí stylově i rytmiicky blízké č. *XCVII* (Slyšeli jste tu píseň) jsou z roku 1929.

Dokumentace vzniku *SD* je podobná jako u *Ž*, ale vztah mezi jednotlivými stadii textu je poněkud odlišný. Také zde je nejstarší fáze reprezentována texty *R* (pouze u 4 básní se nedochovaly). Ve fázi *R* se pak odehrály všechny stylisticky a významově důraznější úpravy. Není jisté, zda podle dochovaných *R* byla opsána předloha *Srdcové dámy* (*pSD*), neboť jen ojediněle byly do *R* dodatečně doplňovány tituly (případně i datace). Celý textový vývoj v rámci *R* se však v *pSD* odrazil. Dochovaného *pSD* (dnes uloženého v literárním archivu PNP) bylo tentokrát skutečně použito pro sazbu *SD*: na přeloženém archu papíru, do něhož jsou texty básní vloženy, je na přední straně poznamenáno jméno autora a titul sbírky, nikoli však rukou autorovou, a jsou zde stejně jako na dalších jednotlivých listech tužkou a červenou a modrou pastelkou předepsány technické údaje pro sazeče.

Ze strojopisů 25 básní na 29 volných listech o rozměru 15 cm × 21 cm (opět s milimetrovými diferencemi) pouze 4 jsou kopie (*XC*, *XCIV*, *XCIX* a *CV*), opatřené na rubu razítkem se jménem a adresou nakladatelky Erny Janské; byly s příslušnou poznámkou o místě zařazení vloženy do celé složky až poté, co byla již průběžně ostránkována. Pořadí básní v *pSD* odpovídá tisku bibliofilie, až na přehození čísel *Prosa* a *Nic hlasitého*.

Předloha tohoto oddílu pro Lásku (*pL*) obsahuje 29 strojopisných básní psaných na 33 volných listech (většinou o rozměru 15 cm × 21 cm, stejně jako patitul, upravený podobně jako předlohy obou oddílů předchozích: pouze 7 listů má rozměr jiný, 17 cm × 21 cm, básně jsou však psány stejným typem stroje). Tento oddíl *pL* — a s ním ovšem i definitivně vydaná trilogie — byl oproti *SD* rozšířen o další 4 básně (*LXXXV*, *LXXXVI*, *LXXXVII* a *CIII*). Tato nově zařazená čísla dodal autor v podobě dvou rukopisů psaných perem a dvou strojopisných kopií patřících k originálům ve složce *R*; u ostatních básní byla předloha pro pořízení *pSD* a *pL* společná: tyto dokumenty jsou totiž více než z poloviny (16) originálem a průklepem (jednou je tomu naopak) téhož strojopisu, v několika málo případech pak jsou *pSD* a *pL* dva různé originály, jindy dvě kopie k témuž nedochovanému originálu, ojediněle jsou originálem a kopií k nedochovaným protějškům. Drobné úpravy provedené už v *pSD* jednak perem rukou básníkovou, jednak tužkou (zde jde zřejmě už přímo o vlastnoruční zásahy Krčmovy, týkající se drobných pravopisných přehlédnutí, v jednom případě slovosledu a pak upozornění na nevhodný tvar *čnící*) bylo proto nutno v *pL* provádět znovu (a to perem). V jednotlivých případech bylo přitom něco opomenuto, takže v tomto smyslu *SD* reprezentuje vlastně pozdější verzi než *L*. Přitom naprosto nelze mluvit o kruhovém vývoji; jde také o záležitosti z významového hlediska zanedbatelné. Jako u předchozích oddílů knihy skončily jazykové proměny textu až v korekturách *L*, jak je vidět z rozdílů mezi *pL* a *L*. V korekturách se odrazily vedle Krčmových i gramatické připomínky Hallerovy. V předloze k třetímu oddílu *L* upravil básník nově i všechna záhlaví stejným způsobem jako u oddílu předchozího: u všech básní vymazal původní římské číslice, většinu titulů, ev. své jméno, dedikaci i datace — ať už psané strojem, či inkoustovou tužkou, a nahradil je číslicemi arabskými, které navazují na oddíl *Žal* jak číslováním původním, tak opraveným. Průběžné je rovněž stránkování.

Vydavatelky děkují všem, kteří jim při práci pomáhali radou, zejména pracovníkům literárního archivu Památníku národního písemnictví a svým spolupracovníkům. Zvláštní dík patří paní Lídě Špačkové za

laskavou ochotu, s níž nabídla k dispozici svůj archiv, bez něhož by tento svazek nemohl být připraven v té úplnosti, v jaké se badatelům dostává do rukou.

Po stránce uspořádání i po stránce textové vychází naše vydání z vydání prvního z roku 1933. V různověstění pak přihlíží k textům básní ze samostatně vydaných sbírek *Písně o jediné věci* (*PĚ*), *Žal* (*Ž*) a *Srdcová dáma* (*SD*), dále k jejich znění v přípravných materiálech uložených v archivu Lídy Špačkové, tj. k předlohám pro sazbu *Žalu* (*pŽ*), *Lásky* (*pL*), k opisům *O* a *S* a k rukopisům (*R*), právě tak jako k dokumentům stejného charakteru z fondů literárního archivu Památníku národního písemnictví, tj. k předloze pro sazbu *Srdcové dámy* (*pSD*), k básníkovu vlastnoručnímu opisu *Žalu* (*OŽ*) a k několika rukopisům jednotlivých básní (*R*). Dalším pramenem pro sledování vývoje textu byly první otisky básní v různých časopisech a publikacích, dále přetisky ve výběrech z básníkovy díla, u nichž se lze domnívat, že autor mohl ovlivnit jejich podobu.

Z časopisů jsou to především *Rudé právo* (*RP*), *Reflektor* (*Rf*), *Tvorba* (*T*), *Rozpravy Aventina* (*RA*), *ReD* (*RD*), *Plán* (*Pl*), *Literární rozhledy* (*LR*), *Kvart* (*K*), *Literární noviny* (*Ln*), *Lidové noviny* (*LN*) a *Přítomnost* (*Př*), v níž však šlo jen o přetisky básní ze sbírky, která právě vycházela, určené pro nakladatelskou reklamu; z ostatních publikací to byly dva tisky litomyšlského nakladatele Portmana *Díkučinění* (*D*) a *Žal* (*ŽP*), *Almanach Kmene* (*AK*) na léta 1930—1931 (red. F. X. Šalda) a 1931—1932 (red. Josef Hora), *Milostný almanach Kmene* (*MAK*) na rok 1932 (red. Libuše Vokrová), a konečně tři výběry z díla: *Básně* (*BDP*) — uspořádali roku 1928 pro Družstevní práci Josef Hora a Jaroslav Seifert, *Sedm vybraných básní* (*SVB*) — připravil St. K. Neumann v roce 1946 pro stejnojmennou řadu F. J. Müllera, a zmíněný posmrtný svazek *Z intimní poezie* (*IP*).

Str. 11 *Prolog*. *Rudé právo* 7, č. 292 (12. prosince 1926), *Dělnická besídka* str. 1, s označením *II* (*RP*), kde spolu s básněmi *I* (*Lidé si kupují pečené kaštiny...*) a *III* (*V zlatých a stříbrných strunách...*) pod společným titulem *Ž nových veršů*. Knižně poprvé v *PĚ* s názvem *Pojednou...*, který je v *pL* (tisk *PĚ*) škrtnut a nahrazen definitivním titulem. — *L*, *pL*, *PĚ*, *RP*; *S*.

1 a 5 šel jsi *PĚ*] jsi šel *RP*; 1/2 Ptáci zpívali / a bylo *ed.*] Ptáci zpívali, / a bylo *L*, *pL*, *PĚ*, *RP*; 3 na svět se dívaly / a všechno *ed.*] na svět se dívaly, / a všechno *L*, *pL*, *PĚ*, *RP*; 7 před oknem *PĚ*] u okna *RP*; 10 parkem šel jsi *PĚ*] jsi šel parkem *RP*; 12 však *L*] leč *pL*, *PĚ*, *RP*; 17/18 ulicí: / jak *PĚ*] ulicí: / Jak *RP*; 18 leč *RP*] jen *S*; 23 jméno tomu dáš *L*] jméno pro to máš *pL*, *PĚ*, *RP*.

Str. 15 *I* (Jak je to pitomé, když odvahy již není...). Knižně poprvé v *L*; *pL* (strojopis kor. perem), *O* (s označením *II*, kor. tužkou), *R* (1 list, 17 cm × 20,8 cm, strojopisná kopie kor. inkoustovou tužkou). — *L*, *pL*, *O*, *R*; *S*.

2 jízvu *opL*] jízvu *pL*, *O*, *R*; 8 sličném *O*] sličném *R*; 9 chodí *oR*] chodívá *R*; 10 bubikopf *opL*] bubenkopf *pL*, *O*, *R*; 12 Zlá? *oR*] Zlá. *R*.

Str. 16 *II* (Když o pěti ráno vyskočím...). Knižně poprvé v *L*; *pL* (strojopis kor. perem), *O* (s označením *IX*, kor. perem, ojediněle tužkou), *R* (1 list, 20,9 cm × 33,1 cm, strojopis); v těchto třech zněních jsou první dvě strofy v opačném pořadí, v *pL* naznačeno definitivní řazení šipkou. — *L*, *pL*, *O*, *R*; *S*.

1 Když o pěti ráno *oO*] *O* pěti ráno když *O*, *R*; 5 < ráno vcházíš pak > ráno pak vcházíš *opL*] ráno vcházíš *pL*, *O*, *R*; 7 sedím však *oO*] leč sedím *O*, *R*; 9 A když pak stojím *opL*] Když však stojím pak *pL*, *oO*] Leč když pak stojím *O*, *R*; 15 brzy auto mě přejede *R*] brzy mě auto přejede *S*.

Str. 17 *III* (Když dneska ráno mimochodem...). Lidové noviny 41, č. 52 (29. ledna 1933), str. 1 (*LN*), s názvem *Nesmělý*. Knižně poprvé v *L*; *pL* (strojopis kor. perem), *O* (s označením *III*, kor. perem), *R* (1 list, 10,5 cm × 23,5 cm, strojopis); v *O* a *R* v záhlaví básně údaj *V pátek 9. 9. 1925*. — *L*, *pL*, *LN*, *O*, *R*; *S*.

5/6 tančila mi, / a já *pL*] tančila mi / a já *LN*] v *O* a *R* jako v *pL*; 9 svou hlavu byl bych *oO*] byl bych svou hlavu *O*, *R*; 11 jen na okamžik *oO*] na okamžik jen *O*, *R*; 13 Však *oO*] Leč *O*, *R*.

Str. 18 *IV. Balada*. Rudé právo 6, č. 260 (8. listopadu 1925), Dělnická besídka str. 1 (*RP*), kde 2., 4. a 7. verš každé strofy vysunut o šest typů. Knižně poprvé v *PĚ*; *pL* je tisk *PĚ*. — *L*, *pL*, *BDP*, *PĚ*, *RP*; *S*.

13 však *L*] leč *pL*, *BDP*, *PĚ*, *RP*; 18/19 běda ti: / Cizinče *RP*] běda ti: / cizinče *pL*, *BDP*, *PĚ*; 40 já mnil *PĚ*] já mněl *RP*.

Str. 20 *V. Wagons-lits*. Knižně poprvé v *PĚ*; *pL* je tisk *PĚ*. — *L*, *pL*, *PĚ*; *S*.

19 Leč *PĚ*] Však *S*; 28/29 Oči — snad pozdě — prožřely. / Pohřebních vozů *PĚ*] Oči — snad pozdě prožřely. / Pohřebních vozů *L*] Oči — snad pozdě prožřely, / pohřebních vozů *S*.

Str. 21 *VI* (Lahodným vánkem je mi pokojný tvůj krok...). Knižně poprvé v *L*; *pL* (strojopis kor. perem), *O* (s označením *I*, v záhlaví

datum 3. září 1925; kor. perem), *R* (1 list, 17 cm × 20,7 cm; strojopisná kopie kor. tužkou, za básně připsáno datum 27. 8. 1925). Akrostich *LIDKO BUĎ ŠŤASTNÁ* je v *pL*, *O* a *R* zvýrazněn velkými písmeny, v *R* podtrženými tužkou. — *L*, *pL*, *O*, *R*; *S*.

3/4 bok. / Kolika *oO*] bok — / Kolika *O*, *R*.

Str. 22 VII (Ty nevíš ještě, jak se někdy řítí...). Knižně poprvé v *PJ* s názvem *A pomyslit...*, bez první, šesté, sedmé a osmé strofy; *pL* (2 listy strojopisu kor. inkoustovou tužkou), *O* (2 listy, označeno *XI*, kor. perem), *R* (1 list, 20,8 cm × 34 cm, strojopis kor. perem). V *R* v záhlaví údaj *Dnes ráno* (též v *O*, kde škrtnut), za text připsáno tužkou datum 15. 2. 1926 a na rub listu poznámka soukromého rázu. — *L*, *pL*, *PJ*, *O*, *R*; *S*.

2/3 čas. / Ty *pL*] čas, / ty *O*, *R*; 5 nebojím *pL*] nebojiš *PJ*] v *O* a *R* jako v *pL*; 7 uvítal bych *pL*] uvítal bys *PJ*] v *O* a *R* jako v *pL*; 9 Však *L*] Leč *pL*, *PJ*, *O*, *R*; 21 strome? *oO*] Lidko? *O*, *R*] drahá? *S*; 29 *A* < nyní uvaž > uvaž teď *R*; 33 *A* uvaž jen *pL*] *A* pomyslit *PJ*] v *O*, *R* jako v *pL*; ztrácím *pL*] ztrácíš *PJ*] v *O*, *R* jako v *pL*; 35 mařím *pL*] maříš *PJ*] v *O*, *R* jako v *pL*; 36 u tvého prahu! *pL*] na prahu světa! *PJ*] v *O*, *R* jako v *pL*.

Str. 24 VIII (Motýl mi sedl na ruku...). Knižně poprvé v *PJ* s názvem *Motýl mi sedl na ruku...*; *pL* (tisk *PJ*) kor. inkoustovou tužkou. — *L*, *pL*, *PJ*; *S*.

Str. 25 IX (Úsměv svých zoubků jsi mi darovala...). Přítomnost 10, č. 13 (29. března 1933), 3. strana obálky, s titulem *Láska*. Knižně poprvé v *L*; *pL* (strojopis kor. perem), *O* (s označením *XVII*, kor. perem), *R* (1 dvoulist, 16,6 cm × 20,8 cm, strojopis, psáno na první straně). — *L*, *pL*, *O*, *R*; *S*.

3 cokoliv *pL*] cokoli *O*, *R*; 6 odvěti — *pL*] odvěti, — *O*, *R*; 9 Zaň však *oO*] Leč zaň *O*, *R*.

Str. 26 X (Jednou zrána, když jsi četla...). Lidové noviny 41, č. 26 (15. ledna 1933), str. 1, s názvem *Scherzo* (*LN*). Knižně poprvé v *L*; *pL* (strojopis kor. perem), *O* (s označením *VIII*), *R* (1 list, 20,9 cm × 33,2 cm, strojopis). — *L*, *pL*, *LN*, *O*, *R*; *S*.

6 tvůj — *R*] tvůj. *S*; 15 dveře *O*] dvěře *R*; 17 a 19 Dítě sladké! *opL*] Lidko sladká! *pL*] v *LN* jako v *opL*] v *O* a *R* jako v *pL*; 20 nepovím!... *O*] nepovím!...! *R*.

Str. 27 XI (Proč se ti nelíbí Veliký Dug?). Knižně poprvé v *PJ*

s titulem *Divák z bia* a s motem: „*Ten Fairbanks nelíbí se mi docela nic: takový zubatý hromotluk.*“ *Krásná dáma před biem.* *pL* (2 listy) je strojopis kor. perem; definitivní závěr básně přepsal básník perem na samostatný list — *pLr* (původní strojopis s verši 25—31 přiložen za celou složku *pL*); v *PJ* při oslovení partnerky nahrazena všude 2. os. jednotného čísla vykáním (*ty-vy, jsi-jste* apod.), což dále neregistrujeme; *O* (s označením *XXXVII*) a *R* (1 list, 20,7 cm × 33 cm, strojopis) v záhlaví s datací 9. října 1926. — *L, pLr, pL, PJ, O, R; S.*

2 Tys plachá *pL*] Jste křehká *PJ*] v *O, R jako v pL*; 4/5 uchopiti, / a chtěl *pL*] uchopiti / a chtěl *PJ*] v *O, R jako v pL*; 7, 18, 31 má lásko. *pL*] ó paní! *PJ*] v *O, R jako v pL*; 14 v *PJ* začíná nová strofa; 20 Ostatně, *pL*] Ostatně *PJ*] v *O, R jako v pL*; 21 svatební bez svatby *pL*] bez svatby svatební *PJ*] v *O, R jako v pL*; 24 míti však *R*] však míti *S*; 25 Znam jednu košatou smokvoň na Adrii *pLr*] Znam jeden košatý fíkovník v Albánii *pL*] v *PJ jako v pLr*] v *O a R jako v pL*; 26 mořské vlny *pLr*] Adriie vlny *pL*] v *PJ jako v pLr*] v *O, R jako v pL*; 27 Po noci vlahé měli bychom *pLr*] Po noci vlahé zažil jsem pod ním *pL*] Zažili bychom tu vlhou noc a *PJ*] v *O, R jako v pL*] Po noci < vlahé > vlahé < zažil jsem > měli bychom *S*; 28 nad kukuřičným polem zpívaly by nám modré hlubiny. *pLr*] třebaže nad hlavou zpívaly nám granátové střepiny. *pL*] nad kukuřičným polem zpívaly by modré hlubiny. *PJ*] v *O, R jako v pL*; v *pL, O a R následují dva verše*: Byla to tehdy malá aeroplánová bitka — / teď by mi po boku ležela Lidka; 29 odpočatí *pLr, pL, PJ, O, R,]* odpočali *L.*

Str. 28 *XII. Březen.* Knižně poprvé v *PJ*; *pL* (tisk *PJ*, kor. inkoustovou tužkou). — *L, pL, PJ; S.*

8 tu místo *pL*] namísto *PJ*; 14 Však *pL*] Leč *PJ*.

Str. 29 *XIII. Náměsíčník.* Knižně poprvé v *PJ*; *pL* je tisk *PJ*. — *L, pL, BDP, PJ; S.*

10/11 strží, / nemůžeš *L*] strží / nemůžeš *pL, BDP, PJ*; 19/20 slohu, / bez pověr *BDP*] slohu / bez pověr *L, pL, PJ*; 20/21 bohů / mozek *BDP*] bohů, / mozek *L, pL, PJ*; 24 a 32 Však *L*] Leč *pL, BDP, PJ*; 29 po římsách *L*] po římsách *pL*] v *BDP jako v L*] v *PJ jako v pL.*

Str. 31 *XIV. Mardi gras.* Knižně poprvé v *PJ*, v *O* s údajem *Masopustní úterý* (který je škrtnut), v *R Masopustní úterek*; *pL* (2 listy, strojopis kor. perem), *O* (s označením *XIII*, kor. perem a červenohnědou pastelkou), *R* (1 list, 16,5 cm × 20,8 cm, strojopis, kor. inkoustovou tužkou). V *R* je báseň rozvržena do osmi dvouveršových strof stejně jako v *O*, kde je pastelkou naznačeno definitivní členění. Viz též pozn. k básni *Aspoň za*

něco již děkuji ti (zde na str. 407), která tuto báseň datuje 20. 2. 1926. — *L*, *pL*, *PĚ*, *O*, *R*; *S*.

8 prostě tu *oO*] tu prostě *O*, *R*; 9 bezzubí *oO*] bez zubů *O*, *R*; 10 na tygra. *pL*] na tygra... *PĚ*] v *O*, *R* jako v *pL*; 14/15 dnes. / Abychom *pL*] dnes; / abychom *PĚ*] v *O*, *R* jako v *pL*; 22/23 děťátky / těšily se dnes na rej *oO*] děťátky, / ty se dnes těšily na rej, *O*, *R*; 25/26 zapít / pochybným pivem cos. *oO*] zapít žal, zapomenout cos. *O*, *R*; 28 první kos? ... *oO*] první to byl snad kos? *O*] první to byl kos? *oR*] první < byl > to byl snad kos? *R*; za veršem 28 následuje v *O* a *R* řada pomlk, která je v *O* škrtnuta; 29—30 *K* půlnoci přišlas, zjevení, / touhu má daleká. *pL*] *K* půlnoci přišla za mnou / má touha daleká. *PĚ*] v *oO* jako v *pL*] *K* půlnoci přišlas. Já čekal to. Z hospody vyšel jsem. *O*, *R*; 31—32 V tmě naslouchali jsme spolu / v dálku, jež haleká. *oO*] Do tmy jsem odcházel se svým svatým obrázkem... *O*, *R*.

Str. 33 *XV*. *Fred*. Rudé právo 7, č. 303 (25. prosince 1926), Dělnická besídka str. 1 (*RP*), kde spolu s básněmi *Mudřec* a *Rozmluva* pod společným titulem *Nové verše*. Knižně poprvé v *PĚ*; *pL* je tisk *PĚ*. — *L*, *pL*, *PĚ*, *RP*; *S*.

Str. 34 *XVI* (Má touhu bláznivá, mé odříkání věčné...). Knižně poprvé v *PĚ* s názvem *Má touhu bláznivá...*; *pL* (tisk *PĚ*), *O* (s označením *XIX*, kor. perem), *R* (1 list, 14,5 cm × 21,5 cm, strojopis); ve složce *R* je uložen ještě další text básně (1 list, 14,8 cm × 20,8 cm, strojopis kor. perem), který se rozměrem a kvalitou papíru i typem stroje shoduje se strojopisnou *pL* a jejíž označujeme *r*; jeho zařazení do textové tradice není zcela jasné. — *L*, *pL*, *r*, *PĚ*, *O*, *R*; *S*.

1—2 v *r*, *O* a *R* jsou první dva verše v opačném pořadí; 3 'teď mé dny *or*] teď mé sny *r*] v *PĚ* a *oO* jako v *or*] moje dny *O*, *R*; 6 a — jednou zašlápnu snad jako květ *oO*] a jednou zašlápnu jak útlý květ *O*, *R*; 7 Nepřijde *pL*] Vid', přijde *or*] Vid', přijdou *r*] v *PĚ* jako v *pL*] v *O* jako v *or*] Vid', přijde *R*; 9 snem? *PĚ*] sen. *r*] snem. *O*, *R*; 10 tvrdě *oO*] náhle *O*, *R*; 12 nemám báseň plést si *L*] nemám báseň splést si *pL*] v *r* jako v *L*] v *PĚ* jako v *pL*] nesmím báseň plést si *oO*] nesmím báseň splést si *O*, *R*; 16 svět již, rudý oblak *oO*] svět a rudý oblak *O*, *R*; 17 < nad ztichlý[m] > nad zkrhlým *R*; 18 a na dlažbě dal zabít *pL*] a zabít na dlažbě dal *r*] v *PĚ* jako v *pL*] v *O* a *R* jako v *r*.

Str. 35 *XVII* (V zlatých a stříbrných strunách...). Rudé právo 7, č. 292 (12. prosince 1926), Dělnická besídka str. 1 (*RP*), kde s označením *III* (dále viz pozn. k básni *Prolog*, zde na str. 350). Knižně poprvé v *PĚ* s názvem *Píseň* stejně jako v *BDP*; *pL* je tisk *PĚ*. — *L*, *pL*, *BDP*, *PĚ*, *RP*; *S*.

3 dunách *PĚ*] dumách *RP*; 6 před západem *PĚ*] již před západem *RP*; 5 procítají *PĚ*] procítají *RP*; 15/16 rubín / rozkvetlý *BDP*] rubín, / rozkvetlý *pL*, *PĚ* a *RP*.

Str. 36 *XVIII* (Pták ještě zpívá. Květů všude plno...). Knižně poprvé v *PĚ* s názvem *Žtracené jaro*; *pL* (2 listy, strojopis), *O* (s označením *XXIV*, pův. *XXV*, kor. perem) a *R* (1 list, 20,8 cm × 33,5 cm, strojopis). — *L*, *pL*, *PĚ*, *O*, *R*; *S*.

2/3 rozlévá se, / a nedosažitelné pro mě, *L*] rozlévá se, / a nedosažitelné pro mě, *pL*] rozlévá se / a — nedosažitelné pro mě — *PĚ*] v *O*, *R* jako v *pL*; 4/5 zase, / mimo mne *PĚ*] zase / mimo mne *L*, *pL*, *O*, *R*; 7 vše pronikajíc, nepronikne *pL*] vše pronikajíc nepronikne *PĚ*] v *O*, *R* jako v *pL*; 10 do hájů *pL*] do polí *PĚ*] v *O*, *R* jako v *pL*; 15 tvoje něha *pL*] touhy něha *PĚ*] v *O* a *R* jako v *pL*; 18 na kterém *pL*] po kterém *PĚ*] v *O*, *R* jako v *pL*; 18—20 zjevuje se / postava tvoje, vzdálená i blízká, / po lukách prochází se, bloudí v lese. *pL*] rozvíjí se / svět s novou osou, jinak zlý a slunný, / s ovocem tropů v domorodé míse. *PĚ*] v *O*, *R* jako v *pL*; 21 ó sladkohořká *oO*] ó drahá, drahá *O*, *R*; 23 být mohlo! *pL*] mi bývá! *PĚ*] v *O*, *R* jako v *pL*; 25 sobě, tobě *pL*] mocností všem *PĚ*] v *O*, *R* jako v *pL*; 26—28 miluji tě, / že všude vidím tě a ve všem slyším, / ty sladká ženo a ty strašné dítě! *pL*] omámený / tě všude cítím, všude s sebou nosím, / přízraku živý se sterými jmény. *PĚ*] v *O*, *R* jako v *pL*.

Str. 37 *XIX* (Bloudím lesy...). Knižně poprvé v *L*; *pL* (1 list, strojopis kor. perem), *O* (zde s označením *XXXIII*), *R* (1 list, 17,2 cm × 21 cm) je psán perem a stejně jako v *O* s datací *Úterý ráno* 22. 6. 1926 v záhlaví básně. — *L*, *pL*, *O*, *R*; *S*.

8 již *O*] jež *R*; 16 prací *opL*] z práce *pL*, *O*, *R*; 20 vznětem. *O*] vznětem! *R*.

Str. 38 *XX* (O půl šesté ráno podle zahrad...). Přítomnost 10, č. 16 (19. dubna 1933), 3. strana obálky, s titulem *Láska*. Knižně poprvé v *L*; *pL* (1 list, strojopis), *O* (s označením *XXXI*, pův. *XXXII*, kor. perem), *R* (1 list, 17 cm × 21 cm, strojopis); v *R* k údaji *Dnes ráno* v záhlaví básně připsáno tužkou 21. 6. 1926, v *O* celý údaj (*Dnes ráno* 21. 6.) škrtnut. — *L*, *pL*, *O*, *R*; *S*.

2 znova *pL*] znovu *O*] v *R* jako v *pL*.

Str. 39 *XXI* (Tuším již, co nechceš říci...). Lidové noviny 41, č. 11 (7. ledna 1933), str. 1 (*LN*), s názvem *Otázka*, kde otištěny jen poslední čtyři strofy básně. Knižně poprvé v *L*; *pL* (2 listy, strojopis kor. inkousto-

vou tužkou), *O* (2 listy, s označením *VII*, kor. perem), *R* (1 list, 20,8 cm × 33,5 cm, strojopis); v *R* za básní připsán tužkou letopočet 1926. — *L*, *pL*, *LN*, *O*, *R*; *S*.

6 klidna již! *L*] klidná již! *pL*, *O*, *R*; 8 políček *pL*, *O*, *R*] políček *L*; 13 přijmouti *O*] přijmouti *R*; 15 čísla studenými *L*] studenými čísly *pL*, *O*, *R*; 23/24 skal / v mnoha *O*] skal, / v mnoha *R*; 26 na výšinách *L*] ve výšinách *pL*] v *LN* jako v *L*] v *O* jako v *pL*] v *R* jako v *L*; 30 mučednice *O*] mučednice *R*; v *pL*, *O* a *R* navíc úvodní strofa, která je v *pL* škrtnuta:

Měl bych čekat na svůj ortel.

Ale pro sobeckou rozkoš
mám tě nutit k tomu gestu,
kterým bys mě odhodila,

5 nebo na milost mě vzala?

Nemohu.

5 mě *oO*] mne *O*] v *R* jako v *oO*.

Str. 41 *XXII* (Jsi stále se mnou, třeba daleko jsi...). Knižně poprvé v *L*; *pL* (2 listy, strojopis kor. perem), *O* (s označením *XVIII*, kor. perem), *R* (1 list, 16,5 cm × 20,8 cm, strojopis). — *L*, *pL*, *O*, *R*; *S*.

13 Vždyť *oO*] Neb *O*, *R*; 18 něhu *oO*] něhy *O*, *R*; 25 Nemysli však *oO*] Leč nemysli *O*, *R*; 26 stín: *L*] stín —: *pL*, *O*, *R*.

Str. 43 *XXIII* (Již soumrak houstne nad poli a lesy...). Knižně poprvé v *Př* s titulem *S břemenem stesku*; *pL* (2 listy, strojopis kor. perem a inkoustovou tužkou), *O* (2 listy, s označením *XXIII*, pův. *XXIV*, kor. perem), *R* (2 listy, 21 cm × 34 cm, strojopis kor. inkoustovou tužkou); v *R* v záhlaví údaj *Večer, v pondělí 12. 4. 1926* (též v *O*, kde škrtnut). — *L*, *pL*, *Př*, *O*, *R*; *S*.

1, 21 houstne *L*] houštné *pL*] v *Př* jako v *L*] v *O*, *R* jako v *pL*; 9 zešeření *L*] sešeření *pL*] v *Př* jako v *L*] v *O*, *R* jako v *pL*; 11 snad rozpovídám se, a s čistým srdcem *pL*] se rozesníme, s roztouženým srdcem *Př*] v *oO* jako v *pL*] snad rozpovídám se. A s čistým srdcem *O*, *R*; 13—14 Chtěl bych ti tolik krásných věcí říci, / o věcech velikých ti vypravovat. *pL*] Chce se mi z dálky chápat krásné věci / a drobným věcem kol je vypravovat. *Př*] v *O*, *R* jako v *pL*; 15 Chtěl bych tvou mysl *pL*] Chtěl bych tě, touho, *Př*] v *O*, *R* jako v *pL*; 17 vesele tvé krásné touze *pL*] vesele ti, touho krásná, *Př*] v *O*, *R* jako v *pL*; 18/19 dáti / a vštípit ti *oO*] dáti, / a vštípit ti *O*, *R*; 23 u mne *oO*] u mě *O*, *R*; vždy, a jako *pL*] vždy a jako *Př*] v *O*, *R* jako v *pL*; 24 mé břímě stesku *oO*] má smutná touha *O*, *R*; 25 v houšti *pL*] v houští *Př*] v *O* jako v *pL*] v *R* jako

v PĴ; 26 doubí pL] loubí PĴ] v oO jako v pL] loubí, O, R; 27 a iluzí pln čeká, čeká, čeká: oO] a iluzí pln, marně čeká, čeká: O, R; 28 Se slunkem oO] se slunkem O] se sluncem R; nezasnoubí? oO] nezasnoubí. O, R.

Mezi pátou a šestou slokou bylo v pL, O a R dalších šest strof, které autor v pL ještě zredigoval, ale v PĴ a L už vypustil. Dále uvádíme text i různocnění těchto netištěných veršů:

Toť dialektika však. Ty víš však také,
jak miluji tě bláznivě a čistě.
Pojď v jarní soumrak ten, a chceš-li, zmlknu
a zulíbám tě na každyčickém místě.

5 To víš, že v srdci i mně dříme touha
vzdát bytosti tvé hold i vzpláním těla.
S polibky plaše skloniti se k tobě,
až by ses celá sladce uzarděla.

10 Nejvíc však dychtím po tvém nitru dívčím,
po tom, co myslí, cítí, po čem touží,
ó, nejvíc dychtím po tom tajemství tvém,
jež, nejvíc milováno, nejvíc souží.

S tím zasnoubit se, jaké opojení!
A jaká rozkoš vědět dozajista,
15 že v polibku na ruku tvou a šíji
důvěra s důvěrou se snoubí čista.

Pojď se mnou lesem! Snad se rozpovídám,
snad také ty však daruješ mi slovo,
abychom lehce šli jak šťastné děti
20 a láska nebyla již nad olovo.

Anebo rozptýlíš má marná snění,
a moje hlava pokorně se skloní.
Pojď se mnou lesem! Žal i radost snazší,
když z květín, mechu, větví jaro voní — — — —

1 Ty víš však opL] Leč ty víš pL, O, R; 9 < Nejvíce > Nejvíc však dychtím pL, oO] Leč nejvíc dychtím O, R; 16 čista pL, oO] čistá O, R; 20 nebyla již pL, oO] nebyla by O] nebyla mi R] nebyla už S; 23 Žal pL] žal O] v R jako v pL; 24 voní — — — — pL, O, oR] voní. R.

Str. 44 XXIV. *Rok chudého na slunci*. Rudé právo 8, č. 31 (6. února 1927), Dělnická besídka str. 1, s názvem *Milostný rok chudých* I—VI, a č. 43 (20. února 1927), Dělnická besídka str. 3, s názvem *Milostný rok chudých* VII—XII (RP). Knižně poprvé v *PĚ* s definitivním titulem, v *BDP* básně 7 a 9 s názvy *Paprsek sladký červenový* a *Uhaslo touhy mámení*; *pL* (tisk *PĚ*) kor. inkoustovou tužkou. — *L*, *pL*, *BDP*, *PĚ*, *RP*; *S*.

1 3/4 nevěstě; / já snad *PĚ*] nevěstě. / Já snad *RP*; 5 Svatba však *pL*] Leč svatba *PĚ*, *RP*; 5/6 daleka, / jsme oba *PĚ*] daleká; / jsme oba *RP*; 6/7 chudí, / vánice *PĚ*] chudí. / Vánice *RP*; 7/8 haleká, / a věci kolem studí *L*] haleká, / a věci kol jen studí *pL*, *PĚ*] haleká / a všechny věci kol studí *RP*; 10 se k nevěstě své tisknu *PĚ*] k nevěstě své se tisknu *RP*; 11 a když se krásně zasměje, *pL*] a — když se krásně zasměje — *PĚ*] a když se krásně usměje, *RP*;

2 3/4 vypoví / křišťálovou *PĚ*] vypoví, / křišťálovou *RP*; 5/6 cupe-me, / veselé *PĚ*] cupeme / a veselé *RP*; 7 Nežli však město *pL*] Leč nežli město *PĚ*] v *RP* jako v *pL*; 10 kynu. *PĚ*] kynu! *RP*.

3 1/2 jsme, / je *PĚ*] jsme. / Je *RP*; 4 pukající ledy *PĚ*] praskající ledy *RP*; 6 umouněné tváře *PĚ*] své umouněné tváře *RP*; 9 Čím bledší je však *PĚ*] Čím je však bledší *RP*; 11 Aspoň *PĚ*] Och, aspoň *RP*.

4 3 Mdlý cudností i touhou změk *PĚ*] Cudností mdlý, i touhou změk *RP*; 11 Brzy však *PĚ*] Leč brzy *RP*.

5 2 a vlajky větru *PĚ*] a prapory větru *RP*; 6 Všecky vykasané! *PĚ*] Všecky jsou vykasané. *RP*; 9 Já však nevěstu již mám *PĚ*] Leč já již nevěstu svou mám *RP*; 11 líp chutnal *PĚ*] lépe chutnal *RP*; 12 napítí dám *PĚ*] dám napítí *RP*.

6 2/3 po ulici, / a všecka *PĚ*] po ulici. / A všecka *RP*; 6/7 Istivou; / jdu lesem podle potoka *PĚ*] Istivou. / Chodívám podle potoka *RP*; 9 Tu chci ji pevně sevřítí *L*] Chci-li ji pevně chytiti *pL*, *PĚ*] Chci-li však pevně ji chytiti *RP*; 10 plaše však unikne *PĚ*] hádětem unikne *RP*; 12 sám jdu zas *PĚ*] jdu sám zas *RP*.

7 1 Paprsek sladký *PĚ*] Sladký paprsek *RP*; 2 v náruči *PĚ*] v náruči *RP*; 5/6 Čím svět je kolem s vůněmi, / čím *PĚ*] Čím svět mi kolem s vůněmi! / Čím *RP*; 8 jež bije *PĚ*] jak bije *RP*; 9 Leč procitaje ustrnu *PĚ*] Když procitnu však, ustrnu *RP*; 10/11 Kolem jsou přísné chlomy: / zlatou *L*] Kol přísně hledí chlomy: / Zlatou *pL*] Kol přísně hledí chlomy: / Zlatou *BDP*, *PĚ*] Kol přísně hledí chlomy. / Zlatou *RP*.

8 9 V teplo tvé *RP*] V teple tvém *S*; 11/12 za mořem / u dalekých cest *PĚ*] za mořem, / u dalekých cest *RP*.

9 3 Na těle *PĚ*] Dnes na těle *RP*; 5 jen vzpomínám *PĚ*] pouze vzpomínám *RP*; 6/7 spalující; / lenivě *PĚ*] spalující! / Lenivě *RP*; 9/10 půjdu za tebou, / u vody *PĚ*] půjdu však za tebou. / U vody *RP*;

11 Zkus ještě zoubků hru tu zlou! *PĚ*] Zkus ještě, chceš-li, hru zoubku zlou! *RP*; 12 to nejde tak *PĚ*] to nepůjde *RP*.

10 6 zářijový *PĚ*] zářijový *RP*; 11 ruměnc *PĚ*] růměnc *RP*.

11 1 v městě *PĚ*] ve městě *RP*; 2 jenž mi bledne *PĚ*] který bledne *RP*; 3 na římse *PĚ*] na římse *RP*; 8 touhy palčivější *PĚ*] touhy jsou palčivější *RP*.

12 3/4 hledí, cukroví / chroupaje *PĚ*] hledě a cukroví / chroupaje *RP*; 6/7 bývá, / a já jsem *PĚ*] bývá. / A já jsem *RP*.

Str. 50 *XXV* (Touha má brázdí Tichý oceán...). Knižně poprvé v *PĚ* s názvem *A naposled*; *pL* (tisk *PĚ*, kor. inkoustovou tužkou). — *L*, *pL*, *PĚ*; *S*.

9 nenajdu nakonec srdce z ledu *pL*] nenajdu srdce pouze z ledu *PĚ*; 13 kolkolem osy z pravdy i ze snu *L*] kol osy z pravdy nebo ze snu *pL*, *PĚ*.

Str. 51 *XXVI* (Máš-li velkou touhu, co se může státi?). Knižně poprvé v *PĚ* s názvem *Tré možností* stejně jako v *BDP*; *pL* je tisk *PĚ*. — *L*, *pL*, *BDP*, *PĚ*; *S*.

Str. 52 *XXVII. Rozmluva*. Rudé právo 7, č. 303 (25. prosince 1926), Dělnická besídka str. 1 (*RP*); dále srov. bibliografický údaj k básni *XV. Fred*, zde na str. 354. Knižně poprvé v *PĚ*; *pL* (tisk *PĚ*, kor. inkoustovou tužkou). — *L*, *pL*, *PĚ*, *RP*; *SVB*, *S*.

2 lodi *L*] lodě *pL*, *PĚ*] v *RP* jako v *L*; 7 chudé však *pL*] leč chudé *PĚ*, *RP*; vozí *PĚ*] vodí *RP*; 15 a 40 chudý však *pL*] leč chudý *PĚ*, *RP*; 31 chudí však *pL*] leč chudí *PĚ*, *RP*; 39 naděje; *PĚ*] naděje, *RP*; 42 Věř *PĚ*] věř *RP*.

Str. 54 *XXVIII* (Do okna jsem se posadil celý...). Knižně poprvé v *PĚ* s názvem *Červnová noc*; *pL* (tisk *PĚ*, kor. inkoustovou tužkou), v *R* (1 list, 17 cm × 21 cm, psáno perem) je údaj *V pondělí večer* v záhlaví básně doplněn tužkou datem 21. 6; v *O* (označeném *XXVI*, pův. *XXVII*, kor. perem) je tento údaj, upřesněný o letopočet 1926, škrtnut. — *L*, *pL*, *PĚ*, *O*, *R*; *S*.

2/3 krásná, / jako *PĚ*] krásná / jako *O*, *R*; 3/4 volání tvoje, / ty moje touho temná i jasná *PĚ*] jako tvá ústa, / ty moje temná, ty moje jasná *O*, *R*; 7 se leskne *PĚ*] se leskne mdle *O*, *R*; 10 nadějí, snem, jež červen tu vznítí... *PĚ*] jako tvá nadra, má bílá břízko, *O*, *R*; 12 tak blízko nepocítil *PĚ*] nepocítil tak blízko *O*, *R*.

Str. 55 *XXIX* (Kdyby mi bylo 30 let...). Knižně poprvé v *PĚ* s titulem *Kdyby mi bylo 30 let* stejně jako v *BDP*; v *PĚ* při oslovení partner-

ky nahrazena všude 2. osoba jednotného čísla vykáním (ty — vy, jsi — jste apod.), což dále neregistrujeme; *pL* (4 listy, strojopis kor. inkoustovou tužkou a perem), *O* (2 listy, s označením *XX*, kor. perem), *R* (2 listy, 20,8 cm × 33,2 cm, strojopis kor. inkoustovou tužkou); v *R* je báseň uspořádána do patnácti čtyřveršových strof, v *O* definitivní členění naznačeno perem. — *L*, *pL*, *BDP*, *Př*, *O*, *R*; *S*.

1, 49 a 81 Kdyby mi bylo *oO*] Kdyby mi bylo tak *O*, *R*; 2 třeba i více *oO*] třeba ještě více *O*, *R*; 3/4 kdyby tak mnoho / mi nebylo *oO*] kdyby mi tak mnoho nebylo *O*, *R*; 6 zruměnil *Př*] zruměnil *O*, *R*; 7 severní slunce *oO*] a severní slunce *O*, *R*; 9 v životě svém *oO*] v životě *O*, *R*; 16 nanovo putovat *oO*] dále putovat *O*, *R*; 17/18 mívál někdy, / dobře *oO*] mívál a dobře *O*, *R*; 19 optimisticky jsem hleděl *pL*] hleděl jsem optimisticky *BDP*, *Př*] v *O* a *R* jako v *pL*; 21 tušil jsem slunce *pL*] slunce jsem tušil *BDP*, *Př*] v *O* a *R* jako v *pL*; 23—24 o každé bolesti věřil, / že jednou dobolí *oO*] věřil, že každá bolest jedenkrát dobolí *O*, *R*; 27 a napěchované dni mé *oO*] a dni mi *O*, *R*; 29 mívál jsem zářivou oblohu *oO*] zářivou oblohu pozdní *O*, *R*; 31 v pokojném nitru... *Př*] v pokojném nitru. *oO*] mívál jsem v nitru pokojném... *O*, *R*; 32 v *BDP* a *Př* oddělen verš mezerou od předcházející i následující strofy; v *pL*, *O* a *R* jím začíná nová sloka, avšak v *pL* je už naznačeno členění jako v *BDP* a *Př*; 33 kam zmizely věci pokojné *oO*] kam věci pokojné zmizely *O*, *R*; 35 náhle mi *oO*] mi náhle *O*, *R*; 40 žel? *oO*] žal?... *O*] žel?... *R*; 48 vzlet! *pL*] vzlet... *BDP*, *Př*] v *oO* jako v *pL*] vzlet...! *O*, *R*; 51/52 kdyby tak mnoho / mi nebylo, *pL*] kdyby tak mnoho / mi nebylo: *BDP*, *Př*] v *oO* jako v *pL*] kdyby mi tak mnoho nebylo, *O*, *R*; 53 do tvého života slétl bych *pL*] do světa širého letěl bych *BDP*, *Př*] v *O*, *R* jako v *pL*; 54 jako vlasatice *oO*] jak vlasatice *O*] v *R* jako v *oO*; 55/56 vím: / v srdcích by zvonilo! *oO*] vím, / že v srdcích by stejně zvonilo! *O*, *R*; 59/60 by čekala na nás / překrásná loď. *L*] by čekala / na nás krásná loď. *pL*] by čekala na nás / nejkrásnější loď... *BDP*] by čekala / nejkrásnější loď... *Př*] v *oO* jako v *pL*] by čekala na nás nejkrásnější loď — — *O*, *R*; 62 Letíme, nemajíce *pL*] Letíme nemajíce *BDP*, *Př*] v *O*, *R* jako v *pL*; 65 Hleď *pL*] Hle *BDP*, *Př*] v *O*, *R* jako v *pL*; 65/66 tančí, / jak *Př*] tančí jak *O*, *R*; 66 v srdcích láska *oO*] v srdcích nám láska *O*, *R*; 67—68 na stole paluby slunné / štěstí je prostřeno. *oO*] paluba stůl je, na kterém štěstí je prostřeno, *O*, *R*; 69/70 Uchop jen pevně číši, / jež *pL*] Sem s plným pohárem, / jenž *BDP*, *Př*] v *oO* jako v *pL*] uchop jen pevně číši, jež *O*, *R*; 72 hladí ti rameno. *pL*] hladí ti srdce i rameno! *BDP*] hladí srdce i rameno! *Př*] hladí ti rameno! *oO*] hladí ti rameno... *O*, *R*; 73 Jak sladko blouzniti, *oO*] Och Lidko, sladko je blouzniti, *O*, *R*; 74/75 když pro tě zpěv svůj hudu! / Na tichomořském *pL*] když tuhle píseň hudu! / Na

tichomořském *BDP*, *Př*] v *oO* jako v *pL*] když pro tě zpěv svůj hudu: / na tichomořském *O*, *R*; 76 mohl bych stanouti jen *pL*] moh bych se zastavit jen *BDP*, *Př*] v *O*, *R* jako v *pL*; 78 na vlašnou půdu *oO*] na horkou půdu *O*, *R*; 79 aby ti mléko jejich *pL*] aby to mléko jejich *BDP*, *Př*] v *oO* jako v *pL*] abych ti jejich mlékem *O*, *R*; 80 osvěžovalo sen... *pL*] osvěžovalo ti sen... *BDP*] v *Př*, *oO* jako v *pL*] osvěžoval sen... *O*, *R*] osvěžovalo sen. *S*; 83/84 kdyby tak mnoho / mi nebylo: *oO*] kdyby mi tak mnoho nebylo...! *O*, *R*; 85 motory, kola, plachty *oO*] A přece jsem ještě lev *O*, *R*; 86 má sladká holubice, *pL*] kovové holubice *BDP*, *Př*] v *O* a *R* jako v *pL*; 87—88 nestačily by srdci, / jež by se řítily... *oO*] jemuž se v šlechtěné krvi dosud nesešerilo. *O*, *R*; 89—119 v *BDP* a *Př* *chybějí*; 91—92 přece však tu a tam ještě / mám odvalu a krev. *oO*] přece mám <ještě> tu a tam ještě odvalu, statečnost, krev! *O*, *R*; 93—94 A tak si myslím někdy, / tebou jsa opojován *oO*] A tak se zdá mi někdy, když Tebou jsem opojován *O*, *R*; 95/96 na každém kroku, / nalézaje tvůj zjev, *pL*] na každém kroku / nalézaje svůj zjev, *oO*] na každém kroku provází mě Tvůj zjev — *O*, *R*; 98 statečné gesto tvoje *oO*] statečné Tvé gesto *O*, *R*; 102 svatá panno, *oO*] Svatá Panno, *O*, *R*; 104 To je však *oO*] Leč to je *O*, *R*; 106—111 je to jen z lásky a iluzí / utkaná pohádka, / když z hlubin očí tvých sladkých / úsměvy piji, / čekaje den ze dne věrně / na tato cukrátky. *oO*] z lásky a iluzí utkaná pohádka. / A hoře, když ze sladké hlubiny očí Tvých piji / Tvé úsměvy, čekaje věrně na tato cukrátky, *O*, *R*; 112 A moje hoře, toť že vím, *oO*] mé hoře, toť že vím, ó Lidko, *O*, *R*; 117 změnila *oR*] proměnila *R*; 118/119 bylo asi, / asi tak *oO*] bylo asi tak *O*, *R*.

Str. 59 *XXX* (V severní louži k holému břehu...). Knižně poprvé v *Př* s názvem *Oblaka bílá...*; *pL* je tisk *Př*. — *L*, *pL*, *Př*; *S*.

Str. 60 *XXXI*. *Jiný rozhovor*. Knižně poprvé v *Př*; *pL* (tisk *Př*) kor. inkoustovou tužkou. — *L*, *pL*, *Př*; *S*.

2 do batohu. *L*] do batochu. *pL*] do baťochu. *Př*; 15 světa však *pL*] leč světa *Př*; 57 nechtěl bys *Př*] bys nechtěl *S*.

Str. 62 *XXXII* (Podzimní den zesmutnělý...). Knižně poprvé v *Př* s titulem *Šerosvit*; *pL* (2 listy, strojopis), *O* (s označením *XXXV*; chybí poslední strofa s verši 31—36, psaná na samostatném a později patrně ztraceném listě); v *R* (1 list, 14,5 cm × 22,7 cm, psáno inkoustovou tužkou po obou stranách) a v *O* záhlaví datace 26.—27. září 1926. — *L*, *pL*, *Př*, *O*, *R*; *S*.

1 zesmutnělý *L*] sesmutnělý *pL*] v *Př* jako v *L*] v *O* a *R* jako v *pL*; 2/3 par — / Pouze vzpomínkou *pL*] par, / pouze snem a snem *Př*] *S*.

v O a R jako v pL; 5/6 rojí / podoby tvé *pL*] rojí, / touho má, tvůj *PĚ*]
v O a R jako v pL; 8 na tvých nálad šerosvit *pL*] na života šerosvit *PĚ*]
v O, R jako v pL; 10—12 neznám cíle, / tajemné mně přiřklas míle, /
 je můj osud *pL*] nemám cíle, / neznámé mi přiřklas míle, / osud můj je
PĚ] *v O, R jako v pL*; 15 rozsevač *PĚ*] rozsévač *O, R*; 16 věřím —
v štěstí pL] věřím v štěstí *PĚ*] *v O, R jako v pL*; 17—18 jež z dvou srdcí
 musí vzkvésti, / když se k druhu tulí druh *pL*] které může z tebe vzkvé-
 sti, / když chce vůle, duch i vzruch *PĚ*] *v O, R jako v pL*; 19 Věřím
 v svazek, jehož tmelem *pL*] Věřím ve dny, jejichž tmelem *PĚ*] *v O, R*
jako v pL; 20 vznět *R*] vzrůst *S*; sen, *O*] sen; *R*; 21/22 že si s jasným
 čelem / dobudeme *pL*] že lze s jasným čelem / dobýti si *PĚ*] *v O, R jako*
v pL; 26 přijde *O*] přijde *R*; 27 vzpomínky se rojí ve mně *pL*] pochyb-
 nosti rostou ve mně *PĚ*] *v O, R jako v pL*; 28 s touhou *pL*] s bází *PĚ*]
v O, R jako v pL; úpěnlivou *O*] upěnlivou *R*; 31—34 Ó, jak prahnu v ta-
 ké chvíli / po tvé ruce! Ve tvůj klín / v snách se moje hlava chýlí. / A jen
pL] Ó jak v také chvíli prahnu / schoulit se již v temna klín, / z okna
 ještě k dále sáhnou, / a jen *PĚ*] *v R jako v pL*; 34/35 ráno / a v tvých
 očích *pL*] ráno, / na všech věcech *PĚ*] *v R jako v pL*; 36 stín! *pL*] stín.
PĚ] *v R jako v pL*] dým! *S*.

Str. 64 XXXIII (Vzpomínám si, vzpomínám...). Reflektor 2, č. 21
 (1. listopadu 1926), str. 14 (*Rf*), kde s označením *I* a spolu s básní *II*
 (Touhy chudásů jsou krásné...) pod společným názvem *Dvě písně*.
 Knižně poprvé v *PĚ* s titulem *Píseň*; *pL* je tisk *PĚ*. — *L, pL, PĚ, Rf*.
 10 noc... *PĚ*] noc. *Rf*.

Str. 65 XXXIV (Koráby starostí a hoří...). Knižně poprvé v *PĚ*
 s názvem *Neotálej!* *pL* je tisk *PĚ*. — *L, pL, PĚ; S*.
 11 vyšňoř *L*] vyšňoř *pL, PĚ*.

Str. 66 XXXV (Lidé si kupují pečené kaštiny...). Rudé právo 7,
 č. 292 (12. prosince 1926), Dělnická besídka str. 1 (*RP*), s označením *I*
 (dále srov. bibl. údaj k básni *Prolog*, zde na str. 350). Knižně poprvé
 v *PĚ* s názvem *Meditace*; *pL* je tisk *PĚ*. — *L, pL, PĚ, RP; S*.

7 A v zracích *RP*] V zracích *S*; 14 rudým... *PĚ*] rudým. *RP*.

Str. 67 XXXVI (Touhy chudásů jsou krásné...). Reflektor 2, č. 21
 (1. listopadu 1926), str. 14 (*Rf*), s označením *II*; výše srov. bibl. údaj
 k básni XXXIII (Vzpomínám si, vzpomínám...). Knižně poprvé v *PĚ*
 s názvem *Touhy chudásů* stejně jako v *BDP*; *pL* je tisk *PĚ*. — *L, pL,*
BDP, PĚ, Rf; S.

4 ruměnc *PĚ*] růměnc *Rf*; 8 by se jimi krájel *PĚ*] by byl jimi krájen *Rf*.

Str. 68 XXXVII. *Modlitba*. Tvorba 2, č. 6 (červen 1927), str. 162 (*T*). Knižně poprvé v *PĚ* s týmž názvem; *pL* je tisk *PĚ*. — *L*, *pL*, *PĚ*, *T*; *S*.

3 chtiví *PĚ*] chtivi *T*; 5 A také *PĚ*] A tak *T*; běží; *T*] běží, *S*; 26 hluší *T*] hluši *S*; 28 umrou *PĚ*] umrou *T*.

Str. 70 XXXVIII (Ó světlo, světlo, jak ti vděčen jsem...). Plán 1, 1929—1930, č. 3, str. 130 (*Pl*), s označením *I* a spolu s básní *II* (Má radost z květiny, jež sladce voní...) pod společným názvem *Díkučinění*. Knižně poprvé obě básně ve stejnojmenném tisku (*D*) s týmž označením; *pL* (tisk *D*, kor. inkoustovou tužkou), *R* (1 list, 17 cm × 20,8 cm, strojopis kor. perem, jímž je za básní připsáno datum 1. 12. 1928). — *L*, *pL*, *D*, *Pl*, *R*; *S*.

7 po všedních dnech *pL*] po dnech všedních *D*, *Pl*, *R*; srdcí sladký rým *oR*] srdcí sladkých rým *R*; 15 <ji> že utkalas ji *R*.

Str. 71 XXXIX (Má radost z květiny, jež sladce voní...). Plán 1, 1929—1930, č. 3, str. 130—131 (*Pl*), s označením *II*, dále srov. údaj k předchozí básni XXXVIII (Ó světlo, světlo, jak ti vděčen jsem...). Knižně poprvé v tisku *Díkučinění* (*D*) se stejným označením; *pL* (tisk *D*), *R* (1 list, 16,8 cm × 21 cm, strojopisná kopie s datací *List[opad]* 1928, připsanou inkoustovou tužkou za báseň). — *L*, *pL*, *D*, *Pl*, *R*; *S*.

6 díkučiněním... *Pl*] díkůčiněním... *R*; 8 ji nést *Pl*] tě nést *R*; 9 hedvábím ji obaliti *L*] hedbávím ji obaliti *pL*, *D*, *Pl*] hedbávím tě obaliti *R*.

Str. 72 XL (Žhavý oblak zlatý po mém nebi pluje...). Tvorba 2, č. 6 (červen 1927), str. 161 (*T*), s názvem *Píseň*. Knižně poprvé v *PĚ* s týmž titulem stejně jako v *BDP* a *R*; *pL* (tisk *PĚ*), *R* (1 list, 14,3 cm × 14 cm, psáno perem na okrovém kartónu, vlevo nahoře razítko *Majetek Girgal*, v záhlaví básníkův autograf, na rubu listu inkoustovou tužkou neurčeným rukopisem údaj *Rukopis Stan. K. Neumanna 9. listop. 1927*). — *L*, *pL*, *BDP*, *PĚ*, *T*, *R*; *S*.

1 po mém *PĚ*] na mém *T*.

Str. 75 *XLI. Magnólie*. ReD 1, č. 3 (prosinec 1927), str. 100 (RD). Knižně poprvé v Ž; pL (kor. perem). — L, pL, OŽ, Ž, pŽ, RD; S.

2 ruměnc pŽ] růměnc OŽ] v Ž jako v pL] v pŽ a RD jako v OŽ; 5 světla. pL] světla! OŽ, Ž, pŽ, RD; 6 tesknící pL] tesknící OŽ] v Ž, pŽ, RD jako v pL; 17 z Ostrovů pŽ, RD] z ostrovů OŽ.

Str. 76 *XLII (Ó Pomono mé jeseně, ty víš, jak vděčen jsem...)*. Plán 1, 1929—1930, č. 2, str. 68 (Pl), s názvem *Fragment*, kde otištěna pouze první sloka rozčleněná na tři čtyřverší. Knižně poprvé v Ž s titulem *Přízrak* stejně jako v OŽ, pŽ a R; pL (kor. perem), R (1 list, 20,7 × 34 cm, psáno perem, inkoustovou tužkou doplněn titul, provedeny korektury a škrtnuta datace 22. 2. 1929 za básní). — L, pL, OŽ, Ž, pŽ, Pl, R; S.

2 za všecko pŽ] za všechno Pl] v R jako v pŽ; 2/3 sládne, / co bylo pL] sládne. / Co bylo OŽ, Ž, pŽ, Pl, R; 6 tvých hroznů sladce zatrpklých, tvých hořce vonných vřesů pŽ] tvých, tělo, hroznů opojných, tvých, duše, vonných vřesů Pl] v R jako v pŽ; 8 sklizně pL] sklizně OŽ] v Ž, pŽ jako v pL] v R jako v OŽ; 10 trýzně: OŽ, Ž, pŽ, R] trýzně; L, pL; 12 kralovala pL] královala OŽ] v Ž, pŽ jako v pL] v R jako v OŽ; 15 Leč ve svých snách pL] Však ve svých snech OŽ] v Ž, pŽ, R jako v pL; 17 <něco chybí> chybí cosi R; 19 zahradou tvou přetěžkou oR] po tvém boku, královno R; 24 cizinkou Ž] úžinkou pŽ] v R jako v Ž.

Str. 77 *XLIII (Stříbrná hvězdo na nebi...)*. Knižně poprvé v L; R (1 list, 10,5 cm × 17 cm, psáno inkoustovou tužkou a kor. perem, za básní datace 12. 1. 1931). — L, pL, R; S.

11/12 z daleka, / a vše L] z daleka / a vše pL, R; 14 kolem lží krouží maličkých L] kol klamů krouží maličkých pL, oR] kol falší krouží ubohých R.

Str. 78 *XLIV (Pět let jsem ti věrně sloužil...)*. Knižně poprvé v L; pL je strojopisný originál, jehož kopií je R (1 list, 17 cm × 21 cm); obé kor. perem, jímž jsou na rubu pL básníkovou rukou vypsány pádové tvary os. zájm. on, dodatečně škrtnuté inkoustovou tužkou. — L, pL, R; S.

19 Odchází R] Odcházel S.

Str. 79 *XLV (Na tvrdé lavici tvrdě natažen...)*. Knižně poprvé v Ž s názvem *Cestou* stejně jako v OŽ a pŽ. — L, pL, OŽ, Ž, pŽ; S.

9 vagóny, básník *Ž*] vagóny básník *pŽ*; 20 *v pŽ se zarážkou dvou pís-
men.*

Str. 80 *XLVI* (Zlatý oblak odplul v neshledanou...). Literární rozhledy 14, 1929—1930, č. 8 (květen 1930), str. 258 (*LR*), kde s označením *I* a spolu s básněmi *II* (V oblacích a mračnech...) a *III* (Když chlap je samý pláč...) pod společným titulem *Tři písně o neštěstí*. Knižně poprvé v *Ž* s názvem *Žavražděný sen* stejně jako v *OŽ* a *pŽ*. — *L, pL, OŽ, Ž, pŽ, LR; S.*

6 leží rozdrceno *OŽ*] leží, rozdrceno *L, pL, Ž, pŽ, LR; 7/8* zavolalo. / Bere. *LR*] zavolalo, / bere. *S; 12* ruměncem. *pL*] růměncem. *OŽ*] *v Ž, pŽ, LR jako v pL.*

Str. 81 *XLVII* (Profil bledý...). Knižně poprvé v *Ž* s názvem *Píseň* stejně jako v *OŽ* a *pŽ* (zde psáno na osu); *pL* (2 listy). — *L, pL, OŽ, Ž, pŽ; S.*

14 smědá *L*] snědá *pL, OŽ, Ž*] *v pŽ jako v L, 39/40* vzpomínám, / tvář *pL*] vzpomínám / tvář *OŽ*] *v Ž a pŽ jako v pL.*

Str. 83 *XLVIII* (V oblacích a mračnech...). Literární rozhledy 14, 1929—1930, č. 8 (květen 1930), str. 258 (*LR*), s označením *II*; výše srov. údaj k básni *XLVI* (Zlatý oblak odplul v neshledanou...). Knižně poprvé v *Ž* s názvem *Havárie* stejně jako v *OŽ, pŽ* a *R; R* (1 list, 17 cm × 20,8 cm, strojopisná kopie, titul doplněn inkoustovou tužkou, datum *Říjen 1930* za básni tužkou obyčejnou). — *L, pL, OŽ, Ž, pŽ, LR, R; S.*

8 do propasti. *LR*] do propastí. *R.*

Str. 84 *XLIX* (Když chlap je samý pláč...). Literární rozhledy 14, 1929—1930, č. 8 (květen 1930), str. 258 (*LR*), s označením *III*, výše srov. bibl. údaj k básni *XLVI* (Zlatý oblak odplul v neshledanou...). Knižně poprvé v *Ž* s názvem *Umřel sen* stejně jako v *OŽ* a *pŽ; pL* (kor. perem), v *R* (1 list, 17 cm × 20,9 cm, strojopis) psáno na osu, v údaji za básni *v úterý 30. dubna v Pardubicích 1930* doplněn letopočet tužkou. — *L, pL, OŽ, Ž, pŽ, LR, R; S.*

2/3 pohřeb. / Nebude-li *LR*] pohřeb; / nebude-li *R; 6* jemu; *pL, OŽ, Ž, pŽ, LR, R*] jemu, *L*] jemu. *S; 7* umře-li *pL*] umřel-li *OŽ*] *v Ž, pŽ, LR, R jako v pL*] Umře-li *S.*

Str. 85 *L. Ža Majakovským*. *Tvorba* 5, č. 17 (1. května 1930), str. 259 (*T*). Knižně poprvé v *Ž*. — *L, pL, OŽ, Ž, pŽ, T; S.*

10 *v L* nezačíná nová strofa; 15 krov: *pŽ*] krov; *T; 17* já, *S. K. N.,*

jsem *pL*] já S. K. N. jsem *OŽ*, *Ž*, *pŽ*, *T*; v dáli *pŽ*] z dáli *T*; 19 Po letech *Ž*] Po dnech *pŽ*] v *T* jako v *Ž*; 19/20 neštěstí svého / malicherného, *T*] neštěstí svého, / malicherného, *S*; 26 temná noc a jarní letí deště *pL*] temná noc, a jarní letí deště *OŽ*] v *Ž*, *pŽ* a *T* jako v *pL*; v *T* verše 26 a 30 nejsou odděleny od předcházejících mezerou (z nedostatku místa na stránce), verš 30 je vysázen se zarážkou 26 písmen.

Str. 86 *LI* (Nepláči pro ženu...). Knižně poprvé v *Ž* s názvem *Nepláči pro ženu* stejně jako v *OŽ* a *pŽ*. — *L*, *pL*, *OŽ*, *Ž*, *pŽ*.

4/5 pohozen / jako květ *pL*] pohozen. / Jako květ *OŽ*] v *Ž* a *pŽ* jako v *pL*; 14 dost, *pL*] dost; *OŽ*] v *Ž* a *pŽ* jako v *pL*.

Str. 87 *LII* (Prý vraždíme, co milujeme...). Knižně poprvé v *Ž* s názvem *Pod gilotinou* stejně jako v *OŽ*, *pŽ* a *R*; *R* (1 list, 16,9 cm × 20,3 cm, strojopis, inkoustovou tužkou doplněn jednak titul a datum *Žáří 1930* za básní, jednak škrtnuto v podtitulu označení *III*); báseň tvořila původně celek s čísly *I* (Odkvetlo stéblo tonoucího...) a *II* (V bludném kruhu utrpení...); svědčí o tom zařazení a očíslování v *R* (*I—III*), datace (všechny jsou ze *září 1930*) i stejná vnější podoba rukopisu (týž papír, typ stroje i okolnost, že *I* a *II* byly původně psány na jednom listu a teprve dodatečně odděleny, jak dokazuje návaznost přetrženého papíru). — *L*, *pL*, *OŽ*, *Ž*, *pŽ*, *R*; *S*.

5/6 gilotina. / Skláním *pL*, *OŽ*, *pŽ*, *R*] gilotina, / skláním *L*; 11 hedvábných nohou *pL*] hedbávných nohou *OŽ*] v *Ž*, *pŽ* jako v *pL*] v *R* jako v *OŽ*.

Str. 88 *LIII* (Odkvetlo stéblo tonoucího...). Kvart 1, 1930—1931, č. 3 (leden 1931), str. 192 (*K*), s označením *I* a spolu s básní 2 (Unavené konvalinky...) pod společným titulem *Dvě písně*. Knižně poprvé v *Ž* s názvem *Černé pole* stejně jako v *OŽ*, *pŽ* a *R*; *R* (1 list, 17 cm × 12 cm, strojopis kor. perem, titul dopsán inkoustovou tužkou, již je škrtnuto jednak původní označení *I*, jednak číslice *II* při dolním okraji listu, patřící už k básni *V bludném kruhu utrpení...*; srov. pozn. k předcházející básni; datace za básní *Žáří 1930* doplněna obyčejnou tužkou). — *L*, *pL*, *OŽ*, *Ž*, *pŽ*, *K*, *R*; *S*.

4 plouží *pŽ*] plíží *K*] v *R* jako v *pŽ*; 13/14 třeba: / ty mrtvé pohřbít *pL*] třeba: / Ty mrtvé pohřbít *OŽ*] v *Ž* jako v *pL*] v *pŽ* jako v *OŽ*] třeba. / Ty mrtvé pohřbít *K*] v *R* jako v *OŽ*.

Str. 89 *LIV* (Balvan v sobě nosím...). Rozpravy *Aventina* 6, 1930—1931, č. 4 (16. října 1930), str. 37 (*RA*), s označením *II*, kde spolu s básněmi *I* (Řekněte jí, až ji potkáte...) a *III* (Dvacátá třetí na

věži kdes bije. . .) pod společným titulem *Ž nových písní* a se závěrečnou datací *Turnov, červenec 1930*. Knižně poprvé v *Ž* s názvem *Balvan* stejně jako v *OŽ* a *pŽ*. — *L*, *pL*, *OŽ*, *Ž*, *pŽ*, *RA*; *S*.

10 žiti; *pŽ*] žiti, *RA*.

Str. 90 *LV* (*V bludném kruhu utrpení. . .*). Knižně poprvé v *Ž* s názvem *V bludném kruhu* stejně jako v *OŽ* a *pŽ*; *R* (1 list, 17 cm × 9 cm, strojopis, inkoustovou tužkou doplněn titul *Bludný kruh* a závěrečné datum 23. 9. 1930, které je dodatečně škrtnuté); srov. dále pozn. k básni *LII* (*Prý vraždíme, co milujeme. . .*), zde na str. 366. — *L*, *pL*, *OŽ*, *Ž*, *pŽ*, *R*; *S*.

6 očím! *OŽ*, *Ž*, *pŽ*, *R*] očím. *L*, *pL*.

Str. 91 *LVI* (*Nic na cestu již nezbylo. . .*). Plán 2, 1930—1932, č. 2, str. 33 (*Pl*), kde s označením *I* a spolu s básněmi *II* (*Chtěl bych mít boha, abych proklínal. . .*), *III* (*Zbledl mi svět jako hvězdnatá noc k ránu. . .*) a *IV* (*Jak teskno stromu košatému kdysi. . .*) pod společným názvem *Žal*. Knižně poprvé v *Ž* s titulem *Ž jabloně marně sněží* stejně jako v *OŽ*, *pŽ* a *R*; *R* (1 list, 17 cm × 20,8 cm, strojopisná kopie, titul doplněn inkoustovou tužkou, v dataci při pravém dolním okraji *Léto 1930* dopsáno první slovo perem, druhé tužkou). — *L*, *pL*, *OŽ*, *Ž*, *pŽ*, *Pl*, *R*; *ŽP*, *S*.

4 nejkrásnější zůstal sen *pŽ*] nejkrásnějším zůstal sen *Pl*] v *R* jako v *pŽ*; 17 všecko *pL*, *OŽ*, *Ž*, *pŽ*, *Pl*, *R*] všechno *L*.

Str. 92 *LVII* (*Chtěl bych mít boha, abych proklínal. . .*). Plán 2, 1930—1932, č. 2, str. 33 (*Pl*), s označením *II* (dále srov. pozn. k předcházející básni). Knižně poprvé v *Ž* s názvem *Bezradnost* stejně jako v *OŽ* a *pŽ*; *R* (1 list, 17 cm × 21 cm, strojopis, v dataci za básní v pátek, 2. května 1930 doplněn letopočet tužkou). — *L*, *pL*, *OŽ*, *Ž*, *pŽ*, *Pl*, *R*; *ŽP*, *S*.

3 a 7 však mám jen *L*] leč mám jen *pL*] mám však jen *OŽ*] v *Ž*, *pŽ*, *Pl* a *R* jako v *pL*.

Str. 93 *LVIII* (*Zbledl mi svět jak hvězdnatá noc k ránu. . .*). Plán 2, 1930—1932, č. 2, str. 34 (*Pl*), s označením *III*; výše srov. pozn. k básni *LVI* (*Nic na cestu již nezbylo. . .*). Knižně poprvé v *Ž* s názvem *Jdu mezi spáče* stejně jako v *OŽ*, *pŽ* a *R*; *pL* (kor. perem), *R* (1 list, 17 cm × 21 cm, strojopis, titul doplněn inkoustovou tužkou, letopočet 1930 za básní obyčejnou tužkou). — *L*, *pL*, *OŽ*, *Ž*, *pŽ*, *Pl*, *R*; *ŽP*, *S*.

2 a 8 však *opL*] leč *pL*] v *OŽ* jako v *opL*] v *Ž*, *pŽ*, *Pl*, *R* jako v *pL*;

2 přijde *pL*] přijde *OŽ*] *v Ž, pŽ, Pl jako v pL*] *v R jako v OŽ*; 6/7 *snu, / jdu pL*] *snu; / jdu OŽ*] *v Ž, pŽ, Pl, R jako v pL*.

Str. 94 *LIX* (Jak teskno stromu košatému kdysi. . .). Plán 2, 1930 až 1932, č. 2, str. 34 (*Pl*), s označením *IV*; dále srov. pozn. k básni *LVI* (Nic na cestu již nezbylo. . .), zde na str. 367. Knižně poprvé v *Ž* s názvem *Spálený strom* stejně jako v *OŽ* a *pŽ*; *pL* kor. perem. — *L, pL, OŽ, Ž, Pl; ŽP, S*.

1 stromu košatému *L*] stromu, košatému *pL, OŽ, Ž, pŽ, Pl*; 3 optimismus *opL*] optimism *pL*] *v OŽ jako v opL*] *v Ž, pŽ, Pl jako v pL*; 9 Tu, neumře-li *pL*] Tu neumře-li *OŽ*] *v Ž, pŽ, Pl jako v pL*; 10 ukřižovaný *pL*] ukřižovaný *OŽ*] *v Ž, pŽ, Pl jako v pL*; 15 bujná *Pl*] bujně *S*.

Str. 95 *LX* (Bludička dobrá nebo zlá. . .). Knižně poprvé v *Ž* s názvem *Modrá hvězda* stejně jako v *OŽ* a *pŽ*; *R* (1 list, 17 cm × 21 cm, strojopis, inkoustovou tužkou doplněn titul *Bludička*, obyčejnou tužkou datace *Říjen 1930* za básní); v *pŽ* a *R* sudé verše se zarážkou tří písmen. — *L, pL, OŽ, Ž, pŽ, R; S*.

1 dobrá *pL*] dobra *OŽ*] *v Ž, pŽ, R jako v pL*; 13 Však provždy *pL*] Provždy však *OŽ*] Leč provždy *Ž, pŽ, R*.

Str. 96 *LXI* (Řekněte jí, až ji potkáte. . .). Rozpravy *Aventina* 6, 1930—1931, č. 4 (16. října 1930), str. 37 (*RA*), s označením *I*; dále srov pozn. k básni *LIV* (Balvan v sobě nosím. . .), zde na str. 366. Knižně poprvé v *Ž* s názvem *Výroční* stejně jako v *OŽ* a *pŽ*. — *L, pL, OŽ, Ž, pŽ, RA; S*.

15 Vřava světla *pL*] Vřava světa *OŽ*] *v Ž a pŽ jako v pL*] *v RA jako v OŽ*.

Str. 97 *LXII* (Ta neděle krásná mě zmučila. . .). Knižně poprvé v *L. pL* je strojopisný originál, jehož kopie (1 list, 16,9 × 21 cm) je *R*; obojí kor. perem. — *L, pL, R; S*.

8/9 paní. / / Ty *oR*] paní, / / ty *R*; 11 mne *pL*] mě *oR*] *v R jako v pL*; 13 mě *opL*] mne *pL*] *v oR jako v opL*] *v R jako v pL*; 16 zbyly mi *opL*] zbyly <jen> nám *pL*] *v oR jako v opL*] *v R jako v pL*; 21 mě *opL*] mne *pL*] *v oR jako v opL*] *v R jako v pL*; 21/22 opouštíš / zlákána *pL*] opouštíš, / zlákána *R*.

Str. 98 *LXIII* (Jsi z prutů zlatých a stříbrných. . .). Knižně poprvé v *L; pL* (strojopisná kopie, jejíž originál je uložen za celou složku), *R* (1 list, 17 cm × 21,2 cm, strojopis, datace za básní 14. 6. 1931 dopsána inkoustovou tužkou stejně jako v kopii uložené rovněž v rukopisné složce). — *L, pL, R; S*.

9/10 vzpomínám, / v pokorný *pL*, *R*] vzpomínám / v pokorný *L*.

Str. 99 *LXIV* (Srdce mi zarostlo kartouzky...). Knižně poprvé v *L*; *pL* je strojopisný originál, jehož kopie (1 list, 17 cm × 21 cm) je *R* (obojí kor. perem). — *L*, *pL*, *R*; *S*.

6 však *opL*] leč *pL*, *R*.

Str. 100 *LXV* (Stavěl jsem pomník nejkrásnější...). Knižně poprvé v *L*; *pL* je strojopisný originál, jehož kopie (1 list, 17 cm × 21 cm) je *R*; (obojí kor. perem). — *L*, *pL*, *R*; *S*.

17 Má Píseň písní] Má píseň písní *pL*, *R*; 23 *Ty pL*] *Ty R*.

Str. 101 *LXVI* (Své přátelství mně zachovalas...). Knižně poprvé v *L*; *pL* je strojopisný originál, jehož kopie (1 list, 18,9 cm × 20,8 cm) je *R* (obojí kor. perem). — *L*, *pL*, *R*; *S*.

12/13 srdce: / odpusť mi *R*] srdce: / Odpusť mi *S*; 16 mě tíží *opL*] mne tíží *pL*] *v oR jako v opL*] *v R jako v pL*.

Str. 102 *LXVII* (Libám-li ti měkkou ruku...). Knižně poprvé v *L*; *pL* je strojopisný originál, jehož kopie (1 list, 17 cm × 21 cm) je *R*; v *R* je v údaji *Kumanovo 8. 5. 1930* za básní dopsán letopočet perem, jímž jsou korigována také obě znění. — *L*, *pL*, *R*; *S*.

12/13 v dlaň. / *Tu R*] v dlaň, / *tu S*; 14 na tom, *R*] na tom; *S*.

Str. 103 *LXVIII* (Teď o samotě někdy se mi zazdá...). Knižně poprvé v *L*; *pL* je strojopisný originál, jehož kopie (1 list, 16,9 cm × 21 cm) je *R*; v *R* je v datu za básní *11. 5. 1930* dopsán letopočet perem, jímž jsou také korigována obě znění. — *L*, *pL*, *R*; *S*.

3 snů mých zbožná něha *R*] snů mých zbožných něha *S*; 13 však *L*] leč *pL*, *R*; 15 mne *pL*] mě *oR*] *v R jako v pL*; 15/16 oslepuje / a bledost *pL*] oslepuje, / a bledost *L*, *oR*] *v R jako v pL*; 21 Však *L*] Leč *pL*, *R*; 28 slzí *opL*] pláče *pL*] *v oR jako v opL*] *v R jako v pL*.

Str. 104 *LXIX* (Měj se dobře v domovině...). Knižně poprvé v *L*; *R* (1 list, 16,9 cm × 20,9 cm, psáno inkoustovou tužkou, na rubu básníkovy soukromé sdělení adresátce, které situuje báseň na přelom let 1929 a 1930, kdy Lída Špačková měla odjet do Moskvy jako sekretářka na Leninovu školu). — *L*, *pL*, *R*; *S*.

Str. 105 *LXX* (Viš o mně všechno, znáš i mou lásku...). Knižně poprvé v *L*; *pL* je strojopisná kopie kor. perem (2 listy očíslované v horním pravém rohu, na rubu prvního soukromá poznámka), jejíž ori-

ginál je *R* (2 listy, 16,8 cm × 20,8 cm). Srov. pozn. k předcházející básni. — *L*, *pL*, *R*; *S*.

1 i mou lásku *opL*] moji lásku *pL*, *R*; 12 volná *L*] volna *pL*, *R*; 13 marná *L*] marna *pL*, *R*; 15/16 srdce, / oddychneš si *L*] srdce. / Oddychneš si *pL*, *R*; 26 zde, kde mi *opL*] zde, kde mně *pL*, *R*; 28 Mám-li však *opL*] Leč mám-li *pL*, *R*; 30 na mě *opL*] na mne *pL*, *R*; 35 pro mě, a *L*] pro mě. A *opL*] pro mne. A *pL*, *R*] pro mne, a *S*.

Str. 107 *LXXI* (Pavouci smutku hlídají mě...). Almanach *Kmene* 1930—1931, str. 84—85 (*AK*), kde s názvem *Pavouci smutku* stejně jako v *OŽ*, *Ž* a *pŽ*. Knižně poprvé v *Ž*. — *L*, *pL*, *OŽ*, *Ž*, *pŽ*, *AK*; *S*.

4 lidé *pŽ*] lidi *AK*; 8 stená *oOŽ*] sténá *OŽ*] v *Ž* jako v *oOŽ*] v *pŽ* a *AK* jako v *OŽ*; 22/23 vidí. / Raněné *AK*] vidí, raněné *S*.

Str. 108 *LXXII. Fotografie*. Knižně poprvé v *Ž*, s tímž názvem i v *pL*, *OŽ* a *pŽ*; *R* (1 list, 17,3 cm × 27 cm, psáno inkoustovou tužkou, za básní datum 24. 4. 1930). — *L*, *pL*, *OŽ*, *Ž*, *pŽ*, *R*; *S*.

8 plout. *pŽ*] plout... *R*; 12/13 chléb, / pod kterým *Ž*] chléb. / Pod kterým *pŽ*, *R*; 15 kleče *Ž*] vkleče *pŽ*, *R*; 16 lkám. *pŽ*] štkám. *R*; v *R* navíc závěrečná strofa:

Ach, vědět aspoň, tího,
co tedy oloupilo,
co do snu nejčistšího
vrazilo nůž!

Str. 109 *LXXIII* (Dvacátá třetí na věži kdes bije...). Rozpravy *Aventina* 6, 1930—1931, č. 4 (16. října 1930), str. 37 (*RA*), s označením *III*; dále srov. pozn. k básni *LIV* (Balvan v sobě nosím...), zde na str. 366. Knižně poprvé v *Ž* s názvem *Noc touhy* stejně jako v *OŽ*, *pŽ* a *R*; *pL* (kor. perem), *R* (1 list, 10,5 cm × 17 cm, strojopis, inkoustovou tužkou doplněn titul a škrtnuta datace *Turnov, červenec 1930*). — *L*, *pL*, *OŽ*, *Ž*, *pŽ*, *RA*, *R*; *S*.

5 ticho červencové noci *R*] ticho v červencové noci *S*; 10 venkovem *opL*] venkem *pL*] v *OŽ*, *Ž*, *pŽ* *RA*, *R* jako v *opL*; 11 Však *opL*] Leč *pL*] v *OŽ* jako v *opL*] v *Ž*, *pŽ*, *RA*, *R* jako v *pL*.

Str. 110 *LXXIV* (Unavené konvalinky...). *Kvart* 1, 1930—1931, č. 3 (leden 1931), str. 192—193 (*K*), s označením 2; dále srov. pozn. k básni *LIII* (Odkvetlo stéblo tonoucího...), zde na str. 366. Knižně poprvé v *Ž* s názvem *Při víně* stejně jako v *OŽ* a *pŽ*; *R* (1 list, 10,6 cm × 17,3 cm, psáno inkoustovou tužkou, v záhlaví červenou pastelkou *II*, za básní údaj *Valencie* — tehdejší vinárna v Mariánské, dnešní Opletalo-

vě ulici — a obyčejnou tužkou připsán letopočet 1931; při horním okraji listu rovněž červenou pastelkou připsáno *I. Odkvetlo stéblo tonoucího*, naznačující určení obou básní k společnému otištění v časopise. — *L*, *pL*, *OŽ*, *Ž*, *pŽ*, *K*, *R*; *S*.

10/11 oblakem, / utkán *K*] oblakem: / utkán *R*.

Str. 111 *LXXV. Palma. Literární rozhledy* 12, 1927—1928, č. 5 (únor 1928), str. 197 (*LR*). Knižně poprvé v *Ž*; s tímž názvem ve všech zněních; *pL* (kor. perem), *R* (1 list, 21 cm × 33,8 cm, strojopis, při horním pravém okraji připsána rukou datace *Leden 1928*). — *L*, *pL*, *OŽ*, *Ž*, *pŽ*, *LR*, *R*; *SVB*, *S*.

1 lide *pL*] lidé *OŽ*] v *Ž*, *pŽ*, *LR* a *R* jako v *pL*; 7 objal přitištěn *pL*] objal, přitištěn *OŽ*] v *Ž*, *pŽ*, *LR* a *R* jako v *pL*; 10 sepni! *L*] sepni. *pL*, *OŽ*, *Ž*, *pŽ*, *LR*, *R*; 19 hedvábná *pL*] hedvábná *OŽ*] v *Ž*, *pŽ*, *LR* jako v *pL*] v *R* jako v *OŽ*; 22 zřící? *oR*] zřící! *R*; 25 bledolící. *pŽ*] bledolící! *LR* a *R*.

Str. 112 *LXXVI* (Když mezi láskou a sudbou svou...). Knižně poprvé v *Ž* s názvem *Smír* stejně jako v *OŽ*; v *pŽ* a *R* s titulem *Smíření*; *R* (1 list, 10,5 cm × 14,8 cm, psáno po obou stranách listu inkoustovou a kor. obyčejnou tužkou). — *L*, *pL*, *OŽ*, *Ž*, *pŽ*, *R*; *S*.

1 sudbou svou *pL*] sudbou zlou *OŽ*] v *Ž*, *pŽ* a *oR* jako v *pL*] osudem *R*; 3 s loďkou svou houpáš se ubohou *oR*] po všechny dny své se potácíš *R*; 5 po špičkách *oR*] něžný host *R*; 6 přijde host něžný *pL*] přijde host něžný *OŽ*] v *Ž* a *pŽ* jako v *pL* I v *oR* jako v *OŽ*] po špičkách přijde *R*; 7 má rozum soucitný v zorníčkách *oR*] soucitným rozumem provázen *R*; 11 <zazvoní stříbrem tvá samota> stříbrem tvá samota zazvoní: *R*; 14 <anděl> posel *OŽ*] posel *Ž*, *pŽ*, *R*; 15—16 <„Kdo ze vši myslí své miluje, / nemiluje již pouze sebe.“> Když strun <y>ám života <pochopíš> rozumíš, / sladko zapomenouti sebe.> Slyšíš-li života struny dout, / sladko zapomenouti sebe. *R*; 17—18 <A nitra čistého modrý květ / v hoři oběti nezaniká.“> A <srdce> nitra čistého modrý květ / v plameni hoře nezaniká. *R*; 20 <Jen srdce kytara ještě vzlyká.> <Srdce, srdce jen tiše vzlyká.> Srdce jen, srdce ještě vzlyká. *R*.

Str. 113 *LXXVII* (V otevřené rány žalu...). Knižně poprvé v *Ž* s názvem *Bez konce* stejně jako v *OŽ* a *pŽ*. — *L*, *pL*, *OŽ*, *Ž*, *pŽ*; *S*.

Str. 117 *LXXVIII* (Pro jednu ženu...). Literární noviny 6, č. 5 (březen 1932), str. 2 (*Ln*). Knižně poprvé v *SD* s titulem *Pro jednu ženu...* stejně jako v *pSD*, *Ln* (zde s datem 20. 1. 1932 za básní) a v *R*; *pL* je strojopisná kopie, jejíž originál je *pSD* (kor. tužkou), *R* (1 list, 17 cm × 21 cm, psáno inkoustovou tužkou, titul doplněn perem, datum 20. 1. 1932 za básní obyčejnou tužkou). — *L*, *pL*, *SD*, *pSD*, *Ln*, *R*; *S*.

6 v pavučině *Ln*] v pavučinách *R*; 8 mu nechte kout *pL*] kout nechte mu *SD*, *opSD*] v *pSD* *Ln*, *R* jako v *pL*; 11 mění se, a tají *pL*] mění se a tají *SD*, *opSD*] v *pSD*, *Ln*, *R* jako v *pL*; 14 prýští *Ln*] pryští *R*; 14/15 milostnou / jak *Ln*] milostnou, / jak *R*; 16 stená *R*] sténá *S*; 18 suchý <svist> list *R*.

Str. 118 *LXXIX* (Zas bledá růže sametová...). Knižně poprvé v *SD* s názvem *Nový úsměv* stejně jako v *pSD*, kde titul doplněn perem; *pL* je strojopisná kopie, jejíž originál je *pSD* (kor. perem), *R* (1 list, 17 cm × 21 cm, strojopisná kopie k nedochovanému originálu, za básní datum 25. 12. 1930). — *L*, *pL*, *SD*, *pSD*, *R*; *S*.

5 Však *L*] Leč *pL*, *SD*, *pSD*, *R*.

Str. 119 *LXXX* (Kdyby má bolest byla jen...). Knižně poprvé v *SD* s názvem *Bolest* stejně jako v *pSD*, kde titul doplněn perem; *pL* je strojopisná kopie, jejíž originál je *pSD* (kor. perem), *R* (1 list, 17 cm × 21 cm, strojopis, na rubu listu datace Únor 1928, doplněná perem). — *L*, *pL*, *SD*, *pSD*, *R*; *S*.

9 Však *L*] Leč *pL*, *SD*, *pSD*, *R*; 11 jí *L*, *pL*, *opSD*] ji *SD*, *pSD*, *R*; 12/13 nezahojí / v tom *opL*] nezahojí. / V tom *pL*] v *SD* a *opSD* jako v *opL*] v *pSD*, *oR* jako v *pL*] v *R* jako v *opL*; 14 jež jasně vzplát by chtěly *L*] jež vzplát by chtěly jasny *pL*, *SD*, *pSD*, *R*; 15 v rakvi z chudoby *L*] v rakvi chudoby *pL*] v *SD* a *opSD* jako v *L*] v *pSD* jako v *pL*; 16 neumřely. *L*] neuhasly. *pL*, *SD*, *pSD*, *R*.

Str. 120 *LXXXI* (Ach, pojeděš-li v neděli...). Knižně poprvé v *SD* s názvem *Prosba milencova* stejně jako v *pSD*, kde je druhé slovo dopsáno perem; *pL* je strojopisná kopie, jejíž originál je *pSD* (kor. perem), *O* (s označením *XXX*, pův. *XXXI*, kor. perem), *R* (1 list, 14,5 cm × 22,8 cm, strojopis, tužkou doplněn titul *Prosba* a perem datace za básní červenec 1927). — *L*, *pL*, *SD*, *pSD*, *O*, *R*; *S*.

5 ústa — sladký *R*] ústa, sladký *S*; 6 se nerozvil *oO*] nerozvil se *O*] v *R* jako v *oO*; 7 vášněmi *R*] vůněmi *S*.

Str. 121 *LXXXII* (Tré neděl. Vteřina, a přece věčnost...). Knižně poprvé v *SD* s názvem *Vzpomínej*, stejně jako v *pSD*, kde titul dopsán perem; *pL* je strojopisná kopie, jejíž originál je *pSD*, *R* (1 list, 18,7 cm × 17,8 cm, psáno inkoustovou tužkou na odtržené polovině dopisního papíru, za básní datum 15. 7. 1927, na rubu listu zapsány první tři verše básně). — *L*, *pL*, *SD*, *pSD*, *R*; *S*.

Str. 122 *LXXXIII* (Teď chtěl bych všechno vzpomínání...). Knižně poprvé v *SD* s názvem *Denně* stejně jako v *pSD* a *R*; *pL* je strojopisná kopie, jejíž originál je *pSD* (kor. perem), *R* (1 list, 17 cm × 21 cm, strojopis, titul a datum 28. 9. 1927 v záhlaví básně dopsány tužkou). — *L*, *pL*, *SD*, *pSD*, *R*; *S*.

1 Teď *L*] Tak *pL*, *SD*, *pSD*, *R*; všechno vzpomínání *pSD*] všechno své vzpomínání *R*; 2 teď *L*] tak *pL*, *SD*, *pSD*, *R*; 8 jsi milenka *pL*] milenka si *SD*] v *pSD*, *R* jako v *pL*; 9 Však *L*] Leč *pL*, *SD*, *pSD*, *R*; 12 počátky, konce *pL*] počátek, konec *SD*, *opSD*] v *pSD* a *R* jako v *pL*.

Str. 123 *LXXXIV*. *M. & M.* Rudé právo 9, č. 31 (5. února 1928), Dělnická besídka str. 1 (*RP*). Knižně poprvé v *SD* s tímž názvem stejně jako v *pL* (strojopisná kopie kor. perem), jejímž originálem je *pSD* (kor. tužkou); v obou těchto zněních původní titul *Míla a Marek* škrtnut a nahrazen definitivním; *R* (1 list, 17 cm × 20,8 cm, strojopisná kopie k nedochovanému originálu, titul *M. a M.* a datum 18. 1. 1928 doplněny inkoustovou tužkou, k iniciálám názvu dopsána celá jména *Míla a Marek* obyčejnou tužkou). — *L*, *pL*, *SD*, *pSD*, *RP*, *R*.

4 rozkvétá; *RP*] rozkvetá; *R*; 5 krásné *pSD*] krásná *RP*] v *R* jako v *pSD*; 6 dva *opL*] dvě *pL*] v *SD* a *opSD* jako v *opL*] v *pSD*, *RP*, *R* jako v *pL*; 9 byl k nim *L*] k nim byl *pL*, *SD*, *pSD*] v *RP* a *R* jako v *L*; 14 kývaly: *L*] kývaly — *opL*] kývaly — — *pL*] v *SD*, *opSD* jako v *opL*] v *pSD* jako v *pL*] kývaly — : *RP*, *R*; 16 čtvero očí *pSD*] očí čtvero *RP*, *R*.

Str. 124 *LXXXV* (Svět je už jediné hnízdo vosí...). Knižně poprvé v *L*; *pL* (psáno perem), *R* (1 list, 10,5 cm × 17 cm, psáno inkoustovou tužkou, letopočet za básní 1932 doplněn tužkou obyčejnou). — *L*, *pL*, *R*.

4 sečou hladoví; *pL*] sečou, hladoví; *R*; 6 usychá *oR*] usýchá *R*; 8 sklizní *opL*] sklízí *pL*] v *oR* jako v *opL*, v *R* jako v *pL*; 10 obzory třísní požáru nach. *opL*] obzory třísní požárů nach. *pL*, *oR*] <naděje vadnou zůstává strach> <a máš jen strach> obzor je stopen v požárů nach. *R*.

Str. 125 *LXXXVI* (Mrazivý víchř událostí...). Knižně poprvé v *L*; *pL* (1 list, 14,8 cm × 21 cm, psáno perem, v záhlaví datum 8. 2. 1932). — *L*, *pL*; *S*.

2 vánicí nemilosrdnou *pL*] vánicí nemilosrdně *S*.

Str. 126 *LXXXVII* (Slavík na střeše mrakodrapu...). Literární rozhledy 12, 1927—1928, č. 9 (červen — červenec 1928), str. 286 (*LR*), kde s názvem *Stesk* stejně jako v *R*. Knižně poprvé v *L*; *pL* (kor. perem, s datem 16. 7. na rubu listu) je strojopisná kopie, jejíž originál je *R* (1 list konceptního papíru, 17 cm × 21 cm, titul básně i autorovo jméno doplněny inkoustovou tužkou, v levém horním rohu razítko *Majetek Girgal*); údaj *Liter. rozhl.*, připsaný červeným inkoustem v pravém horním rohu, a pokyny pro sazeče, předepsané inkoustovou tužkou, dokládají, že jde o předlohu sazby pro časopis; odtud i dvojí typ korektur, autorské (černým inkoustem) a tiskárenské (červeným inkoustem). — *L*, *pL*, *LR*, *R*; *S*.

10/11 šeru, / transatlantiky, *L*] šeru. / Transatlantiky, *pL*, *LR*; 16 zbytečně *opL*] zcela zbytečně *pL*] zbytečně jen *LR*, *oR*] v *R* jako v *pL*. V *R* kromě dvojteček a otazníků bez další interpunkce.

Str. 127 *LXXXVIII* (Probudil jsem se ve čtyři ráno...). Knižně poprvé v *SD* s názvem *Po zlém snu* stejně jako v *pSD*, kde titul dopsán perem; *pL* je strojopisná kopie, jejíž originál je *pSD*; *R* (1 list, 18,7 cm × 30 cm, psáno perem na výšku po jedné straně dopisního papíru, za básní autorův přípis *Líbá Tě Standa* a datum 25. 1. 1932). — *L*, *pL*, *SD*, *pSD*, *R*; *S*.

11 statečnost *R*] skutečnost *S*; 12 mne *pSD*] mě *R*.

Str. 128 *LXXXIX* (Kytíčku jahod na rty přitiskla mi...). Rozpravy Aventina 5, 1929—1930, č. 13—14 (19. prosince 1929), str. 162 (*RA*), s názvem *Píseň* stejně jako v *SD*, *pSD* a *R*. Knižně poprvé v *SD*; *pL* je strojopisná kopie, jejíž originál je *pSD*, *R* (1 list, 17 cm × 21 cm, strojopisná kopie k nedochovanému originálu, titul dopsán tužkou, datace *Léto 1929* za básní perem). — *L*, *pL*, *SD*, *pSD*, *RA*, *R*; *S*.

1 přitiskla mi, *pSD*] přitiskla mi; *RA*] v *R* jako v *pSD*.

Str. 129 *XC* (Starému námořníku...). Knižně poprvé v *SD* s názvem *Zasnoubení* stejně jako v *pSD*, kde titul dopsán perem; *pL* a *pSD* jsou strojopisné kopie k témuž nedochovanému originálu, v *pSD* při dolním okraji poznámka tužkou pro sazeče k zařazení básně (*mezi básně Píseň a Letovisko*), na rubu listu razítko se jménem a adresou nakladatelky Erny Janské; *R* (1 list, 17 cm × 20,8 cm, strojopis, s názvem *Impro-*

vizace pro Lidku, část druhá; datace za básní srpen 1927 dopsána inkoustovou tužkou). — *L*, *pL*, *SD*, *pSD*, *R*; *S*.

9 laská *pSD*] laská *R*.

Str. 130 *XCI* (Na splavu mi bílá voda...). Rozpravy Aventina 7, 1931—1932, č. 2 (24. září 1931), str. 12 (*RA*), kde s názvem *Letovisko* stejně jako v *SD*, *pSD* a *R* a kde spolu s verši *XCV* (*Reminiscence*) a *XCVI* (*Netrhej roušku mezi námi*) pod společným titulem *Ž nových básní*. Knižně poprvé v *SD*; *pL* je strojopisná kopie, jejíž originál je *pSD*; *R* (1 list, 17 cm × 21 cm, strojopisná kopie k nedochovanému originálu, za básní datace *Srpen 1931*). — *L*, *pL*, *SD*, *pSD*, *RA*, *R*; *S*.

Str. 131 *XCII* (Pomalu, den ze dne a rok po roce...). Almanach Kmene na rok 1931—1932, str. 9 (*AK*), s názvem *Píseň*. Knižně poprvé v *SD* s titulem *Koráb* stejně jako v *pSD*, kde název dopsán perem; *pL* je strojopisná kopie, jejímž originálem je *pSD* (kor. perem). — *L*, *pL*, *SD*, *pSD*, *AK*; *S*.

4 i hudbou *pSD*] i s hudbou *AK*; 5 mořem je *pL*] moře je *SD*] v *pSD* a *AK* jako v *pL*; 12/13 hodiny, / opuštěn *AK*] hodiny. / Opuštěn *S*; 14 snem: *pl*, *SD*, *pSD*, *AK*] snem, *L*.

Str. 132 *XCIII. Polemičky*. Rozpravy Aventina 3, 1927—1928, č. 6—7 (8. prosince 1927), str. 70 (*RA*), s názvem *Ž nových básní Stanislava K. Neumanna. Polemičky* a s dedikací *A. M. Pišovi*. S definitivním titulem také v *pL*, *L*, *SD* (zde knižně poprvé) a v *pSD*, dedikace vynechána v *L* a *SD*, vymazána v *pL* (strojopisná kopie, jejímž originálem je *pSD*) a škrtnuta v *pSD* (kor. perem a tužkou); *R* s názvem *Verše* dochován pouze u třetí části (1 list, 17 cm × 21 cm, psáno perem, za básní Neumannův autograf, při levém dolním okraji doplněno tužkou datum 5. 10. 1929). — Básně reagují na Pišovy recenze Písní o jediné věci (*S. K. Neumann včera a dnes, Literární svět* 1, č. 4, str. 3—5, 7. 11. 1927, a Neumannovy Písně o jediné věci, *Právo lidu* 36, č. 269, str. 9, 13. 11. 1927), srov. zde str. 337.

Str. 132 1 (Ano, pozitivní krásu...). — *L*, *pL*, *SD*, *pSD*, *RA*; *S*.

8 pro mne *pL*] pro mě *SD*, *opSD*] v *pSD*, *RA* jako v *pL*.

Str. 132 2 (Po zemi chodím, mezi lidmi žiji...). — *L*, *pL*, *SD*, *pSD*, *RA*, *R*; *S*.

5 evoluce *L*] revoluce *pL*] v *SD* a *opSD* jako v *L*] v *pSD* jako v *pL*] v *RA* jako v *L*.

Str. 133 3 (Jen jednou v životě snad nedoufáš v své štěstí...). — *L*, *pL*, *SD*, *pSD*, *RA*, *R*; *S*.

2 paprsek *pL*] obláček *SD*, *opSD*] v *pSD* jako v *pL*] v *RA* jako v *SD*] v *R* jako v *pL*; 6 s životem — *RA*] s životem. . . *R*; 7 Však *L*] Leč *pL*, *SD*, *pSD*, *RA*, *R*] v *SD* jsou verše 1, 3, 9 vysunuty o čtyři typy.

Str. 134 *XCIV. Píseň trampova*. Knižně poprvé v *SD* s názvem *Píseň trampa* stejně jako v *pSD* a *R*; *pL*, kde s definitivním titulem (konečná úprava strof naznačena inkoustovou tužkou), je originál strojopisu, jehož kopie je *pSD* (členění strof vyznačeno perem); v obou zněních dopsán perem i název; *R* (1 list, 16,8 cm × 21 cm, psáno perem na rubu strojopisu *Dějin lásky*, letopočet 1932 za básní připojen dodatečně; po délce pravého okraje autorova poznámka: „*Tohle asi do knížky nedám, ale opiš to prosím, abychom to měli všecho.*“). — *L*, *pL*, *SD*, *pSD*, *R*; *S*.

5 vlašťovkou *L*] vlašťovkou *pL*] v *SD* jako v *L*] v *pSD* a *R* jako v *pL*; v *pL* a *SD* je levý okraj básně zarovnan; v *R* jsou verše 9—12, 21—24 a 33 až 36 přiřazeny k předcházející strofě, verše 22—24 a 34—36 nedopsány, naznačeno pouze opakování refrénu.

Str. 136 *XCV. Reminiscence*. Rozpravy Aventina 7, 1931—1932, č. 2 (24. září 1931), str. 12 (*RA*), dále srov. pozn. k básni *XCI* (Na splavu mi bílá voda. . .), zde na str. 375. Knižně poprvé v *SD*; *pL* (strojopisná kopie k nedochovanému originálu), *pSD* (strojopis kor. perem); ve všech zněních z týmž názvem, v *pSD* dopsaným perem. — *L*, *pL*, *SD*, *pSD*, *RA*.

12 jsme *pL*, *SD*, *pSD*, *RA*] jsem *L*; 16 v harému! *opL*] v harému. *pL*] v *SD* a *pSD* jako v *opL*] v harému? *RA*.

Str. 137 *XCVI* (Netrhej roušku mezi námi. . .). Rozpravy Aventina 7, 1931—1932, č. 2 (24. září 1931), str. 12 (*RA*), s názvem *Prosba*; dále srov. bibl. údaj k básni *XCI* (Na splavu mi bílá voda), zde na str. 375. Knižně poprvé v *SD* s titulem *Prosba básníková* stejně jako v *pSD*, kde titul dopsán perem; *pL*, *pSD* (kor. tužkou) a *R* (1 list, 12,3 cm × 20,8 cm) jsou strojopisy, v *R* datum 13. 3. 1931 za básní připsáno inkoustovou tužkou. — *L*, *pL*, *SD*, *pSD*, *RA*, *R*.

2 mušelín *R*] muselín *S*; 6/7 vidinou, / jak ševel *R*] vidinou. / Jak ševel *S*.

Str. 138 *XCVII* (Slyšeli jste tu píseň. . .). Plán 1, 1929—1930, č. 4, str. 243 (*Pl*), místo titulu * *. Knižně poprvé v *SD* s názvem *Nic hlasitého* stejně jako v *pSD*; *pL* je strojopisná kopie, jejíž originál je *pSD*. — *L*, *pL*, *SD*, *pSD*, *Pl*; *S*.

2 jdouc ulicí mlčky *Pl*] jdouc mlčky ulicí *S*; 14/15 cudného civismu / plaše *L*] cudného civismu, / plaše *pL*, *SD*, *pSD*, *Pl*; 23 *v SD* rozdělen do dvou veršů: poněvadž za ním trpělivě, / po špičkách chodívám.

Str. 139 *XCVIII* (Nad tvýma zavřenýma očima...). Knižně poprvé *v SD* s názvem *Má něha* stejně jako *v pSD*, kde dopsán perem; *pL* a *pSD* (zde kor. perem) jsou strojopisné originály, *R* (1 list, 20,8 cm × 33,5 cm, psáno perem na rubu strojopisu *Dějín lásky*, kor. odlišným inkoustem a inkoustovou tužkou, za básní datum 18. 1. 1932). — *L*, *pL*, *SD*, *pSD*, *R*.

3 a nad slézovým jejich sladkým stínem *oR*] a nad jejich slézovým stínem *R*; 6 když tichá rozkoš znává ho *oR*] když rozkoš znává jej *R*; 7/8 hrozny těžkými, / nebo snad *pL*] hrozny těžkými / nebo snad *SD*, *opSD*] *v pSD* jako *v pL*] *v R* jako *v SD*; 9 jež dálná svatyně <sem dala> mi darovala *oR*] jež z daleké sem přišly svatyně *R*; 13 *v snách L*] *ve snách pL*] *v SD* a *opSD* jako *v L*] *v pSD* jako *v pL*] *v R* jako *v L*; 14 <jako> jak *R*; 15 po něžné pak plavbě *oR*] po milostné plavbě *R*; <zušlechtěný> zušlechtěný *R*; 19 kde vše *oR*] jež vším *R*; 19/20 udiví, / vždy znova *pL*] udiví / vždy znova *SD*, *pSD*, *R*.

Str. 140 *XCIX* (Máš ráda měsíc, když se dívá...). Knižně poprvé *v SD* s názvem *Cynthia* stejně jako *v pSD* a *R*; *pL* a *pSD* (zde perem škrtnuto *v* záhlaví autorovo jméno, při dolním okraji poznamenán údaj o zařazení básně a na rubu razítko se jménem a adresou nakladatelky Erny Janské) jsou strojopisné kopie k témuž nedochovanému originálu, *R* (1 list, 20,8 cm × 34 cm, psáno tužkou na rubu strojopisu *Dějín lásky*). — *L*, *pL*, *SD*, *pSD*, *R*; *S*.

13 když tu mění *L*] když kol mění *pL*, *SD*, *pSD*, *oR*] jenž kol tu mění *R*; 15 Tak někdy tvoje tvář *oR*] Tak Tvoje tvář *R*; 16 jarní krajinu *oR*] sladkou krajinu *R*; 18/19 bolestí, / a jsem *pL*] bolestí / a jsem *SD*, *opSD*] *v pSD* a *R* jako *v pL*.

Str. 141 *C* (Poprvé ve svém životě celém...). Knižně poprvé *v SD* s názvem *Poprvé* stejně jako *v pSD*, kde titul dopsán perem; *pL* (kor. perem) je strojopisná kopie, jejíž originál je *pSD* (kor. tužkou), *R* (1 list, 17 cm × 21 cm, za básně připsáno perem datum 8. 1. 1932). — *L*, *pL*, *SD*, *pSD*, *R*; *S*.

3 <nelze slovy mi> nelze mi slovy *R*; 6 tichne *opL*] ztichne *pL*] *v SD* a *opSD* jako *v opL*] *v pSD* jako *v pL*] *v R* jako *v opL*.

Str. 142 *CI* (Co bych byl bez tebe?...). Literární noviny 6, č. 2 (únor 1932), str. 2 (*Ln*), s názvem *Píseň* stejně jako *v R*. S titulem *Jsem* *v SD* (kde knižně poprvé) a *pSD* (strojopis kor. tužkou); *pL* (strojopisná

kopie k nedochovanému originálu), *R* (1 list, 10,3 cm × 17 cm, psáno perem, tužkou doplněno za báseň datum *Únor 1932*). — *L*, *pL*, *SD*, *pSD*, *Ln*, *R*; *S*.

6 trčí jen *L*] suše čníci *pL*] v *SD* jako v *L*] v *pSD*, *Ln* a *R* jako v *pL*; 14/15 práce <, >. *R*.

Str. 143 *CII* (Kdybys byla z mramoru...). Knižně poprvé v *SD* s názvem *Žahradníkovo hoře* stejně jako v *pSD*, kde titul dopsán perem; *pL* a *pSD* jsou strojopisné originály kor. perem, k *pL* je dochovaná kopie ve složce *pŽ*; *R* (1 list, 17 cm × 20,8 cm, psáno perem na rubu strojopisu *Dějin lásky*, za básní datum *31. 1. 1932*). Neumanna k básni inspiroval tehdy oblíbený Hašlerův foxtrot Až já půjdu do nebe, na jehož melodii text složil; o vzniku básně srov. pasáž z knihy Lidy Špačkové Takový byl, 1957, str. 13–14. — *L*, *pL*, *SD*, *pSD*, *pŽ*, *R*; *S*.

2 nahoru *pSD*] nahorů *R*; 22 listopad <, >: *R*; 30 pozdě! *ed.*] „pozdě!“ *L*, *pL*, *pŽ*] „pozdě“ *SD*, *pSD*] v *R* jako v *L*] „Pozdě!“ *S*.

Str. 144 *CIII* (Březnové slunce už by hráti chtělo...). Knižně poprvé v *L*; *pL* je strojopisná kopie, jejíž originál je *R*₂ (1 list, 14,8 cm × 20,8 cm, kor. perem), uložený v rukopisné složce stejně jako *R*₁ (1 list, 11 cm × 20,8 cm, psáno dvojím inkoustem na rubu strojopisu *Dějin lásky*, s datem *14. 4. 1932* za básní); v obou rukopisných verzích s titulem *Studené jaro*. — *L*, *pL*, *R*₂, *R*₁; *S*.

2 růměnec *R*₁] ruměnenec *S*; 3 vráscitě *R*₂] vrasčité *R*₁] 5 dobrým *R*₁] drobným *S*; 7 znova *R*₁] znovu *S*; 8 zamrzajících zas řek *oR*₂] znova zledovělých řek *R*₂] v *R*₁ jako v *oR*₂; 9 navrací se zina *oR*₁] přemožena zima *R*₁; 10 ač přemožena znova *oR*₁] se vrací ozubena *R*₁; 15 Nakonec < však > země *oR*₁] A přece země *R*₁; < výskne > výsknou *R*₁; 16 < a jaro nakonec provede svou > a jaro provede zas přec jen svou *oR*₁] nakonec provede přec jaro svou *R*₁; 17 Však žebráci, jak dříve zimou lysou *oR*₁] A jarem tím jak dříve zimou tesknou *R*₁; teď jarem půjdou se svým břemenem *oR*₁] žebráci půjdou s břemenem svých snů *R*.

Str. 145 *CIV* (Nevěř srdci, je to zrádný sval...). Knižně poprvé v *SD* s názvem *Žrada* stejně jako v *pSD*, kde titul dopsán perem; *pL* a *pSD* jsou originály strojopisů, *R* (1 list, 15,2 cm × 18,7 cm, psáno perem na první straně dopisního papíru, na jehož třetí straně je autorovo sdělení: „Musím jít hned po prvním k Brumlíkovi a ovšem konečně i — k Rösslerovi. V srdci to vězí, potvoře. Už nikdy nebudu o něm poeticky mluvit. Má drahá, drahá! Líbá Tě Standa.“ (Dr. Brumlík byl Neumannův ošetřující lékař, dr. Resler, právník, básníkův přítel.) Za básní datum *26. 1. 1932*. — *L*, *pL*, *SD*, *pSD*, *R*; *S*.

5/6 nebije, / láska *pSD*] nebije. / Láska *R*.

Str. 146 *CV* (Navždy nám, navždy odkvetlo jaro...). Jarní almanach Kmene. Jízdní řád literatury a poezie, 1932, str. 104—105 (*ĴAK*), s názvem *A přece* stejně jako v *SD*, *pSD* a *R*. Knižně poprvé v *SD*; *pL* a *pSD* (zde poznámka o zařazení básně) jsou strojopisné kopie k témuž nedochovanému originálu. *R* (1 list, 10,7 cm × 17,2 cm, psáno inkoustovou tužkou, datum 18. 3. 1932 v záhlaví básně škrtnuto tužkou obyčejnou). — *L*, *pL*, *SD*, *pSD*, *ĴAK*, *R*; *S*.

Str. 147 *CVI. Srdcová dáma*. Rozpravy Aventina 4, 1928—1929, č. 31 (duben 1929), str. 305—306 (*RA*). Knižně poprvé v *SD*; *pL* je strojopisná kopie, jejímž originálem je *pSD* (kor. tužkou a perem); *R* (2 listy, 20,3 cm × 29,2 cm, strojopisná kopie k nedochovanému originálu, kor. perem); v *RA* bez interpunkce; v *SD* verše 1, 3 a 10 vysunuty o čtyři typy. — *L*, *pL*, *SD*, *pSD*, *RA*, *R*; *S*.

3 Zesteronásoben *pSD*] Zestonásoben *RA*] v *oR* jako v *pSD*] v *R* jako v *RA*; 12 snů... *pL*] snů. *SD*, *opSD*] v *pSD* jako v *pL*] v *R* jako v *SD*; 24/25 Písně písni, / a zraky *pL*] Písně písni / a zraky *SD*] v *pSD* a *R* jako v *pL*; 28 Niel. *pL*] Niel... *SD*, *pSD*] v *R* jako v *pL*; 34 na jih *L*] na Jih *pL*, *pSD*, *RA*, *R*; 36/37 rád, / a láska *R*] rád. / A láska *S*; 39 kompromitovaná *pL*, *SD*, *pSD*, *RA*, *R*] kompromitována *L*; 49 pavučina *pL*] pavučinu *SD*] v *pSD*, *RA* a *R* jako v *pL*; 52 chce býti *R*] chce být *S*; 53 něha *pL*] něhu *SD*] v *pSD*, *RA* a *R* jako v *pL*; hedvábných *RA*] hedbávných *R*; 55 po dvou znova objevené tvoří v *SD* samostatný verš; 58 tajemství; *pL*, *SD*, *pSD*, *R*] tajemství: *L*; všecka svá tajemství tvoří v *SD* samostatný verš; 64 za tímto veršem následuje v *RA* strofa, která je v *R* škrtnuta a v dalších zněních chybí:

Pro ni bys obral s velikým nadšením
línou samičku bankéřskou o kožich
prodajnou star-kýč o skvosty
kdyby jen byly pravé

74 vystaveného *pL*] vystavěného *SD*, *opSD*] v *pSD*, *RA* a *R* jako v *pL*;
78/79 jména, / a nepřebil *pL*, *SD*, *pSD*, *R*] jména / a nepřebil *L*.

Str. 151 Z PÍSNÍ O JEDINÉ VĚCI

Str. 153 *Mudřec*. Rudé právo 7, č. 303 (25. prosince 1926), Dělnická besídka str. 1; dále srov. pozn. k básni *XV. Fred*, zde na str. 354. Knižně poprvé v *PĴ*. — *PĴ*, *RP*.

Str. 154 *Píseň*. Rudé právo 6, č. 254 (1. listopadu 1925), Dělnická besídka str. 2 (*RP*). Knižně poprvé v *PĴ* s tímž názvem. — *PĴ*, *RP*.

3 ví *PĴ*] víš *RP*; 4 a 5 vrátí *PĴ*] vrátíš *RP*.

Koncem května 1935 — ve dnech autorových šedesátin, široce připomínaných v české kulturní veřejnosti — vydal František Borový jako 13. svazek Spisů novou Neumannovu básnickou sbírku *Srdce a mračna*; podtitul zní *Básně a songy 1933—1935*: tak aspoň je — správněji — uvedeno v tiráži knihy, zatímco na titulní straně i v seznamu Spisů na obálce čteme 1934—1935. — Obálku navrhl Eduard Milén, vytiskla Akciová moravská knihtiskárna Polygrafie v Brně. Toto vydání stejně jako *Láska* bylo tištěno výhradně malými písmeny.

Všechny básně sbírky kromě šesti (*Na jarní zemi*, *Na horách*, *Nezaměstnaný*, *Zavřel jsem knihu...*, *Nad filmovou fotografií eskymácké matky* a *Poděkování Sovětskému svazu*) byly už ve chvíli vydání sbírky známy z předchozích otisků. Z těchto 48 básní byla největší část — 28 — publikována v Lidových novinách (*LN*), 10 v české mutaci satirického týdeníku *Simplicus* (*Sp*), jehož vydavatelem a odpovědným redaktorem byl Franta Bidlo, dále po dvou ve čtrnáctideníku *Listy pro umění a kritiku* (*LUK*) redigovaném Bedřichem Fučíkem, v nakladatelském listě Otakara Štorcha Mariena *Rozpravy Aventina* (*RA*), v měsíčníku *Středisko* řízeném v té době Bedřichem Václavkem (*St*) a v *Rozhledech* po literatuře a umění, orgánu Svazu knihkupců a nakladatelů, který vedl František Halas; kromě toho se po jedné básni z budoucí sbírky poprvé objevilo v *Almanachu Kmene* 1934—1935 připravovaném Klubem moderních nakladatelů (*AK*) a v Neumannově knize prozaických reportáží *Československá cesta I* (*ČČ*) vydané v dubnu 1934. Existují ovšem i další otisky veršů na jiných místech než na stranách *Srdce a mračen* — v *Přítomnosti*, *Haló novinách* a jinde —, ale ty patří k básním už nějak zveřejněným a zde nás nemusí zajímat.

Nejstarší básní sbírky je patrně *Žena*; byla otištěna (s titulem *Růst*) sice až 2. dubna 1933, dochovala se však — jako jediná z celé knihy — rukopisně, a to mezi milostnými verši z přelomu dvacátých a třicátých let, jimž je stylově a tematicky celkem dost blízká; rukopis je dodatečně datován údajem „1928?“. Lze se domnívat, že ji básník do *Lásky* nezařadil proto, že promlouvajícím subjektem je zde žena, zatímco v celé *Lásce* — kromě dvou dialogů — je to vždycky muž.

Vlastní období *Srdce a mračen* začíná však až s rokem 1933. Uvážíme-li, že poslední básně *Srdcové dámy* pocházejí patrně už z prvních měsíců 1932 a že ani z předchozího roku 1931 nemáme doloženou zvlášť hojnou lyrickou tvorbu, ukazuje se, že mezi *Láskou* a *Srdcem a mračny* bylo dost dlouhé období básnického odlivu. Žeň nově vzniklých a publikovaných básní z roku 1933 je jen o něco bohatší. Stále tu ještě doznívá *Láska*: tak v polemické *Odpovědi*, která je první časopisecky uveřejně-

nou básní *Srdce a mračen* (22. ledna), ve *Smíchu* (publikovaném sice až o rok později, ale připomínkou v textu — „Osm let brzy bude tomu, kdy květem vešlas . . .“ — datovaná do jara 1933), nemluvě o dvou básních do sbírek nezařazených.

Ohlášení nejen nové sbírky, ale celé nové etapy Neumannovy tvorby představuje teprve báseň *Funus* (otištěná v březnu 1933); vycházejí z bezprostředně viděného výjevu z života prostých lidí s množstvím charakteristických reálných detailů směřuje tu Neumann k objektivní lyrice s výpravným jádrem, nesené metodou realistické typizace — chtělo by se říci poprvé, i zde se však vybaví řada antecedencí už od sbírky *Sen* o zástupu zoufajících po *Nové zpěvy* a knížku 1914—1918. Také přátelský tón oslovení druhého člověka, potkaného poprvé a naposled, ale spjatého s mluvčím poutem společného lidství, známe už z dřívějška, zde však dospívá Neumann k maximální přirozenosti a uvolněnosti výrazu a ve všech čtyřech sbírkách, které ještě napíše, se tento tón objeví v textech nejvřelejších a básnicky nejkonkrétnějších.

Význam jara 1933 pro Neumannovo vykročení na nové cesty básnické vyvstane ještě daleko zřetelněji, odhodláme-li se uznat správnost velice pravděpodobné hypotézy, že vedle *Funusu* a *Setkání s velickou rodinou* (inspirovaného posezením ve společnosti prostých lidí v břevlaské restauraci 2. května 1933, viz dále) patří svým vznikem do týchž měsíců také báseň *Člověk s krajícem*, vyslovující — opět s hlubokým, intimním pochopením pro pracujícího člověka a neznámého přítele — bolestné vytržení průmyslového dělníka z domácího prostředí a přírody; báseň byla otištěna až 1934, ale už v polovině února, takže její autentická jarní scénérie může pocházet jedině z roku předchozího (a navíc, není-li tu motiv „džbánek vína“ pouhou rýmovou výplní, ukazoval by také někam na jižní Moravu nebo na Slovensko). Tím se však zároveň klade otázka datace básně *Lidé s modrými konvičkami*, která má s básní *Člověk s krajícem* společnou celou řadu tematických i stylových rysů; vnější evidence pro její původ z jara 1933 však není.

Jestliže Neumann v roce 1933 nepublikoval mnoho básní, udělal si tu pro mnohé počinek, a to právě ve směru, který vyznačily *Funus* a *Člověk s krajícem*. Šest měsíců — od 28. dubna do 28. října — strávil se svou přítelkyní na cestě kolem republiky, přičemž jeho hlavní povinností bylo zasílání reportážních fejetonů *Lidovým novinám*; jejich zpracováním pak vznikla dvoudílná *Československá cesta* (I — 1934, II — 1935). O konkrétní poznatky, viděné krajiny, prožítá setkání z této cesty se opírá řada básní nejen v *Srdci* a *mračnech*, ale i v *Sonátě horizontálního života* (1937) a *Bezedném roce* (1938). V období *Srdce* a *mračen* jsme napočítali 12 básní s touto inspirací: jedna z nich vyšla pouze časopisecky (*V nemoci*), tři jen knižně v *Československé cestě* I

(*Mapa, Bratislavská meditace, Žpěv shůry*), jedna až v Sonátě horizontálního života (*V Karpatech*), zbývajících 7 — všechny kromě jedné (*Na horách*) předtím publikovány v Československé cestě I anebo v časopisech — se stalo součástí Srdce a mračen.

Je zajímavé, že pro sbírku nevyužil Neumann ani všechno, co měl už dokončeno a co se týkalo Zakarpatska: není vyloučeno, že si tyto básně (nebo nebyly-li dosud napsány, příslušné náměty a motivy) šetřil pro pozdější publikaci věnovanou výlučně milovanému nejvýchodnějšímu cípu republiky. Existoval-li takový plán, byl jen do jisté míry realizován v prvním oddílu sbírky *Bezdný rok*. — Zaměření k realistické konkrétnosti a motiv přátelské komunikace s neznámým třídním bližním se v básních z cesty rozvíjí a utvrzuje, zároveň přibývá zejména krajinomalebných motivů. Po mnoha letech převážně městské poezie převažuje u Neumanna znovu příroda, plenér.

V mezidobí pražského pobytu (listopad 1933—duben 1934) jsou zřejmě nejprve dopracovány první básně z cesty, pak však Neumanna nakrátko pohlcuje zcela jiný typ poezie. Od března do června se v česko-německém časopise *Simplicus* objevují překlady songů německých antifašistických emigrantů, a brzy i několik původních Neumannových skladeb v podobném duchu; nebyly asi psány bez vzpomínky na kuplety pražských předválečných zpěvních síní. Výběrem z těchto útočných publicistických veršů je oddíl *Songy nenávisli* v Srdci a mračenech. Z původních básní je tu však pouze jeden v pravém smyslu „song“ (což zde znamená aktuální satirickou píseň spjatou s levicovým hnutím — žánr, který po značném uměleckém přetvoření se tak výrazně uplatnil např. v dramatech Bertolta Brechta) — *Song* (původně *Žpěv*) *bulvární krysy*. Z ostatních textů vedle programového reflexivního epigrafu je *Stavisky* publicistickým pamfletem vzdáleným písňovosti a *Chvála korupce* blasfemickou parodií básníkůvých vlastních rétorických ód z Nových zpěvů, závěrečná obšírná báseň *Sypejte ptáčkům* pak proudem trpkých lyrických a satirických glos, která se do okruhu songů nehlásí ani dobou svého vzniku (zima 1935). Největší část Neumannovy produkce pro *Simplicus* byla uveřejněna v průběhu jediného měsíce — dubna 1934. Přesto tato spolupráce zanechala v Neumannově díle trvalou stopu, a také žánr songu se znovu vynoří v několika básních Sonáty horizontálního života.

V dubnu 1934 odjel Neumann na léčení srdce do Poděbrad a vzápětí se tam s Lídou Špačkovou usadili natrvalo. Polabské město a okolní příroda se básníkovi na několik let staly významnou inspirací. Obdobně jako vzpomínky na cestu po republice byly mu i bezprostřední zážitky a pozorování z rybářských hodin u Labe, z procházek středočeskou krajinou a poučeného sledování drobných přírodních událostí dalším zdro-

jem konkrétních motivů pro realistickou tvorbu; do zdánlivého poklidu přírodních scénérií a nálad rušivě, výhrůžně přitom zaznívá hlas společenského dění. — Po pozdravu léčivé vodě nového domova (báseň publikovaná jen časopisecky v květnu 1934) se tvorba tohoto typu postupně rozbíhá, ve *Zpěvu pro rákosníka* z konce léta téhož roku dospívá k prvnímu vrcholu, pokračuje celý podzim a pak znova na jaře 1935. Tyto verše doplněné několika významnými texty z loňské cesty po republice se staly jádrem prvního, titulního oddílu *Srdce a mračen*. Při všech modifikacích tradičního žánru, jaké způsobil příliv aktuálně politických a sociálních motivů, je to stále v podstatě přírodní lyrika (se zřetelně vymezenou pozicí subjektu v krajinném okolí), a proto nepřekvapuje, že tento oddíl je i komponován ve shodě s tradicí podle cyklu ročních období: scénérie se mění, nehledíme-li k meditativnímu úvodu a závěru, od března do prosince. Jak známo, užil Neumann tohoto řazení už v *Knize lesů*, vod a strání, a zdaleka to není jediný rys, který jeho přírodní lyriku třicátých let spojuje s vrcholným dílem jeho přírodní poezie předválečné. Stejně jako tam užívá Neumann i nyní konkrétních, odstíněných pojmenování pro obraz přírodních reálií, stejně nazírá přírodní situaci ne jako stav, ale jako výsledek minulých a zdroj budoucích dějů, tedy v její dynamice, stejně shledává v přírodě znamení zákonitosti a řádu, které jsou mu mírou dezorganizovanosti v disharmonickém společenství lidí.

Tak jako se autor *Lásky* opřel o erotickou poezii svého postsymbolistického období (sbírky *Sen o zástupu zoufajících* a jiné básně a *Hrst květů z různých sezón*) i o zkušenost svých tehdejších generačních druhů (Gellner, Toman), tak se nyní básník *Srdce a mračen* rozpomíná na svou *Knihu lesů* a pro poezii socialistického realismu čerpá z jejích zdrojů. Zdaleka přitom nejde jen o básnickou techniku. Je příznačné, že ve velkém a upřímném rozhovoru s přírodní bytostí, ve *Zpěvu pro rákosníka*, připomíná své moravské období a srovnává s ním svou situaci současnou. V jeho interpretaci se doba prožitá na březích Svitavy jeví jako ovládaná „iluzí míru“, současnost pak jako období vnější i niterné disharmonie. — Těžištěm duchovního světa *Knihy lesů* byla představa „vteřiny“, oddané až do dna prožité a vyslovené v plnosti svého dozrání; nyní Neumann vidí především zábrany, které se staví mezi člověka a jeho životní naplnění. Otevřeně se zná k této situaci moderního subjektu, jehož „zde“ a „teď“ je opětovně narušováno vědomím konfliktů, krivd a nerealizovaných snů v širších rozlohách prostoru a času, v měřítku lidského rodu. Činí tak s vědomím, že právě proto „vteřina“ přichází o plnost své barvy a vůně, že mu „to rejstříkem jen jedovatě vrčí“ — že vystavuje zkoušce i estetickou působivost svých básní a že i v tomto ohledu svět *Knihy lesů* se pro něho stává

ztraceným rájem. Netají se svou hořkostí, neboť cítí, že právě v hořkosti jsou zdroje životní pravdy a že ona vypovídá o ovzduší epochy, která spoluvytvářela tuto poezii.

Dala-li přírodní poezie zejména z prvního poděbradského roku osu prvnímu oddílu, jsou do oddílu třetího shrnuty básně nejrozmanitějšího původu i žánru. (Název *Co život dal* cituje titul známé Vrchlického sbírky a stejně jako tam a jako třeba v Hrsti květů z různých sezón naznačuje, že jde o volné spojení básní různé provenience.) Jsou tu nejstarší i nejpozdější verše sbírky, z mezidobí pak dvě básně z cesty po republice a několik básní polemických a meditativních. V nich se formuje — jako výsledek koncentrace a s využitím mluvního stylu a metricky pravidelného verše, jak krystalizoval v oproštěných básních Lásky — aforistický styl pozdní Neumannovy reflexivní a programové poezie. V básních, kde mluví hrdina netotožný s autorem, lze pozorovat snahu o charakteristiku mluvčího způsobem jeho projevu: vedle drsného vyjadřování Nezaměstnaného stojí telegrafický styl monologu zavražděného antifašisty, který vysílal do Hitlerova Německa z československého území. (Báseň *Hrdina* je zároveň posledním časopisecky publikovaným textem *Srdce a mračna*; byla otištěna 4. dubna 1935; pozdější verše z časopisů jsou už jen přetisky, které měly upozornit na ukončenou a brzy už i vydanou sbírku.)

K časově posledním básním sbírky *Srdce a mračna* patří i hymnické *Poděkování Sovětskému svazu*, které spolu s dalšími pěti básněmi bylo poprvé otištěno až v knize. Lída Špačková uvádí, že na něm St. K. Neumann pracoval po několik měsíců — pravděpodobně tedy v prvních měsících 1935. Neumannův dávný rozevlátý apostrofický sloh s předlouhými souvětími, do nichž kromě oslavných výroků se vejde i řada kontrastních věcně charakterizujících motivů, styl rozvinutý v ódách Nových zpěvů, je tu obohacen o nové tóny; reprezentovány jsou především osobními, vyznavačskými verši refrénu, kde jsou rytmus a eufonická hlásková seskupení podobné jako v některých Neumannových kolektivních hymnách dvacátých let. Je to závěr sbírky a zároveň poslední báseň tohoto ódického žánru, kterou nám Neumann zanechal.

Autorovy šedesátiny a jeho nová kniha byly příležitostí také pro literární kritiky, aby připomněli Neumannovu aktivitu nejen jako „velký kus české poezie, ale i kus českého života společenského“ (Hora). Ohlas sbírky zaměřené polemicky — v zobrazení vnitřního sváru básnickovy víry a beznaděje „uprostřed rozlomeného věku“ nebo v konfliktu dvou různých životních principů — odpovídal rozjitřenosti doby v polovině třicátých let.

Vědělo se, že básník je vážně nemocen. O to víc upoutala kniha svědčící o „zvýšené básnické rozhodnosti, s níž... píše své verše obnovené síly, ať „stříbrné“ či chmurné, ať přívětivé a konejšivé či nepřátelské a popuzující“ (Vodák). To konstatovala dobová kritika shodně, stejně jako skutečnost, že ani tentokrát nezůstal Neumann nic dlužen tradici své poezie, orientované k motivům zakotveným ve smyslovém vnímání. Shodně také shledávala patrnou spojnici mezi současnou Neumannovou poezií protestu a revolty a jeho prvními knihami. Kontraverznější už bylo hodnocení metod, jimiž Neumann integruje smyslové vjemy do sociálního kontextu nebo jich využívá k vyjádření politicky vyhraněných stanovisek. Ať už kritici doceňovali vyváženost obou základních složek sbírky, tj. lásky k „domácí zemi, nositelce básníkova smyslového života“, která je „bez otřesů doplňována útočnými invektivami proti společnosti, dusící pravý život miliónů chudých“ (Hora), ať označovali Neumannovu lyriku, „vyvíjející se stále zlomem a skokem“, za antitetickou („jejímž výrazovým prostředkem je protiklad“, Götz), nebo konečně v ní nacházeli „vnitřní a vpravdě tvořivý děj, který... zabráňuje jejímu zploštění“ (Fraenkl) a bez něhož by nebylo oné „napínavosti, již sbírka vzrušuje, ani té její dramatické dvojznačnosti mezi zjemněním a úmyslnou, nevyběravou drsností“ (Vodák), — vcelku lze říci, že docenili básníkuv záměr, jímž byla syntéza obou poloh, lyriky přírodní a politické, pro básníka tak charakteristická. I tu ovšem se ozvaly hlasy upozorňující na převahu volní složky Neumannovy poezie (Polan), z níž vyplývá nebezpečí jisté proklamativnosti a verbalismu. Tato kritická výtka pak převládla např. v recenzi Ruttové.

První a za Neumannova života jediné vydání sbírky *Srdce a mračna* se stalo výchozím i pro všechna vydání poválečná. — Do 23. svazku

G. [= František Götz]: *Lyrika lidského srdce v bouři přerodu světa*, Národní osvobození 12, č. 123, str. 5, 26. 5. 1935; jv [= Jindřich Vodák]: *Básník s obnovenou silou*, České slovo 27, č. 122, str. 16, 26. 5. 1935; -á- [= Josef Rybák]: *Básník S. K. Neumann...*, Haló noviny 3, č. 152, str. 3, 2. 6. 1935; -pa- [= F. X. Procházka]: *S. K. Neumann, Srdce a mračna*, Zvon 35, č. 38—39, str. 543—544, 5. 6. 1935; Bohumil Polan, *Jubilejní kniha lyrikova*, Čin 7, č. 12, str. 186—187, 6. 6. 1935; J. Hora: *Poezie šedesátiletého*, Listy pro umění a kritiku 3, č. 11—12, str. 377—378, 27. 6. 1935; Paul Eisner: *St. K. Neumanns Herz und Wolken*, Prager Presse 15, č. 206, str. 5, 2. 8. 1935; Pavel Fraenkl: *Básník přechodné doby*, Lidové noviny 43, č. 416, str. 9, 21. 8. 1935; M. Rutte: *Básnická fráze a básnické slovo*, Národní listy 75, č. 284, str. 5, 16. 10. 1935.

básníkůvých Sebraných spisů nazvaného *Písničky, satiry, epigramy* (1954) — zařadila Lída Špačková dvě básně z této sbírky, *Rockefellerovský song* a *Song bulvární krysy*.

Z prvního vydání vychází i naše edice. Rušíme pouze dobový úzus grafické úpravy textu bez velkých písmen; při rozhodování o užití velkého či malého písmene se v problematických případech opíráme o některé dřívější vydání básně. V soupisu růzností evidujeme všechny předcházející otisky z výše uvedených časopisů a publikací. Jak jsme už poznamenali, rukopisné dokumenty autorovy práce na sbírce — kromě básně *Žena* — se nedochovaly.

Str. 155 SRDCE A MRAČNA

Str. 161 *Hořká je lidská melodie*. Lidové noviny 42, č. 453 (9. září 1934), str. 1 (LN), s názvem *Elegie*.

12 lidská SM] naše LN; 14 cíli,] cíli, — LN.

Str. 162 *Mračna*. Lidové noviny 42, č. 414 (19. srpna 1934), str. 1—2 (LN), kde místo číslicemi odděleno hvězdičkou a kde bez závěrečného údaje.

Str. 162 I (Kde vzíti slova, řeč tak pronikavou, / bouřlivou...).

8 po vodách nemajících LN] po vodách, nemajících SM; 12/13 šprým / a modro ed.] šprým, / a modro SM] šprým. / A modro LN.

Str. 164 III (Kde vzíti slova, řeč dost pronikavou / o žalu...).

4 zmítáš SM] zmítá LN; 16 sejdou se přece SM] sejdou se spolu LN.

Str. 165 *Nežaluj*. Simplicus 1, č. 19 (31. května 1934), str. 2 (Sp).

3 po všech SM] po vsích Sp.

Str. 166 *Březnový sních*. Lidové noviny 43, č. 126 (10. března 1935), str. 1.

3 jeho SM] jako LN.

Str. 167 *Na jarní zemi*. Přítomnost 12, č. 17 (2. května 1935), 3. str. obálky.

Str. 168 *Jaro na dědině*. Lidové noviny 42, č. 203 (22. dubna 1934), str. 1 (LN); za básní údaj *Československé cesty*, kde však báseň otištěna nebyla.

20 ve dvou *SM*] po dvou *LN*.

Str. 169 *Člověk s krajícem*. Rozhledy po literatuře a umění 3, č. 2 (15. února 1934), str. 9 (*RŽ*).

14 džbáanky *SM*] džbány *RŽ*.

Str. 170 *A dál*. Lidové noviny 42, č. 530 (21. října 1934), str. 1. — Neumannovy verše jsou polemikou s Františkem Halasem a s jeho básní *Nic víc*, otištěnou v Almanachu Kmene Jaro 1934, kterou dále uvádíme:

NIC VÍC

Říkám si stále život
je to jen vnitřní zrození
přibude trochu světla jisker
nebo světélkování
nic víc

Říkám si stále smrt
je to jen padání listí
přibude nový tón hnědě
nebo nachu
nic víc

Říkám si stále sen
je to jen šalebná oklika
přibude trochu naděje
a hodně smutku
nic víc

Říkám si stále poezie
je to jen přilévání věčnosti lasturou
přibude trochu štěstí
a údivu a zoufalství
nic víc

Str. 171 *Lidé s modrými konvičkami*. Listy pro umění a kritiku 2, č. 5 (12. dubna 1934), str. 103 (*LUK*).

16 Zahrady *LUK*] Zahrada *SM*; 30 očištec *SM*] Očištec *LUK*.

Str. 172 *Poledne*. Simplicus 1, č. 22 (21. června 1934), str. 2 (*Sp*).
1 čisté *SM*] čistě *Sp*; 6 dřímá *SM*] dříme *Sp*; 27 lyru *SM*] lýru *Sp*;

Str. 174 *Cestou*. Rozpravy Aventina 9, 1933—1934, č. 6 (7. prosince 1933), str. 54 (RA), kde s označením II a kde spolu s básní I (Potkáš-li prostého člověka...) pod společným názvem *Verše z cesty*. Knižně poprvé v Československé cestě I (ČC), s titulem *Temné vidiny na jarním světle*. — SM, ČC, RA.

2 břízce SM] bříze ČC] v RA jako v SM; 4 smutné SM] smutně ČC] v RA jako v SM; 5 bolů ČC] bolu RA; 8 divoké kachny ČC] divoká kachna RA; 9 v městě, plýtvajícím slovy, SM] v městě plýtvajícím slovy ČC, RA; 16 v dáli děti SM] v dáli jsou děti ČC, RA; 17 v dáli ženy, jichž těly SM] v dáli jsou ženy, jimiž ČC] v dáli jsou ženy, jichž těly RA; 18 v dáli muži, RA] v dáli muži SM] v dáli jsou muži ČC; 19 Mlázi nám konvalinkami voní SM] V mlázi nám konvalinky tu voní ČC] V mlázi nám konvalinky tu voní RA; 23 z lepší dálky naslouchati skřeku SM] z dálky naslouchati jen skřeku ČC, RA; 24 vražedných bláznů končícího věku! SM] marnivých bláznů nemocného věku. ČC, RA.

Str. 176 *Setkání s velikou rodinou*. Rozpravy Aventina 9, 1933—1934, č. 6 (7. prosince 1933), str. 53—54, kde s označením I; dále srov. pozn. k předcházející básni. Knižně poprvé v Československé cestě I (ČC). — SM, ČC, RA.

7/8 čerstvého, / nadojeného ČC, RA] čerstvého / nadojeného SM; 9/10 člověka, / nezmateného SM] člověka / nezmateného ČC] v RA jako v SM; 15 K utrpení jsou SM] Jsou k utrpení ČC, RA.

Str. 177 *Žas jako kdysi*. Lidové noviny 42, č. 402 (12. srpna 1934), str. 1 (LN).

1/2 ráno / u vody LN] ráno, / u vody SM.

Str. 178 *Rozhovor s lunou*. Lidové noviny 42, č. 543 (28. října 1934), str. 1.

2/3 před okny / pase SM] před okny, / pase LN.

Str. 179 *Žpěv pro rákosníka*. Lidové noviny 42, č. 479 (23. září 1934), příloha str. 1 (LN).

21 létávals SM] létával LN.

Str. 181 *V mlhavém ránu*. Lidové noviny 42, č. 504 (7. října 1934), str. 1.

Str. 182 *Jeseň*. Lidové noviny 42, č. 555 (4. listopadu 1934), str. 1.

Str. 183 *Hořká meditace*. Lidové noviny 42, č. 581 (18. listopadu 1934), str. 1.

Str. 184 *Listopad*. Lidové noviny 42, č. 568 (11. listopadu 1934), str. 3.

Str. 185 *Vodárenská věž*. Lidové noviny 42, č. 619 (9. prosince 1934), str. 1.

Str. 186 *Stromy a srdce*. Lidové noviny 42, č. 594 (25. listopadu 1934), str. 1.

Str. 187 *Prosincový den*. Lidové noviny 42, č. 630 (15. prosince 1934), str. 1.

Str. 188 *Sovy*. Lidové noviny 43, č. 139 (17. března 1935), str. 1.

Str. 189 *Meditace jednou provždy*. Lidové noviny 43, č. 100 (24. února 1935), str. 1 (LN).

17/18 budoucna, / s očima SM] budoucna / s očima LN; 23 z mnoha SM] s mnoha LN; 28 dívat. SM] dívat... LN.

Str. 191 SONGY NENÁVISTI

V závěru sbírky *Srdce a mračna* otiskl Neumann poznámku: *Čtyři songy z němčiny jsou vybrány z emigrantské lyriky německé, kterou jsem po nějakou dobu překládal do českého vydání týdeníku Simplificus. S. K. N. Tato informace se týkala čtyř z deseti překladů, uveřejněných spolu s devíti původními autorovými básněmi v nedlouhém časovém rozpětí od března do června v časopise Simplificus a tvořících v Neumannově tvorbě zvláštní skupinu.*

Z původních básní zařadil Neumann později šest do sbírky *Srdce a mračna* (*Smích, Politická píseň, Stavisky, Žpěv bulvární krysy, Nežaluj, Poledne*), jednu do *Sonáty horizontálního života* (*V Karpatech... a všude*), dvě další uvádíme v oddíle *Básní tištěných z časopisů a sborníků* (*Návrat špačků, Hymna nezmarů*). Z překladů, vesměs z lyriky německy píšících antifašistických básníků, začlenil Neumann čtyři do oddílu *Songy nenávisti*, do jehož koncepce zapadaly, pátý přešel v novém, volnějším přetlumočení do *Sonáty horizontálního života* jako *Nosič ze Santosu* a zbylých pět tiskneme na závěr této poznámky právě proto, že tematicky i formálně tvoří jeden celek téže dobové inspirace a podмінěnosti.

Pokud jde o autory těchto básní, nepodařilo se nám identifikovat jména, resp. pseudonymy *Andrea* (*Rockefellerovský song*) a *Peter Elemia* (*Život do odvolání, Muž, jenž se chvěje, Píseň o hodném muži*); u dalších uvádíme alespoň nejstručnější údaje, za jejichž poskytnutí děkujeme dr. Květě Hiršlové, pracovníci Ústavu pro českou a světovou literaturu ČSAV.

Arnold Hahn, narozen 28. 8. 1881 v Čechách, zemřel 28. 6. 1963 v Londýně; chemik a žurnalista. Přispíval zejm. do časopisů *Der Simplicus*, *Prager Tagblatt* a *Die Brücke*; z knižních publikací: *Vor den Augen der Welt* (Praha 1936), *Das Volk Messias* (Praha 1936), *Grenzloser Optimismus* (Praha 1937).

Karl Schnog (pseud. Ernst Huth, Anton Emerenzer, Carl Coblenz, Tom Palmer, Kornschlag, Charlie vom Thurm), narozen 14. 6. 1897 v Kolíně, zemřel 23. 8. 1964 v Berlíně (NDR); lyrik, publicista, dramatik, herec a režisér, žijící od roku 1933 v emigraci. Spolupracoval s časopisem *Der Simplicus*. Z knižních publikací: *Gezumpel* (1925), *Zeitgedichte—Zeitgeschichte*. 1925—1950.

Georg Mannheimer, narozen 10. 5. 1887 ve Vídni, zemřel 22. 4. 1942 v koncentračním táboře Dachau; rakouský žurnalista a básník, redaktor časopisu *Bohemia*. Z knižních publikací: *Das Tagebuch eines Babys* (Praha 1933), *Lieder eines Juden* (Praha 1937), *Die Ballade vom Zeitungspapier* (Praha 1938).

Knižně nepublikovány zůstaly následující básně, opatřené vesměs poznámkou *Přel. -n*:

[Neznámý autor:]

DĚTSKÉ KOLO

Aj, mně chce se vůdcem býti —
ňuchnu, ňuchnu mám,
to je krásné živobyti —
ňuchnou brdoucám.
Vždyť já se vůdcem narodil,
lid bych rád celý pokurvil:
vše se musí přikrčiti,
na zadek se položit.

Mussolini,
Hitlerini,
Dollfussini
a já Henlíček.

Kdo je vypečený vůdce —
ňuchnu, ňuchnu mám,
do marxismu řeže prudce —
ňuchnou brdoucám.
Co vůdce semlel na salát,
stavovský jmenuje se stát:
vše se musí přikrčiti,
na zadek se položit.

Mussolini,
Hitlerini,
Dollfussini
a já Henlíček.

Aj, co chybělo by, páni? —
ňuchnu, ňuchnu mám,
vůdce krást smí na potkání —
ňuchnou brdoucám.
Odpůrci vědu, lidu vtip,
proto je boží vůle šíp;
vše se musí přikrčiti,
na zadek se položit.

Mussolini,
Hitlerini,
Dollfussini
a já Henlíček.

Simplicus 1, č. 10, str. 5, 29. března 1934

Arnold Hahn

LEGENDA O SOPTÍCÍM LEDOVCI

*Na Islandu počal soptiti ledovec.
Novinová zpráva*

A zase onehdy shlédl bůh
na naši oběžnici.
Co asi vyrostlo mi tu?
Šlechetní? Uličníci?

Jak tomu asi s očistou
od sedmi smrtelných hříchů?

Vyhnali „lenost srdce“ již
a zatratili pýchu?

Zrak jeho spatří Německo
od pohoří až k moři.
Spatří je v drápech pochopů
a v nejkrutějším hoři.

Zří šibenice na dvorech,
zří krvavou práci katů,
a soudci ničí tu tisíce
pro čest a slávu státu.

Ze sklepů slyší lidský křik,
do útrob kope četa.
Trpěl tak tehdy na kříži,
když visel pro spásu světa?

Zří pokořené a zoufalé,
jak v dráty ostnaté bijí,
za jiný názor filozof
i básník hajzly tu myjí.

Tu hlavu odvrátí bolestně
daleko za hranice...
Zda kolem v soucitu bratrském
lesknou se zřítelnice?

Zda srdce se jim sevřela,
jako by trpěli sami?
Zda hrůzou lkali, křičeli
hlasitě krajinami?

Vzplála jim srdce vysoko
plamenem rozhořčení?
Volali v zájmu cizích běd
o pomoc, vyslyšení?

A bůh se lekl. Slyší hluk,
vidí jen vlašnost hluchou.
Lenivost srdce se spojila
s lišáckou chytrostí suchou.

Státníci kalkulují lov,
vždyť kalnou vodu zří téci;
nelze se za nic na světě
mísiti do vnitřní věci.

A vytáhne-li k obraně
ubohých přesto kdos paty,
zavřou mu hubu korektně —
mohl by urazit katy.

Tu bůh, když viděl, že očista
u lidstva pohořela,
že „bližních“ srdce zestárlá
leností odumřela, —

o mukách jal se mluvit,
k ledovci skláněje hlavu.
A hle! Tu počal i ledovec
soptiti oheň a lávu.

Simplicus 1, č. 12, str. 7, 12. dubna 1934

Arnold Hahn

MADAME LUPESCU IN FABULA

To je ta železná garda
ve vzorném lesku svém;
porady tajné koná
jen v bordelu rasovém.

Tu sestra plnoňadrá,
na každém klíně je host:
kouří a plivá a klne
na zámeckou nemravnost.

My nestrpíme v zemi
— dí vzdělaná nevěstka —
nějakou Pompadourku,
by vládla nám metreska.

Metresy odjakživa
jsou pro panské rozmary,
jen pro vyšší úředníky
a pro naše bojary.

A příručí, student, škrabák,
když nalevo milují,
to nikoli metresami,
to poměrem jmenují.

Metresy nebo poměr
nejdou však pro krále,
jen morálkou má být veden
nyní i nadále.

A má-li rád ženu tak vřele,
že pranic nepohne jím,
dojaty k slzám to čteme
— v románu sentimentálním.

Nám budiž král vždy „vůdcem“,
všech ctností korunou,
a vůdci po svatém zákonu
homosexuelní jsou.

Simplicus 1, č. 14, str. 2, 26. dubna 1934

Karel Schnog

CHORÁL ZBROJAŘSKÝCH PRŮMYSLNÍKŮ

Náš zástupce za dělové oddělení
je pro mezinárodní usmíření
(a po schůzi chce objednávky mít).
Je pro vyšší mzdy a pro svobodu,
pro pokrok a kulturu, pro dohodu
(a větší odbyť by měl ekrazit).

Jsmc proti svévoli, hrubému násilí
(prach je však prach, a když se nestřílí,
zastavit nutno pulvu i chemu).
A tak ať žije kontrákt mírový

(a odbyt prachu — denně desetitunový)
a pokoj,
na zemi pokoj všemu.

Náš zástupce za oddělení lodí
odsoudil státníky, že za nos vodí.
(Se sedmdesáti dreadnoughty objednanými.)
Je pro vyrovnání a mírotvorce
(a je náš expert pro bitevní lodiborce
i s kulomety letadlovými).

Jsme proti všemu, co hrubost, brutálnost
(mina však mina je, a nepraská-li dost,
je valná hromada oddána zlému).
A tak ať žije zásada rovnosti
(a také torpédo nové jakosti)
a pokoj,
na zemi pokoj všemu.

Náš zástupce za oddělení plynů
je proti krvavé frázi, násilnému činu
(a v chlorohořčičném plynu 30 tun obchod měl).
Je proti národním štvanicím a hmotářením
(a zvláštní plyn má, jenž za slzení
rozruší plíce a jméno Pax 14 obdržel).

Jsme proti všem, kdož válkou ohrožují svět
(plyn je však plyn, a nevrhá-li jed,
jsme napospas šéfu zuřivému).
A tak ať žije Locarno, ať žije Ženeva
(a smrtonosných plynů vražedná poleva)
a pokoj,
na zemi pokoj všemu.

Simplicus 1, č. 15, str. 8, 3. května 1934

Georg Mannheimer

PROFESOR POLITIKA

Nu, pánové, teď člověk zažije
jen řeči o krizi demokracie.
A přece mnohý již přišel věc na tu,

že běží jen o krizi demokratů.
To jsou tací, kdož nedovedou včas
kráčet s dobou svou dále zas.
Ztraceni ve snách, pozdě procitnou,
chybí jim rozhled, čich a triky.
Poslyšte tedy metodu mou,
jsem přece profesor politiky.

Z domova byl jsem — abych tak prál —
německý demokrat a liberál.
To dneska nebude nejlépe zníti, —
kdo chce však stoupat, stupeň musí míti.
Stupeň, toť počátek. K stoupání pak
ledacos ještě jiného třeba však.

Především — toho se nejsnáze vzdáš —
v programu nejhorší zavazadlo máš.
Nejlépe tomu, když po jiných plove.
(Jsou ještě bohudík tulpasové.)
Proto jsem, stoupaje, způsobem plyným
předal tu zbytečnost na záda jiným.
Liberála a demokrata . . . kousek po kousku
nechal jsem vzadu, jak papír na housku.
Také svou konfesi bez výkonů.
Můj praotec byl totiž z Libanonu.
Co bylo mi po tom? Vždyť jsem pospíchal
a na předsudky jsem se vykašlal.

Když někdo slabší v cestě mi byl,
tak jsem ho prostě rovnou odpravil.
Před silnějšími jsem s úsměvem stával,
oddaně páteř svou ohýbával.
Až si mě jeden pod pažďí vzal:
. . . tak jsem se dostal obratně dál.

Krákory závistivců mne nezdrťí:
„Dnes nalevo, zítra vpravo se zavrtí,
dnes poctivcem tu, zítra tam chce být zván,
dnes Kelsen mu modlou, zítra Spahn,
pozítří Goebbels snad bude to už.“

Jsem hotový muž.

Co je mi po tom?
Jsem profesor... vizte, nářek je mánie:
Kde je tu krize demokracie?

Simplicus 1, č. 18, str. 6, 24. května 1934

Str. 193 *Politická píseň*. Simplicus 1, č. 11 (5. dubna 1934), str. 2 (*Sp*). Báseň parafrázuje výrok studenta Brandera z pijácké scény v Auerbachově sklepe z prvního dílu Goethova Fausta. Tohoto výroku Neumann volně užil už dříve v prvním čísle Českých zpěvů (*Politická píseň ošklivá je píseň...*).

19/20 sazí, / jedna *SM*] sazí: / Jedna *Sp*.

Str. 194 *Stavisky*. Simplicus 1, č. 12 (12. dubna 1934), str. 9 (*Sp*). Podepsáno S. K. N. K básni podnítila Neumannova aféra, která propukla na přelomu roku 1933 a 1934 poté, co se provalily obrovské finanční podvody Sergeje Alexandra Staviského, dobrodruha velkého formátu. Stavisky si svým osobním kouzlem získal přístup do nejvyšších francouzských společenských kruhů, vládních i bankovních, a díky trestuhodným nedbalostem příslušného aparátu se mu podařilo vyzískat podvodně více než půl miliardy francouzských franků. Skandál se stal evropskou senzací, zpracovanou několikrát i literárně. Srov. také knihu E. Basse, *Divoký život Alexandra Staviského* (1934).

8 národ *SM*] nárok *Sp*; 10 Aj u sta *SM*] Aj, u sta *Sp*; 15 či *SM*] nebo *Sp*; za veršem 30 následuje v *Sp* sloka:

Aj, u sta hromů,
tisíce ramen
už tu máš.
Nesem ti z lomu
nejtvrďší kámen
na rubáš!

Str. 196 *Chvála korupce*. Středisko 4, 1934—1935, č. 2 (červenec až srpen 1934) str. 41 (*St*).

11 Úžasný *SM*] Úžasný *S*; 16 roje zčernalých letavic *SM*] roje letavic *St*; 18/19 dokonáno / a nechce složiti *SM*] dokonáno, / nechce však složiti *St*; 21/22 strome, nejrozvětvenější / nad naší bídou *SM*] strome nejrozvětvenější, / nad naší bídou *St*; 25 mučíc a zaučujíc *SM*] zaučujíc a mučíc *St*.

Str. 198 *Muž, jenž se chvěje*. Simplicus 1, č. 11 (5. dubna 1934), str. 4 (*Sp*), kde jako autor uveden Elemia, jako překladatel -n.

39 V každické chvíli *SM*] V každé chvíli *Sp*; 44 tu k zemi *SM*] tu dolů *Sp*.

Str. 200 *Píseň o hodném muži*. Simplicus 1, č. 21 (14. června 1934), str. 4 (*Sp*), kde jako autor uveden Petr Elemia, jako překladatel -n.

15 Kdo přítel děl? *SM*] Kde přítel šel? *Sp*; 16 Kdo] Kde *Sp*; 23/24 nevidím, / tak *SM*] nevidím. / Tak *Sp*; 36 všechno *SM*] všechno *Sp*.

Str. 202 *Život do odvolání*. Simplicus 1, č. 9 (22. března 1934), str. 11 (*Sp*), kde jako autor uveden Peter Elemia, jako překladatel -n.

4—6 tvoří v *Sp* jeden verš; 17 železného. *SM*] ocelového! *Sp*; 20/21 Krupp / a ostatní *SM*] Krupp. / A ostatní *Sp*.

Str. 204 *Rockefellerovský song*. Simplicus 1, č. 13 (19. dubna 1934), str. 7 (*Sp*), kde jako autor uveden Andrea, jako překladatel -n; v obsahu *SM* s názvem *Song rockefellerovský*.

10 od letadla *SM*] od létadla *Sp*; 39 bída *SM*] nouze *Sp*.

Str. 206 *Song bulvární krysy*. Simplicus 1, č. 14 (26. dubna 1934), str. 7 (*Sp*), s názvem *Žpěv bulvární krysy*. Podepsáno -n. Báseň adresoval Neumann novináři a politikovi Jiřímu Stříbrnému (1880—1955), po I. světové válce ministru prvních čs. vlád, od roku 1920 místopředsedovi čs. strany socialistické, za niž byl poslancem; v roce 1926 založil vlastní stranu slovanských národních socialistů (jejími tiskovými orgány byly Polední list a Expres), přejmenovanou 1930 na Národní ligu, která o pět let později splynula s národně demokratickou stranou ve fašizující Národní sjednocení. Jméno Stříbrného figurovalo v řadě politických afér a Neumanna k básni inspiroval Stříbrného výrok v jednom z jeho článků, že není revolver, ale kanón.

Str. 208 *Sypejte ptáčkům*. Lidové noviny 43, č. 74 (10. února 1935), příloha str. 3, s názvem *Sypeme ptáčkům*.

Str. 208 I (Krásné jsou sněhy...).

Str. 217 GO ŽIVOT DAL

Str. 219 *Ano nebo ne*. Lidové noviny 42, č. 607 (2. prosince 1934), str. 1 (*LN*).

8 přezývavce] přezvykavce *LN*; 10 posezení *SM*] posedění *LN*.

Str. 220 *Odliv*. Listy pro umění a kritiku 2, č. 5 (12. dubna 1934), str. 103, s názvem *Když myopické naše zraky lidské...* (*LUK*).

3 ven jak...nostalgické *SM*] ven, jak...nostalgické, *LUK*; 6 den *ed.*] den, *SM*, *LUK*.

Str. 221 *Smích*. Simplicus 1, č. 8 (15. března 1934), str. 2.

Str. 222 *Báseň*. Almanach Kmene 1934—1935, str. 29—30 (AK). — Báseň byla odpovědí na stejnojmenné verše Josefa Hory z jeho sbírky *Bouřlivé jaro* (1923), které tiskneme na závěr této poznámky.

20 ji SM] jí AK; 28 básníci SM] lyrici AK; 30 stojí nade vším SM] stojí a roste AK.

BÁSEŇ

Jako kopací míč mezi očima diváků
měla by kroužiti báseň, obdivovaná všemi.
Tak jako nohy Isadory Duncanové,
té tanečnice.
Tak jako pilot, jenž slétl se svým strojem
na náves mezi zvědavce.
Siréna houká, na cestu se dává
loď v oceán.

Ó, kéž bys unesla, má básni, tolik duší
a obzor jako moře před nimi prostřela!
Buď jako žena, jež se navrátí z procházky
a tisíc pohledů si z těla setřese,
než najde sebe.
Buď jako dělník, z jehož dlaní
píjí ti ostatní a jedí.
Buď jako Mikuláš Lenin. Nenávidějí ho,
ale mysliti na něho musí.
I mrtev, bude je soudit.

Str. 224 *Pašije*. Rozhledy po literatuře a umění 4, č. 8 (28. března 1935), str. 61.

Str. 225 *Ortodoxní Židé*. Přítomnost 11, č. 16 (18. dubna 1934), 3. strana obálky. Knižně poprvé v Československé cestě I (ČC).

1/2 rituální, / jak SM] rituální / jak ČC; 9 ztlumeně SM] tlumeně ČC.

Str. 226. *Nezaměstnaný*. Lidové noviny 43, č. 329 (3. července 1935), str. 1.

Str. 229 *Ocúny*. Lidové noviny 42, č. 491 (30. září 1934), str. 1 (LN), s názvem *Ocúny a básníci*.

4 jedovatí snem LN] jedovatí, snem SM; 15 lyrikou soumrak zdobí. SM] lyriky zářijové. LN; 17/18 milovali / v soumraku mezidobí. SM] milovali, / ocúny nečasové. LN.

Str. 230 *Tel Aviv*. Středisko 4, č. 5 (prosinec 1934), str. 140 (*St*).
19/20 zapomněl, / tisíce *SM*] zapomněl. / Tisíce *St*; 24 u Tel Avivu
St] v Tel Avivu *SM*.

Str. 232 *Žmije*. Lidové noviny 43, č. 113 (3. března 1935), str. 1 (*LN*).
16 nabobtnává *SM*] nabotnává *LN*.

Str. 234 *Laskavá náhoda*. Lidové noviny 42, č. 645 (23. prosince 1934),
str. 1 (*LN*).
17 měsíc nebo *SM*] měsíc? Nebo *LN*.

Str. 235 *Funus*. Lidové noviny 41, č. 143 (19. března 1933), str. 1
(*LN*).

8 ječí tu naříkačky *SM*] ječí ty naříkačky *LN*; 21 naskýtá *SM*]
naskytá *LN*; 24 zlý *SM*] spanilý *LN*.

Str. 236 *Odpověď*. Lidové noviny 41, č. 39 (22. ledna 1933), str. 1
(*LN*). — Neumann zde reagoval na báseň Olgy Scheinpflugové
Lidská, uveřejněnou v témže listě v č. 20 z 12. ledna 1933, str. 1;
otiskujeme ji na závěr naší poznámky.

2 zapřisaháš *SM*] zapřisaháš *LN*; 10 často jen *SM*] lidé jsou *LN*;
11 parnasie, vykvetlá nad ně, *SM*] parnasie vykvetlá nad ně *LN*.

LIDSKÁ

Kristus je spasen a už nekrvácí,
za jeho bolesti se modlit netřeba,
jen za právo bližních, za život a práci,
by udělal ráj ze země bez chleba.

Milovat jednoho, to srdci nedá víc
než slzy, krev a jed a muka mánie,
rozdat se v kousíčkách pro sto a pro tisíc,
jichž losy propadly, jichž oheň zhaslý je.

Milovat jednoho, to srdce vysílí,
raděj je rozdávat na milióny stran,
snad kdybychom to trochu zkusili,
i každý z nás by byl víc milován.

Milovat jednoho, to dávno nestačí,
a z klasu jednoho se málo zrna sklídí,
zasévat květy místo bodláčí
a milovat lidi!

Str. 237 *Žena*. Lidové noviny 41, č. 169 (2. dubna 1933), str. 1 (LN), s názvem *Růst*.

2 <a> proto R; 3 <své> svá R; 6 <sluneční> přijímá sluneční R; 14/15 vláhy. / Měkoučkým SM] vláhy, / měkoučkým LN, R; 18/19 zřejmě / i žal LN] zřejmě, / i žal R; 20 <pnu se však vzhůru> rostu však R; 23/24 jdete: / Zas R] jdete: / zas S.

Str. 238 *Hrdina*. Lidové noviny 43, č. 172 (4. dubna 1935), str. 1. K básni inspiroval Neumanna osud německého emigranta inženýra Formise, který si vybudoval v Záhoří u Svatojanských proudů tajnou protihitlerovskou vysílačku; v lednu 1935 byl zavražděn německou fémou.

Str. 239 *Nikdy nemusiti...* Lidové noviny 43, č. 22 (13. ledna 1935), str. 1.

Str. 240 *Poezii*. Lidové noviny 43, č. 165 (31. března 1935), str. 1 (LN).

1 Myslím, že rozejdu se] Být mladší, rozejdu se LN.

Str. 241 *Poděkování Sovětskému svazu*. Mladá garda 6, č. 10 (3. června 1935), str. 2 (tištěno bez velkých písmen). Verše doprovázela redakční poznámka: „Otiskujeme z nové krásné knihy básní St. K. Neumanna Srdce a mračna báseň, která tvoří její závěrečnou část. Doporučujeme ji soudruhům jako jeden z nejlepších materiálů k letnicovým slavnostem pracující mládeže.“ Báseň byla přetištěna též ve sborníku SSSR v československé poezii, 1936.

Str. 249 BÁSNĚ Z ČASOPISŮ A SBORNÍKŮ

Na rozdíl od předchozích básnických svazků naší edice je v tomto případě počet básní knižně nepublikovaných mnohem vyšší, a to především zásluhou Lídy Špačkové, v jejímž archívu je dochována obsáhlá složka rukopisů z tohoto období. Vzhledem k různé povaze materiálu jsme pokládali za účelné rozčlenit ho do oddílů Básní z časopisů a sborníků a Básní z rukopisu, protože na rozdíl od veršů, které zůstaly v ru-

kopise, se básním určeným k zveřejnění dostalo definitivnější autorovy redakce. Neumann zde postupoval podobně jako při přípravě Lásky: opatřil básně titulem, pokud v rukopise chyběl, odstranil případné data i jiné údaje, situující je do určité doby či konkrétní situace, a velká písmena v pádových tvarech osobního zájmena *ty* změnil na malá. Tyto zásahy patřily k proměně textů ze soukromého poselství v básně určené veřejnosti.

Jednotlivá čísla uvádíme v chronologickém pořadí, v jakém vycházela, což nám ve zkratce umožňuje sledovat proměny Neumannovy poetiky od období spojeného ještě s Rudými zpěvy (*Venkovské verše*) k Lásce a přes Srdce a mračna až k Sonátě horizontálního života.

Své příspěvky publikoval Neumann nejčastěji v Lidových novinách (LN) a v týdeníku Simplicus (Sp), ojediněle v Reflektoru (Rf), Rudém právu (RP), v časopise Lázně Poděbrady a konečně ve sbornících F. X. Šaldovi (který, „s kruhem přátel uspořádal Josef Hora“), Mahenovi (připravili František Halas a Jiří Žantovský), v Milostném almanachu Kmene pro jaro 1933 (redigovala Libuše Vokrová) a ve sborníku U vrbiček, který v létě 1934 vydal Vincy Schwarz. Jiná je situace básně *Odpověď básníkovi*. Neumann ji za svého života nepublikoval, není doložena ani rukopisem. Poprvé ji otiskla Lída Špačková v Písničkách, satirách, epigramech, 1954 (což je 23. svazek básnickových Sebraných spisů poválečného vydání v Čs. spisovateli); tamtéž publikovala vydavatelka i *Hymnu nezmarů*, *Spisovatelskou* a *Dekadenta*. Báseň *Se šibeničním humorem* vyšla knižně poprvé ve svazku Z intimní poezie 1925—1947 (vydal Karel Brož v Praze 28. června 1948), od 2. vydání Lásky ji Lída Špačková zařazuje do závěrečného oddílu Z pozůstalosti. Oba výbory, Z intimní poezie 1925—1947 (IP) i Písničky, satiry, epigramy (PS), stejně jako pozdní opisy rukopisů (S), registrujeme v různověstí jen tehdy, liší-li se jejich znění od pramenů základních, tj. raných opisů (O), rukopisů (R) a časopiseckých otisků.

Kromě výše uvedených publikací zařadil Neumann několik básní také do svých prozaických knih, které vyšly v těchto letech, do prvního dílu Československé cesty (*Mapa, Zpěv shůry, Bratislavská meditace*) a do románu Zlatý oblak (*Svoboda je křehké kvítko... a Velký táborák*), na které zde pouze odkazujeme.

Technickým nedopatřením se stalo, že do tohoto oddílu nebyla pojata báseň *V nemoci*, publikovaná s údajem *Rachov, červen 1933* v Rozhledech po literatuře a umění (roč. 3, č. 2, str. 9, 15. února 1934); otiskujeme ji proto na závěr této poznámky.

Starosti, nohy, všechny věci lidské
v posteli tiše odpočívají.

Po stěnách na zahradě fantastické
myšlenky v květech tajně dřímají.

Po vlahém moři možno takto plouti,
když za bezvětrí všecko umdlelo.
Ledaže bys mi chtěla přitisknouti
ledová ňadra dlouze na čelo.

Zvou hory tě, svět rozkoší a bázní,
jenž pro vteřiny štěstí nám tu zbyl.
Mě mdloba jímá jako v teplé lázni,
když mizí život z otevřených žil.

Zatímco zíráš na oblak, jenž pádí,
a nepokojně bloudíš jarním dnem,
mně lhostejno vše, jen když klid mě hladí
ke spánku hedvábným svým pocelem,

a kdyby spánek ten se ve smrt řítíl,
jak schnoucí stvol bych prostě umíral
a v klidu tom bych ani nepocítil,
že ztrácím vše, co jsem tu miloval.

Str. 251 *Venkoušské verše*. Reflektor 2, č. 2 (15. ledna 1926), str. 15.
Podepsáno *Karel Bedrna*.

Str. 253 *Se šibeničním humorem*. Rudé právo 9, č. 43 (19. února 1928),
Dělnická besídka str. 2 (*RP*). *R* (1 list, 21 cm × 34 cm, strojopisná
kopie na rubu neurčeného rukopisu, v údaji za básní *jaro 1927* je první
slovo dopsáno perem, druhé tužkou). Báseň reagovala na pozdrav,
který Neumannovi poslal z Korsiky malíř Otakar Nejedlý. — *RP*, *R*;
IP, *S*.

21 Leč prostřednost se brzy *R*] Prostřednost se však brzy *IP*; 22 jiné
R] jedné *IP*; 24 leč nikde se tak *R*] nikde se však tak *IP*.

Str. 255 *F. X. Šaldovi*. Sborník F. X. Šaldovi. 1932, str. 108.

Str. 256 *Jiřímu Mahenovi*. Mahenovi. Sborník k padesátinám. 1933,
str. 137.

Str. 257 *Blahopřání*. Lidové noviny 41, č. 1 (1. ledna 1933), str. 1 (LN). O (s označením XXXIV), R (1 list, 17 cm × 21 cm, strojopis, bez názvu, se soukromým přepisem za básní); v O a R v záhlaví údaj K 16. září 1926. — LN, O, R; S.

9 Také však bouře LN] Leč také bouře O, R] Však také bouře S;
11 bys měla pro vše jemný sluch LN] a abys měla pro vše sluch O, R.

Str. 258 *V mrazivé noci*. Lidové noviny 41, č. 78 (12. února 1933), str. 1.

Str. 259 *Víno*. Milostný almanach Kmene pro jaro 1933, str. 66—67 (MAK), s doprovodem kresby Toyen. Koncept básně je dochován ve dvou různých strojopisných exemplářích: R₂ (1 list, 21 cm × 30 cm, korigováno perem, nad titulem inkoustovou tužkou XIV, při levém horním okraji červenou pastelkou otazník), R₁ (1 list, 17 cm × 21 cm). — MAK, R₂, R₁; S.

6 již MAK, R₁] už R₂; 9 Nechutná, chutná MAK] Nechutná chutná R₁] Nechutná — chutná R₂; 20 Jak ... rád. MAK, R₁] Já ... rád! R₂] Jak ... rád! S.

Str. 260 *Návrat špačků*. Simplicus 1, č. 7 (8. března 1934), str. 2

Str. 261 *Hymna nezmarů*. Simplicus 1, č. 11 (5. dubna 1934), str. 5.
Podepsáno — n.

Str. 262 *Buď pozdravena voda léčivá...* Lázně Poděbrady 11, č. 8 (13. května 1934), str. 4. Titul doplnila editorka. V listu je reprodukována básníková poděbradská fotografie s poznámkou, že Neumann vepsal následující báseň do lázeňské pamětní knihy.

Str. 263 *Večerní slavnost v parku*. Lidové noviny 42, č. 427 (26. srpna 1934), str. 1.

Str. 264 *Spisovatelská*. Sborník U vrbiček, 1934, str. 14.

Str. 265 *Dekadent*. Sborník U vrbiček, 1934, str. 16. Titul doplnila editorka.

Str. 266 *Iluze*. Lidové noviny 42, č. 440 (2. září 1934), str. 1.

Str. 267 *Vrabci na plotě*. Lidové noviny 43, č. 152 (24. března 1935), str. 1.

Str. 268 *Odpověď básníkovi*. Knižně poprvé v *Písničkách*, satirách, epigramech, 1954, s datací 1935 a s poznámkou editorů: „Báseň je psána Fr. Halasovi, který ve společnosti generála Medka prohlásil, že Neumanna už dávno vymazal ze svého srdce.“

Str. 269 BÁSNĚ Z RUKOPISU

Básně z rozmezí let 1925—1930 obsažené v tomto oddílu představují ucelený soubor, paralipomena ke sbírce *Láska*.

Důvody, které Neumanna vedly k tomu, aby některé verše nechal mimo *Lásku*, byly různé. Většinu patrně pokládal za projev příliš soukromý, jiné se neuplatnily z kompozičních důvodů, další snad neobstály při autorově kritickém hodnocení.

I když Neumann při přípravě veršů pro publikaci většinou do vnější podoby rukopisů zasahoval, musíme ji my pochopitelně nechat beze změny: nedoplňovali jsme tituly (v poznámkovém aparátu a v obsahu uvádíme tyto básně prvním veršem v závorce), ponechali jsme údaje o době či místě vzniku básní (údaje doplněné dodatečně registrujeme však pouze v aparátu). Formální shodnost jsme zavedli do Neumannova způsobu psaní datace; rušíme jeho občasný zvyk psát datum ve zlomku, číslice měsíců sjednocujeme na arabské a nezachováváme ani zkrácené psaní letopočtu. Respektujeme ovšem psaní velkých písmen ve tvarech zájmena ty, tvůj (případně s kolísáním).

Sestavování oddílu bylo spojeno s problémem zachování chronologie, vzhledem k tomu, že podstatná část rukopisů není datována. Nemohli jsme se spolehnout na jejich řazení v rukopisné složce archívu Lídy Špačkové, kde během let evidentně docházelo k bezděčnému přehození listů. Nebylo spolehlivé ani několikeré dodatečné číslování básní, pořizované patrně k různým edičním účelům. Vycházeli jsme tedy především z básnickovy vlastní datace a z dalších, například místních údajů, které k ní připojil, z přípisů a sdělení soukromého rázu, nesouvisejících s vlastním básnickým textem, ale začleňujících jej do určitého časového kontextu (v takovém případě otiskujeme toto sdělení v poznámkovém aparátu nebo — podle míry privátnosti — tu na ně alespoň upozorňujeme), nebo z reálií a věcných či životopisných souvislostí v textu samém. Vodítkem nám dále bylo pořadí básní ve složce *O*, pořízené nedlouho po jejich vzniku, v některých případech jsme se mohli opřít o autorovo vlastní číslování, vedené záměrem vytvořit cyklus několika básní, sestavených jak z veršů zařazených později do některé sbírky, tak z těch, které zůstaly jen v rukopise. Pokud nedošlo k zveřejnění celého tohoto cyklu a byla publikována jen některá z jeho básní, stalo se datum časopiseckého otisku vodítkem i pro řazení ostat-

ních; srovnáním máme totiž doloženo, že pouze ojediněle byla větší časová vzdálenost mezi vznikem básně a jejím časopiseckým zveřejněním. Pozornost jsme věnovali i vnější podobě rukopisů, tj. kvalitě a formátu papíru i typu psacího stroje, kterých Neumann v dané době užíval.

Výchozím textem převážně většiny básní tohoto oddílu je jejich rukopisné znění (*R*), u čísel, která byla zařazena do složky prvních opisů (*O*), tento jejich text, neboť zde básník provedl už první redakci. Některé z básní vyšly knižně poprvé až po Neumannově smrti ve výboru *Z intimní poezie 1925—1947 (IP)*, jehož text přejala Lída Špačková od 2. vydání *Lásky* (1950) jako její závěrečný oddíl s titulem *Z pozůstatosti*. (*IP* je tedy — až na některé zanedbatelné difference v interpunkci — totožné se zněním v posledním oddílu *Lásky*, který proto zvlášť neevidujeme). Jsou to básně *Schovávej ty veršiky mé...*, *K půlnoci je. Vlak je smutný...*, *Ó drahá, mně někdy již nestačí...*, *A říkávám si denně...*, *Kolika básníkům vdechl jsem do mozku...*, *Písníčka jako z Jindřicha Heina*, *Snad je to jen mé zdání...*, *Proč rozum mám a proč mám, drahá, Tebe...*, *To víš, jsou vzpomínky, když léta tíží hlavu...*, *Jen jedno jaro v životě jsem ztratil...*, *Básničku k svátku chceš, má drahá ženo?*...

V různocteních také v těchto případech registrujeme *IP* stejně jako *S* (torzo strojopisných opisů Neumannových básní porízené Lídou Špačkovou po roce 1947) pouze tehdy, liší-li se jejich znění od ostatních základních pramenů (*O*, *R*).

Str. 271 (*K půlnoci je. Vlak je smutný...*). *O* (s označením *IV*, kor. perem), *R* (1 list průklepového papíru, 21 cm × 33,8 cm, psáno inkoustovou tužkou), v obou zněních se stejnou datací. — *O*, *R*; *S*.

10 už *oO*] již *O*, *R*.

Str. 272 (*Jsi jak propast mlčelivá...*). *O* (s označením *V*), *R* (1 list, 20,9 cm × 33,5 cm, strojopis). — *O*, *R*; *S*.

3 klidna být jak oblak *O*] klidna jako oblak *R*; 7 Ale jen ty *O*] Ale ty jen *R*; 11/12 mluvit, /slovem *O*] mluvit /slovem *R*; 18 V duchu *R*] v duchu *O*; verše 21—24 v *S* chybějí.

Str. 274 (*Schovávej ty veršiky mé...*). *O* (2 listy, s označením *VI*, kor. perem), *R* (1 list, 20,9 cm × 33,5 cm, strojopis kor. zelenou pastelkou). — *O*, *R*; *S*, *IP*.

4 do destiček *O*] do destiček *R*; 8 leč *R*] však *S*, *IP*; *podtržení slov* jen tvou v *R* je v *O* *škrtnuto*, v ostatních zněních není zavedeno; 9 Přijde čas] Přijde den *R*] Přijde den *IP*, *S*; 17 přijde *O*] přijde *R*; 25/26 člověk, / hlavně *O*, *R*] člověk / hlavně *IP*, *S*; 28 <ve své> v kritickém svém *R*;

31 budeš *oO*] chceš-li *O*, *R*; 44 řezat křehký] řezat v křehký < *m* > *R*] řezat v křehký *IP*.

Str. 276 (*Vzpomínku a pozdrav sterý. . .*). *R* (přibližně 4,6 cm × 5 cm, psáno inkoustovou tužkou na útržek pohlednice s tiskem Benešov-náměstí, podtrženým básníkovou rukou).

Str. 277 (*Ó Lído, jehňátko, má sladká láska tajná. . .*). *O* (s označením *X*, kor. perem), *R* (1 list, 17 cm × 21 cm, strojopis). V *R* v záhlaví básně údaj *V noci po Lysistratě* (v *O* škrtnut perem), za básní datace *Únor 1926*, doplněná tužkou (v *O* chybí). v *S* v záhlaví *Po Lysistratě*, za básní 1926. — *O*, *R*; *S*.

Str. 278 (*Vím, že jsem ti jen jako tisíc jiných. . .*). *O* (s označením *XII*, kor. perem), *R* (1 dvoulist, 16,5 cm × 20,8 cm, strojopis, psáno na první straně). — *O*, *R*; *S*.

3 leč *O*, *R*] však *S*; 11 vzplane *O*, *oR*] plane *R*; 15 jasný] jarní *R*; 17 Tvůj sladký obraz *O*, *R*] < Tvůj sladký obraz > Tvůj obraz sladký *S*; 18 jen oči, *oO*] leč oči, *O*, *R*] oči však *S*; 19 ó, *O*, *R*] ach, *S*; 20 u slov svůj obrázek zrušeno v *O* podtržení přejaté z *R*.

Str. 279 (*Tys mi tak hrozně daleko. . .*). *O* (s označením *XIV*, kor. perem), *R* (1 list, 16,5 cm × 20,8 cm, strojopis). Níže srov. pozn. k básni *Aspoň za něco již děkuji ti. . .* — *O*, *R*; *S*.

11/12 oněmím, / a zase *ed.*] oněmím / a zase *O*, *R*.

Str. 280 (*Stokráte jsem si řekl již. . .*). *O* (s označením *XV*), *R* (1 list, 16,5 cm × 20,8 cm, strojopis). Dále srov. pozn. k následující básni *Aspoň za něco již děkuji ti. . .*

Str. 281 (*Aspoň za něco již děkuji ti. . .*). *O* (s označením *XVI*, kor. perem), *R* (1 list, 16,5 cm × 20,8 cm, strojopis). V *R* na rubu tužkou psaná poznámka L. Špačkové: *XVII—XX napsány v sobotu 20. 2., dostala 22. 2. 1926 se podle řazení v rukopisné složce týká pravděpodobně básní Nardi gras, Tys mi tak hrozně daleko. . ., Stokráte jsem ti řekl již. . .* — *O*, *R*; *S*.

1 již *O*, *R*] už *S*.

Str. 282 (*Viš, drahá, že si už nedovedu. . .*). *O* (s označením *XXI*, kor. perem), *R* (1 dvoulist, 16,5 cm × 20,8 cm, strojopis, psáno na první straně). — *O*, *R*; *S*.

1 že si už *oO*] že už si *O, R*; 5 již *O, R*] už *S*; 7 pro tebe *oO*] pro Tě *O, R*; 9 ženo drahá, *oO*] Lidko drahá, *O, R*.

Str. 283 (*To je dnes hluku v zahradách...*). *O* (s označením *XXII*, pův. *XXIII*, kor. perem), v *R* (1 list, 10,5 cm × 17,3 cm, strojopis) s titulem *S dovolením epigram* a s údajem *Na Bílou sobotu v 5 hodin ráno* (obé též v *O*, kde škrtnuto). — *O, R*.

Str. 284 (*Sám sedím v pokoji tichém...*). Text dochován pouze v *O* (2 listy, s označením *XXII*).

5 nezešílel *ed.*] nesešílel *O*; 15 v *O* škrtnuta tužkou věta: A za dvěma dveřmi pobroukává si k práci mladá bytost, která mě zbožňuje, až to bolí; 30 < Prosím-li Tě? > Prosím-li Tě!? *O* 45 < vzdálená? > vzálená! *O*.

Str. 286 (*Jen minut několik to dneska bylo...*). *R* (1 list, 17 cm × 21 cm, přeložený do osmerky, psáno na první straně inkoustovou tužkou; pod údaj *Pondělí* v záhlaví básně doplněno obyčejnou tužkou *Sjezd 28. 4. 1926*). — *R; S*.

6 ochoten...*R*] ochoten. *S*.

Str. 287 (*Ó drahá, mně někdy již nestačí...*). *O* (s označením *XXV*, pův. *XXVI*, kor. perem), v *R* (1 list, 21 cm × 34 cm, strojopis) v záhlaví básně údaj *Květen 1926* (též v *O*, kde škrtnut). — *O, R; IP, S*.

1 mně někdy již *O, R*] mně již někdy *IP, S*; 2 pro tebe o lásce zpívat *oO*] pro Tě o své lásce k Tobě zpívat *O, R*; 3 zpupnému srdci *oO*] mé zpupné srdce *O*] v *R* jako v *oO*; jest *O, R*] je *IP, S*; 5 zabušit *oO*] zabušiti *O, R*; 6 i po kraji *oO*] a po kraji *O, R*; 7 chce se mi *O, R*] chce se mu *IP, S*; 8 na drahou hlavu *oO*] na milovanou hlavu *O, R*; 9—10 a písním bylo by vyprávět / každému jednotlivci a všemu davu *O, R*] a písním dát vyprávět celému davu *IP, S*; 12 do propasti *O*] do propastí *R*; 19 vzdorující bída *oO*] vzdorná, k vzpouře jdoucí bída *O, R*; 21 a chorál největších by duněl do slunka *oO*] a chorál největších by duněl jak Moskva matuška *O, R*] a chorál největší by duněl do slunka *IP, S*; 22 Li-dun-ka Li-dun-ka Li-dun-ka *oO*] Li-duš-ka Li-duš-ka Li-duš-ka *O, R*; 23 zvony se srdcem by slavně splývaly, *oO*] zvony, srdce moje, rytmy Internacionály *O, R*; v *R* za veršem 27 následuje řada pomlk, která je v *O* škrtnuta; v *O* verše 33—35 chybějí, jde patrně o ztracený list.

Str. 289 (*Včera jsem ti slíbil, že už budu hodný...*). *O* (s označením *XXVII*, pův. *XXVIII*, kor. perem), *R* (1 list, 16,8 cm × 21 cm, strojopis); v *R* za údaj *V úterý* v záhlaví básně dopsáno inkoustovou tužkou

16. 6., v *O* je tento údaj, doplněný o letopočet 1926, škrtnut. — *O*, *R*.
4 znova vzrůstá však *oO*] znova však vzrůstá *O*] v *R* jako v *oO*.

Str. 290 (*Žlé prý máš oči, které mě zničí. . .*). *O* (s označením *XXVIII*, pův. *XXIX*, kor. perem), v *R* (1 list, 16,7 cm × 21 cm, psáno inkoustovou tužkou) za básní doplněn obyčejnou tužkou údaj *Léto 1926*. — *O*, *R*; *S*.

3 Pro mě *O*, *R*] Pro mne *S*; 6 díváš se *O*, *R*] se díváš *S*.

Str. 291 (*S tou krásnou básní o dvou slokách něžných. . .*). *O* (s označením *XXXVI*), *R* (1 list, 14,5 cm × 22,7 cm, se stejnou datací jako v *O* psáno perem na rubové straně papíru s hlavičkou sekretariátu KSČ). — *O*, *R*; *S*.

2 kterou *O*, *R*] které *S*; 8 má rád *O*] rád má *R*; 11 Och *O*, *R*] Ach *S*; <hrdliček> zobáčků *R*; 12 <zobáčků> hrdliček *R*; na pohlazení! *O*, *R*] na pohlazení. *S*; 13 Leč, drahá, *O*, *R*] Má drahá, *S*; 19 v *S* slova právě rozvil nejkrásněji *nepodtržena*.

Str. 292 (*Po všem tom věčném soužení. . .*). *O* (s označením *XXXVIII*), v *R* (1 list, 10,5 cm × 24,2 cm, psáno inkoustovou tužkou) doplněn za datací v záhlaví básně letopočet 1926. — *O*, *R*; *S*.

4 <se> si nešvim *R*; 6 hlavu <, > : *R*.

Str. 293 (*Půldruhého roku býti Lídin. . .*). *R* (13,7 cm × 18 cm, psáno inkoustovou tužkou na první a třetí straně dopisního papíru); na rubu čtvrté strany v levém horním rohu 1; toto číslování básníkovou rukou spolu s datací naznačuje následnost básní *A říkávám si denně. . . (2)*, *Třeskatý mráz. A země kol se jiskří. . . (3)*, *Kolika básníkům vdechl jsem do mozku. . . (4)*, *Ó jižní révo má, na sever vyhoštěná (5)* a *Denně si vyčítám svou lásku a své touhy. . . (6)*. — *R*; *S*.

4 snů! *R*] dnů! *S*; 17 < stejnou touhou > stejná touha *R*.

Str. 294 (*A říkávám si denně. . .*). *R* (13,7 cm × 18 cm, psáno tužkou na čtyřech stranách dopisního papíru); na první straně v levém horním rohu a na čtvrté straně v horní polovině číslice 2; dále srov. pozn. k předchozí básni. — *R*; *IP*, *S*.

7 leč marnivý *R*] marnivý však *IP*, *S*; 14/15 usouzeno / < by > s básníkem *R*; 17 Dni *R*] Dny *IP*, *S*; 20 leč nedosáhnou *R*] nedosáhnou však *IP*, *S*; 21 pryští *R*] pryští *IP*, *S*; 22 křišťály *R*] křišťály *IP*, *S*; 49 Leč moci *R*] Moci však *IP*, *S*; 53 křišťálem *R*] křišťálem *IP*, *S*; 56 kvítí, — *R*] kvítí. *IP*, *S*.

Str. 296 (*Třesutý mráz. A země kol se jiskří...*). R (1 list čtverečkovaného papíru, 9,8 cm × 12,6 cm, psáno tužkou); v levém horním rohu a na rubu listu číslice 3; dále srov. pozn. k básni *Půldruhého roku býti Lídín...*, zde na str. 409 — R; S.

12 pro mě R] pro mne S; 17 již R] už S; 19 hlučni R] hluční S.

Str. 297 (*Kolika básníkům vdechl jsem do mozku...*), R (13,7 cm × 18 cm, psáno inkoustovou tužkou na druhé, třetí a čtvrté straně dopisního papíru; na první straně v levém dolním rohu číslice 4; dále srov. pozn. k básni *Půldruhého roku býti Lídín...*, zde na str. 409. — R; IP, S.

8 všemi R] mnoha IP, S; 21 miji, R] míjí, IP, S; 22 leč s Tebou R] s tebou však IP, S; 29 povždycky R] provždycky IP, S.

Str. 299 (*Ó jižní révo má, na sever vyhoštěná...*). R (1 list, 21 cm × 16,9 cm, psáno inkoustovou tužkou na polovině přetrženého papíru, na jehož druhé části je text následující básně *Denně si vyčítám svou lásku a své touhy...*; na rubu listu číslice 5; dále srov. pozn. k básni *Půldruhého roku býti Lídín...*, zde na str. 409 R; S.

4 mně R] mi S.

Str. 300 (*Denně si vyčítám svou lásku a své touhy...*). R (1 list, 21 cm × 17 cm, psáno inkoustovou tužkou; v pravém dolním rohu číslice 6; dále srov. pozn. k předchozí básni a k básni *Půldruhého roku býti Lídín...*, zde na str. 409 — R; S.

7 leč div se R] div se však S.

Str. 301 *Písnička jako z Jindřicha Heina*. R (1 list, 10,5 cm × 19,5 cm, psáno inkoustovou tužkou). Nikoli poprvé se zde Neumann inspiroval Heinovým dílem, k němuž měl od mládí vřelý vztah. Jak napsal v Politické epizodě (1911), jeho verše překládal už na Borech, převody z jeho poezie otiskoval ve svých časopisech Nový kult a Letáky pro zpěváky a jimi se také podílel na výboru *Jindřich Heine* (1904), který vydal jako 4. číslo své Knihovny revolucionářů a které vyšly i v rozšířeném Výboru básní Heinricha Heineho (1924) v Komunistickém nakladatelství a nakladatelství. Motem z Heina uvedl Neumann rovněž svou publikaci *Socialismus a svoboda* (1909, Sp II) a v souvislosti s Nerudou (*Jan Neruda*, Lidové noviny 19, 1911, Sp III) a Macharem (např. *Nová česká poezie*, Pozor 14, 1907, Sp II, a *Básník občan*, Lidové noviny 22, 1914, Sp IV) připomněl několikrát Heinův vliv na vývoj české moderní poezie. Na básníkovu obranu vystoupil energicky také v polemice s Richardem Weinerem ve fejetonu *Kdo to chodí po hřbitově...*? (Lidové noviny 20, 1912, knižně *S městem za zády I*, 1922) a při-

hlásil se k němu nejen v dalším fejetonu *Oltář umění a nový patos* (Lidové noviny 21, 1913, knižně *Ať žije život*, 1920, Sp IV), ale i v několika básních, ať už jmenovitě, jako např. v *Apostrofě k 13. prosinci 1899* (Nový kult 2, 1899, B I), v básni *Volnými rytmy* (Omladina 6, 1900, též B I), ukazujících k Heinově básni Meergruß (z oddílu Nordsee v Buch der Lieder), nebo narážkou, jako v básni *V dešti* (Lidové noviny 20, 1912, též B II), do jejíhož textu začlenil vlastní překlad jedné strofy z Heinovy básně Weltlauf z oddílu knihy Romanzero, nazvaného Lazarus, nebo v básni *RSFSR* (Proletkult 1, 1922, knižně Rudé zpěvy, 1923, též B III), v níž připomněl Heinovo Konfession z Buch der Lieder, rovněž z oddílu Nordsee; Heinově památce konečně dedikoval také sbírku Sonáta horizontálního života (1937). K cyklu Traumbilder z knihy Buch der Lieder odkazuje i naše báseň. — *R; S, IP.*

2 s cizí, nevím jakou, ženou *R*] s cizí, nevím jakou ženou *IP, S*;
4 uštěpačně *R*] uštěpačně *IP, S*; 15 Smála jsi se, hovořilas. *R*] Smály
jste se. Hovořily. *IP, S.*

Str. 302 (*Má plachá královno . . .*). *R* (1 list, 23,2 cm × 29 cm, strojopis kor. inkoustovou tužkou). — *R; S.*

3 a 32 králování *R*] kralování *S*; 4 zamiloval! . . . *R*] zamiloval. *S*;
5 již *R*] už *S*; 6 platím — *R*] platím, *S*; 9 A přece, hleď *R*] A přece
hleď *S*; snadnější *R*] snadnějšího *S*; 20 sladký Tvůj obraz *R*] drahý
obraz tvůj *S*; 21 bledá moje *R*] moje bledá *S*; 26 námi, — *R*] námi, *S*;
27 leč *R*] však *S*; 31 Leč prosté dívky *R*] Prosté dívky *S.*

Str. 304 *Balada o mých strastech*. *R* (1 list, 21 cm × 34 cm, strojopis kor. inkoustovou tužkou, datace 20. 5. 1927 dopsána obyčejnou tužkou; též údaj na rubu červenou pastelkou). — *R; S.*

9 zpustlou *R*] pustou *S.*

Str. 306 (*To víš, jsou vzpomínky, když léta tíží hlavu . . .*). *R* (1 list, 16,9 cm × 20,8 cm, psáno po obou stranách inkoustovou tužkou, kor. tužkou obyčejnou; v záhlaví básně škrtnuta číslice II). — *R; IP, S.*

6 obrazy *oR*] hodnoty *R*; 11 Stará *R*] stará *IP, S*; 13 po těžkém zápasu a nedorozuměních *oR*] po těžkém zápasu, všem nedorozumění *R*] Po těžkém zápasu a nedorozuměních *IP, S*; 14 po sprchách studených, jež zmrazovaly něhu *oR*] po sprchách mrazivých, jež krušily mou něhu *R*; 15 po skepsi leptavší v mých pastelových sněních *oR*] po červu skepse zlé, jenž hlodal tak v mém snění *R*; 19 nyní *R*] nyní *S*; 23 rozpučely *R*] rozpučely, *S*; 24 dění, — *R*] dění, *IP, S*; 28 tu *IP, S*;] Tu *R*; 32 já *IP, S*] Já *R*; 33 leč *R, S*] však *IP*; 36 přijde *R*] přijde *IP, S.*

Str. 308 (*Snad je to jen mé zdání...*). R (1 list, 20,8 cm × 33,7 cm, strojopis kor. perem, ojediněle inkoustovou tužkou, již je doplněna také datace *Srpen 1927* za básní. — R; IP, S.

4 již R] už IP, S; 9 láská R] laská IP, S; 10 a s těmi R] s těmi IP, S; již R] už IP, S; 11 cudnou R] plachou IP, S; 12/13, tedy, / teď, R] tedy / teď IP, S; 19 upěnlivé R] úpěnlivé IP, S; 21 již R] už IP, S; 30 jízlivými R, IP] jízlivými S; 31 Leč R] Však IP, S; 32 ve Tvém R, S] v tvém IP; 37 ve Tvé náruči. R, S; ve tvém náruči. IP; 39 vzpomínati... R] vzpomínat... IP, S; 40 Leč o Tebe R] O tebe však IP, S; 41 snad R, S] teď IP; 51 ach oR] ó R; 54 bouři IP, S] bouří R; 57 vždycky R] vždy IP, S; 58 chlap! R] chlap. IP, S; 62 naše sladké milování R] naše milování IP, S; 66 hoři! R] hoři. IP, S; 71 Marně ed.] marně R, IP, S; 71/72 nezpívala, / a marně R] nezpívala / a marně IP, S; 72/73 zápasí — / Ty: R] zápasí: / ty: S] zápasí. / Ty: IP; 73 pěkně oR] krásné R.

Str. 311 (*Hubené prsty moje...*). R (1 dvoulist, 10,5 cm × 17 cm, psáno inkoustovou tužkou na první straně.

Str. 312 (*Proč rozum mám a proč mám, drahá, Tebe...*). R (1 list, 15,3 cm × 20,7 cm, psáno inkoustovou tužkou na první straně podélně přeloženého papíru. Podnětem k básni byla poprava dvou amerických dělníků italského původu — Nicola Sacca a Bartolomea Vanzettiho; oba byli roku 1920 křivě nařčeni z vraždy a roku 1921 odsouzeni k trestu smrti, který byl po šesti letech vykonán navzdory celosvětovému protestnímu hnutí. — R; IP, S.

Úvodní údaj: večer, po zprávách R] večer, po zprávě IP] večer. Po zprávě S; 5 <posluguje> olizuje R; 9 Leč rozum mám R] Mám rozum však IP, S.

Str. 313 (*Myslím-li na Tě — a myslím na Tě stále...*). R (1 list, 21 cm × 34 cm, psáno perem.

Str. 314 (*Básničku k svátku chceš, má sladká ženo?...*). R (1 list, 12,9 cm × 20,2 cm, psáno inkoustovou tužkou na rubu neznámého tištěného textu). — R; IP, S.

5 sobě dím i Tobě R] sobě dím, i tobě IP, S; 13 <Co platny Ti> Co veliké však sny mé platny jsou Ti, R; 20 <ba k sv[átku]> ba ani k svátku R.

Str. 315 (*Rci, drahá, což jsme nedobojovali...*). R (přibližně 10 cm × 22 cm, psáno perem, poslední strofa inkoustovou tužkou na útržek

firemní obálky Družstevní práce s Neumannovou adresou — Čerčany č. 27). — *R*; *S*.

1 *Rci*, *R*] *Ach*, *S*; 9 *Leč život R*] *Život však S*; 13 < *láska* > *lásce R*; 18 *lásky R*] *láska S*; 23/24 < *i Tobě*; / *až v přátelství jen* > a *Tobě*, / *i v přátelství až R*.

Str. 316 (*Jen jedno jaro v životě jsem ztratil...*). *R* (1 list, 17 cm × 21 cm, strojopis kor. inkoustovou tužkou, jíž také naznačeno nad prvním a za posledním veršem metrické schéma; datace za básní *Únor 1928* doplněna obyčejnou tužkou, na rubu listu perem). — *R*; *IP*, *S*.

2 *ho R*, *S*] je *IP*; 9 *Škoda je i toho oR*] *Škoda i toho R*.

Str. 317 (*Praha, Bratislava, Rusa, Varna...*). *R* (1 list, 17,2 cm × 20,8 cm, psáno inkoustovou tužkou na rubové straně strojopisu *Dějin lásky*; datace *Srpen 1928* obyčejnou tužkou). — *R*; *S*.

5 < *cos* > *co R*; v *kupé*, na *parníku* — *S*] v *kupé na parníku*, — *R*; *S*; 7 < *sebou*, > *sebou: R*; 14/15 *vlny*, / a *já R*] *vlny / a já S*.

Str. 318 (*Budeš-li v městě tom nad Správou...*). *O* (s označením *XXIX*, pův. *XXX*, kor. perem), v *R* (1 list, 14,5 cm × 22,7 cm, strojopis, údaj *Léto 1920* doplněn za báseň tužkou). — *O*, *R*; *S*.

3 v *krvince každé O*, *R*] v *každé krvince S*; 13 *chlapce si*, *O*, *R*] *přítele*, *S*; 14 *Lidunko, oO*] *Liduško, O*, *R*] *děvenko, S*.

Str. 319 (*Nikdy jsem nebyl domýšliv...*). *R* (1 list, 17 cm × 21 cm, strojopisná kopie kor. perem, jímž doplněna : datace 19. 5. 1930 za básní). — *R*; *S*.

3 *mě oR*] *mne R*; 7 *leč R*] *však S*.

Str. 320 (*Dnes v neděli červen rozbujel...*). Koncept básně je uložen v rukopisné složce ve dvou exemplářích: *R*₁ (1 list, 17 cm × 21 cm, strojopis) s titulem *Na rozloučenou* a s označením *I* v podtitulu, doplněným tužkou, a *R*₂ (strojopisná kopie předchozího, kor. perem, bez názvu). Podle svědectví Lidy Špačkové byla báseň původně určena pro bibliofilii Žal, ale po dohodě s Karlem Janským ji básník vyřadil. — *R*₂, *R*₁; *S*.

1 *Dnes v neděli oR*₂] *Té neděle R*₂, *R*₁; 6 *Voní má země oR*₂] *Voněla země R*₂, *R*₁; 15 *byla by R*₂, *R*₁] *by byla S*; 20 *Stůj! oR*₂] *stůj! R*₂, *R*₁.

Str. 321 (*Aspoň ti za kvítí děkuji...*). Koncept básně je uložen v rukopisné složce ve dvou exemplářích: *R*₁ (1 list, 17 cm × 21 cm, strojopis,

za časový údaj doplněn tužkou letopočet 1930) a R_2 (strojopisná kopie předchozího kor. perem, bez letopočtu). V R_2 důsledně měněno velké počáteční písmeno osobního zájmena *ty* v pádových tvarech na malé. — R_2 , R_1 ; S .

Str. 322 (*I za to přátelství tvoje . . .*). Koncept básně je uložen v rukopisné složce ve dvou exemplářích: R_1 (1 list, 10,5 cm × 16,8 cm, strojopis) a R_2 (kopie předchozího kor. perem). V R_2 důsledně měněno velké počáteční písmeno osobního zájmena *ty* v pádových tvarech na malé. — R_2 , R_1 ; S .

8 já R_2] já R_1 .

Str. 323 (*Na kopci v parčíku ta světlá ozdravovna . . .*). Koncept básně je uložen v rukopisné složce ve dvou exemplářích: R_1 (1 list, 17 cm × 21 cm, strojopisná kopie od nedochovaného originálu korigovaná tužkou, letopočet 1930 v datu doplněn perem) a R_2 (1 list, 21 cm × 30 cm, strojopisný originál, jehož kopií je S , bez datace). — R_1 , R_2 ; S .

4 jež R_1] <jež> jež R_2 ; 12 leč R_1] však R_2 ; 17 již R_1] už R_2 .

Str. 324 (*Myslím, že můžeš mi odpustit věru . . .*). R (1 list, 16,9 cm × 21 cm, psáno inkoustovou tužkou). — R ; S .

5 nervy <docela> svaté R ; 15 <moje> mé R .

Str. 325 *Hovor se sfingou*. R (1 list, 18,2 cm × 57,3 cm, strojopisná kopie kor. perem, psáno na rubu sloupcové korektury Krize národa). — R ; S .

8 hedbávné R] hedvábné S ; verše 11—14 v S chybějí; 15 leč nejvíce R] nejvíce však S ; 24 jako balvan R] jak balvan S ; 53 leč R] však S ; 62 růměnec R] ruměnec S ; 68 na mě R] na mne S ; 75 k tomu se R] se k tomu S ; 79 ó ženo R] má ženo S .

15, 4 *vídeňský holič* — od března do srpna 1925 pracovala Lída Špačková v české redakci mezinárodního dělnického časopisu Internationale Pressekorrespondenz ve Vídni (srov. též údaj na str. 332).

27, 1 *Veliký Dug* — Douglas Fairbanks (1884—1939), jeden z nejpopulárnějších amerických filmových herců dvacátých a třicátých let, představitel moderního romantického hrdiny dobrodružného typu.
25 *Znám jednu košatou smokvoň na Adrii* — tyto verše právě tak jako básně *XXXIII* (Vzpomínám si, vzpomínám...) a *XCIX* (Máš ráda měsíc, když se dívá...) jsou básníkovou reminiscencí na válečná léta strávená na balkánské frontě; přes Bosnu a Černou Horu se dostal Neumann v červnu 1916 do Albánie, kde působil nejprve v garnizónním lazaretu v Elbasanu (1916), odkud byla jeho setnina v březnu 1917 odvelena do Bragoždy; srov. také kapitoly Moře a Lovčen v knize Bragožda a jiné válečné vzpomínky, 1928, v naší edici ve svazku Válčení civilistovo, Elbasan, Bragožda a jiné válečné vzpomínky, Prózy knižně nevydané, 1976.

31, *Mardi gras* — (fr.) masopustní úterý, jímž vrcholí a také končí masopust a po němž přichází čtyřicetidenní půst předvelikonočního období.

39, 28 *kněžka Aštarothy* — Aštarotha, foinická bohyně lásky a plodnosti, jejíž kult pronikl do mnoha oblastí starověkého světa; jako Astartu ji Neumann jmenoval už dříve v básni *Ad te clamamus exules filii Evae* — ze sbírky *Satanova sláva mezi námi* (srov. Básně I, str. 154—157).

43, 4 *Podmračí* — ves blízko Čerčan, častý cíl Neumannových procházek.

61, 35 *v sibiřské Klondyce* — pův. Klondike, kanadská řeka a její povodí, kde se od konce minulého století rýžovalo zlato; zde v přeneseném smyslu kraj zlatokopů.

70, 10 *štědrou Pomonu* — římskou bohyni ovoce a plodnosti, oslovenou též v básni *XLII* (Ó Pomono mé jeseně, ty víš, jak vděčen jsem...) naší sbírky, uvedl Neumann už do básně *Panychida* z roku 1912, psané na smrt Jaroslava Vrchlického a později zařazené do *Nových zpěvů* (srov. Básně III).

77, 17 *Jak zlatohlávek v ulici* — ozvuk motivu z básně *Zlatohlávek* na chodníku z roku 1920, knižně v *Rudých zpěvech*, 1923 (srov. též Básně III).

79, 19—20 Neumann zde připomíná verše svého přítele básníka Františka Gellnera z jeho sbírky Francesco Farniente: Jak řehotání koní / do nocí podzimních můj smích, / já nevím sám, proč zvoní, / do chladných nocí zvoní. —

123 *M & M* — iniciály dvou žáků pilotní školy v Prostějově Eduarda Miky a Františka Marka, kteří se zmocnili letadla a odstartovali s ním na východ. Chtěli se prý dostat do Sovětského svazu, ale pro nedostatek pohonných látek přistáli nuceně na polském území; odtud byli vydáni československým úřadům (citujeme podle knihy Lídy Špačkové Takový byl, 1957, str. 14—15).

147, 28 *Maréchal Niel* — značka francouzského parfému.

194, 20 *Stinnes* — Hugo S., německý průmyslový magnát, představitel jednoho z největších porúrských koncernů, založeného v první polovině 19. stol.; *Kreuger* — Ivar K. (1880—1932), švédský průmyslník, finančník a podnikatel, zakladatel světového zápalkového tratu.

202, 20 *Armstrong* — Sir William George A., Baron of Cragside (1810 až 1900), angl. inženýr a vynálezce (elektrický parní stroj, hydraulický jeřáb ad.), zakladatel mamutího průmyslového podniku na výrobu válečného materiálu; *Schneider-Creuzot* — nejznámější francouzský zbrojařský podnik založený r. 1781 Josephem Eugenem Schneiderem v Creuzotu; do koncernu, převedeného po první světové válce na mírovou výrobu, patřila řada továren ve Francii a koncern byl kapitálově účasten i na řadě zahraničních závodů, zejm. ocelářských, v Československu na Škodových závodech a na Báňské a hutní společnosti.

204 *John Rockefeller* — J. Davison R. (1839—1937), americký průmyslník a velkopodnikatel, tvůrce tratu Standard Oil, jehož prostřednictvím si postupně zmonopolizoval trh nafty v USA i v celém kapitalistickém světě.

209, 33 *jsme tu jak v Assisi* — v italském městě, kde se narodil a působil zakladatel františkánského řádu sv. František (1182—1226), podle legendy, inspirující řadu literárních a výtvarných děl, prostý světec ptáků a květů.

211, 45 *cap* — z rumun. kozel (nářeční tvar).

219, 4 *kačky* — dětské hračky; *stačky* — výmluvy, vytáčky.

230, 22 *Erez Jisroel* — země izraelská.

235, 23 *komi* — obchodní cestující.

276, 3 *daleko jsou ty Tipperary* — ozvuk anglické zlidovělé písně *It's a long way to Tipperary*.

294, 16 *také si zabásniti* — snad narážka na veršovanou tvorbu Lídy Špačkové, uveřejňovanou na přelomu 20. a 30. let zejména v Lidových novinách.

326, 27 *gema* — rytý drahokam nebo polodrahokam.

1. Sudkův portrét Stanislava K. Neumanna z konce 20. let.

2. Sudkův portrét Lídy Špačkové z konce 20. let.

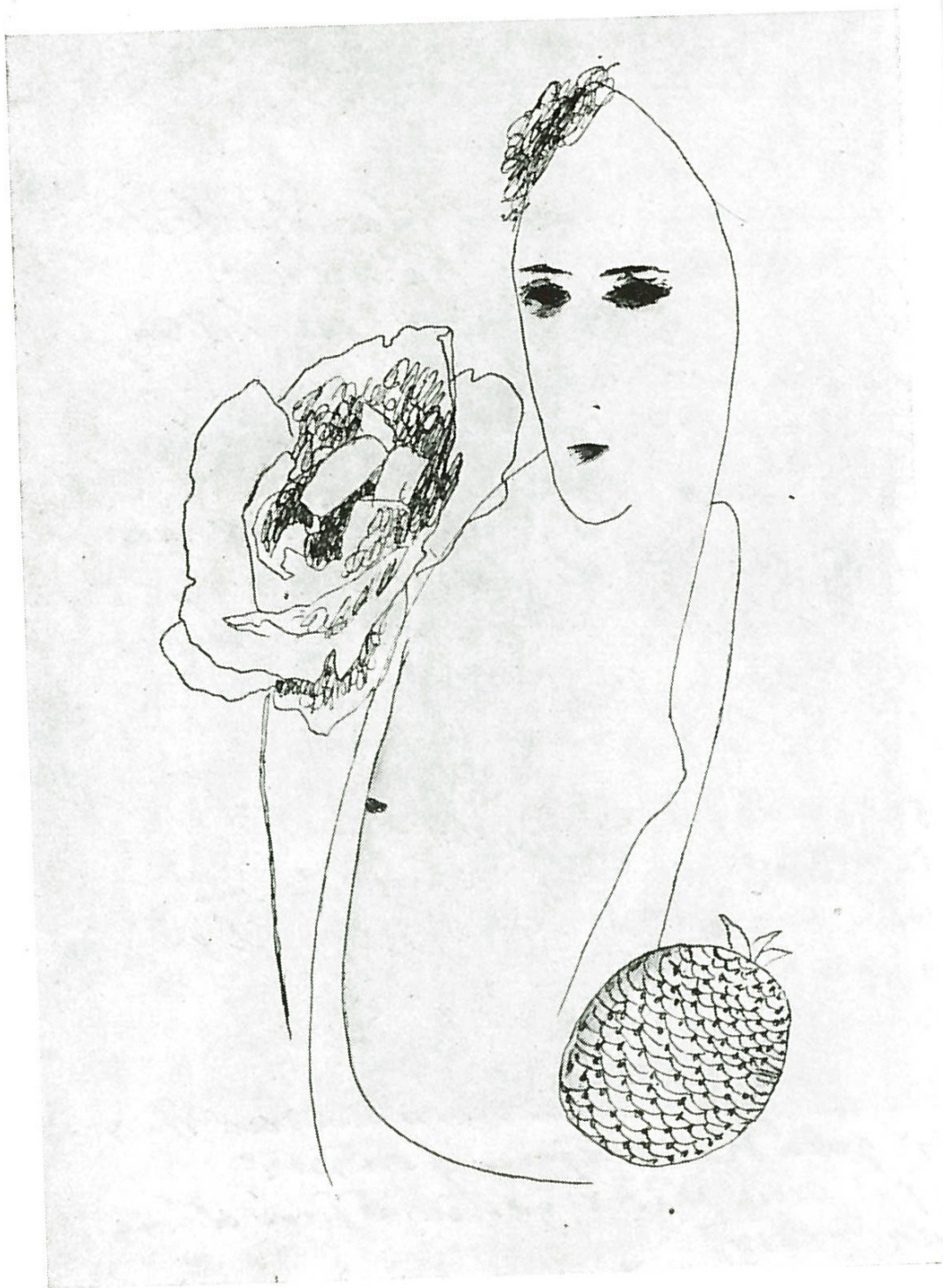
Magnolie

Oh, bledá cizina, slachá, mŕčelivá,
jak křivý je tvůj námeček
když rozpočítáš se uzavřená,
ta uživa věc
z jiného vzduchu a světla!

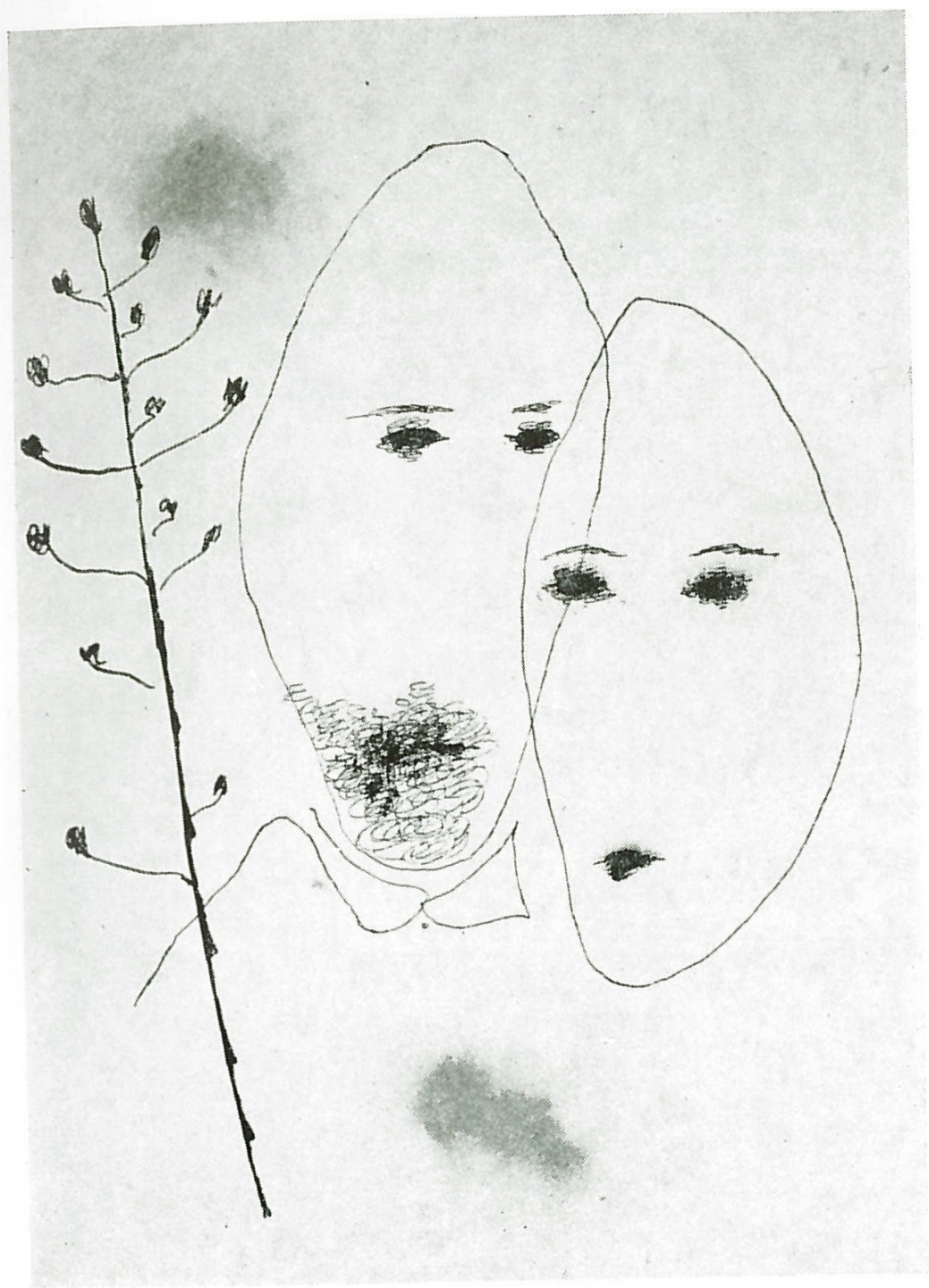
Oh, teklivá a mochlavá tak marná
na tomhle slunci ubíhá,
a v otrocké, pro tebe jedovaté
nad křehkým sámem
pro koho věro z'roetla?

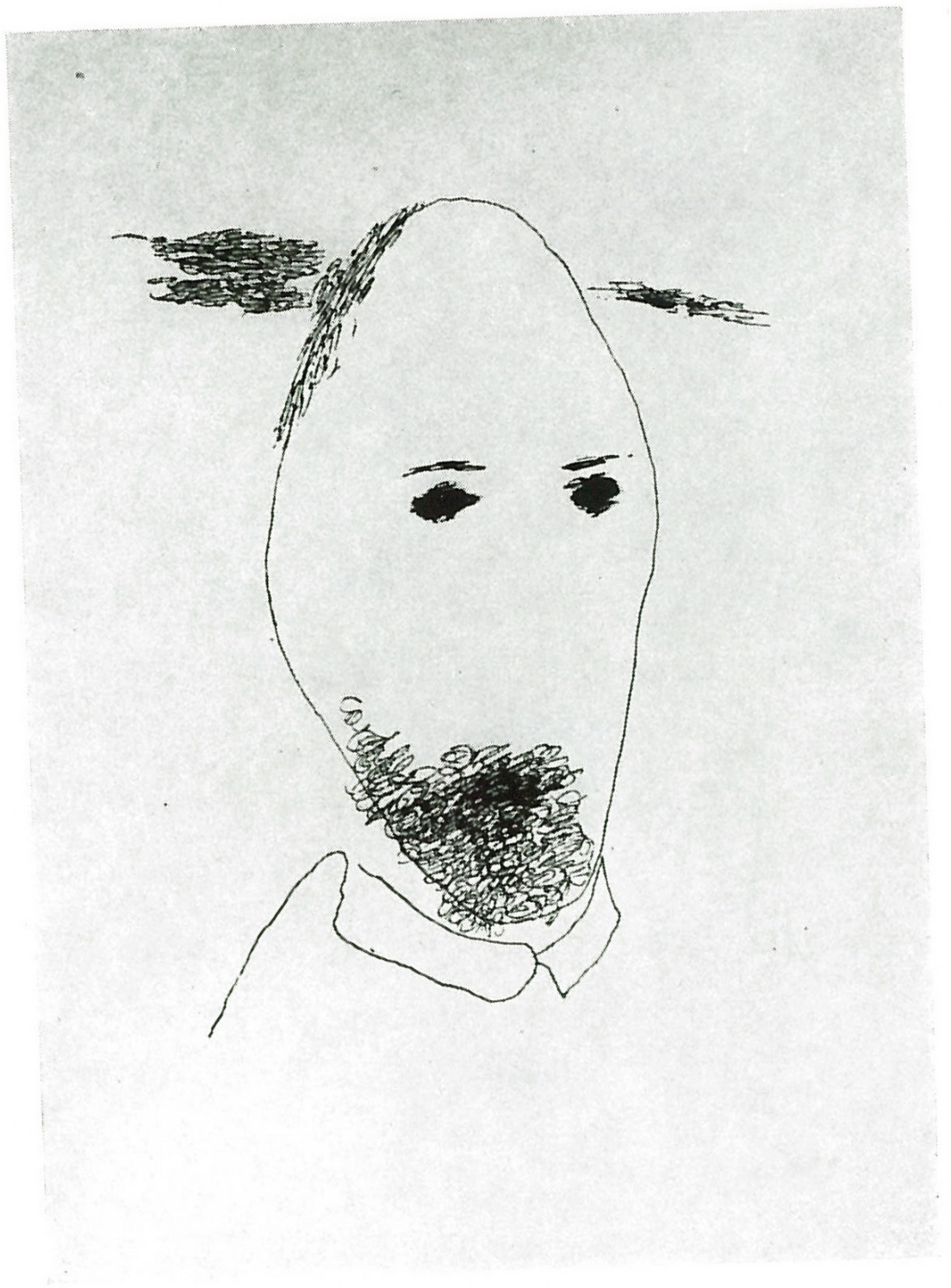
Son. Touhla a spjal jsem bledě s tou
jak rukou a rukou k. ^{Touha} ~~mochlavě~~
vůj sen a šel, svou kalvarku koncem
a v chudě
to váčky jedné radou.

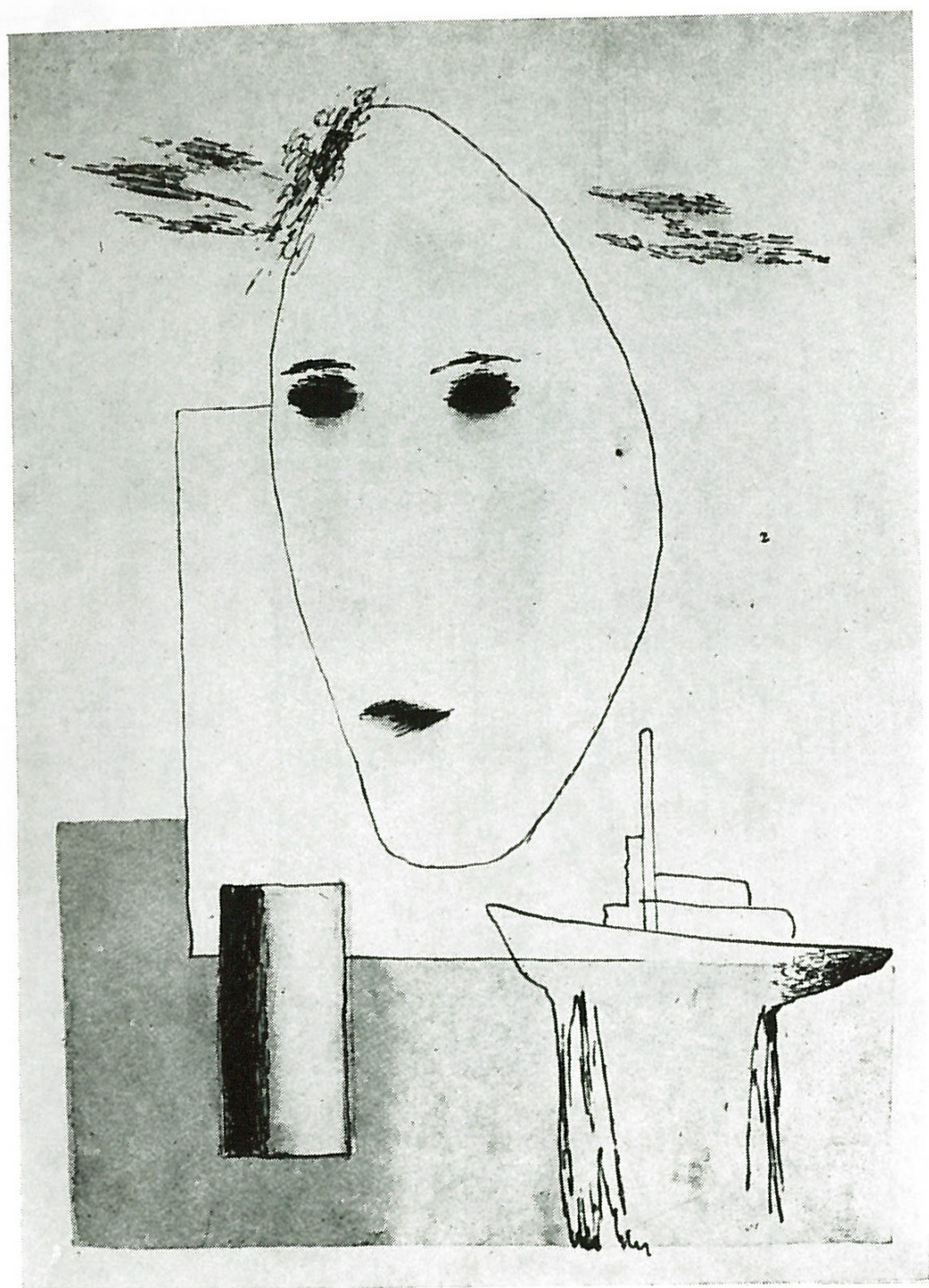
He, pro jím. Tvará nad nocí tráve
mí zekla. Křivá z otrocké
a já pema přerazalva nějící sláma
přes okna,
a otrocké - k' nma, radou.

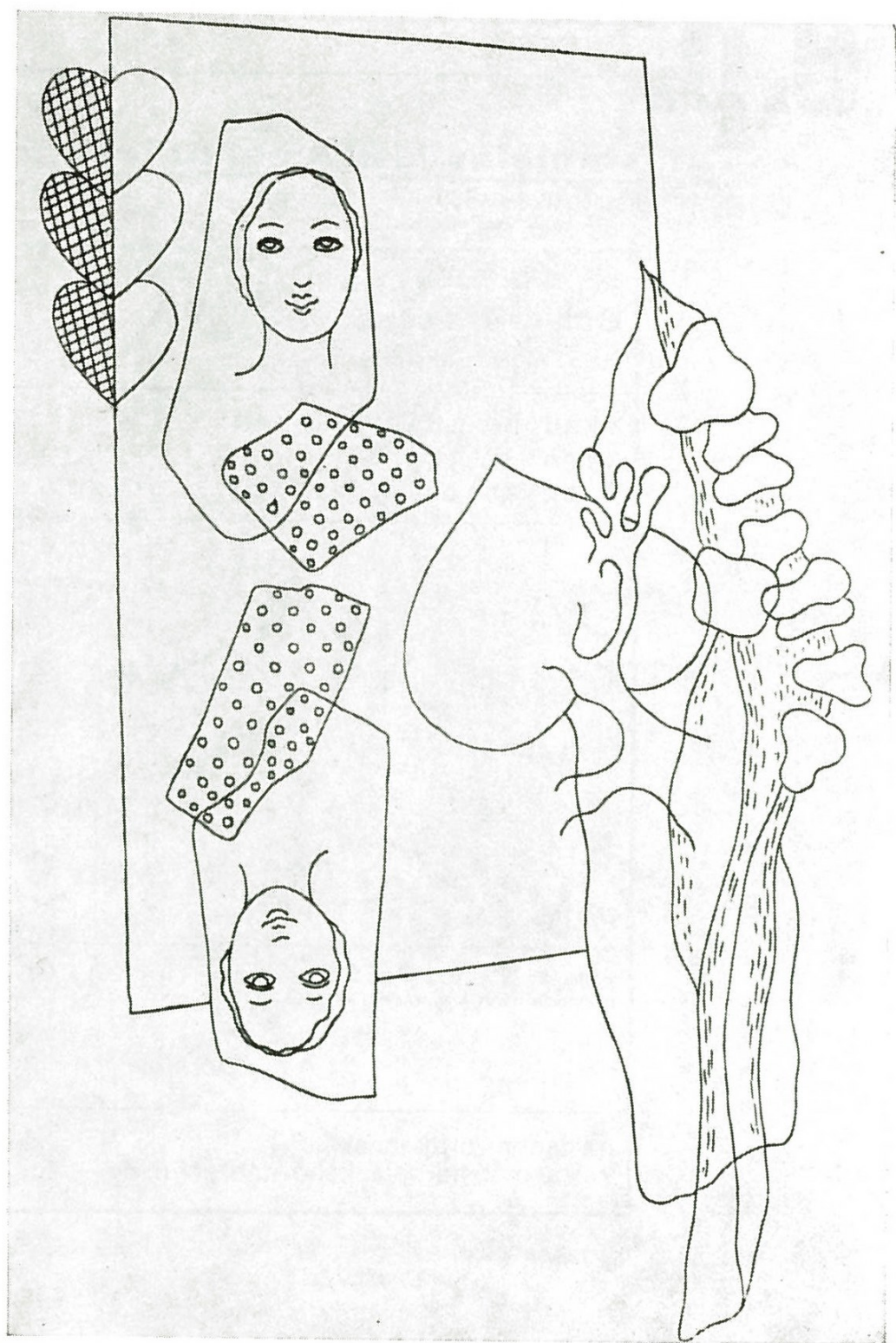

4.—7. Kresby Josefa Šímy pro sbírku Písně o jediné věci.

10. Frontispis Toyen Pro sbírku Srdcová dáma.

stanislav k. neumann

s r d c o v á

d á m a

b á s n ě

12. Kresba Eduarda Mělníka na obálce sbírky Srdce a mračna.

SEZNAM BÁSNÍ

podle prvního verše

- A říkávám si denně 294
Ach bleďá, cudná, plachá, mlčelivá 75
Ach, pojedeš-li v neděli 120
Ano, pozitivní krásu 132
Aspoň ti za kvítí děkuji 321
Aspoň za něco již děkuji ti 281
- Balvan v sobě nosím 89
Básničku k svátku chceš, má sladká ženo? 314
Benátskou nocí na širém moři 136
Bláto, bláto, bláto 251
Bloudím lesy. V duchu s tebou 37
Bloudíš-li smutkem a pokořením všeho 230
Bludička dobrá nebo zlá 95
Bratříčku hovorný v dozrálém rákosí 179
Březnové slunce už by hráti chtělo 144
Březnový plachý paprsek 45
Březnový sníh je justament 166
Budeš-li v městě tom nad Správou 318
Buď pozdravena voda léčivá 262
- Co bych byl bez tebe? 142
- Dekadent 265
Dělník a sedlák, ti mají mozoly 194
Denně si vyčítám svou lásku a své touhy 300
Dnes ráno venku na nádraží 28
Dnes v neděli červen rozbujel 320
Do mlhy kráčím šedivě a bíle 181
Do okna jsem se posadil celý 54
- Dokud jsi mlád, ach mlád, ach mlád 20
Dvacátá třetí na věži kdes bije 109
Dvacátého čtvrtého února třicet čtyři 260
- Fialy nám dýší u nohou 263
- Hle, zbrojí a hudou 200
Hospoda malá, soudruzi 31
Hubené prsty moje 311
- Chtěl bych mít boha, abych proklínal 92
- I za to přátelství tvoje 322
Iluze jsou modré nebe 266
- Jak havíř kopu, ale v zemi rudé 304
Jak je to pitomé 15
Jak jsou plni moudrosti a ctnosti 267
Jak teskno stromu košatému kdysi 94
Jak vznešené a sladké jsi, ó slunce 232
Jak zlatá bárka na oblačnu 169
Jakou podívanou je staré město v dubnovém slunci 147
Jednou zrána, když jsi četla 26
Jen jedno jaro v životě jsem ztratil 316
Jen jednou v životě snad nedoufáš v své štěstí 133
Jen mě vymaž ze srdce 268
Jen minut několik to dneska bylo 286

Již soumrak houstne nad poli a le-
sy 43

Josefe, moře, moře chci vidět 52
Jsem rostlina jen, snad slunečnice
237

Jsi jak propast mlčelivá 272
Jsi stále se mnou, třeba daleko jsi
41

Jsi z prutů zlatých a stříbrných
98

Jsi-li chud 165

K půlnoci je. Vlak je smutný 271
Kaskáda tvého čistého smíchu 221
Kde vzíti slova, řeč tak pronika-
vou 162

Kde vzíti slova, řeč dost pronika-
vou, / řeč hrůzy 163

Kde vzíti slova, řeč dost pronika-
vou, / o žalu 164

Kdo hrdý a sebou si jist 154

Kdyby má bolest byla jen 119

Kdyby mi bylo 30 let 55

Kdybych byl svoboděn, vzal bych
hůl 60

Kdybychom se navzájem sežrali
264

Kdybys byla z mramoru 143

Když dneska ráno mimochodem
17

Když chlap je samý pláč 84

Když je ti šedesát, tedy už dost
189

Když jsem byl chlapec a chodil za
školu 226

Když jsem dnes ráno otevřel okno
187

Když mezi láskou a sudbou svou
112

Když myopické naše zraky lidské
220

Když o pěti ráno vyskočím 16

Když přijde duben rozmarný 45
Když vzduch tě hladí něžnou ru-
kou 167

Kolika básníkům vdechl jsem do
mozku 297

Koráby starostí a hoří 65

Kráčí-li se mnou po městě 44

Krásné jsou sněhy 208

Kytičku jahod na rty přitiskla mi
128

Lahodným vánkem je mi pokojný
tvůj krok 21

Líbám-li ti měkkou ruku 102

Lidé si kupují pečené kaštany 66

List padá za listem 184

Liška hore zaštěkala 175

Lukami jdeme a jdeme lesy 174

Má plachá královno, třebaže jsem
Tě sám 302

Má radost z květiny, jež sladce
voní 71

Má touhu bláznivá, mé odříkání
věčné 34

Mám sladkou jeseň před okny 183

Máš-li velkou touhu, co se může
státí? 51

Máš ráda měsíc, když se dívá 140

Měj se dobře v domovině 104

Měls pravdu: jako na hřišti mí-
čem by kroužiti měla 222

Miluji tvoje všecko 325

Motýl mi sedl na ruku 24

Mrazivý víchř událostí 125

Mřežovím holých korun 186

Můj těžný důl je hloupost lidská
206

My mladí tu v kole 202

Myslím-li na Tě — a myslím na
Tě stále 313

Myslím, že můžeš mi odpustit vě-
ru 324

Myslím, že rozejdu se s vámi, paní
240

Na kopci v parčíku ta světlá
ozdravovna 323

Na krátké vlně 238

Na splavu mi bílá voda 130

Na stříbrné klinky-břínky 219

Na tvrdé lavici tvrdě natažen 79

Nad tvýma zavřenýma očima 139

Nad vrbami, nad lindami 178

Navždy nám, navždy odkvetlo ja-
ro 146

Nebeská slunečnice 171

Nekliden věčně a nespokojen 29

Nepláči pro ženu 86

Nepotřebujeme cizího bejlí 261

Nesypťe lidem 213

Netrhej roušku mezi námi 137

Nevěř srdci, je to zrádný sval 145

Než koturny své sedřeme až k ze-
mi 255

Nic na cestu již nezbylo 91

Nikdy jsem nebyl domýšliv 319

Nikdy nemusiti 239

Nikoho nemiluješ tu vskutku 236

Ó drahá, mně někdy již nestačí
287

Ó jižní révo má, na sever vyhoště-
ná 299

Ó lidé pracující 234

Ó Lído, jehňátko, má sladká láska
tajná 277

Ó matko 196

Ó Pomono mé jeseně, ty víš, jak
vděčen jsem 76

O půl šesté ráno podle zahrad 38

Ó světlo, světlo, jak ti vděčen
jsem 70

Ocúny jedovaté nevolným tvo-
rům 229

Odkvetlo stéblo tonoucího 88

Osude, slituj se nad básníkem
a jeho milou 68

Paprsek jde-li lednový 44

Paprsek listopadový 49

Paprsek sladký, červnový 46

Paprsku, ženo, múzo niv 47

Pavouci smutku hlídají mě 107

Pět let jsem ti věrně sloužil 78

Po všech mořích křížem krážem
33

Po všem tom věčném soužení 292

Po zemi chodím, mezi lidmi žiji
132

Podivní lidé rituální 225

Podzimní den zesmutnělý 62

Pohádka stará, napadla jsi 258

Pojedme spolu dlouhou túrou do-
lů 256

Politická píseň jako všechny písně
193

Pomalů, den ze dne a rok po roce
131

Poprvé ve svém životě celém 141

Potkáš-li prostého člověka 176

Praha, Bratislava, Rusa, Varna
317

Pro jednu ženu — a již pro niko-
ho 117

Probudil jsem se ve čtyři ráno 127

Proč rozum mám a proč mám,
drahá, Tebe 312

Proč se ti nelíbí Veliký Dug? 27

Profil bledý 81

Prý vraždíme, co milujeme 87

Přeji ti, drahá, přeji ti 257

Pták ještě zpívá. Květů všude
plno 36

Půldruhého roku býti Lídin 293

Rci, drahá, což jsme nedobojovali
315

Rubíny nebo topasy 259

Řekněte jí, až ji potkáte 96

Řekni mi, bílá obloho 134

S tou krásnou básní o dvou slo-
kách něžných 291

Sám sedím v pokoji tichém 284

Severní lide, nejlahodnější klima
111

Schovávej ty veršiky mé 274

Slavík na střeše mrakodrapu 126

Slyšeli jste tu píseň 138

Smuteční pochod plačtivých ple-
chů 235

Snad je krásné město Voroněž 185

Snad je to jen mé zdání 308

Snad šel jsi parkem. Ptáci zpí-
vali 11

Srdce mi zarostlo kartouzky 99

Starému námořníku 129

Starosti, nohy, všechny věci lidské
403

Stavěl jsem pomník nejkrásnější
100

Stokrát jsem si řekl již 280

Stříbrná hvězdo na nebi 77

Své přátelství mně zachovalas 101

Svět je už jediné hnízdo vosí 124

Sypeme ptáčkům 210

Štěstím se lidé opájejí 224

Ta neděle krásná mě zmučila 97

Také si říkám život 170

Teď chtěl bych všechno vzpomíná-
ní 122

Teď o samotě někdy se mi zazdá
103

To je dnes hluku v zahradách 283

To víš, jsou vzpomínky, když léta
tíží hlavu 306

Touha má brázdí Tichý oceán 50

Touha chudšů jsou krásné 67

Tré neděl. Vteřina, a přece věč-
nost 121

Třeskutý mráz. A země kol se
jiskří 296

Tuším již, co nechceš říci 39

Ty nevíš ještě, jak se někdy řítí 22

Tys mi tak hrozně daleko 279

Uhaslo touhy mámení 47

Unavené konvalinky 110

Úsměv svých zoubků jsi mi daro-
vala 25

V Americe, kde si žijí 204

V bludném kruhu utrpení 90

V konci polabského města 188

V květnu jde s každým člověkem
46

V mém světě člověk člověku je
druhem 182

V oblacích a mračnech 83

V otevřené rány žalu 113

V říjnu zas v městě scházím se 48

V severní louži k holému břehu
59

V temné noci 85

V únoru zřídka spolu jsme 45

V zlatých a stříbrných strunách
35

Vám poděkování a lásku vám 243

Včera jsem ti slíbil, že už budu
hodný 289

Vím, že jsem ti jen jako tisíc ji-
ných 278

Víš, drahá, že si už nedovedu 282

Víš o mně všechno, znáš i mou
lásku 105

Vlasatý malíř červenolící 253

Vlhkostí vilnou voní dnes 48

Všecka krása z přírody nám ply-
ne 233

Všel poutník v město starobylé 18

Vyletěli holoubkové do světa 123
Vysoké modro čisté zpívá 172
Vzpomínám si, vzpomínám 64
Vzpomínku a pozdrav sterý 276

Zahrady hlaholí snubními písň-
mi 168
Zas bledá růže sametová 118
Zas jako kdysi, ve čtyři ráno 177
Zavřel jsem knihu. Verše ještě
zvoní 227
Zbledl mi svět jak hvězdnatá noc
k ránu 93
Zdalo se mi, že mám svatbu 301

Zde tyto ruce něžné 108
Ze srdce věrného světlu a pravdě
161
Zelení zahrad kráčí muž, jenž se
chvěje 198
Zkoumal světlo, vzduch a vláhu
153
Zlatý oblak odplul v neshledanou
80
Zlé prý máš oči, které mě zničí
290

Žhavý oblak zlatý po mém nebi
pluje 72

SEZNAM OBRAZOVÝCH PŘÍLOH

Frontispis: Stanislav K. Neumann v kresbě Františka Tichého

1.—2.: Sudkovy portréty Stanislava K. Neumanna a Lídy Špačkové z konce dvacátých let

3. Neumannův rukopis básně Magnólie ze sbírky *Láska*

4.—7. Kresby Josefa Šímy pro sbírku *Písně o jediné věci*

8.—9. Kresba Toyen pro sbírku *Žal* a tiráž téže sbírky

10.—11. Frontispis Toyen pro sbírku *Srdcová dáma* a titulní list téže sbírky

12. Kresba Eduarda Miléna na obálce knihy *Srdce a mračna*

OBSAH

LÁSKA

1 Jediná věc

Prolog	11
I (Jak je to pitomé, když odvahy již není...)	15
II (Když o pěti ráno vyskočím...)	16
III (Když dneska ráno mimochodem...)	17
IV Balada	18
V Wagons-lits	20
VI (Lahodným vánkem je mi pokojný tvůj krok...)	21
VII (Ty nevíš ještě, jak se někdy řítí...)	22
VIII (Motýl mi sedl na ruku...)	24
IX (Úsměv svých zoubků jsi mi darovala...)	25
X (Jednou zrána, když jsi četla...)	26
XI (Proč se ti nelíbí Veliký Dug?...)	27
XII Březen	28
XIII Náměsíčník	29
XIV Mardi gras	31
XV Fred	33
XVI (Má touho bláznivá, mé odříkání věčné...)	34
XVII (V zlatých a stříbrných strunách...)	35
XVIII (Pták ještě zpívá. Květů všude plno...)	36
XIX (Bloudím lesy...)	37
XX (O půl šesté ráno podle zahrad...)	38
XXI (Tuším již, co nechceš říci...)	39
XXII (Jsi stále se mnou, třeba daleko jsi...)	41
XXIII (Již soumrak houstne nad poli a lesy...)	43
XXIV Rok chudého na slunci	44
XXV (Touha má brázdí Tichý oceán...)	50
XXVI (Máš-li velkou touhu, co se může státi?...)	51
XXVII Rozmluva	52
XXVIII (Do okna jsem se posadil celý...)	54
XXIX (Kdyby mi bylo 30 let...)	55
XXX (V severní louži k holému břehu...)	59
XXXI Jiný rozhovor	60
XXXII (Podzimní den zesmutnělý...)	62

XXXIII	(Vzpomínám si, vzpomínám...)	64
XXXIV	(Koráby starostí a hoří...)	65
XXXV	(Lidé si kupují pečené kaštany...)	66
XXXVI	(Touhy chudáků jsou krásné...)	67
XXXVII	Modlitba	68
XXXVIII	(Ó světlo, světlo, jak ti vděčen jsem...)	70
XXXIX	(Má radost z květiny, jež sladce voní...)	71
XL	(Žhavý oblak zlatý po mém nebi pluje...)	72

2 Žal

XLI	Magnólie	75
XLII	(Ó Pomono mé jeseně, ty víš, jak vděčen jsem...)	76
XLIII	(Stříbrná hvězdo na nebi...)	77
XLIV	(Pět let jsem ti věrně sloužil...)	78
XLV	(Na tvrdé lavici tvrdě natažen...)	79
XLVI	(Zlatý oblak odplul v neshledanou...)	80
XLVII	(Profil bledý...)	81
XLVIII	(V oblacích a mračnách...)	83
XLIX	(Když chlap je sámý pláč...)	84
L	Za Majakovským	85
LI	(Nepláči pro ženu...)	86
LII	(Prý vraždíme, co milujeme...)	87
LIII	(Odkvetlo stéblo tonoucího...)	88
LIV	(Balvan v sobě nosím...)	89
LV	(V bludném kruhu utrpení...)	90
LVI	(Nic na cestu již nezbylo...)	91
LVII	(Chtěl bych mít boha, abych proklínal...)	92
LVIII	(Zbledl mi svět jak hvězdnatá noc k ránu...)	93
LIX	(Jak teskno stromu košatému kdysi...)	94
LX	(Bludička dobrá nebo zlá...)	95
LXI	(Řekněte jí, až ji potkáte...)	96
LXII	(Ta neděle krásná mě zmučila...)	97
LXIII	(Jsi z prutů zlatých a stříbrných...)	98
LXIV	(Srdce mi zarostlo kartouzky...)	99
LXV	(Stavěl jsem pomník nejkrásnější...)	100
LXVI	(Své přátelství mně zachovalas...)	101
LXVII	(Líbám-li ti měkkou ruku...)	102
LXVIII	(Teď o samotě někdy se mi zazdá...)	103
LXIX	(Měj se dobře v domovině...)	104
LXX	(Víš o mně všechno, znáš i mou lásku...)	105
LXXI	(Pavouci smutku hlídají mě...)	107

LXXII	Fotografie	108
LXXIII	(Dvacátá třetí na věži kdes bije...)	109
LXXIV	(Unavené konvalinky)...	110
LXXV	Palma	111
LXXVI	(Když mezi láskou a sudbou svou...)	112
LXXVII	(V otevřené rány žalu...)	113

3 Srdcová dáma

LXXVIII	(Pro jednu ženu...)	117
LXXIX	(Zas bledá růže sametová...)	118
LXXX	(Kdyby má bolest byla jen...)	119
LXXXI	(Ach, pojeděš-li v neděli...)	120
LXXXII	(Tré neděl. Vteřina, a přece věčnost...)	121
LXXXIII	(Teď chtěl bych všechno vzpomínání...)	122
LXXXIV	M. & M.	123
LXXXV	(Svět je už jediné hnízdo vosí...)	124
LXXXVI	(Mrazivý víchř událostí...)	125
LXXXVII	(Slavík na střeše mrakodrapu...)	126
LXXXVIII	(Probudil jsem se ve čtyři ráno...)	127
LXXXIX	(Kytíčku jahod na rty přitiskla mi...)	128
XC	(Starému námořníku...)	129
XCI	(Na splavu mi bílá voda...)	130
XCII	(Pomalů, den ze dne a rok po roce...)	131
XCIII	Polemičky	
1	(Ano, pozitivní krásu...)	132
2	(Po zemi chodím, mezi lidmi žiji...)	132
3	(Jen jednou v životě snad nedoufáš v své štěstí...)	133
XCIV	Píseň trampova	134
XCV	Reminiscence	136
XCVI	(Netrhej roušku mezi námi...)	137
XCVII	(Slyšeli jste tu píseň...)	138
XCVIII	(Nad tvýma zavřenýma očima...)	139
XCIX	(Máš ráda měsíc, když se dívá...)	140
C	(Poprvé ve svém životě celém...)	141
CI	(Co bych byl bez tebe?...)	142
CII	(Kdybys byla z mramoru...)	143
CIII	(Březnové slunce už by hráti chtělo...)	144
CIV	(Nevěř srdci, je to zrádný sval...)	145
CV	(Navždy nám, navždy odkvetlo jaro...)	146
CVI	Srdcová dáma	147

Mudřec	153
Píseň	154
SRDCE A MRAČNA	
Dedikace	157
Srdce a mračna	
Hořká je lidská melodie	161
Mračna	
I (Kde vzíti slova, řeč tak pronikavou, bouřlivou...)	162
II (Kde vzíti slova, řeč dost pronikavou, řeč hrůzy...)	163
III (Kde vzíti slova, řeč dost pronikavou, o žalu...)	164
Nežaluj	165
Březnový sníh	166
Na jarní zemi	167
Jaro na dědině	168
Člověk s krajícem	169
A dál	170
Lidé s modrými konvičkami	171
Poledne	172
Cestou	174
Na horách	175
Setkání s velikou rodinou	176
Zas jako kdysi	177
Rozhovor s lunou	178
Zpěv pro rákosníka	179
V mlhavém ránu	181
Jeseň	182
Hořká meditace	183
Listopad	184
Vodárenská věž	185
Stromy a srdce	186
Prosincový den	187
Sovy	188
Meditace jednou provždy	189

Songy nenávisti

Politická píseň	193
Stavisky	194
Chvála korupce	196
Muž, jenž se chvěje	198
Píseň o hodném muži	200
Život do odvolání	202
Rockefellerovský song	204
Song bulvární krysy	206
Sypejte ptáčkům	
I (Krásné jsou sněhy...)	208
II (Sypeme ptáčkům...)	210
III (Nesypete lidem...)	213

Co život dal

Ano nebo ne	219
Odliv	220
Smích	221
Báseň	222
Pašije	224
Ortodoxní židé	225
Nezaměstnaný	226
Zavřel jsem knihu...	227
Ocúny	229
Tel Aviv	230
Zmije	232
Nad filmovou fotografií eskymácké matky	233
Laskavá náhoda	234
Funus	235
Odpověď	236
Žena	237
Hrdina	238
Nikdy nemusiti...	239
Poezii	240

BÁSNĚ Z ČASOPISŮ A SBORNÍKŮ

Venkovské verše	251
Se šibeničním humorem	253
F. X. Šaldovi	255
Jiřímu Mahenovi	256
Blahopřání	257
V mrazivé noci	258
Víno	259
Návrat špačků	260
Hymna nezmarů	261
Buď pozdravena voda léčivá...	262
Večerní slavnost v parku	263
Spisovatelská	264
Dekadent	265
Iluze	266
Vrabci na plotě	267
Odpověď básníkovi	268

BÁSNĚ Z RUKOPISU

(K půlnoci je. Vlak je smutný...)	271
(Jsi jak propast mlčelivá...)	272
(Schovávej ty veršiky mé...)	274
(Vzpomínku a pozdrav sterý...)	276
(Ó Lído, jehňátko, má sladká láska tajná...)	277
(Vím, že jsem ti jen jako tisíc jiných)	278
(Tys mi tak hrozně daleko...)	279
(Stokrát jsem si řekl již...)	280
(Aspoň za něco již děkuji ti...)	281
(Víš, drahá, že si už nedovedu...)	282
(To je dnes hluku v zahradách...)	283
(Sám sedím v pokoji tichém...)	284
(Jen minut několik to dneska bylo...)	286
(Ó drahá, mně někdy již nestačí...)	287
(Včera jsem ti slíbil, že už budu hodný...)	289
(Zlé prý máš oči, které mě zničí...)	290
(S tou krásnou básní o dvou slokách něžných...)	291
(Po všem tom věčném soužení...)	292
(Půldruhého roku býti Lídin...)	293

(A říkávám si denně...)	294
(Třeskutý mráz. A země kol se jiskří...)	296
(Kolika básníkům vdechl jsem do mozku...)	297
(Ó jižní révo má, na sever vyhoštěná...)	299
(Denně si vyčítám svou lásku a své touhy...)	300
Písnička jako z Jindřicha Heina	301
(Má plachá královno, třebaže jsem Tě sám...)	302
Balada o mých strastech	304
(To víš, jsou vzpomínky, když léta tíží hlavu...)	306
(Snad je to jen mé zdání...)	308
(Hubené prsty moje...)	311
(Proč rozum mám a proč mám, drahá, Tebe...)	312
(Myslím-li na Tě — a myslím na Tě stále —...)	313
(Básničku k svátku chceš, má sladká ženo?...)	314
(Rci, drahá, což jsme nedobojovali...)	315
(Jen jedno jaro v životě jsem ztratil...)	316
(Praha, Bratislava, Rusa, Varna...)	317
(Budeš-li v městě tom nad Sprévou...)	318
(Nikdy jsem nebyl domýšliv...)	319
(Dnes v neděli červen rozbujel...)	320
(Aspoň ti za kvítí děkuji...)	321
(I za to přátelství tvoje...)	322
(Na kopci v parčíku ta světlá ozdravovna...)	323
(Myslím, že můžeš mi odpustit věru...)	324
Hovor se sfingou	325
 Ediční poznámky	329
Láska	334
Z Písní o jedné věci	379
Srdce a mračna	380
Básně z časopisů a sborníků	401
Básně z rukopisu	405
Vysvětlivky	415
Seznam básní podle prvního verše	417
Seznam obrazových příloh	422

KNIHOVNA KLASIKŮ
SPISY STANISLAVA K. NEUMANNA
Svazek desátý

BÁSNĚ IV
LÁSKA
Z PÍSNÍ O JEDINÉ VĚCI
SRDCE A MRAČNA
BÁSNĚ Z ČASOPISŮ A SBORNÍKŮ
BÁSNĚ Z RUKOPISU

*K vydání připravily, poznámkami a vysvětlivkami opatřily
Milada Chlilbcová a Stanislava Mazáčová, literárněhistorický
komentář a ediční poznámky napsala Milada Chlilbcová.
Graficky upravil František Muzika.*

*Spisy Stanislava K. Neumanna řídí Ústav pro českou
a světovou literaturu Československé akademie věd.
Redakční rada: Jaromír Dvořák, Hana Hrzalová,
Stanislava Mazáčová, Lida Špačková, Jiří Taufer,
Štěpán Vlašín. Výkonni redaktori Milada Chlilbcová
a Jarmila Višková.*

*Vydal Odeon, nakladatelství krásné literatury a umění,
n. p., jako svou 4247. publikaci v redakci krásné literatury.
Praha 1984. Odpovědný redaktor Vladimír Justl.*

*Vytiskl Tisk, knižní výroba, n. p., Brno, závod 3, Český Těšín.
20,24 autorských archů (19,51 text, 0,73 obrazová příloha),
20,68 vydavatelských archů. 601-22-856. Vydání první.
Náklad 1 000 výtisků.*